204·22·B·22

NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
204
22 B
22
ROMA

204.22.B.22

TRACTATVS DE CONFESSIONIBVS MALEFICORVM ET SAGARVM RECOGNITUS & auctus.

AN, ET QVANTA FIDES ijs adhibenda ſit.

AVCTORE PETRO Binsfeldio Suffraganeo Treuirenſi Doct. Theologo.

Acceſsit de nouo, eodem auctore, Commentarius in titulum Codicis lib. 9. de maleficis & mathematicis, Theologiæ & iuris ſcientiæ, ſecundum materiæ ſubiectæ naturam, accommodatus.

Exodi 22. cap.

Maleficos non patieris viuere.

AVGVSTAE TREVIRORVM.

Excudebat Henricus Bock.

Anno M. D. XCI.

Cum gratia & priuilegio Archiepiſcop.

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS, REVERENDISSIMO PHILIPPO, EPISCOPO RATISBONENSI,

præpoſito Metropolitano Colonienſi, & Domino Ferdinando, præpoſito Argentinenſi, Comitibus Palatinis Rheni, vtriuſq; Bauariæ Ducibus, fratribus, Dominis ſuis obſeruandiſsimis, Petrus, Suffraganeus Treuirenſis ſalutem in Domino; & fœlicem omnium rerum ſucceſſum exoptat.

QVAM difficilis mihi ſubeunda prouincia, quam grauis variorum lectorum perferenda ſit cenſura, Sereniſsimi ac Reuerendiſsimi Principes, is facili negotio iudicabit, qui altiùs perpenderit, non ſolùm agendum pugnandumué fore in hoc ſcriptionis genere aduerſus carnem & ſanguinem, ſed etiam contra principes & poteſtates, contra rectores tenebrarum harum, qui ſicut non clara luce incedunt, ſed noctis caliginem diligunt: ita etiam non aperto Marte pugnant, ſed cuniculis & inſidijs milites Chriſti, quos ſuæ ſeruituti deteſtando magiæ ſiue maleficij

** *ſcelere*

ſcelere ſubijcere nituntur, adoriuntur. Et cum hoc malum indies latiùs ſerpat, & eò periculoſiùs, quo occultiùs: nec defuerint, nec adhuc deſint aduocati, qui patrocinium tanto ſceleri præſtent, morbo ex parte, qua potui volui mederi: Et errori pro talento mihi concredito, reſiſtere, aduocatumq; in cauſa Dei contra tyrannidem Dæmonum, agere propoſui. Etenim negligere cum poſſis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Et error, cui non reſiſtitur, approbatur: & veritas cum minimè defenditur, opprimitur. Militandum ergo eſt pro gloria Dei, quæ tanto crimine grauiſſimè læditur: Laborandum pro animarum lucro, quas Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemit, & Dæmon ſubuertere non ceſſat: Pugnandum pro communi ſalute, quæ periclitatur, & multum patitur dominante Dæmone in Chriſtianos. In hac igitur euidenti Reipublicæ, quæ nobis omnibus chariſſima eſſe debet, iactura cæcutire, pernicioſiſſimum, & ſubdormire turpiſſimum eſt. Atq; vt criminis magnitudo clarior fiat & Dæmonis in decipiendo dolus meliùs perſpiciatur, Sereniſſimi ac Reuerendiſſimi principes, altiùs repetendum

83. diſt. can. Error. 2. q. 7. canon. Neglige re. cap. Sicut dignum. de homic.

tendum eſt, eam eſſe bonorum & malorum ſpirituum differentiam, quod boni ſuos clientes, qui morem pro ſua voluntate gerunt, de virtute in virtutem, & de claritate in claritatem ſemper ſatagunt ducere, quàm diu præſentem vitam agunt: At mali à minimis quidem initijs incipiunt, de ſcelere in ſcelus, & de iniquitate in iniquitatem impellunt, donec in magiam ſiue maleficij crimen omnium ſcelerum voraginem detrudant. Sic Iannes & Mambre in primis quidem communi AEgyptiorum errore laborabant, tandem eò malitiæ Dæmone inſtigante perducti ſunt, vt maleficijs & incantationibus diuinæ potentiæ, quæ per Moyſen & Aaron operabatur, reſiſterent, & Pharaonem duriorem redderent, vt populum ſanctum maiori ſeruitute premeret. Sic rex Manaſſes antiquo ſerpente ſibilante paulatim per vitiorum gradus in abyſſum deductus eſt, ita vt maleficis artibus inſeruiret, & execrandas abominationes, quæ maleficorum crimini communiter coniunctæ eſſe ſolent, exerceret. Si ad tempora lucis Euangelicæ deſcendamus, primus ſe offert Simon Samaritanus, qui ambitionis auaritiæq́; ſtudio in-

Exod. 7.

4. Reg. 21
2. Parali. cap. 33.

Actor. 8. Euſeb.li. 2 hiſt. Eccleſ.c. 13. Iuſtin.in Apolog. 2. Egeſip lib. 3. de excidio Hieroſ. cap. 2.

dio incenſus, gratiam Spiritus ſancti ab Apoſtolis emere voluit, & cum ob id crimen à S. Petro repræhenderetur, à doctrina Chriſti defecit, tantoſq́; breui tempore progreſſus in magia fecit, vt ſe Deo ſimilem impiè oſtendere non ſit veritus. Qua de cauſa tali tantoq́; à Samaritanis ſuæ gentis hominib⁹, & nonnullis alijs honore affectus eſt, vt ſtatua, cui latinis literis hæc verba inſcripta erant: Simoni Deò ſancto, *donatus ſit. Tandem cum diem ſtatuiſſet, quo ſupernis ſedibus inueheretur, cælumq́; peteret, montem Capitolinum Romæ conſcendit, ac ſe de monte deijciens volare cœpit: Ad orationem D. Petri in terram decidit, fracto debilitatoq́; crure Aritiam conceſſit, ibiq́; mortuus eſt Deus Samaritanorum. Huic ſucceſſit Menander ſcutum Diaboli etiam genere Samarites, qui arte magica ſolus talis tantusq́; repertus eſt, vt impietatem magiſtri vinceret. Hic ſe ſaluatorem ad hominum ſalutem à ſeculis inuiſibilibus deſtinatum dixit: cui blaſphemiæ adiungebat, non aliter poſſe vnumquemq́; angelos ſeculi vincere, niſi priùs à ſe magicæ artis per ordinem ſuſciperet diſciplinam, & per baptiſmum à*

Euſeb. li. 3. hiſtor. Eccleſ. cap. 26.

ſe da-

ſe datum in hac vita fieret immortalis. Eandem viam Dæmone ſine dubio duce ingreſſus eſt Iulianus Imperator, qui Chriſtianam pietatem primùm Ariolorum conſuetudine adductus abiecit. Cumq; eam ob cauſam in ſiniſtram ſuſpicionem apud Conſtantium auunculum ſuum veniſſet, monachus effectus eſt: Nihilominus, cum tantum veſtem & non animum mutaſſet, clàm adhuc magiæ & diuinationibus addiſcendis operam dedit, ſenſim in turpitudine proceſſit, donec quibuſdam ſacrificÿs, inuocationibus, & ſanguine immolationum noſtrum baptiſma ſtuderet abluere, & Eccleſiaſticæ profeſſioni abrenunciare. Hoc impÿſſimo iacto fundamento, ita crudeliter incantationibus vacauit, quod poſt mortem eius, corpora & capita hominum iugulatorum multa in ciſtis, in puteis, in locis ſecretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ ſint inuenta, quos ille clàm mactauerat, vt magicas impoſturas perficeret. Ad extremum, vt finis vitæ, & merces labori reſponderet, à Dæmone vulneratus, vita defunctus eſt, vt Caliſtus eius familiaris, in vita Iuliani, quam Heroico carmine conſcripſit, atteſtatur. Sed omiſſis

Tripartita toto li. 6. Nicephor. lib. 12. cap. 1. & lib. 10. cap. 1. 2. & 36.

alijs, quos ad propoſitum adducere occaſio non ſinit, ad noſtros deueniamus maleficos, & Dæmonem ſibi non diſsimilem animaduertemus. Quando ſibi aditum præparare intendit, circuit, diſcutit hominis conſuetudinem, ſcrutatur complexionem & affectus, & ex qua parte hominem præſidio virtutis deſtitutum, ac ad reſiſtendum debiliorem cognouerit, aggreditur. Quos more pecudum carnis voluptatibus indulgere nouit, ad venerem & turpem amorem inflammat. Alios, quos fœdam libidinem nihili facere perſpicit; vel diuitiarum cupiditate, vel ambitione, aut ſuperbia tentat. A talibus autem affectibus magis alienis, immoderatæ ſcientiæ deſiderium ſuggerit, vt fiant curioſi rerum perſcrutatores: his rimis apertis caput ſerpens immittit, ſuggerendo ſuperſtitiones, & aliqua maiora flagitia, quæ proximè ad magiam diſponunt, quibus peccatis Deus offenſus, pro meritis permittit dæmoni poteſtatē excæcandi & grauiùs vexandi: & quādo miſeri homines in cæcitate, quā tolerant, quàſi in claritate luminis exultant, ac ſecurè dormiunt in vtramq; aurē, tunc toto corpore ſerpens ingreditur, & portam omnium

vitiorum,

vitiorum, quæ eſt abnegatio Dei, & Chriſtianæ fidei, aperit. Deo furenter abnegato, & impiè profeſſione noſtræ fidei reiecta, Apoſtaſia, idololatria, abominandum libidinis peccatum, execranda ſacrilegia, inceſtus nefandi, homicidia, parricidia, infanticidia, coniurationes contra Rempub. & patriæ ſalutem, & alia horrifica monſtra, quæ pudica mens cogitare reformidat, non rarò concomitantur, & lerna quædam malorum quaſi è ſtygijs paludibus emergit. Talibus tantisq́; ſcelerum portentis Diuina maieſtas prouocata, prouinciæ & locis, in quibus committuntur meritò iraſcitur, manus miſericordiæ claudit, & pœnas immittit: Id quòd diuinæ literæ luce clariùs arguunt. In Deuteronomio Dominus Iudici præcipit, vt populi ſeductorem ſine mora interficiat, & filios Belial gladio & igne perſequatur, & ſolicitè inquirat ad auertendum furorem Domini, nec promittit miſericordiam benedictionemq́;, niſi priùs deletis ac extinctis filijs Belial. Quid Eſaias ad propoſitum pronuntiet attentis auribus haurianus. Venient, inquit de Babylone, tibi duo hæc ſubitò in die vna, ſterilitas, & Viduitas. Vniuerſa

Deut. 13.

Eſaiæ ca. 47. & 51.

uerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorũ tuorum, & propter duriciam incantatorum tuorum vehementem. Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum eius, & irruet ſuper te calamitas, quã non poteris expiare. Veniet ſuper te repentina miſeria, quam neſcies. Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua. Ex his euidentiſſimum eſt, quantæ calamitates, quanta pericula, quæ pœnæ immineant, imo infligantur, licet ſæpe præ cæcitate non intelligamus, prouincijs & ciuitatibus, quæ non purgantur à maleficis & incantatoribus: plus enim obſunt tam peſſimi homines ſuis ſceleribus, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate proſint: plus incommodi Reipub. Chriſtianæ illi inferunt, quam hi commodi conferunt, niſi Deus obſtiterit. Ideoq́ non ſunt vſpiam tolerandi, ſed vbiq́ locorum potiùs funditus tollendi omnium creatore ſic præ-
Exo. 22. *cipiente. Maleficos non patieris viuere, vt quidam grauiter & verè dicit. Quicunq́ igitur patriam diuinæ benedictionis munere deſiderant repleri, quicunq́ non tantum aduerſam fortunam Reipub. ſed*

etiam ſalutem eius euerſam experiri refugiunt totis viribus incumbant, vt à tanta ſcelerum colluuie ſtatus Reipub. liberetur. Etenim de maleficis veriſſimum eſt illud Stratoclis dictum. Ignoſcendo nocentibus innocentium ſalutem cuſtodiri non poſſe. Quare vt ego Reipub, noſtræ maleficorũ & incantatorum crimine laboranti, & nobilibus ornatiſſimis prouidisq́; Dominis, ſimulq́; omnibus bonis honeſtisq́; ciuibus huius Treuirenſis ciuitatis aliquid ſubſidij & conſolationis, adferrem, ante duos annos tractatum de maleficorum confeſſionibus neceſſitate rei poſtulante ædidi, quem nunc per occaſionẽ auxi, eiq́; vt maleficiorũ materiam fuſius compræhenderẽ, & Dæmonis machinam multis dubitantibus clariùs ob oculos ponerẽ, adiunxi commentarium, in titulum legis ciuilis Codicis de maleficis & mathemat. Hanc autem omnem meam operam, quam contra Dæmonis regnum & eius miniſtros ad gloriam Dei, communemq́; vtilitatem impendi, Serenitatibus veſtris dicare & offerre decreui: partim, vt Sereniſſimæ veſtræ dignitatis protectione à multorum calumnia, cui certè patere debet materia

tractata,

tractata, cum in deſtructionem ciuitatis Babyloniæ tendat, cuius regis propriũ eſt calumniari contra ædificantes muros Hieruſalem, defendatur: Partim quod relatione propria Seren.tum VV. cognouerim Bauariã, quæ vobis terra natalis eſt, eo malo laborare, quo prouincia Treuirenſis vexatur. Quæ cauſa effecit, quod prior æditio tractatus de confeſsione maleficorum plurimis præſtantiſsimis eruditione & virtute viris in Bauaria mirum in modum placuerit, vt retulit Reuerendus & eruditus D. Quirinus Leoninus Theologiæ Licentiatus fideliſsimus vitæ veſtræ florentis moderator. Ex qua cauſa etiam prior æditio, cum exemplaria latina deeſſent verſa in Germanicum ideoma eſt Monachij in ciuitate parentis veſtri Sereniſsimi & pijſsimi Ducis, cuius pietas longè lateq́; diffuſa odore ſuauiſsimo (vt verè in conſcientia abſq́; vlla adulationis ſuſpitione ſentire poſſum) etiam exteras prouincias affecit. Quare Bauaris etiam nunc gratiorem confido fore hanc æditionem auctam, ſi intelligant ſuis Sereniſsimis Ducibus eandem arridere: Partim deniq́;, vt veſtræ nobiliſsimæ iuuentutis egregiam indolem, quam bonis

literis,

literis, præclaris virtutibus, & inſigni pietate, vt publico teſtimonio non ſolùm Treuirenſium, ſed etiam Colonienſium ſatis conſpicuum eſt, excolitis: Hoc literario munere paruo quidem ſed tamen iucundo, perpetuæ memoriæ obſeruantiæq́; ergò pro virium mearũ tenuitate, honore donarem. Intereà precor Deum Opt. Maxim. qui Ser.tes VV. ad illuſtria ſanctæ Eccleſiæ gubernacula vocauit, eaſdem ſua gratia, ſine qua nihil validum, nihil firmum eſt, confirmet: vt ſpartam, Sereniſsimi & Reuerendiſsimi Principes, quam nacti eſtis, indies magisq́; ad Eccleſiæ hiſce temporibus afflictiſsimæ ornamentũ & defenſionem exornetis. Sic enim fiet, adiuuante Deò, vt meſsis, quam in flore iuuentutis nobiliſsimæ latere conſpicimus, vberrimos aliquando Catholica Eccleſia fructus percipiat. Optimè valete, Sereniſsimi ac Reuerendiſsimi Domini, in Chriſto Ieſu, ac ſemina veſtrarum virtutum copioſiſsima in humilitate cuſtode omnis pietatis virtutisq́; vsq́; ad extremum vitæ ſpiritum, quẽ Deus pro ſua benignitate ad Neſtoreos annos protrahat, prudenter cuſtodite. Treuiris pridie calend. Sept. Anno Dom. 1591.

CAR-

CARMEN CONTRA MALEFICOS.

Ad beneuolum lectorem.

Vltima quis dubitet verſare volumina cœlos,
Quando tot ex Orco monſtra lueſq; ruunt?
Illic prædo furens ſceleratis militat armis,
Deſtruit & puræ relligionis opus.
Hîc & in amplexus ditis venit impia Saga,
Fœdat & horrendo membra torumq; ſtupro.
Ictaq; cum Chriſto, cum Sanctis fœdera ſoluens
Ferrea connubij cum Styge pacta ferit.
Hinc amor, hinc faciles aditus, hinc mutuus vſus,
Hinc ad nocturnos dextera iuncta choros.
Hinc tot aquis clades, populis tot funera ſurgunt,
Dum mala, quæ Dæmon ſuaſerit, illa patrat.
Si iubet hîc triſtes membris infundere morbos,
Tecta parat tacitis hæc aconita dolis.
Si iubet hic denſo fruges ſubuertere nimbo,
Hæc pluuias Stygio carmine cogit aquas.
Si iubet hic terram ſyluaſq; boare tonitru,
Efficit: & montes rumpere poſſe putat.
Quò magis indoleas, verearеq; Numinis iram,
Stant ea patronis crimina tuta ſuis.
Qui ſcelus ingenuæ titulis hoc artis obumbrant,
Vnde vetant meritas igne piare ſtriges.
Sed nihil iniuſtæ prodeſt defenſio cauſæ,
Binsfeldi docta præſulis arte cadit.

Damo-

nis hic fraudes pandens caligine tectas,
blica, quæ ſcribit, per monumenta probat.
, dat infœlix Plutonis damna propago,
æc Sophiæ & Patrum detegit arte, fide.
it antiquo pœnas his iure dicatas,
ertaream fugiant hac ratione necem.

Ex nouo collegio, ſeu Seminario metropolitano Treuirenſi.
A. v. Bruele S. Th. D.

TRA-

TRACTATVS
QVAESTIONIS

N FIDES SIT HABENDA MALEFICOrum Confeſsioni?

PRO intelligẽtia ſenſus quę-
ſtionis cognoſcendum eſt
maleficos confiteri, ſe quæ-
dam opera feciſſe, & damna
intuliſſe, quæ facultatem
humanæ naturæ, ingenijq;
noſtri captum ſuperare via
ntur: quare à multis, qui rerum naturas
o cerebro, & non veris fundamentis me-
utitur, ſomnia & meræ phantaſiæ cre-
intur. Deinde malefici de ſe confeſsi, de
js confitentur, eóſq; tanquàm criminis par-
cipes denuntiant. Duo ergo membra quæ-
onis pertractanda erunt. Primum, præſup- *Diuiſio &*
oſitis aliquot præludijs, quæ vniuerſæ ma- *Peris.*
tiæ aliquod lumen cognitionis adferant,
ſoluet veritatem operum mirabilium, quæ
tentur ſe feciſſe & facere. Secundum, in quo
odus difficultatis conſiſtit, aperiet, an male-
corum confeſsioni contra ſocios & partici-
es criminis aliquid fidei tribuendũ, & quan-

tum in ordine ad torturam: per decurſum dubijs incidentibus ſatisfiet, & tandem argumenta in oppoſitum diſſoluentur.

Maleficia fieri, certū eſſe.

1. Præludium. *Certiſſimum eſt, & nulla ratione dubitandum maleficia propriè dicta, ſiue opera diabolica, mediante hominum auxilio, in rerum naturâ fieri, & hoc ſecundum ſacras literas, canones, leges ciuiles, & rectam rationem.*

Maleficij variæ ſignificationes.

Dictum (maleficia propriè dicta) quia apud antiquiores Iuris peritos & leges, maleficium generaliter accipitur pro omni crimine, hic autem ſumitur pro opere malo ope diabolica perfecto, ſingulari modo, & ad ſingularem effectum.

Probatur nunc præludium, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos: & c. 20. Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos. Deut. 18. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones conſulat, nec diuinos. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebis eos in introitu tuo. In iure canonico *in titulo de frigidis & maleficiatis, & 26. per totam quæſtion. & 33. q. 1. cap. Si per ſortiarias.* In iure ciuili C. *de maleficis & mathe-*

& mathematicis. Hinc argumentum firmiſsimum ſumitur: cur enim ſacræ literæ tam ſeuerè maleficia, incantationes, & opera magica damnant, ſi nullius ſunt virtutis & efficaciæ? Cur canones & Pontificũ decreta prohibent? Cur leges ciuiles capitales in maleficos & incantatores ſtatuunt pænas? An forte iſtas leges Chriſtiani inſtituerunt, quibus artes magicæ puniuntur, ſecundum quem alium ſenſum, niſi quod hæc maleficia generi humano pernitioſa eſſe non eſt dubium? Sic enim arguit S. Auguſtinus lib. 8. de ciuitate Dei cap. 19. Veneficia ergo & Magia non vanum nomen ſortita ſunt, ſed vim quandam poſsident vt rectè ait Michaël Pſellus in lib. de Dæmonibus. Accedit etiam ratio. Reperiuntur aliqui effectus, & reperti ſunt in rerum natura, vt dare reſponſa de occultis, ferri per aëra ad remotiſsima loca, & qui non poſſunt referri ad cauſas naturales, ſed Dæmones. *De his legendi S. Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei cap. 17. & 18. & lib. 15. cap. 23. & lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 20. & lib 3. de Trinit. à cap. 5. S. Thomas lib. 3. contra Gentiles à cap. 104. S. Bonauent. in 2. ſententi. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. cum Magiſtro ſenten. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. Franciſcus victoria in relectione de arte Magica. Alfonſus à Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione à cap. 14. Malleus maleficorum. à par. & alij, qui in progreſſu allegabuntur.*

Ex dicto præludio infero hæreticum eſſe,

& à fide Chriſtiana alienum, qui cum pertinacia aſſerit maleficia nihil aliud eſſe, quam ſomnia & imaginationes. Nec talis hæreſis noua eſt, ſed antiqua, *vt eſt videndum apud S. Thomam & Bonauen. in 4. d. 34. & Ioan. à Turrecre. in 33. q. 1. cap. Si per ſortiarias.* Procedit autem hic error ex alia maiori infidelitate, nempe qua creditur: Dæmones non eſſe, niſi in opinione vulgi. Fuit Democriti, Alexandri, Simplicij, Auerrois, & Ariſtotelis ſecundum communiorem ſententiam, nec non aliorum Peripateticorum opinio, nullos eſſe Dæmones. Putat autem Auerr. in Epiſtola de Reſurrectione, perſuaſionem & opinionem de exiſtētia Dæmonum inde inuectam, quod viri ſapientes hæc terriculamenta cōmenti fuerint ad arcendos & terrendos improbos à ſceleribus, quaſi poſt hanc vitam ſuperſint vltores malorum, quos nos Dæmones appellamus. Huius inuenti Simplicius in libr. de Anima primum inuentorem tradit fuiſſe Pythagoram. Et quamuis Auguſtinus Eugubinus li. 8. de perenni Philoſophia, cap. 26. contendat docere, Ariſtotelem ſenſiſſe Dæmones eſſe, Communior tamen ſententia eſt, ſecundum Philoſophiam Ariſtotelis, nullos eſſe Dæmones, cum nullas nouerit ſubſtantias ſeparatas à materia, præter motores orbium, quod in duodecimo ſuæ metaphyſicæ libro demōſtrare contendit. Ex hoc fundamento origi-

nem trahit error Hermetis Triſmegiſti, & aliorum Philoſophorum referentium omnia opera magica in virtutes & cauſas naturales. Saducæi quoque, vt in actis Apoſtolicis apertum eſt, ſpiritum & angelum eſſe negabant, *Actor. 23.* Hos ſecuti ſunt quidam hæretici dicti Doſitheani, quos ex Simonis Magi ſcholà prodijſſe Theoderetus putat. Horum opinionem impietate plenam adhuc noſtro ſeculo quidam ſecuti ſunt, quos confutat Franciſcus Feuardentius lib. 1. aduerſus hæreſes, in verbo Angeli. Similem errorem Origines tribuit medicis tractatu 3. in Math. verba 17. cap. Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur. Primo autem quæramus, ait, quid eſt quod ſequitur: quia lunaticus eſt, & malè patitur? Medici loquuntur, quæ volunt; quia nec immundum ſpiritum arbitrantur, ſed corporalem aliquam paſsionem, & dicunt humida moueri in capite ſecundũ aliquam compaſsionẽ ad lumẽ lunare, quod humidam habet naturam. Nos autem qui Euangelio credimus, dicemus hanc compaſſionem immundum ſpiritum operari. Obſeruat enim quædam ſchiſmata lunæ, & ſic operatur, vt ab obſeruatione lunæ pati homines mentiantur, & per hoc culpabilem Dei creaturam oſtendat, hæc Origen. Ad idem accedit, quod Michael Pſellus antiquiſsimus Philoſophus platonicus, ſed Chriſtianus in li.

de Dæmonibus refert ſe conuerſatum cum homine in Cheroneſo Græciæ contermina, ſolitariam vitam agente, cui nomen Marcus erat, qui in primis Dæmonum ſtudijs adhæſerat, deinde palinodiam cecinit, veriſque noſtris dogmatibus adhæſit. Cum hoc homine multa contulit de natura Dæmonum, vt ex libro clarum eſt, & inter cætera de Dæmonum operationibus in arrepticijs & alijs, obijcit Marco in hæc verba. Sed ego O Marce, inquam, retentiora quædam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſsiones eiuſmodi non eſſe effectus Dæmonum, ſed humorum, vaporumque, & venti malè ſeſe habentium. Itaque pharmacis & dieta, & non carminibus incantantium expiationibuſque curare hæc aggredi ſolent.

Tum Marcus reſpondit. Nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantum incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorum putare incommoda capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris potionibuſque, vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſueuerunt. Inſpirationes autem occupationeſque, quibus, qui obſeſſus eſt agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, non ſenſu. Aliud vero eſt, quod mouet atque ducit.

ducit, dicitque inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prædicit: quo inquam pacto dicemus hæc eſſe erraticas materiæ motiones: A Philoſophorum & antiquorum medicorum falſa & impia opinione non videntur noſtris temporibus etiam aliqui phyſici eſſe alieni, qui fere omnia, quæ Dæmonum operatione, circa hominem aguntur, vt contingit in energumenis, obſeſsis, maleficis & incantatoribus, referunt in humores melancholicos, complexionem corruptam, perturbatam phantaſiam, aliasque cauſas naturales: & fortaſſe etiam cum ſuperioribus animo verè ſentiunt, neque Dæmones eſſe, neque infernum, ſed animam ſimul cum corpore interire, licet verecundia & timore impediti non prodant. Quam impiam doctrinam aliqui etiam Itali medici & phyſici ex philoſophia quorundam Ethnicorum hauſerunt noſtris temporibus.

Sit ergo.

Dæmones eſſe, eſt fidei. 2. Præludium. *Fides Catholica firmiter tenet, eſſe Dæmones.*

Probatur Iob. 1. Cum veniſſent filij Dei ante faciem Domini, adfuit etiam inter eos Satan. Leui. 19. prohibetur immolatio Dæmonibus fieri, & Deut. 32. & alibi, & in nouo teſtamento Chriſtus ſæpe eiecit à corporibus obſeſſis Dæmonia, & S. Paulus ad Epheſ. 6. oſtendit periculoſum certamen, quod cum rectoribus tenebrarum habemus. *Matt. 8. 9. Luc. 9. 11. Marc. 9.*

Si ergo ſunt Dæmones, neceſſe eſt eos operari, cum non ſint otioſi, ſed ſemper circumeant quærentes, quem deuorent.

Ad maleficium tria cōcurrere, & quæ. 3. Præludium. *Vt maleficium fiat, de quo hic agimus, tria concurrere neceſſe eſt, Diuinam voluntatem permittentē, Diaboli poteſtatem perficientem atq́; inſtigantem, & hominis malefici voluntatem liberè conſentientem.*

Cùm enim Deus rerum omnium, quæ cœli terræque ambitu continentur, prima ſit cauſa, Principiumq́; mouens, in ipſo ſumus, viuimus, ac mouemur, nec non omnia per ipſum facta ſunt, & fiunt, & ſine ipſo factum eſt & fit nihil; ideò cuncta diuinæ prouidentiæ ſubduntur, vt nec capillus capitis pereat ſine ipſius nutu; id quod probat in ſuorum conſolationem, dum ait. *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt? & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine*

patre

patre veſtro? Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos. Si ergo Deus noluerit, diabolus cum omni ſua poteſtate nihil poterit in terra nocere hominibus. Permittit autem Deus, hanc Dæmonibus & maleficis poteſtatem; tũ ad manifeſtandum hominibus altitudinem diuitiarum ſuæ ſapientiæ, & ſcientiæ, quæ etiam nouit ex malis elicere bonum, tum ad declarandum iuſtitiam in eos, qui peccant, & non agunt pœnitentiam; tum ad cognoſcendum, quod illi, qui contempta veritate ad patrem mendacij conuertuntur, iuſtè decipiantur, & in varios errores perducantur. Dicet quiſpiam; Quare Deus permittit, vt etiam in ſanctos & innocentes diabolus ſuam exerceat poteſtatem, vt conſtat ex hiſtorijs Iob, S. Anthonij, Hilarionis aliorumq́; ſanctorum patrum? Certiſsimum eſt, quod ratione malitiæ & demeritorum, maior conceditur Dæmonibus poteſtas in malos, quam bonos; quia mali meruerunt peccatis ſubijci, tanquã viliſsimi ſerui: à quo enim quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt, Super bonos autem Dæmon non habet poteſtatem ad perdendum, ſed tantum ad probandum. *Iob. 2. Ecce omnia quæ habet, in manu tua ſunt: Veruntamen animam ipſius ſerua. Et Tobiæ 12. Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* Ad hæc Deus Opt. Max. qui ſuauiter omnia diſponit, per-

Quare Deus maleficia permittat.

2. Petri 2.

mittit vt boni aliquando maleficijs afficiantur: partim in argumentum meritorum, quæ augenter ratione tribulationis patienter toleratæ: partim in cuſtodiam humilitatis, dum enim huiuſmodi Dæmonis exercitijs ſe cognoſcunt ſubiectos, humiliantur, cum ignorent amore ne an odio digni ſint: partim vt reuocentur ad frugem melioris vitæ, maiori ſtudio & diligentia rebus diuinis, ſacramentis myſterijſq; noſtræ ſalutis incumbant, quæ ſunt oportuna arma ad euertendas aëreas poteſtates. In horum confirmationem pulchra adferuntur à S. Auguſtino in pſal. 77. in illum verſiculum: Miſit in eos iram indignationis ſuæ, &c. In filijs diffidentiæ, inquit, tanquam in ſuis mancipijs operatur, quemadmodum homines in pecoribus ſuis: Et illic tamen quantùm Dei iuſto iudicio ſinitur. Sed aliud eſt quando poteſtas eius etiam ſuis ſicut ei placet tractandis maiore poteſtate prohibetur: aliud quando ei poteſtas etiam in eos, qui ab illo alieni ſunt, datur. Sicut homo de pecore ſuo pro humano captu facit, quod vult, nec ſanè facit, ſi prohibeatur à poteſtate maiore: De alieno autem pecore vt faciat, expectat ſibi poteſtatem dari ab illo, cuius eſt. Ibi ergo poteſtas, quæ fuerat, prohibetur; hic autem quæ non fuerat, tribuitur.

4. Prælu-

4. Præludium. *Permiſſione diuina præmiſſa Dæmon operatur tantum, quantum ei conceditur, & non plus.* *Dæmon nõ plus poteſt quàm De' ei permiſit.*

Patet in Iob. Ecce in manu tua eſt: veruntamen animã illius ſerua. & in Apocal. 20. Angelus catena ligauit Dæmonem. & in Exod. cap. 7. & 8. Magi Pharaonis ſerpentes fecerunt, & alia ſimilia, vbi ad Ciniphes, quæ ſunt muſcæ minutiſsimæ, ventum eſt, defecerunt malefici, & dixerunt ad Pharaonem: *Digitus Dei eſt hic, vt rectè notat S. Auguſtinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9.* A bonis etiam angelis, quibus orbis & hominum cuſtodia commiſſa eſt, aliquando Dæmones impediuntur, ne poſſint omnia, quæ cupiunt, in effectum deducere. Quando Dæmonis poteſtas apud Doctores dicitur ligata ad ſenſum ſcripturæ, nõ ita intelligendum, quod per mortem Chriſti ita ſit religatus in infernum, vt non poſsit ad nos accedere tentationis & vexationis gratia vſq; ad aduentum Antichriſti, quando eius poteſtas ſoluetur, vt malè Franciſcus Ponzinibius in tractatu de Lamijs & excellentia vtriuſq; nu. 56. videtur intelligere. Hoc enim argumento vtitur cõtra tranſlationẽ realem. Diabolus ligatus eſt in inferno: Ergo non poteſt exire ad tentandum & portandum ſagas. Sed hic ſenſus ſapit hæreſin, vt probè oſtendit Barth. Spin. in Apologia 2. c. 5. contra Ponzinibium, cum ſacræ literæ contrariũ doceant.

1. Petri 5. Aduerſarius noſter diabolus tanquam leo rugiens circumit quærens, quem deuoret, & Epheſ. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Vbi præmiſit Apoſtolus hæc verba, Induite vos armaturam Dei: vt poſsitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. Et Chriſtus Apoſtolis reliquit poteſtatem
2. Petri 2. eijciendi Dæmonia. Tandẽ experientia compertiſsimum eſt multos indies vexari, tentari, & non raro poſsideri à Dæmonibus. Quare non omnes Dæmones ſunt ligati in inferno ſed magnus numerus eorum habitat in aëre iſto caliginoſo iuxta Apoſtoli Petri doctrinam. De qua re Magiſter ſententiarum & Doctores in 2.d.6. tractant. Et preclarè Guilhelmus Pariſien. ſcribit in 2. parte de vniuerſo, Cum doctrina, inquit, Chriſtianorũ habeat euidẽter in aëris parte caliginoſa Dæmones quaſi in carcere habitare vſq; ad diem iudicij: quæritur qualiter inde tam libere exeant, & in multitudine tanta? Aliquando enim totam terram quaſi occupaſſe videntur in templis & ſtatuis, ac receptaculis alijs, in domibus ac penetralibus limitibusque agrorum ac ſyluis, in fontibus atque fluminibus & locis amænis, in quibus colebantur & reſpondebant. Aut ergò pauciſsimi remanebant

bant in aëre: aut incredibiliter numeroſa eſt multitudo eorum. Vnde videntur liberum habuiſſe, imò & adhuc habere egreſſum, cum ad incantationes, inuocationesq; magorũ, & Necomanticorum mox veniant. Quid etiam dicam de opere maioris minorisq; circuli, in quibus tanta eorum multitudo apparet, vbi & quatuor reges eorum à quatuor mundi partibus cum exercitibus ſuis innumerabilibus venire dicuntur? De exercitibus quoq; nocturnis, quid de fatis ac dominabus nocturnis, quarum principem vocant Abundiam ſeu Satiam ab abundantia & ſacietate, quas largiri creduntur domibus, quas frequentant, præſertim à mulieribus, quæ anilibus deliramentis intendunt, cum hæc omnia maxime maligni ſpiritus videantur? Quomodo ligati, aut incarcerati cenſentur, qui ita diſcurrunt? Nam & Euangelium proteſtatur in vno homine legionẽ vnam fuiſſe. Veruntamen ob hæc nullatenus debes de veritate doctrinæ Chriſtianorum prætactæ ambigere. Quod ſi reminiſcaris ſermonis eius, qui dixit, quod tot legiones in vnoquoq; ſeparatarum ordine ſubſtantiarum conſiſtunt, quot ſunt perſonæ in vna legione: videbis in vnoquoque ordine eſſe ſex milia, & ſexcentas, & ſexaginta ſex legiones. Vnde nequaquã putantum eſt, quod ad libitum poſſint ſæuire in homines. Nec ſine permiſsione

pro-

prouidentiæ creaturis egredi queunt, & noſtrã habitationem intrare: imò iuſto Dei iudicio illudunt, & pœnas varias infligunt iniquis, in quibus omnibus creatoris intentio ſancta & recta eſt, vtpote decor iuſtitiæ, correctio peccatorum, punitio medicinalis culparum, exercitatio electorum. Hæc Guilhelmus. Sed nunc vt ad propoſitum reuertamur alligata eſt poteſtas Dæmonis non ita vt tentare non valeat, ſed ne tantum tentet, quantum tentare deſiderat, vt S. Auguſtin. lib. 20. cap. 8. de Ciuitat. Dei docet, cum ait. Sed alligatio diaboli eſt non permittere exercere totam tentationem, quam poteſt, vel vi, vel dolo ad ſeducendos homines, in partem ſuam cogendo violenter, fraudulenterúe fallendo. Per Aduentum Christi & mortem eius ligata eſt poteſtas Dæmonis quia aperta eſt ianua paradyſi, quæ ante clauſa erat cunctis, & nunc aditus mundis animabus patet ad cœlum per redemptionem Saluatoris noſtri, & vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Non tamen negandum eſt, quin ex parte tentatorum, Dæmonis poteſtas reſpectu aliquorum magis ſit ſoluta, quam ratione aliorum. Quod S. Auguſtinus in ſerm. 197. de tempore, qui eſt ſermo ſecundus de Dominica prima poſt Trinitatis docet: Ante aduentum Chriſti, ait, fratres

charisſimi, ſolutus erat diabolus: veniens Chriſtus fecit de eo, quod in Euangelio dictum eſt: Nemo poteſt intrare in domum fortis, & vaſa eius deripere, niſi prius alligauerit fortem. Venit ergo CHRISTVS, & alligauit diabolum. Sed dicet aliquis. Si alligatus eſt quare adhuc tantum præualet? Verum eſt, fratres charisſimi, quia multum præualet: ſed tepidis & negligentibus, & DEVM in veritate non timentibus dominatur. Alligatus eſt enim tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videte fratres, quam ſtultus eſt homo ille, quem canis in catena poſitus mordet. Tu te illi per voluptates & cupiditates ſeculi noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere: latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omninò non poteſt, niſi volentem. Non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit. Ex dictis conſtat maiorem concedi poteſtatem Dæmoni in peccatores, & maximam in eos, qui maxima crimina cõmiſerunt: cum gratia DEI, quæ Dæmoni reſiſtit, & ei manus ligat, longè à ſceleratis hominibus ſit. Quare facile quoque eſt quod Ponzinibius arbitratur, Deum non permittere, vt diabolus portet ſagas: Cum omni-

omnium iniquorum, maximè tamen maleficorum princeps & caput ſit diabolus, & ipſi ſint membra eius, qui Deo permittente poteſt eos mouere, non eſt ambigendum, cum peccata eorum maxima maximè iram Dei prouocent, Deum permittere: qui enim permiſit filium ſuum, in quo nullum veſtigium peccati vnquam extitit, à Dæmone in mortem duci, & ad pinnaculũ templi conſtitui, nec non à membris ſuis Iudæis flagellari, & crucifigi? quomodo non permittet ſceleratos maleficos & magos, vexare & mouere? Prædictæ doctrinæ admodum conforme eſt, & in ſequentibus magis eluceſcet, quod pro veriſsimo habeo, in crimine nefando maleficorũ & ſagarum contra quorundam hominum ignorantiam, qui ſæpius admirantur, quomodo homines minima data occaſione in tam graue & horrendum crimen incidant, maxima crimina antecedere caſum. Exempli gratia, vt ex quotidianis maleficorum confeſſionib' percipimus: mulier ex aliqua deſolatione redditur puſillanimis, ſtatim aggreditur eam Dæmon: aut vir aliquam diſplicentiam concipit aduerſum propriam vxorem, voluptateq; accenditur in aliam, in cuius forma ſe offert mille artifex & vincit. Vel iuuenis aliquis voluit obambulans ſolus cogitationes in animo turpes de rebus venereis, in promptu apparet traditor in ſpecie formoſiſ-

ſimæ

ſimæ fœminæ, & his habitis leuibus occaſionibus Dæmon ſtatim proponit conſilium, & promittit quod velit facere voti compotes, ſi Deo abrenuncient, & caſtra ſua velint ſequi, his propoſitis miſeri moré traditori gerunt, de his omnibus exempla plurima ſunt in proceſsibus noſtrorum iudicum. Dico ergo has leues occaſiones & cauſas proximas, quæ Dæmoni portam aperiunt, multo grauiora peccata præſupponere, quæ diuina ſic exigente iuſtitia, demeruerunt caſum in tam abominabile facinus. Quia & diuinis literis, & doctiſsimorum virorum auctoritate comprobatur, quod præcedentia peccata quandoque ſint cauſa aliorum. Sic Paulus Rom. 1. Quia non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, & in deſideria cordis eorum. Eſaiæ 6. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua. Sap. 2. Excæcauit enim eos malitia eorum. Sic etiam in ſacris Deus dicitur excęcare, & aggrauare aures, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. His accedunt Doctores, S. Gregor. homil. 11. in Ezechielem. Iuſtus & omnipotens Deus, cum præcedentibus peccatis iraſcitur, permittit vt cæca mens etiam in alijs labatur. S. Auguſt. in lib. 83. quæſtionum. q. 79. S. Thom. 12. q. 79. art. 3. & q. 87. art. 2. & alij alibi. Quare omnes, qui non vident, quan-

do diabolus Dei abnegationem proponit, & abrenuntiationem eorum, quæ in Baptiſmo promittuntur, deſiderat, (quod Dæmonis negotium ſit) neceſſe eſt, quod excæcati nõ videant, quis enim niſi cæcus tam oculis corporis quàm cordis, ſi audiat ſibi proponi Dei abnegationem nõ exhorreſcat? quis tam à mente alienus, ſi adhuc ſcintilla veræ lucis irradiet, metu non concutiatur, ſi tale ſcelus obijciat? Certum ergo videtur, talia præceſsiſſe ſcelera, quorum pœna eſt, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Atq; hoc ſingulare eſt inimici & hoſtis ſtudium, nec Dei prouidentia permittit, quod animam inuadere poſsit, quæ peccatis & ſceleribus prius ſe non priuarit amicitia & gratia Dei. Sic Caſsian. in collationibus patrum collat. 8. quæ eſt Abbatis Sereni ex collatione S. Anthonij, probat & definit nullatenus Dæmonem poſſe mentẽ cuiuſque vel corpus inuadere, nec habere facultatẽ in cuiuſlibet animam penitus irruendi: niſi eam primo deſtituerit omnib⁹ cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuã nudamq; reddiderit. Quod idem rectius ſuo more ſimilitudine oſtendit D. Chryſ. li. 2 de prouidentia Dei. Quemadmodum, inquit, hi, qui parietes ſuffodiunt noctis tempore extincto lumine, & furari opes, & earũ dominos cum omni facultate iugulare poſſunt; Ita & hic (intellige Dæmonẽ) per

cæcas

recæ noctis errorem ac tenebras mærorem offundens, cogitationes omnes, quę ad munimẽ noſtrũ eſſe poſſunt, ſubducere prius ac furari nititur, vt deſertã ac ſine adiutorio animam inuadens plagis innumeris confodiat. Ad idem facit Gloſſa Math. 4. in illa verba: Si cadens adoraueris me, cum infert. Ergo qui adoraturus eſt diabolũ, ante corruit. Si quis obijciat: Deus Optimus Maximus in Iob, Anthonium, alioſque viros ſanctos etiam reliquit Dęmoni, ad tentandum & vexandũ poteſtatem. Ergo ratione peccatorum non permittit Deus tentationem & deceptionem. Facilis eſt ad hoc Reſponſio: conceſſa eſt in viris ſanctis Dęmoni poteſtas ad exercitium & coronam, in læſione & vexatione aliqua corporali ſine vllo animæ vulnere: vt patet in Iob. Ecce omnia in manu tua ſunt, veruntamen animam eius ſerua. At reſpectu malęficorum eſt conceſſa poteſtas ad interitum etiam animarum, quia Dæmon tam animam eorum ſibi vendicat per conſenſum in tam immane ſcelus, quam etiam in corpus dominatur; quod verberibus quoque ſubijcit, ſi maleficus pro ſuo beneficiato ſeruitutem ei non impendat. Sunt enim malefici & ſagæ quaſi aſini diaboli, ipſum quaſi portant, & ab eo deferuntur, & tamen ex permiſsione diuina id demorentibus peccatis in tanta ſunt cæcitate, quod videntes

non videant, & audientes non intelligant. Quod ſi quis obijciat contra dicta illud Apocalypſeos cap. 20. Cum conſummati fuerint mille anni, ſoluetur Sathanas de carcere ſuo, & exiet, & ſeducet gentes: quod erit tempore Antichriſti, quando erit tanta tribulatio, vt etiam ſi fieri poſsit, electi moueantur: Ad quam auctoritatem videtur alludere Ponzinibius loco citato. Reſpondeo cum Magiſtro & alijs in 2. d. 6. quod cum hæc de Lucifero intelligantur, ſiue in infernum demerſus ſit, ſiue non: credibile eſt, eum non habere poteſtatem tantam accedendi ad nos, quantam habebit tempore Antichriſti, in quo fraudulenter ac violenter operabitur. Et ideo tunc dicitur ſoluendus, quia maior ei poteſtas propter maiorem hominum malitiam, & incredulitatem dabitur à Deo ad tentandum homines, quam modo habeat. De hac autem alligatione & ſolutione diaboli latè agit S. Auguſtinus lib. 20. cap. 8. de Ciuitate Dei, quem ſtudioſus lector videre poterit.

In maleficium etiã maleficus libere conſentire debet.

5. Præludium. *Ad maleficium præter diuinam permiſsionem, & diaboli poteſtatem, requiritur hominis libera voluntas, quæ ex malitia conſentit in maleficium, qua diabolus tanquam inſtrumento vtitur ad effectum.*

Affectat

AFFECTAT enim diabolus in ſuis maleficijs quandam imitationem diuinorũ operum: Vnde ſicut Deus in myſterijs noſtræ ſalutis & ſacramentis, hominum ſalutem eorundem miniſterio operatur, etſi de abſoluta poteſtate non ſit alligatus ſacramentis & viſibilibus ſignis: Ita diabolus in perditionem maleficorum opera, ſuam malitiam diffundit, quamuis etiam Deo permittente, per ſe poſſit hominibus nocere, vt patet in Iob, Anthonio & alijs: tunc tamen non eſt maleficium, ſed purum diaboli opus. Accedat ergo conſentiens hominis liberum arbitrium ad perfectionem maleficij, neceſſe eſt, quod quidem arbitrium poteſt diabolus, vt rectè Cyrillus ait, *Catecheſi 4. Illuminatorum*, incitare, cogere autem præter voluntatem omnino non poteſt. Subijcit tibi ſcortationis cogitationes, ſi vis, probas; ſi nolis, improbas. Quam diu ergò homo in ſtatu præſentis vitæ eſt, cùm liberi arbitrij permaneat, à Dæmone cogi non poteſt ad malum, ſed tantum perſuadendo, vel terrendo moueri. Dei enim omnipotentis ſolum opus eſt, efficaciter voluntatem hominis impellere, iuxta illud, *Prouerb. cap. 21. Cor regis in manu Domini.* Ex hoc fundamento error multorum imperitorum in vulgo cõfutatur, qui cẽſent haud fieri poſſe, vt malefici iterum conuertantur ad ſaniorem mentem, quando ſemel Dæmoni ſua nomina

Malefici cõuerti poſſunt, ſi volunt.

mina dederunt, & Chriſtianæ fidei abrenun-ciarunt. Sed hic error cum ſit falliſsimus, à Concionatoribus ab humanis mentibus ex-tirpandus eſt: multos enim trahit in deſpe-rationis peccatũ, qui ad Chriſtum redirent; tollit libertatem arbitrij, gratiam Dei exte-nuat, & diabolum potentiorem facit ad per-dendum, quam Chriſtum ad ſaluandum, contra veritatem ab Apoſtolo traditam, *Rom. 5. Vbi enim abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.* Videmus etiam, quod aliqui ſe voto religionis ſolemni, corpore & animo in per-petuum Deo conſecrarunt, ipſiuſque caſtra multis annis ſecuti ſunt, qui quandoque in fine vitæ Dæmonis ſuggeſtionibus impulſi, apoſtatæ fiunt, & ſuaue Chriſti iugum dere-linquunt. Quanto magis, qui infœlicis Dæ-monis ſodalitium ſequuntur, etiamſi eius obſequio ſe deuouerint, poterunt gratia Dei adiuuante, quæ omnibus petentibus datur, ad communionem fidelium, ſi velint, redire, & duram diaboli ſeruitutem excutere, & hæc doctrina hoc infœlici tempore ſępius po-pulo inculcanda eſt.

Omnia maleficorum opera fiunt ex pacto cũ Dæmone tacito vel expreſſo.

6. Præludium. Præcedenti affine. *Omnia opera maleficorum effectum ſor-tiuntur ex pacto expreſſo, vel tacito cũ Dæ-mone, ita vt ſemper, quando vult maleficus operari, expreſſè vel tacitè inuocet Dæmo-*

nem in auxilium; vt concurrat ex pacto.

Hoc præludium, cum tota opera magorum & maleficorum fundetur in pacto & quaſi condicto cũ Dæmonibus, vt atteſtantur Doctiſsimus in Theolog. Franciſcus Victoria in Relect. de arte Magica, & Ioſephus Angles in 1. par. Florum qq. Theologicarum in 2. in q. de eadem materia, latius quam in priori æditione eſt extendendum, maximè cum Ioannes VVierus celebris in Medicina, & vir variæ lectionis, qui fere totam machinam maleficorum & Sagarum in phantaſmata, melancholiam & illuſionem refert, hoc fœdus etiam & pactum imaginarium, & impoſsibile iudicat, & ſatis congruè ad ſuum propoſitum: Quia deſtructo fundamento, quæ ex ipſo ſequuntur, deſtructa cenſentur: & cum dictus Doctor Medicus in ipſo fundamento cacutiat, ſicut etiam in quibuſdam alijs principalibus punctis huius materiæ, habeatq; aliquos ſuæ opinionis diſcipulos: fuſius doctrina de pacto Magorum & maleficorum ſtabilienda eſt, vt firmo iacto fundamento, ædificium firmius ſtet. Impugnat dictus auctor pactum hoc & fœdus præcipuè in lib. de Lamijs cã. 7. & 8. & 23. & de præſtigijs Dæmonum lib. 6. ca. 27. & in d. cap. 23. non conſtare dicit de pacto, niſi ex propria ſtupidarum deluſarumq; anicularum confeſſione. Et in d. c. 27. argumentũ impoſsibilitatem pacti arguit, quæ infra ſoluentur.

Vera & Catholica doctrina eſt intercedere poſſe pactum, & de facto interuenire in operibus Magorum & maleficorum. Probatur in pri-

in primis ex illo Eſaiæ 28. Dixiſtis, percuſsimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Quod ad præſentem ſenſum, allegarunt S. Thomas 2 2. q. 95. artic. 4. in corpore. Alphonſus Caſtren, lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione. cap. 14. Mart. Nauarrus de pœnitentia d. 1. cap. Nunquid Cain. Paulus Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 3. & alij alibi. Clarius idem probat illud Euangelij Matth. 4. Iterum, inquit ſcriptura, aſſumpſit eum in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Ieſus. Vade Satana, Scriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Hic percunctor an hæc non ſit ſpecies & forma pacti: Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris. Quis enim iuriſperitorũ dubitauit pacta fieri hoc modo, per ſi, dabo hoc, vel tantum, ſi hoc feceris. L. hoc iure ff. de donationib. L. Labeo ſcribit, ſi mihi Bibliothecam. L. Iuris gentiũ ff. de pactis. Baldus in Tractat. de pactis à numero 20. Ioan. Baptiſta Caccialupus in Tract. de eadem materia. q. 6. & alij in ll. allegatis. An non etiam formæ contractus innominati ſunt, ſecundum leges & omnes Doctores hæ? Do vt des, do vt facias, facio vt facias, facio vt des. ff. de præſcriptis verbis: & in factũ actionib. L. Naturalis meus, Gloſſa & DD. ibidem

Ibidem. Angelus, Sylueſter, Aurea Armilla, & omnes ſummiſtæ in verb. Contractus. Quid ergo aliud ſonant ſecundum legitimum, naturalem & verum ſenſum hæc verba. Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, niſi pactum? dabo, ſi exercueris actum adorationis, do, ſi hoc feceris; hoc modo etiam ſemper noſtros maleficos & ſagas in primis aggreditur. Si Deo & ſuis abrenunciaueris, mihiq; adhæſeris, liberabo te, à tali deſolatione, aut tribulatione, aut paupertate, dabo diuitias, aut offeram voluptatem ad libitum, aut faciã te voti compotem, *&c.* Vt non modo percipimus ex confeſsionibus ſtupidarum anicularum, ſed etiam virorum doctorum vtriuſque ſtatus, Eccleſiaſtici & ciuilis, hominum, iuuenum & ſenum, (quod ſane dolendũ,) imò etiam conuerſorum & pœnitentiũ. Deinde ad probationem dictæ veritatis accedit canon, 26. cauſa, quęſt. 2. cap. Illud: ex Auguſtino in hęc verba. Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum, quaſi pacta infidelis, & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ & fugiendæ Chriſtiano. Nec abhorret lex ciuilis hoc pactum, C. de malef. & mathem. in l. multi: dum ait, manibus accitis, id eſt, ſecundum Gloſſam, Dijs infernalibus. Quomodo vocati veniunt Dęmones, niſi ex pacto? Certè huma-

tè humana poteſtas, cum ſit inferioris ordinis, & longè infirmioris virtutis, Dæmonem ne minimum quidem cogere poſset vt accitus compareret, niſi pactum intercederet. Sed plura pro explicatione iſtorum verborum adducemus Deo volente in Commentario in titul. C. de malefic. & mathemat. in d. l. Multi: quem præſenti tractatui ſtatim ſubijciemus. Comprobat etiam hoc pactum communis Theologorum ſententia. D. Cyprian. in libro de duplici martyrio atteſtatur, quod qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christvm abnegent, dum cum Dæmonibus habent fœdus. Imo ipſe Cyprianus, vt omnibus conſtat ex actis ipſius, chyrographo ſe obſtrinxerat Dæmoni, cum adhuc Magus eſſet: Quod quidem adhuc aliquando peſsimi Necromantici, & aliqui etiam malefici proprio ſanguine ſubſcribunt, & diabolo in ſignum fidelitatis & ſeruitutis tradunt: S. Auguſtin. lib. 2. de doctrina Chriſtiana a cap. 20. cuius verba relata in d. cap. Illud: S. Thomas in 22. loc. citat. & in quæſt. 96. ſæpe. S. Antonin. 2. part. titul. 12. Guilhelmus Pariſienſis in tractat. de fide & legib. fol. 45. colum. 2. in æditione Pariſienſi de Anno Domini 1 5 1 6. Scotus in 4. diſt. 34. Gabriel. in 2. d. 8. quæſt. 2. artic. 4. dub. 2. Sylueſt. & Angel. in verb. Superſtitio, & maleficium. Ioannes Gerſon in pri-

in prima parte in Triologio Aſtrologiæ Theologizatæ. Martinus Arles in tractat. de ſuperſtitionibus à numero 85. Ioannes Tritemius de reprobis & maleficis ad quæſtiones propoſitas à Maximiliano Cæſare. Franciſcus Victoria, Caſtrenſis & Ioſephus Angles loc. citat. Ioan. à Turrecremat. in d. c. Illud: 26 quæſt. 2. Martin. Nauar. in manuali confeſſariorum cap. 11. numero 25. & alij communiter alibi. Conſentiunt iuriſperiti Paul. Grilland. in d. quæſt. 3. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in cap. 61. Practicæ criminalis. Ioannes Bodinus lib. 2. cap. 3. & 4. de Dæmonomania Magorum, & in confutatione opinionis VVieri pag. 440. in æditione Baſilienſi de Anno Domini 1581. accedit Thomas Eraſtus Medicus in Dialogo de Lamijs, qui doctiſsimè confutat opinionem VVieri, ad propoſitum, tacito nomine. Atque hanc Catholicam ſententiam determinauit Vniuerſitas Theologica Pariſienſis Anno Domini 1398. 19. Septemb. damnando errores aliquos circa materiam ſuperſtitionum. Hos autem articulos ponunt Gerſon in prima parte ſuorum operum; & Bodinus in initio ſui libri, & alij alibi.

Tertius articulus ad noſtrum intentum talis eſt. Quod inire pactum cum Dæmonibus tacitum, vel expreſſum, non

ſit idoſ

ſit idololatria, vel ſpecies idololatriæ, error. Et intendimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus non debet à Deo, vel natura rationabiliter expectari, hæc in d. articulo.

Dicet aliquis. Quare ſeruant huiuſmodi pacta & promiſſa Dæmones, cum tamen ſint mendaces, & fallaces? Dico in primis, quod nec ſemper ſeruant, nec ſeruare poſſunt, cum non ſit in eorum poteſtate. Hinc Chriſto promittebat matth. 4. dare omnia regna mundi & gloriam eorum, quæ tamen non erant in eius poteſtate. Vnde Remigius in illum locum, Miranda eſt diaboli dementia: illi promittebat dare regna terrena, qui ſuis fidelibus dat regna cœleſtia, & gloriam mundi, qui eſt cœleſtis gloriæ Dominus. Et Hier. in eadem verba, tomo 9. Arrogans & ſuperbus de iactantia loquitur. Non enim poteſt omnia dare, cum ſciamus pleroſq; ſanctos viros à Deo reges factos. Alludere ad idem Euangelij videtur Michael Pſellus in li. de Dæmonibus: quando dicit. Etſi Dæmonia diuitias nobis & gloriam promittunt, nihil tamen ex ſe tradere poſſunt; Quippe cum imperium nullum habeant, ſed viſu tantum quædam inania ſuis cultoribus afferunt, varia prorſus & inſtabilia. Sic innumerabilibus proceſsibus conſtat, quod maleficis in principio ſubuerſionis pecunias argenteas, ſicut etiam S. Anthonio

thonio Sportam argenteam oſtendebat, promittat,oſtendat, & det. Quas cum putant ſe habere, & eis volunt vti, pecuniæ reſolutæ ſunt in ſtercora equorum, aut aliam vilem materiam. Non tamen negandum, Dæmonem aliquando veras pecunias dare, vt ſua mancipia confortet in malo, ne ſi ipſum ſemper mendacem inueniant, fidem nõ habeant, ſcit enim illud cõmune pronunciatũ, Mentiri ſolito, verũ non creditur vlli. Huius rei exemplum libet hic inſerere de fœmina nota Treuiris,Coloniæ,& in locis vicinis. Ex cuius proceſſu iudiciali & criminali Auothentico manu notarij ſcripto, corã iudice & ſcabinis, aliqua puncta ad inſtructionẽ congruis locis inſeremus præſenti æditioni: Quare altius curſus rei repetendus eſt. Fuit fæmina ſatis diues in Pago diſtanti à Treuirenſi Ciuitate paruo miliari, nomen Pago Rouer, & Fæminæ Meiſenbeins Anna. Hæc cum multorum ſuæ ſectæ virorum & mulierũ denuntiationibus, & alijs indicijs in vehementem veniſſet maleficij ſuſpicionem, ab incolis Pagi Rouer apud officiatum ſiue præfectum loci accuſata tanti criminis,clam ſe ſubtraxit, & aliquot ſeptimanis in locis vicinis delituit. Tandem à nobili & valido viro Ioanne Pieſport Officiato Abbatis monaſterij S.Maximini extra & prope muros Treuirenſes, cuius iuriſdictioni ratione domicilij ſubdebatur,requi-

ſita &

ſita & monita ad comparendum & purgandum ſuper iudicijs. Requiſitione non obſtante, criminis conſcia mulier, adhuc ætatis mediæ, prima habita oportunitate, nauigio in flumine Moſella Coloniam ſe recipit. Deinde temporis ſucceſſu, Deo ſic diſponente, vt occulta & nefanda crimina prodantur & puniantur, dicta rea ab alijs pluribus, imò à proprijs filijs & filiabus; quos etiam tanti ſceleris & aliorum grauiſsimorũ participes reddiderat, vehementius adhuc delata. Seduxit enim duos proprios filios, & duas filias: alter filius, & vna filia ante capturam matris, in magna pœnitentia cum multorum mærore, vitam laqueo finiuerunt, & corpora igne conſumpta: Alius filius, & filia adhuc impuberes in cuſtodia detinentur, & inſtruuntur. Deus det ipſis bonam mentem, & cõſtantem conuerſionem. Cùm autem maior natu filius, cuius infra aliquoties mentionem faciemus, cui nomen proprium fuit Ioannes Cuno, ſententiam criminalem in conſeſſu Officiati, Prætoris & Scabinorum, coram Tribunali acciperet, vehementer & impensè, zelo ſalutis maternæ, vt pium filium decebat, inflammatus, rogauit iudices, vt ſtudio cogitarent, & induſtria laborarent, ſi qua ratione & via matrem ream comprehendere poſſent, vt tandem in hac vita conuerſa ad Deum, per pœnitentiam, temporali ignominia, & mo-

mentanea morte æternum & infinitum redimeret ſuppliciũ tantis criminibus debitum & præparatum, ſi in hac vita pœnitentia non expientur. Iuuenis, honeſtiſsima, & pleniſsima miſericordiæ petitione, nec non etiam ſcelerum multitudine magnitudineque, quæ rea mater commiſerat, dictus Officiatus rectè excitatus, Senatui Colonienſi, & bonis amicis Coloniæ, qui negotium promouerent, proprio & ad rei expeditionẽ exercitato nuncio ſcripſit. Ampliſsimi & nobiliſsimi Senatus prouidẽtia, & diligenti diſpoſitione, Rea Coloniæ inquiſita, & cum ſubinde ædes & domicilium mutaſſet aſtutia, vt non facilè inueniretur, tandem reperta, & miſſa Officiato S. Maximini prædicto, comitantibus tribus, aut quatuor fortibus & armatis cuſtodibus, & ſic quinta Octobris Anno Domini 1590. adducta, & tradita in cuſtodiam Monaſterij S. Maxim. Octaua eiuſdem menſis, Officiatus reproducta copia indiciorũ coram prætore & ſcabinis, eorum conſilium & iudiciũ requiſiuit: Qui iudicarunt, quod rea beneuolè & ſerio interrogaretur, & niſi veritatem ſic fateretur, moderata tortura adhiberetur. Et ſic factum eſt prius conſtanter negauit adhibita tortura cõfeſsioni initium dedit & paulatim continuauit. Inter reliqua confeſsionis puncta, confeſſa fuit, quod cum à proprio marito durius tractaretur, & vnius

prolis

prolis mors ſubſequeretur, grauius commota cogitare cepit, ſe à Deo derelictam eſſe, animumq; abiecit. Quas cogitationes & ſimiles cum mente volueret, Dæmon in forma viri nigris veſtibus induti nocte prope lectum apparuit, & dixit: Si Deo, à quo deſerta eſſet, vellet abrenunciare, ſibiq; adhærere, & operam addicere, quod pacem ſe procurante eſſet habitura. Sic excæcata ſtatim fidem Dæmoni dedit, Deo, Beatæ Virgini, quam *Lata* malus ſpiritus appellabat, atq; omnibus ſanctis abrenunciauit, & dixit, Deus, ex quo auxilium ferre recuſas, intermitte. Statim amaſius, qui ſe Fedderhanß nominabat, frontem tetigit, ac ſi criſma eradicaret, pedes habebat aſininos. Cum Dæmoni deceptionem obijceret, eumq; mendacē aſſereret, pro conſolatione dedit ei duplicem ducatum, verum, legalem, & bonum, quem in marſupium repoſuit, & alijs pecunijs adiunxit. Hæc mulier, vigeſima die menſis octobris Anno Domini 1590. viua igni tradita eſt, & bonum vitæ finem habuit. Deinde, vt ad propoſitum reuertamur, ſecundum Scotum, & Gabrielem locis citatis, & alios alibi, Dæmones ſeruant pacta & promiſſa, non quia veraces, ſed vt alij eis adhæreant, quia ſi nulla pacta ſeruarent, nulli homines eis ſeruirent.

Annotandum etiam, quod quemadmodum ſecundum leges & Iuriſperitos, duplex eſt pa-

ctum; Tacitum & expreſſum. L. Labeo. L. Item quia conuentiones. ff. de pactis. Barth. Bald. Iaſon & DD. ibidem: Ita etiam duplex intercedere poteſt pactum inter hominem & Dæmonem: Tacitum, & expreſſum. Tacitũ eſt, quando aliquis contendit facere aliquid per cauſas, quæ nec virtute naturali, neque ex diuina aut Eccleſiaſtica inſtitutione poſſunt illud efficere, vel quando huiuſmodi cauſæ tanquam neceſſariæ adiunguntur alijs, quæ poſſunt talem effectum producere, vt explicat Nauar. in manuali Confeſſariorum ca. 11. num. 25. & ſatis colligitur ex d. artic. Pariſien. Sic tacitum pactum ineunt quandoq; viri ex curioſitate, quando vident ſuas vxores ſe vngere, vt ad curſum & congregationem nocturnam proficiſcantur, Ipſi eodem vnguento ſe vngunt, & ſequuntur. Cuius rei exempla Grillandus & alij referunt. Quia enim fidem habent, quod tali vnguento vis inſit, tacitè conſentiunt in opus diaboli, qui accurrit, & auxilium fert. Pactum expreſſum eſt, quando conſenſus exprimitur per verba, nutus, aut ſigna. Cuiuſmodi eſt illud, quod vt plurimum malefici faciunt, quando Deo abrenunciant, & Dæmoni in ſeruiturem ſe tradunt. Grillandus in d. q. 3. Damhauderus, Caſtrenſis & alij duplicem etiam diſtinguunt Sortilegorum profeſsionem. Tacitam & expreſſam. Tacita profeſsio eſt promiſsio quæ-

Duplex pactũ poteſt eſſe inter hominem & Dæmonem.

Sortilegorum profeſſio duplex.

dam, qnamquis facit alteri profeſſo de obſeruando, quæ ſibi mãdauerit ſub promiſsionẽ, quod grandia faciet, & mirabilia in vita ſua, cognoſcet futura, & multa alia his ſimilia: dummodo fidem Catholicam abijciat, & omnia Eccleſiaſtica ſacramenta contẽnat & repudiet, atq; adhæreat cultui & obedientiæ ſui magiſtri, & hæc profeſsio dicitur tacita, quia non fit propriè cum Dæmone, ſed cum eius miniſtro: nec interueniunt ſolemnitates extrinſecæ, quæ interuenire ſolent in expreſſa profeſsione. Expreſſa eſt, quæ fit cum proprio Dæmone; & iſta adhuc duplex eſt. Vna quæ dicitur ſolemnis ſiue publica: & altera priuata. Solemnis eſt illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè reſidet in ſolio Maieſtatis, more principis, quando fiunt vniuerſales congregationes certis nocturnis horis & quatuor anni temporibus. Solent enim, vt noſtri malefici & ſagæ referunt, in quatuor anni temporibus, nocte, quæ intercedit inter diem iouis & veneris, celebriores habere conuentus: in quibus multi conueniunt omnis ſexus & conditionis homines. Priuata eſt, quæ fit cum ipſo Dæmone pacto expreſſo, citra tamen ſolemnitates & hominum multitudinem. Hanc ſolent facere ſtatim, quando tranſeunt in ſocietatem Dæmonis. Tunc relinquunt prius Deum, abnegãtes eius nomẽ & baptiſmũ, & reliqua ſacramenta Ec-

ta Eccleſiæ. Deinde adhærent Dæmoni, eidemque perpetuam obedientiam ſpontanea voluntate promittunt, ita vt penitus ſubditi Diaboli efficiantur. Et ſicut veri Chriſtiani ſecundum ſcripturam admonentur, vt omnia opera ſua bona faciant, & incipiant in nomine DEI, & ad eius honorem dirigant: Ita hi Diaboli clientuli iubentur omnia facere & incipere in nomine Dæmonis, & ad eius cultum dirigere. Nunc ponenda ſunt fundamenta d. Doctoris, quibus pactum hoc impugnat, quod fieri nequeat. Primò, ratione perſonarum: naturarum diuerſitas non patitur, quia cum nulla communio ſit inter Dæmonem & hominem, nullum poteſt eſſe pactum, aut contractus. 2. Ratione rerum: Quia quæ dari fieríue non poſſunt nec de iure, nec naturaliter, eorum nulla eſt penitus obligatio. 3. Ratione conditionis adiectæ ſtipulationi, pactóue: Quia nec in ſtipulantium eſt poteſtate, nec ita in caſu poſita vt natura ſit poſsibilis. 4. Ratione formæ: quia non ea fit, quæ dat eſſe rei, cuiusque omiſsio vitiat actum. 5. Ratione diſſenſus: Quia ſemper de alio & aliter ſentit Dæmon, quam homo. 6. Et poſtremò non niſi imaginariũ eſt vniuerſum negotiũ. 7. Præterea aniculæ, quæ plerunque lamiæ dicuntur, circunueniũtur dolo, fraude, aſtu, ignorãtia ac errore: ergo non poteſt eſſe con-

tractus & pactum. Hæc argumenta ponit lib. 6. de præſtigijs Dæmonum cap. 27. pag. 779. In lib. de Lamijs cap.7. aliter improbat pactũ. Dæmon cum ſpriritus ſit, carnem & oſſa non habet, quare extenſa manu firmaq; ſtipulatione lamiam recipere non poteſt, vt tractatur & dicitur de profeſsione Sagarum. Præterea doloſa hęc ſtipulatio, in pernitioſum finem confícta, contra Dei voluntatem, ſi tantum habebit momenti, vt nulla queat reſcindi ratione, & neceſſario eius virtute alter alterius voluntatem ſequi, illiuſq; præcepto morem gerere compellatur: Cur pactum illud prius in baptiſmo, ex peculiari Dei voluntate & mandato, ſolemnibus verbis verè ſancitũ, & quidem interpoſitis fideiuſſoribus, tanquā prærogatiua, non præponderabit? Alia profecto contractus eſt firmitas inter Deum veracem & ſanæ mentis homines. Quicquid ille ſtipulatur, & in ſuo verbo addicit, hoc fideliter, & indubitatè præſtat, nec data manu præſtigioſa deludit, non ſaltat, nec conuiuatur, vel ſimilibus rebus ludicris, quibuſcum paciſcitur, nequiter fallit, dementátue, quemadmodum hic commentitio carnali corpore amaſius. Diſparitatem hic qui negauerit, neſcio quid veritatis hic ſit admiſſurus. Hęc ibidem ille Doctor.

His argumentis facilè eſt reſpondere, ſi clarè & dilucidè res intelligatur, & diſtinguenda di-

da diſtinguantur, Pactum enim definitur eſſe, Duorum, vel plurium in idem placitum & conſenſus. L. 1. ff. de pactis, & dicitur à pactione, id eſt, pacis actu. Paciſci enim eſt actus concordiæ: Sic poteſt dici pactum, quaſi ad pacem habendam factum. Panormit. in ca. 1. de pactis. Vnde pacta diriguntur ad conſeruationem pacis, concordiæ & ſocietatis. Hinc optimè intelligitur Caietani doctrina, ſuper 2. 2. S. Thom. q. 95. art. 4. quod pactum initum cum Dæmone dupliciter intelligitur. Vno modo, pro conuentione cum Dæmone facta: vt, faciam hoc, vt facias illud, *&c.* Alio modo pro ſociali actu cum Dæmone: Et licet pactum & fœdus propriè ſonent conuentionem, tamen etiam in materia ſuperſtitionum, & Sortilegiorum accipiuntur & intelliguntur ſecundo modo; & tunc pactum tacitum intelligitur, ſicut inuocatio tacita. Deinde pacta diſtinguuntur à iure & Doctoribus, in vtilia, vel vt aliqui vocant, valida: & inutilia, ſiue inuailida, vel nulla. Et ſic pacta vtilia ab inutilibus diſtinguuntur per eſſentiam. Nam vtilia pacta habent eſſe. Inutilia non. L. Iurisgentium. §. pactorum, & §. Si ob maleficium. ff. de pactis. & L. pacta quæ contra. C. eod. tit. & in reg. Quæ contra ius, de regul. iuris, in 6. Caccialupus in tract. de pactis q. 6. Bald. in tract. de eadem materia. & in d. l. Iurisgentium. Bartol. Alberic. Iaſon & alij in

Quomodo pacta diſtinguantur.

alij in d. §. Si ob maleficium. Ad quam materiam multas adfert allegationes Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo pactum verſ. Pacta inualida. Hanc diſtinctionem ſi perpendiſſet dictus auctor, vidiſſet argumenta ſua, quę ponit, nihil probare. Probant enim hoc, quod omnes concedimus, & iure tam canonico, quam ciuili probatur: pacta, quæ fiũt cum Dæmone, non eſſe vtilia, ſed inualida, nulla, turpia, contra legem diuinam & humanam, nullam inducere obligationem, repudianda, & reſcindenda. Quia pacta contra bonos mores, & ob maleficia perpetranda inita, cum ſint turpia, contra legem Dei, ſunt inualida, & nulla. De talibus pactis tractant DD. Iuris in d. §. Si ob maleficium. Quare auctor rectè dixit: diſparitatem qui negauerit inter pacta, quæ fiunt inter Deum & hominem, & inter maleficum & Amaſium, neſcio quid veritatis ſit admiſſurus. Pacta enim, quæ fiunt Deo, fiunt de rebus ad ſalutem animæ & corporis ſpectantibus, ideoq; ſunt vtilia, valida, & habent eſſentiam, inducunt obligationem. Quæ verò maleficus cum Amaſio, ſunt in perditionem animæ & corporis, diuinã maieſtatem lędunt, & ſunt in fauorẽ inimici Dei & hominũ. Atq; hic ſi bene aduertiſſet, in argumentis proprijs contrarietatẽ admittit, cum dicat diſparitatẽ naturarũ arguere impoſsibilitatem contractus & pacti, & tamen

Diſparitas eſt inter pacta hominis cũ Deo, & hominis malefici cum Dæmone.

men probet contractũ & pactũ inter Deum & hominem eſſe: & ſacræ litteræ ita eſſe clariſsimè atteſtantur. Quia cum Abraham, Moyſe & alijs patribus Deus habuit pacta & fœdera Geneſ. 9. Recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiſcũ. Et iterũ ibidem, ſtatuam pactũ meum vobiſcũ. Gen. 17. Ponam pactũ meum tecũ, & eris Pater multarũ gentium. Deut. 5. Deus noſter pepigit nobiſcũ fœdus. & 7. cap. & alibi. Si ergò propterea repugnat fieri pactum inter Dæmonem & hominem, quia naturarum eſt diuerſitas, cum homo ſit corporeus, Dæmon ſpiritualis: quomodo non magis repugnat fieri cum Deo, cum maior diſparitas, ſi verum ſit fundamentum, arguere debeat maiorem repugnantiam? Maior enim eſt diſparitas quantum ad compoſitionẽ hominis ad Deũ, quam ad ſpiritualem creaturam. In Deo nulla omnino compoſitio admittenda: At in ſpirituali creatura licet non ſit compoſitio phyſica ex materia & forma, ſiue corpore & anima, eſt tamen metaphyſica ex actu & potentia. Vnde liquidum eſt, quod homo cũ ſpiritu poteſt paciſci, & quod nihil diſparitas prædicta impediat. Eſt enim ſimilitudo & communicatio inter ſpiritualem & corporalem creaturam, quantũ ad intellectum & voluntatẽ, quarũ potentiarum actus cócurrunt ad pactum, vt ex definitione pacti clarum eſt; qua definitur eſſe duorũ vel

plurium, intellige, perſonarum, in idem conſenſus. Cõſenſus ſpectat ad voluntatem. Voluntas autem in ſpirituali creatura etiam eſt. Membra corporea, non tam requiruntur ad eſſentiam contractus & pacti, quam ad eius expreſsionem & manifeſtationem, vt noſter conſenſus alijs, cum quibus volumus paciſci & conſentire, innoteſcat. Quare ſicut ſpiritualis creatura in corporibus aſſumptis nobiſcum conuerſatur, ſonum vocalem, articulatum, & quaſi humanum format: ita etiam poteſt conſenſum & pactum exprimere, & cum homine conuenire. Nam ſi Dæmon Chriſto verbis expreſſis, vt Euangelica hiſtoria claris verbis loquitur, pactum obtulit: quid obeſt quo minus alteri idem offerre poſsit? Etſi tamen verum eſt, quod homo debeat diſſentire à Dæmone: tamen tanta eſt Dæmonis aſtutia, & hominis tum infirmitas, tum malitia, vt liberè ei conſentiat ſæpius in multis, vt omnibus ratione vtentibus conſtat. Nec etiam quicquam ad rem facit quod dicatur, ſagas dolo, aſtutia & errore decipi: & ideo nõ eſſe pactum: ſed tantùm arguit tale pactum non eſſe ſeruandum, ſed reſcindendum: Dolo malo, ait prætor, pactum ſe non ſeruaturũ. Dolus autem malus fit ex calliditate & fallacia. L. Iurisgentium conuentiones. §. Pactorum autem ff. de pactis. & dicitur iniquum dolo factum & fraudandi cauſa. ibidem §.

Matth. 4.

Sed

Sed ſi fraudandi. Quod etiam dicitur non niſi imaginarium eſſe vniuerſum negotium. Qua facilitate aſſeritur, eadem etiam reijcitur: nec ſolum conſtat propria anicularum illuſarum confeſsione, ſed etiam Doctiſsimorum in Theologia & Iure auctoritate, & innumerabilium vtriuſq; ſexus & ſtatus hominum teſtimonio, qui tale fædus nõ dormientes, ſed vigilantes, ſolutis ſenſibus, cum Dæmonibus inierunt in Germania, Italia, Gallia, & alijs locis. Qui autem omnia imaginaria & phantaſtica opinatur, quæ Sacræ literę, graues Doctores, & mille hominum expertorum teſtimonia confirmant, multum phantaſia perturbatus eſt. Quòd vero plurimi vtriuſque ſexus homines confiteantur, quod in abnegatione fidei, quando fædus initur, Dæmon malefico aut ſagæ Chriſma è fronte eximere & eradicare contendat: id ſanæ intelligendũ, quia Dæmon, qui vbiq; ſuum lucrum & humanæ ſalutis interitũ quærit, hic etiam Chriſtianis hanc vult ſuggerere ſuperſtitionem, vt credant, aliquem effectum hanc eradicationem habere, & ſe minus hoc modo potentes fieri ad reſipiſcendum à tam infœlici ſtatu, & ad rumpendum fædus iniquum, per pœnitentiam & veram ad Deum conuerſionem. Chriſma, quo Chriſtiani more Catholico in baptiſmo vnguntur, in corpore & fronte amplius non hæret, ſed diu aqua idem deterſit,

nec tam chriſmate vngimur, ob corporis cõmodum, quam animæ ſalutem. Chriſmatis virtus animam afficit. Vnde eradicari Diaboli vngulis non valet. Qua de cauſa nec de nouo Sagæ chriſmate iniunguntur, ſicut nec baptizantur, quãdo ad cor redeunt, & ſuo creatori corde contrito & humiliato reconciliantur. Character, qui ſecundũ Conciliorum & Theologorũ Catholicam doctrinã efficit, ne ſacrum baptiſma reiteretur, indelebiliter animæ inhæret, corrumpi nequit: Cum quicquid corrumpitur, ad corruptionem ſubiecti intereat, aut à contraria qualitate expellatur. Character autem ineſt animę tanquam ſubiecto, quæ corruptioni nõ eſt obnoxia, nec etiã characteri quicquam contrarium eſt, à quo expelli queat. Nec puto quod omnes maleficós aut Sagas in fronte vngulis tangat, ſed tantum minus inſtructos in fide, & ſuperſtitioſos, qui ea laborant perſuaſione, quod talis eius tactus in fronte aliquẽ ſortiatur effectũ.

Modus cognoſcendi, quouſque maleficorũ opera ſe extendant.

7. Præludium. *Vt cognoſcamus, ad quæ maleficorum opera ſe extendant ex permiſſione diuina, neceſſe eſt intelligere, quæ operationes Dæmonis poteſtati ſubiectæ ſunt.*

CVm autem tanta eius poteſtas ſit, vt nulla vis ſuper terram comparetur ei, atteſtante

ſtante Iob. ca. 41. impoſsibile eſt hominẽ ſcire, quid poſsint Dæmones per naturæ ſuæ conditionem facere, niſi per donum Dei iuxta Apoſtolum dicentem 1. cor. 12. *Alia diiudicatio ſpirituum, vt S. Auguſt. docet lib. 3. de Trinit. cap. 9.* Si autem ex ſacris literis conſtet aliquid Dæmonum poteſtatem excedere, id nullatenus credendum eſt maleficos, aut magos poſſe efficere. Ex hoc fundamento dicitur, Maleficos & magos multa poſſe ope diabolica facere, quæ homini imperito impoſsibilia videntur, cùm proportionem noſtri intellectus ſuperent, nec ſub ſenſum & phantaſmata cadant, à quibus noſtra cognitio initium ſumit.

8. Prælud. *Firmum illud ad multas difficultates tollendas in hac materia ſtatuendum eſt pronunciatũ, cum D. Dionyſ. de diuinis nominibus, c. 4. approbatum à S. Thom. 1. par. q. 64. art. 4. In Dæmonibus dona naturalia nequaquã mutata, ſed integra & ſplendidiſsima manſiſſe.* *Dæmones retinuerũt poſt lapſum dona naturalia.*

QVARE tanta eſt eorũ pura naturalis cognitio, & operandi poteſtas, quanta Angelorũ. Subiecta autẽ eſt materia horum inferiorũ Angelis tàm bonis quàm malis, quantum ad motum localem, idq; ex naturali rerum ordine, quia cum natura corporalis infra ſpiritualẽ ſit, tanquã imperfectius ſub perfectiori, nata eſt moueri in ordine ad locũ vnde

Ariſt.

Ariſto. 12. Metaph. poſuit cœlum moueri ab intelligentijs, quas nos Angelos dicimus, numerumq; intelligentiarum, tanquam ex notiori è numero motuum in corporibus cœleſtibus inueſtigauit.

Quædam maleficis operibus adhibita naturaliter operantur; quædam ex pacto tantū.

9. Præludium. *In operibus maleficorum quædam adhibentur, quæ naturalem actionem ex rei natura habent, in ordine ad effectus, quos producere intendunt: exempli gratia, venena ad interficiendū, herbæ ad ſanandum, vel occidendū: Quædam verò tantum ſunt ſigna & characteres, nihilque habent virtutis ad effectus producendos, ſed operatio ſequitur ex pacto cum Dæmone, ſolum conſenſum præbente malefico, & ſignum adhibente.*

Delectantur enim Dæmones multum ſignis, cum imitari ſtudeant Deum, qui mediantibus ſignis ſacramentalibus, ſalutem operatur in terris, quam ipſi, pro eorum nequitia multiplici, adminiculo ſignorum, euerterè conantur. *Quod pulchrè S. Auguſtinus lib. 21. cap. 6. de Ciuitate Dei innuit his verbis: Dæmones alliciuntur per varia genera lapidū, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, in quantum ſcilicet hæc eis exhibentur, in ſignum diuini honoris,*

cuius

tuius ipſi ſunt cupidi. Ex prædicta rerum,quæ in maleficijs aſſumuntur, diuerſitate, ad cautelam hominum obſeruandum, periculoſius eſſe opus maleficorum, quando veneno alijsque rebus naturalibus vtuntur, quàm quando tantũ ſignis. Quia naturalia naturali modo applicata, effectũ ſortiuntur tam in bonis, quam in malis, ſecundũ proportionem actiuorum & paſsiuorum, nec valent impediri, niſi miraculosè,ab eo, qui dixit de diſcipulis: *Et ſi quid mortiferum biberint,non eis nocebit.* Itaq; nec cruces,nec reliquię, nec ſacramentalia naturalium rerum curſum impedient, niſi ipſe præter naturam, qui omnium motuum eſt primum efficiens,effectum cauſæ particularis ſuſpendat. At in alijs alia ratio eſt: quia ſpiritualibus armis ſæpiſsimè Dæmonum inſultus propulſantur, & actiones impediuntur, ne effectum ſortiantur.

10. Præludium. *Sicut inter angelos beatos,ſic inter Dæmones eſt ordo & prælatio, & id fidè tenendum ex ſacris literis,* *In Dæmonibus vt S. Angelis, eſt ſub ordinatio.*

Iob.41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Matth. 12. & Marc. 3. In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit Dæmonia. Ad Epheſ.6. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum.* Hinc Chriſtus in Euangelio

gelio regnũ Sathanæ attribuit Luc. 11. Matth. 12. Si enim Sathan Sathanam eijcit, quomodo ſtabit regnum eius? Hic autem ordo, naturæ eſt, non gratiæ. Nam naturæ dona retinuerunt, gratiæ autem amiſerunt. Sicuti autem Dæmones natura ſunt ſuperiores & inferiores; ſic eorum actiones etiam ſibi inuicem, ſubordinantur; qualis enim ordo inter cauſas, talis quoque inter effectus. Hinc ſuperiores Dæmones nõ omnia per ſeipſos exequuntur, ſed inferioribus non raro ſua committunt officia, & prouincias diſponunt, qui libenter ſe ſubijciunt in perniciem generis humani, ſicque eorum ordo & concordia non ex amicitia, qualem nullam inter ſe habent, ſed ex nequitia, qua homines communi ſtudio odio proſequuntur, & Dei regnum impugnare moliuntur, procedunt. Talis autem ordo inter Dæmones poſt vniuerſale iudiciũ ceſſabit, quia tunc finis ipſius nullus erit qui eſt hominum tentatio, & ad malum inductio. Quod confirmant verba illa Gloſſæ 1. cor. 15. ſuper verba Apoſt. *Cum euacuaueris omnem principatũ, &c. Quamdiu, inquit, durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus & Dæmones Dæmonibus præſunt.* Videntur aliqua obſtare huic ordini, quæ mouet Guilhel. Pariſien. 2. par. principali par. 2. c. 14. & 15. de vniuerſo. Vbi pax non eſt, ibi non eſt concordia, iuxta illud ſapientis. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt.

Spiri-

Spiritus autẽ illi maligni ſunt ſuperbiſsimi, cum etiã diuinæ maieſtati renuerint ſubeſſe. cum autem vnũs ſuperbus iugũ alterius abijciat, quomodo ſuperbiſsimi ſpiritus patiuntur ſibi aliquẽ præſidere? aut inuiti faciunt: aut voluntarij. Si inuiti, igitur ſemper ſunt rebelles pro viribus, pręſertim cum ex ſuperbia æquè appetant principatũ ac dominationẽ, ſicut ſuperior. Aut eũ iam deieciſſent milleſies à ſuo principatu, ſi viribus præualerent: aut neceſſe eſt, quod ipſe omnibus ſic pręualeat, quod ſingulos & omnes potẽtia ſuperet: quũ ex eadẽ cauſa omnes ſimul contra ipſum moueantur ad rebellionẽ. A ratione autẽ alienũ eſt, ꝙ ipſe ſuperior potẽtia & virib⁹, tot, & tam multa milia fortiſsimorũ ſpirituũ ſuperet: quum in rebus eiuſdẽ ſpeciei nõ inueniatur vnũ indiuiduum, ꝙ naturali perfectione & potentia vincat omnia alia ſimul coniuncta. Sic vnus homo naturali virtute & fortitudine non poteſt multos ſuperare, nec vnus equus fortior eſt alijs multis ſimul aggregatis. Si quis dicat: Vnus rex in regno omnibus imperat. Reſpõdetur hoc nõ prouenire ex natura, aut naturali regis potentia, eo quod rex ſit, ſed ex volũtate & obedientia ſubditorũ, vt conſtat experientia, quando obediẽtia diſſoluitur, rebellio ſequitur, & rex nõ magis ex virib⁹ naturalib⁹, quã homo priuatus valet, imò non rarò minus eſt exercitatus ad pugnandũ,

quam

quam gregarius miles ſit. Si voluntarij principi ſubijciuntur: quomodo ergo iugum ſuaue potentiſsimi creatoris ferre recuſauerunt, cuius potentiæ etiam omnes ſimul reſiſtere non potuiſſent? nec hoc ipſis erat ignotũ ex viribus naturæ. Amplius, ſi ſæuiſsimi Tyranni ſui principis imperio voluntarij ſubſunt: quomodo non ſemper inter eos ira & odium, cùm ſuperbia eorum aſcendat ſemper, vnde continua rebellio ſequitur? Ad horum clariorem reſolutionem conſiderandũ eſt, ordinẽ in angelis eſſe naturalem, & à Deo cum naturæ inditum. Qui enim magis accedunt ad perfectionem primi & ſummi principij, alij ſunt potentiores & ſuperiores in naturalibus. Sic Doctores tradunt primũ gradum inter omnes ſpiritus tenuiſſe Luciferũ. Deinde, vt ſupra inſinuatum, concordia Dæmonum eſt ex cõmuni nequitia, qua homines perſequuntur. Eſt enim proprium impiorum, vt eis ſe adiungant & ſubijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potentiores eſſe viribus cognoſcunt. Sic licet hæretici non raro inter ſe ſint diſcordes, tamen omnes conueniunt ad impugnationem Eccleſiæ Catholicæ. Sicut autem ordo in Dæmonibus eſt naturalis, ſic prælatio etiam, quæ naturæ ordinẽ comitatur, eſt naturalis. Quare argumentum ſumptum ex humanis, non valet ad propoſitum: Quia homines natura

ſunt

ſunt pares in naturalibus, & ſecundum naturalia nullus inter eos ordo eſt. Quod autem in Dæmonibus inferiores ſuperioribus ſubdantur, non eſt ad eorum ſcilicet ſuperiorum bonum, ſed magis ad malum. Quia cum malefacere maximè ad miſeriam pertineat, præeſſe in malis eſt eſſe miſerum. Atq; hic etiam notandum ex Magiſtro Sententiarum in 2. d. 6. quod ſecundum modum & gradum ſcientiæ maioris, ſunt etiam gradus in præſidentia. Quidam enim vni prouinciæ, Alij vni homini, aliqui etiam vni alicui vitio præſunt. Sic Lucifer ſuperbiæ, Mammon auaritiæ, Aſmodæus luxuriæ, Sathan iræ & diſcordiæ, Beelzebub gulæ, Leuiathan inuidiæ, Beelphegor accidiæ præeſt, & quiſque horum præſidentiũ maximè ad illud peccatum inducere nititur, cui præſidet, & à quo nominatur. Quando autem dicitur. quod vnus alicui vitio præſit, non eſt putandum, vt ait Gloſſa ſuper Ioſue 11. quæ eſt ſumpta ex ſermone Origenis, in illa verba: Omnes bellando cepit: quod vnus fornicationis ſpiritus ſeducat eum, qui in Britannia fornicatur, & eum qui in India ſeu alijs locis: neque vnum duntaxat eſſe ſpiritum iræ, qui in diuerſis locis diuerſos exagitat homines: ſed potius fornicationis eſſe ſpiritum vnum ſuperiorem, atque innumeros, qui ei in hoc vitio pareant. Similiter iracundiæ principem vnum eſſe, innumeroſque ſub

Quomodo diuerſi dæmones diuerſis vitijs præſint.

eo, qui homines diuerſos ad huiuſmodi peccatum ſolicitent, & ſic de cæteris vitijs: De diuerſis Dæmonum ſtudijs doctiſsimè Caſsianus in collationib. patrum coll. 7. Abbatis Sereni c. 32. Tot autem eſſe, ait, imũdos ſpiritus, quot in hominibus ſtudia non dubiè cõprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam faunos vulgus appellat, ita ſeductores, & ioculatores eſſe manifeſtũ eſt, vt certè quæque loca ſeu vias iugiter obſidentes: nequaquã tormentis eorũ, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur, ſed de riſu tantumodo & illuſione cõtenti; fatigare potius eos ſtudeãt, quã nocere. Quoſdã verò ſolummodo in nociuis incubationib⁹ hominũ pernoctare: alios ita eſſe furori ac truculentię deditos, vt non ſint contenti illorũ tantumodo corpora, quos ſuppleuerũt, atroci dilaceratione vexare, ſed etiã irruere ſuper eminus tranſ-
Matth.8. euntes, quales illi in Euangelio deſcribuntur ob quorũ metum per viam illam tranſire iam nullus audebat. Alios reperimus nõ ſolũ ſtudere mẽdacijs, ſed etiã blaſphemias hominib⁹ inſpirare. Cuius rei etiã nos teſtes ſumus, qui audiuimus Dæmoné confitentẽ, per Arrium & Eunomiũ, ſe impietaté ſacrilegi dogmatis edidiſſe. Quod etiã in 3. Regum lib. vnum ex eiſdem ipſis manifeſté legimus prædicantem.
2.Paral. cap.18. Egrediar, inquit, & ero ſpirit⁹ mendax in ore omniũ prophetarũ eius. Eſſe autẽ alia dęmonum

dum genera, id eſt mutorũ & ſurdorũ, Euangelia teſtantur. Incentores etiã libidinũ atque luxuriæ quoſdã ſpiritus propheta comemorat. Spiritus fornicationis decepit eos. *Oſeæ. 4.* Nocturnos quoq;, diurnos ac meridianos dæmones ſimiliter ſcripturarũ auctoritas docet. De quorum diuerſitate longum eſt, ſi volumus omnia ſcripturarum volumina perſcrutantes ſigillatim percurrere. Qui per Prophetam *Eſaiæ. 34.* Onocentari, qui piloſi, qui ſerenæ, qui lamiæ, qui vlulæ, qui ſtrutiones, qui ericij deſignãtur: Qui aſpis, qui Baſiliſcus in Pſalmo, qui Leo, qui Draco, quiúe Scorpius in Euangelio nuncupetur. Qui princeps mundi huius, qui rectores tenebrarum harum, qui ſpiritualia nequitiæ ab Apoſtolo nominentur. Quæ vocabula non caſu, aut fortuito indita illis debemus accipere, ſed ſignificatione iſtarum ferarum, quæ apud nos vel minus noxiæ, vel magis pernicioſæ ſunt, illorum rabies ferocitatesque diſtingui. His ad eruditionem & delectationem lectoris lubet annotare, quæ ad idem propoſitum faciunt, & ea tradit Guielhelmus Pariſienſis Doctor grauiſsimus in 2. parte de Vniuerſo. Dico, ait, iuxta veriſimilitudinem, non iuxta certitudinem, quod ſicut omnipotens bonitas creatoris permittit hominum Principes impios, diuerſos ordines in principatibus ac ditionibus collocare, qui & malos ſolent

exaltare, ac bonos deijcere, imò indigniſsimos & peſsimos in dignitatibus poteſtatibusque ſtatuere: Ita permiſit & principi malignorum ſpirituum iuxta ſuæ peruerſitatis malignitaté alios de malignis ſpiritibus ſublimare, varijsq; operibus malis præficere, alios Collat. 8. cap. 16. ab eiſdem officijs remouere. Quod Deus permittit propter innumeras vtilitates, quas inde elicit. Cuius ſignum eſt, quod in collationibus patrum narratur. Apparuit quippe cuidam ſancto viro princeps malignorũ ſpirituum in ſolio ſedens regali, & ante eum horribilium multitudo ſpirituum, qui de ſingulis venientes regionibus interrogabantur, quid perpetraſſent: & quos modicum mali iudicauit egiſſe, flagellari præcepit, quorum cum vnus retuliſſet ſe quendam ſanctũ heremitam per quadraginta annos tentaſſe, & in ipſa nocte in fornicationis facinus deieciſſe, cum ingenti gaudio & feſtiuitate ab illo receptus eſt, ita quod eum iuxta ſe collocarit; & proprij capitis coronam deponens, Dęmonis illius capiti impoſuerit. Etenim ſicut ab initio ambitioſiſsimè affectauit aſsimilari altiſsimo, ita nunc vſq; regnum ſuum tenebroſum ac ſceleratum contendit inaniſsima impietate, conformare regno ac militiæ creatoris deputando angelos tenebrarum diuerſis iniquitatis obſequijs, ſecundum quod angeli ſancti deputata habent miniſteria pietatis: Sic

tis. Sic & Eccleſiam malignantium ſuam, aſſimilare conatur Eccleſiæ ſanctorum, quatenus ſicut Deus & ſaluator in Eccleſia ſua conſtituit veros Apoſtolos, veros Prophetas, ſanctos martyres, fideliſſimos confeſſores, virgineſq; mundiſſimas: Sic & ipſe habere ſatagit pſeudoprophetas, falſos Apoſtolos, martyres vanos, fictos confeſſores, ac virgines fatuas. Enimuerò qui ab exordio fuit ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & perfectus decore, factus eſt ſimia ridiculoſæ ac deformis imitationis: ſic & totum regnum ipſius ſua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie verſum eſt velut in ſimiam quandam Eccleſiæ electorum, quæ vere eſt regnũ Dei. Hæc Guilhelmus. De præſidibus ſpirituum malorum, eorum nominibus, natura, numero ſubiectorum, formis apparendi plurima curioſa & minus vtilia tradit quidam libellus inſcriptus, liber officiorũ ſpirituum, vel de principibus & regibus Dæmonum, & à quodam Pſeudomonarchia Dæmonum: In illo libello multi principes & prę ſides numerantur, ex quibus quidam 50. aut 60. aut pluribus legionibus præſident, & dominantur. Legio aut cõtinet 6666. Curioſum eſt his rebus multum adhærere, periculoſum & ſuperſtitioſum eiſdem fidem tribuere, cum nemo ſcire poſſit citra diuinam reuelationem, qui non didicerit à Dæmone, à quo cognoſ-

cere non licet. Hoc loco conſiderandum eſt, quod cùm dæmones ordinatam & diſciplinatam nequitiam habeant, vt ex dictis conſtat, prout Caſsian. in collat. 7. cap. 18. loquitur, inſtituunt talem ordinem & diſciplinam inter ſuos ſubditos maleficos & ſagas. Sic Bodinus lib. 2. c. 4. rectè atteſtatur teneri quemq; maleficum ſuorum malefactorum rationes exponere, aut cædi, niſi fecerit, grauiſsimè. Hoc mihi, ait, Bodinus Caſtelli Rufsi præfectus, Biturigũ nomine delegatus apud Bloſenſes, affirmauit, Magam ſe iudice crematam fuiſſe, quam filia accuſauerat, quod ipſam in conuentus deduxiſſet, & diabolo inſtituendã obtuliſſet: hæc inter alia ſcelera, iſtud confeſſa eſt, ſe ſaltaſſe in hirci ambitum, & tandem ſingulas rationes rerũ à poſtremi cætus tempore geſtarũ reddidiſſe, & qua in re puluerem occupaſſent: hic à ſe infantẽ enectum aiebat, alter equum, ille arborem. Vna autẽ nihil ab eo tempore feciſſe cõperta eſt: hæc frequentes ictus accepit baculo ad plantam pedum, & ab alijs omnibus deriſa eſt. Hæc Bodinus. Et ſic comperimus etiam multis confeſsionibus, quod ſagæ, quando alijs nocere nequeunt, ſibi ipſis damna inferunt. Certiſsimum etiam eſt, ſi quis nequiſsimam diſciplinam in curſu non ſeruet, vt nomen Iesvs caſu nominet, aut Deum, aut crucem faciat, cæditur, & alijs diſparentibus domum ire cogitur. Hoc ſe

exper-

expertam confeſſa eſt Meiſſenbeins Anna de Rouer, de qua ſupra: quæ cum fortuitò Deum ſemel in curſu & conuentu nominaſſet, coacta fuit pedibus ire domum, cum delata eò fuiſſet à diabolo in forma hirci. Qua de cauſa quod diſciplinam tranſgreſſa fuiſſet, nominando Deum, verberata eſt ab alia N. ſuperioris ordinis: quæ ante hanc etiam flammis conſumpta eſt. Idem contigit cuidam Mariæ ex pagò S, Matthiæ, quæ Anno Domini 1588. 10 Nouemb. incinerata eſt, & detenta in cuſtodia monaſterij S. Mathiæ prope ciuitatem Treuirenſ. Hæc cum in primis ad conuentum delata fuiſſet, à ſuperioribus & principalioribus tractatum extitit, & propoſitum de perditione fructuum naſcentium & ſimul vuarum, & quæcunque perſona conſenſum præbebat, bibebat. Cùm autem ordo bibendi & cõſenſum dandi ad ipſam deueniſſet, apud ſe dixit. Ah IESV, perdemus frumenta & vinũ, qua ratione ergò pauperes meos pueros ſuſtẽtabo, ſtatim prolato nomine Ieſu, euaneſcente lumine, in denſiſsimis tenebris ſola in loco manſit. Manè circa horã quartam ſuperior, comitantib⁹ duabus alijs aduenit, & grauiter ipſam percuſsit, eò ꝙ nomẽ Dei nominaſſet, & conuentũ diſsipaſſet. Quo facto auolarũt. Maria autẽ pedib⁹ domũ rediijt. Multa in huius rei confirmationẽ cõfeſſus eſt Ioan. Cuno filius dictę Annæ de Rouer, iuuenis naturali-

bus dotibus ornatus, decem & octo annis natus, qui iam Treuiris, & Muſsiponti in Lottaringia litteris operam impendit, & eos progreſſus fecit, vt iam Poëſi & literis humanioribus ſtuderet: Hic iuuenis nono ſuæ ætatis Anno à matre propria ſeductus fuit, denunciatus tanti criminis à propria ſorore, & alio fratre adhuc ſuperſtite in cuſtodia. Cum detineretur, & iudicia proponerentur ſine tortura actuali veritatem confeſſus eſt, & ſacramentis Eccleſiaſticis præmunitus, ſacrisque exhortationibus inſtructus, maxima pœnitentia ductus, ſcelera ſua deteſtatus eſt, & pœnam temporalē pro peccatis maluit pati, quā præſentem cum periculo animæ ducere vitam, & ſic Anno Domini Milleſimo quingenteſimo, nonageſimo, altera viſitationis Mariæ, vitam fœliciter, licet in pœna, finiuit. Imò cum Officiatus & omnes miſericordia ducerentur, eo quod magnam contritionem in eo aduerterēt, ſicq; vellet & offerret ei pœnam gladij recuſauit, & voluit comburi cum alia ſaga, quæ ſimul ſupplicio afficiebatur: eò quod talis pœna ſuis ſceleribus digna eſſet, & ſic prius ſtrangulatus, flam̄is in cineres redactus eſt. Confeſsionem huius adoleſcentis latius in primis, vt debuit, iudicialiter Notarius excepit, deinde ipſemet iuuenis proprijs manibus per puncta deſcripſit germanicè additis & permiſtis verbis latinis & tradidit. Ex

propria eius ſcriptura ſunt, quæ præſentibus inſerimus. Occaſio caſus eius hæc fuit. Cum enim amore carnali incenderetur erga filiam quandam illius pagi, oblata opportunitate cõmercium cum ea habuit. Deinde Dæmon in forma illius puellæ apparuit, quem perſonam amatam exiſtimauit, & ei in auri ſpecie quatuordecim coronatos dedit, quam pecuniam tandem conuerſam in putredinem reperit, vt eius formalibus verbis vtar. Quamprimum factum matri ſignificauit, & conqueſtus eſt de caſu. Mater verò, quæ iam Dæmoni ſe ſubdiderat, maleficij & rei geſtæ conſcia, eum cõſol:ta eſt dicendo, fili, conſolare, res ad bonum ſtatum dirigetur. Sub principium noctis Mater filium ſcopis inſidentem camino eduxit, ante ianuam hircum repererunt, cui inſederunt in nomine diaboli, & delati ſunt ad locum planum & latum, dictum Hetzenroderheydt/ qui diſtat à Rouer forte miliari, vbi frequentiſsimi ſunt conuentus Maleficorum, præſertim celebriores, & quaſi prouinciales. Cum verò ad dictum locũ veniſſent, mater diabolum iuuenis ſeductorem aduocauit, eiq; dixit. Hic eſt filius meus Ioannes Cuno, vti promiſi. Tunc matre impia verba prædicente, abrenunciauit Deo & omnibus ſanctis. Expedita abrenunciatione hilares extiterunt, & quaſi nuptias cum eo celebrarũt, Tunc tamen Dæmon in alia forma apparuit,

quam primo tempore ſeductionis. Poſteą Dæmoné ſuccubam habuit, qui & ei vnguentum dedit ad exercenda veneficia. Cuius vnguenti virtutem probauit in matris porcello, quem vnxit in collo, & mortuus eſt. Dæmon ſuus Roſam ſe nominauit, atq; adoleſcentem capribarbam. Confeſſus quoq; eſt Matrem propriam & alias duas ſagas in conuentu & congregatione, coram Dæmone præſidente, & toto cætu im Heƺenroderheydt iactabundam prædicaſſe, & hoc maleficiũ expoſuiſſe, quod patrem ſuum, id eſt, maritum dictæ annæ, veneficijs interemiſſent. Conſentit mater in ſua confeſsione, ſicut etiam in pręcedenti puncto de ſeductione. Singulis quatuor anni temporibus ad congregationem & curſum venire debent: Aut ſi quis in perſona realiter impeditus comparere nequit, Diabolum ſuum ſubſtituere debet, præbendo ei conſenſum in omne malum, quod in congregatione tractatur & concluditur, ibiq; ſe gloriatum de quibuſdã horribilibus carnalibus vitijs, quę hic non eſt opus enarrare, teſtatus eſt. Cætus ſiue totus conuentus in tres gradus ſiue ordines diſtinctus eſt. In maiores, mediocres, & minores. Ipſe conſiſtebat inter mediocres. Semper quando conueniunt, habent propoſitum, & tractatum de inſtructione alicuius rei. In curſu quoque ſunt fiſtulatores, cui exercitio ipſe aliquando vacauerat, & lucratus erat in

boną

bona pecunia tres aut quatuor batzios. Si quis autem nõ eſſet ſoluendo: in pœnam, inhoneſtum actum, qui ſaluo honore nominari non poteſt, ſubire tenetur. Sacramentum Euchariſtiæ ter aut ſæpius vix ſumere potuit, & quando confiteri hoc voluit. Dæmon ſuus digito inhibebat, atque etiam ipſum percutiebat ſi quid boni faceret. Tandem in conuentu & curſu habent cenſorem morum, quem latinè legis mandatorem vocát. Hic legit & iubet, quo pacto quis ſe gerere debeat erga Dæmonem, & quod ſingulis quatuor anni temporibus præcipuè cum cæteris conueniendum in loco deſtinato, & conſenſus dandus ad omnia maleficia. Hæc ex adoleſcentis confeſsione. Alia adhuc commodis locis inferentur. Ex his clariſsimum eſt, quo ordine & malitia Dæmon regnum ſuum ſtabiliat, & multos mortales, Deo iuſtè permittente, miſerè in laqueũ ducat. Ex hoc ordine deducitur, quomodo Magus quandoq; Dæmonem poſsit cogere. Si enim pactum vel fœdus habeat cum ſuperiore & potentiori, ad imperium eius inferior morem geret, non autem æqualis, qui voluntariè concurret quaſi coactus videatur ſuis incantationibus ad coniurationem Magi. De hac re legendus Franciſcus Victroia in relectione de arte Magica à numero. 25.

11. Præludium. *Licet apud antiquiores Doctores res dubia fuerit, an angeli & Dæmones ſint corporei, nec ne: tamẽ nunc temerariũ videtur aſſerere eſſe corporeos.*

Prima pars certa eſt ex Auguſt. lib. 21. cap. 10. de Ciuitate Dei, qui fatetur multos doctos in ea fuiſſe opinione, quod ſint corporei, & præterea addit. Si quiſquam nulla habere corpora Dæmones aſſeuerat, non eſt de hac re aut laborandum operoſa inquiſitione, aut contentioſa diſputatione certandum. Aliquando iuxta Apulei & Platonicorum ſententiam ſubtilia corpora habere videtur opinari. Accedunt Origen. lib. 2. Periarchon. cap. 6. Lactant. Firmianus lib. 2. diuinarum inſtitut. cap. 15. & alij alibi. Secunda pars confirmatur: ſcriptura huic parti maximè fauet. Epheſ. 4. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, id eſt aduerſus res corporeas. pſal. 103. angeli vocantur ſpiritus. Qui facit angelos ſuos ſpiritus: Luc. 24. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et Marci 5. Legitur in vno homine legio fuiſſe Dæmonum. Quomodo in vno corpore humano tot corpora latere potuiſſent: His accedunt Symbolum Nycænum, quod Deum creatorem viſibilium & inuiſibilium pronunciat: Concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio, cuius verba haben-

habentur in cap. Firmiter credimus, de ſumma Trinitate. Creator omnium viſibilium & inuiſibilium: Spiritualium & corporaliũ: qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem: angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Communis Doctorum ſententia etiam conſentit. D. Dioniſ. de diuinis nominib. cap. 4. Damaſc. lib. 2. de fide. cap. 3. Gregor. Nazian. lib. 2. ſuæ Theologiæ in fine. S. Chryſoſt. hom. 22. ſuper Geneſ. S. Thom. 1. par. q. 50. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. d. 8. q. 1. Gabriel. Scot. Richard. Dioniſ. Carthuſ. & cõmunis in 2. d. 8. Alexand. Halen. 2 par. q. 34. memb. 1. & hæc eſt communiſſima ſententia, cui contradicere non caret temeritate. Ariſtot. etiam 6. metaphyſ. t. 2 & in lib. 2. de Anima. & in 12. metaphyſ. & alibi tradit, intelligentias re & ratione à materia eſſe ſeparatas, & in hac re nulla apud Philoſophos eſt controuerſia.

12. Præludium. *Dæmones poſſunt aſſumere corpora, & in ipſis apparere hominibus.* *Dæmones aſſumere corpora & in iis apparere poſſunt.*

PATET ex octauo præludio: Naturalia manſerunt integra in Dæmonibus, ſicut bonis

bonis Angelis. Sed boni poſſunt aſſumere corpora: ergò & mali, licet ad diuerſos effectus. De bonis clarum eſt.

Gen. 18. Abrahæ apparuerunt tres viri, id eſt, angeli in conualle Mambre: Tob. 5. Tobias inuenit iuuenem ſplendidum cinctum, & ignorans quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eum, & 9. cap. vocauit Tobias angelum, quem hominem exiſtimabat. Geneſ. 19. Venerunt duo angeli Sodomam, quibus Lot dicebat. Domini declinate in domum pueri veſtri, & lauate pedes veſtros, &c. Quod etiam Dæmones corpora aſſumant, conſtat. *Geneſ. 3. apparuit in forma ſerpentis, & Matth. 4. Chriſto corporaliter apparuit. 2. Cor. 11. Angelus Sathanæ transfigurat ſe in angelum lucis.* Idem patet ex vitis ſanctorũ, *vt Athanaſius in vita S. Anthonij ait. Nam & beſtiarũ & ſerpentum formas induentes, omnia, vbi vir ſanctus agebat, protinus impleuêre phantaſiis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentum, ſcorpionum, nec non pardorum, atq; vrſorum, & hæc ſingula ſecundum ſuam frendebant naturam.* S. Martino apparebat in forma viri, purpura & diademate ornati, *vt teſtatur Sulpitius in vita ipſius,* S. Hilarioni in forma pueri, *vt refert Hieronymus in vita eiuſdem.*

Etſi angeli boni humanam, eamq; virilem induant ſpeciem, quando hominibus apparent: tamen maligni ſpiritus varias pro negotiorum, quæ in hominũ perniciẽ moliuntur, varietate formas aſſumunt: Nunc virilem, nunc muliebrẽ, nunc quadrupedum, nunc reptili-

reptilium : vt exemplis iam poſitis ſatis clarū eſt. Id tamē obſeruatum à quibuſdam, quod non appareāt Dæmones vnquam effigiē ouium induiſſe. Cum Chriſto domino placuerit ſe paſtorē, & familiam ſuam oues nominare. Sic in Euangelio oues ſtatuit à dextris, hædos autem à ſiniſtris. Oues enim ſunt animalia fructifera, manſueta, humilima & patientiſsima, quæ ꝓprietates cōueniunt ouibus Chriſti. E contra verò Dæmon plerunq; apparet in forma hirci, vt relatione pręſertim eorum, qui maleficam ſectā ſequuntur, cognoſcimus. Hircus enim eſt animal mēto & cornibus terribile, truculentū capite, & ſuo tempore ſatis fœtidū, quibus proprietatibus mores Dęmonum, & maleficorum deſignantur. Hanc ſimilitudinē ouium & diſsimilitudinē hædorum latius oſtendit Dominicus Sotus in 4. Sentent. d. 47. q. 2. art. 5. Sed nec in ſpecie columbę legitur malus ſpiritꝰ apparuiſſe, qꝫ diuinæ ꝓuidentiæ congruit : cùm in tali forma ſpiritus ſanctꝰ apparuerit. Columba enim eſt auis munda, candida & pulchra, quare in tali forma, ſpiritus ſancti operationes deſignātur. Malus autē ſpiritus cū ſit deformis & ferox, nigra delectatur forma. Sic S. Machario in ſpecie nigri mauri, alteri in corui, alij in nigri canis figura obuiam factus eſt : multis ſagis in ſpecie nigri hirci apparet, præſertim quando defert eas ad congregationem. Tradunt Matth. 25.

quo-

quoq; Doctores, quod Dæmones nonnunquam ſe præſentent in corporibus mortuorũ, ſed non bonorum, in quibus ſpiritus ſanctus ſibi præparauit habitaculũ. Quoniam Deus, in cuius manibus corpora ſanctorum ſunt, id Dæmonibus non permittit. Dubium hic eſſe poteſt, vtrum Angelus Sathanæ transfigurans ſe in ſpeciem ſiue formam Chriſti, abſque peccato poſsit adorari? *Tractant Alex. Halen. 3. par. q. 30. memb. 3. ar. 1. S. Bonauent. in. 3. ſent. d. 9. q. 6 Gabriel ſuper canonem miſſæ, Lect. 50. in litera R. Bartholomæus à Medina in 3 par. S. Thom. q. 25, ar. 3. Ioſephus Angles in floribus Theologicarum quæſtion. in 2. ſent. par. 1. d. 8. difficul. 14.* Dicendum: Qui exiſtimat vel aduertit eſſe dæmonẽ ſub forma Chriſti, & adorat, committit crimen idololatriæ, quia ſciens & prudens adorat Dæmonem, & ipſi tribuit cultum diuinum, quod eſt peſsimũ ſcelus idololatriæ. Si autem quis ſit dubius, ſitné verus Chriſtus, vel Dæmon, qui apparet, & adorat, mortaliter peccat, quia exponit ſe probabili peccandi periculo: quod qui amat, peribit in illó. ſuſpendendus ergo in tali caſu actus, vel adoratio facienda ſub cõditione. Si tu es dæmon, non te adoro: & à Deo cognitio precibus petenda, pro veritate. Sic S. Petrus cum videret Chriſtum, ignorans eum eſſe, dicebat. Matth. 14. *Si tu es Chriſtus, iube me ad te venire ſuper aquas.* Si quis verò ita eſſet ignorans & ſimplex, vt inuinci-

uincibiliter ignoraret eſſe Dæmonem, talem excuſari adorando iudicat Medina, & tantùm materialiter committere idololatriam. Alij verò ſentiunt ignorantiam nõ excuſare, quia vt hoc peccatum caueremus, præmonuit ipſe Chriſtus Matth. 24. *Multi venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum, & ſeducent multos. & Paulus: Ipſe Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* Deinde talis habet orationis remedium, & ſi petat à Deo, non deſeretur, quia promiſit, dicens. *Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quare in tali caſu, qui adorat, & priùs non orat, non adhibet debitam diligentiam ad euitandum ignorantiã requiſitam. Deinde cum huiuſmodi apparitiones ſint multũ periculoſæ, non facile ſunt admittendæ; ſed probandi ſpiritus, an ex Deo ſint. Exempla ad confirmationem huius rei non deſunt: In primis Beatiſsima Virgo cùm ab angelo ſalutaretur turbata in ſermone, antequam conſenſum præberet cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. & *1. Reg. 3.* Samuel, ſecundò, tertiò & quartò voce Domini vocantis audiuit, tunc tandem reſpondit: *Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus.* Sic & S. Lucianus presbyter reuelationem ſibi fa[illegible] per Gamalielem Pauli diſcipulum, non ſtatim acceptauit nec credidit, ſed dubius preſtitit, donec premiſſa oratione viſio tertiò ſibi manifeſtaretur. Non ergo in his facilè credendũ: nam locum habet illud:

Qui facilè credit, facilè decipitur, & leuis eſt corde. Habuerunt ergò ſancti Patres ſemper ſuſpectas huiuſmodi viſiones. S. Martinus, cum diabolus ſub forma Chriſti ornamentis aureis præfulgidi appareret reſpondit, Chriſtum nunquam vſum aureis ornamentis & ſe nolle eum adorare. Alius quidam Pater, cùm ſe Dæmon in forma Chriſti offerret, clauſis oculis dixit, ſe nolle Chriſtum videre in hac vita, ſed in cœlis. Alius ſub ſimili ſpecie apparenti, obiecit: *Vide ad quem mittaris: neque enim is ſum, qui Chriſtum videre merear. Gerſon in tractatu de ſpiritibus diſcernendis admonet cum Petro dicendum: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum.* Quando autem Deus per viſiones vult aliquid reuelare, talia dat ſigna & documenta, quibus cognoſci poteſt veram eſſe reuelationem: vt patet de reuelatione facta Beatiſsimæ Virgini, & viſione paſtoribus, in natiuitate Saluatoris, & alia, Mariæ Magdalenæ apud monumentũ manifeſtata, &c. Item in exemplo de Samuele allato. Cùm autem in huiuſmodi viſionibus & apparitionibus multi ſæpè decipiantur, probandæ ſunt ſecundum ſacras literas, doctrinam ſanctorum, & experientiam hominũ diſcretorum. Quare ex hac parte ſæpiſsimè fœminæ decipiuntur à diabolo: cum enim ſint curioſæ, & mollioris cõplexionis, facilè recipiunt impreſsiones à ſpiritibus, & multũ eis delectantur ſuam ſanctitatem hinc metientes & ſic

Viſiones periculoſæ: ideoq; probandæ, & quid ijs occurrentib⁹ faciẽdum.

& ſic turpiter ſæpè in laqueos perſecutoris incidunt. Statim vt inſolita & ignota viſio apparet, muniendum eſt cor ſigno ſanctiſsimæ crucis, & mens erigenda in Deum, cum inuocatione ſalutaris nominis Ieſu, quod dæmonibus terribile, fidelibus autem fortiſsimum ſcutum eſt contra aëreas poteſtates. *Regulas diſcernendi huiuſmodi viſiones, & ſpiritus qui legere voluerit, videat Gerſonem in dicto tractatu, & Bartholomæum Medinam lo. cit. & eundem in 1. 2. S. Thom. q. 22. artic. vltimo prope finem.* Qæret hic quiſpiam, ex qua materia tam breui tempore corpora aſſumunt, & quomodo ad nutum euaneſcunt? Communis opinio Doctorum docet, quod corpora aſſumant aërea. S. Thom. 1. *par. q. 51. ar. 2. ad. 3. S. Bona. in 2. d. 8. ar. 2. q. 2.* Nam licet aër in ſua raritate manens, nec colorem nec figuram habeat, condenſatus tamen & figurari & colorari poteſt, vt patet in nubibus, & aliquãdo etiam figuræ & viſiones pugnantium in aëre conſpiciuntur. Aërea etiam corpora citò diſparent, propter raritatem, maximè ſi virtus agentis & diſpergentis fortis ſit, vt in dęmonibus. Huiuſmodi tamen corpora à dęmonibus aſſumpta, nec habent verã formã, aut organizationẽ, vt phyſici loquuntur, completam, ſed ſolum effigiem, quæ potius artificialis, quàm naturalis eſt. Ex hoc fundamento verum apparet, quod malefici aliiq; fatentur, eſſe facilè, cognoſcere Diabolum ò

Materia corporũ à Dæmonib. aſſumptorum.

Vnde Diabolus in aſſumpto corpore cognoſcatur.

lum è manibus vel pedibus. Item non eſſe difficilè, diſcernere ex membris & corporis conſtitutione, quando cõſortes criminis ſint in perſona, vel repreſentatione, in curſu & tractatibus.

Atq; vt id quod certiſsimum eſt, latius declarem, ſicut iuxta prouerbium, leonem ex vnguiculis iudicamus: ita Dæmonem quando in humana ſpecie apparet, ex pedibus & inferiori parte diſcernere licet à verò homine. Alexan. ab Alexand. li. 4. genialium dierum. c. 19. pulchrã refert hiſtoriã ad hoc propoſitũ. Sed ne cui, inquit, hæc vana, vel ficta ſermonibus videantur, auctor eſt Thomas monachus, homo minime malus, cuius ego fidem probitatemque pluribus in rebus expertus didici, qui ſeriò mihi retulit, quod cum in monaſterio & ſacris ædibus, quæ in lucanis montibus ſunt, cum pluribus iurgatus foret, & poſt immodica conuicia & rixas, animo perturbato indè ſe proriperet, cum per nemora iter ſolus intenderet; ſpeciem hominis, vultu tetro, nigra barba, promiſsis tunicis, vultu aſpectuq; deformi & ſquo obuiam habuiſſe: quem cum appellaret, quid ille ſolus per deuia errabundus incederet, dixit equum, quo vectabatur, amiſiſſe, atq; in proximos campos illũ euaſiſſe credere: Cumque per ſinus inuios equum vna quæſitum pergerent, ad perfluentem, in cuius aluo gurgites magni, & formidabiles

dabiles redundabant, deueniſſe. Et cum monachus, vt aquam traijceret, calceos ſibi eximere appararet, illum magnopere coëgiſſe, & tandē peruiciſſe, vt ſuper ſpatulas ſuas aſcenderet, potiusq; à ſe, qui corpore maior erat, vectaretur. Qui acquieſcens, cum ſuper illius ſpatulas, vt ſuccollaretur monachus, aſcenderet, illeq; iam aquam ingredi appararet, dum vada exquirit illius pedes non humana, ſed tetra & deformi ſpecie conſpexit. Quo animaduerſo, horribili terrore percitus, Deū vt ſibi præſtò adeſſet, acclamauit. Mox Dæmonem & diram illam ſpeciem, diuinò audito verbo, ſtridore querulo, & vi maxima, quanta dici poteſt, ita è conſpectu abijſſe dicit, vt imminentem quercum ingenti impetu colliſerit, ac perfractis ramis funditus euerterit. Hæc ex Alexandro. Meiſſenbeins Anna dixit ſuum Amaſium, qui ſe Federhanß nominabat, aſininos pedes habuiſſe. Pari modo quædā N. detenta in cuſtodia Monaſterij S. Matthiæ, ex pago eidem proximo confeſſa eſt, quod non ſemper in propria perſona valent ad congregationem, ſed ſi venire non poſsint, dent conſenſum, & tunc Amaſius eas repræſentet. Ex hac autem differentia hoc cognoſcendum. Cùm alium vel aliam repræſentat, in ſuperiori parte ſimilis eſt homini, quem ex conſenſu eiuſdem repreſentat, in inferiori autem parte pedes habet bouinos, equinos,

aut alterius beſtiæ. Hæc malefica An. Domini 1589. 14. Iulij incinerata eſt. Atq; vt nemo putet hęc eſſe à veritate aliena, quæ pluribꝰ confeſsionibus cõfirmantur, conſideret dæmonẽ
Eſaia. 34. non ſine cauſa nominari à propheta Eſa. 34. c. Onocentaurum, lamiam, & ſimili modo. Vbi Gloſſa, Beda, Dioniſ. Carthuſ. & alij ad propoſitum exponunt: Quod Onocentaurus ſit animal monſtruoſum, ſuperius habens effigiem hominis, inferius autem ſimilitudinem aſini. Et ſimiliter lamia animal monſtruoſum, habens in parte ſuperiori ſpeciẽ mulieris, in parte autẽ inferiori pedes equinos. Atq; etiam ita callidus mille artifex eſt, quod formam inferiorem cautius abſcondat, niſi quis bene aduertat, aut eiuſdem artis ſit peritus. Aliquãdo ſatis longò tempore poteſt cõuerſari ita quod verus homo putetur. Lepidam ad hoc propoſitum hiſtoriam refert Ludouicus Cęlius Rhodiginus lectionum antiquarũ lib. 16. cap. 5. ratione illius Adagij. Serpentem foues, & te ſerpens. Quod prouerbiũ etiã noſtris maleficis & ſagis accomodari poſſet. Fuit, inquit, Menippus Lycius, annos natus quinque & viginti, ingenio haud inſcito, corpore itẽ multa exercitatione valido, ita vt formoſi athletæ, liberaliſq; ſpeciem pręſeferret. Hunc peregrinæ mulierculæ pleriq; amoribus irretitum putabant. Ea verò, vt tum videbatur, ſpecioſa quidẽ erat, & permollicula, nec non
diuitijs

diuitijs vbertim fulta. Cæterum ea omnia oſtentationem modò exhibebant, veri ſuberat nihil. In eius verò familiaritatē ad hunc modum inſinuaſſe ferebatur. Pergebat quãdoq; Menippus Corintho Cenchreas ſolus. Ecce phantaſma quoddã illi occurrit, q̃ ſe in mulieris ſpeciem conformauerat. Atq; ex manu appræhendens Menippũ, iampridē, inquit, ſe illius amore teneri implicitã. Eſſe verò ſe genere Phœniſſam, & in ſuburbano iuxta Corinthũ habitare, idq; etiam digito monſtrans, vt illuc veniret, hortari cœpit. Quod ſi inquit, feceris, intentam muſicis inuenies me, & vinũ bibes, quale non ſæpè alias, nec te riualis vlla vellicabit ſuſpicio: Pulchra ſiquidē pulchro contēta viuã, & moriar. His blanditijs adoleſcens delinitus, etiamſi philoſophiæ haud expers, amoribus tamen obniti, obluctarique non valens, veſperi ad mulierem pergit, ac frequenter deinceps, perinde ac ad ſuas delitias: nec dum enim, cuiuſmodi phantaſma eſſet callebat. Id cum eſſet intuitus vir quidã, vt ipſe interpretor, Magus, aut Philoſophus, vt tum creditũ eſt, & ſum̃æ grauitatis, ac prudentiæ, primò ſtatuarij inſtar Menippum inſpectans, hominem expendebat, cõtemplabaturq;. Vbi verò rimatus abunde eſt viſus: O formoſe, inquit, & à formoſis expetite mulieribus, ὄφιν θάλπεις, καὶ σέ ὄφις. Serpentem confoues, & is te. Cum in eis mira-

bundam animaduerteret Menippũm: hoc proinde, inquit, dixi: quoniam mulier eſt tibi, quæ vxor non eſt. Sed rogo te, ecquid te ab illa amari putas? Per Iouem, inquit, Menippus, & quidem eximiè. An igitur, inquit is, eam in matrimonium aſciſces? Equidem, reſpondit. Quid enim iucundius, quam amantem ducere? Quando inquit, ille futuras opinaris nuptias? Citò ait, vel fortaſſe cras. Id cum vir ille inaudiſſet, obſeruans conuiuij tempus, cum iam vocati præſtò forent, vbi illuc & ipſe perrexit. Vbi nam, inquit mulier eſt, cuius cauſa conuiuium celebraturi conueniſtis? Tunc Menippus, propè adeſt, inquit. Tunc is, argentum hoc & aurum, cœteraque domus huius ornamenta, tua ne an mulieris ſunt? Mulieris, inquit, ac ſemilaceram & pilarem omninò veſtem oſtendens. Tales mei, inquit, cultus ſunt. At ille ad eos, qui aderant, conuerſus: Tantali, inquit, hortos videtis, qui, ſicuti ab Homero proditum eſt, ſpeciem quidem præferunt aliquam, cum tamen nihil ſint. Eiuſmodi verò ornatum hunc omnem concipiatis licet, Neq; enim materia, quę videtis, vlla eſt, ſed ſimulachrum modò eſt, ac imago. Quod vt verum ſciatis, Bella hæc ſponſa vna eſt ex Empuſis, quas lamias & Mormalycias pleriq; exiſtimant. Hæc dictus auctor. Fuit enim bella ſponſa Dæmon ſub forma humana, quod magus alijs oculatior proſpe-

proſpexit, & ſic bene lamia appellata, iuxta Eſaiæ cap,34. citatum.

Dicet iterum aliquis: Quomodo ergo Dæmones loquuntur & conuerſantur cum hominibus, ſi nō ſunt vera corpora? Reſpondetur, ſi propriè loquamur, non loquuntur, quia vera locutio eſt operatio corporis actu vitam habentis, & animati anima rationali. Tale autem corpus non eſt, quod à ſpiritibus aſſumitur. Formant autem impropriè locutionem, quatenus producunt ſonum in aëre humanis vocibus ſimilem, non ſecus atque ſi quis ſummo artificio in tuba ſonum inſtar vocis humanæ redderet. *De locutione cū Dæmonum hominibus maleficis.*

Quando in antecedentibus dicitur non eſſe vera corpora, in quib9 ſpiritus apparent, id ſano modo intelligendum eſt, ne in errorē eorum incidamus, qui dixerūt angelos nunquam aſſumere corpora, vt refert S. Thomas in 1. part. q. 51. art. 2. ſed omnia, quæ in ſcripturis diuinis leguntur de apparationibus, in viſione imaginaria contigiſſe, vel in præſtigijs. Sed hoc repugnat intentioni ſcripturæ. Illud enim quod imaginaria viſione videtur, eſt in ſola imaginatione videntis. Vnde non videtur indifferentur ab omnibus, ſicut Angeli apparentes Abrahæ, viſi ſunt ab eo, & tota familia, & à Loth, & ciuibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobiæ, ab omnibus videbatur. Et malus ſpiritus primis

parentibus apparuit in vera forma ſerpentis, & non in imaginatione, aut præſtigijs, vt Doctores atteſtantur: Et Christo Domino in Euangelio in forma humana reali, vt euidenter colligitur ex textu & Doctoribus ibidem. Quando ergò dubium incidit, an ſint vera corpora, quæ à ſpiritibus aſſumuntur, vt in eis appareant, id ſub diſtinctione intelligendum eſt. Non ſunt vera corpora quantum ad veritatem corporis, quod denotatur, vt humani, vel animalis: ſed ſunt vera & realia quantum ad materiam, ex qua formantur, veram enim & ſolidam habent corporeitatem. Et licet nō ſint talia corpora in prædicamento ſubſtantiæ, quatenus ſic efformata, & quaſi artificialia, ſunt tamen verè aërea. Si autē vera eſſent corpora humana, aut beſtialia: vera eſſet caro, vera oſſa membris & neruis diſtincta & coniuncta, quæ nec ita ſtatim fierent, nec ſubito euaneſcerent, quemadmodū noſtra corpora poſt mortē permanent. Corpora autem ſpirituum ad eorum voluntatem in præiacentem, vt DD. loquuntur, reſoluuntur materiam. Si quis autem obijciat, quod legatur in narrationibus patrū, Dæmonē diſceſsiſſe relicto intolerabili fætore: id quod etiam refertur nonnunquā factum, quando exorcizādo eijcitur ab homine obſeſſo: fœtoris autem emiſsio verum corpus ſignificare videtur. Reſpondetur ad hoc, dæmonē huiuſmodi

Math. 4.

modi fœtorem in ſuo diſceſſu producere in aëre, rebus oportunis & tali effectui neceſſarijs. Quod ſi quis iterum obijciat: ſi verum eſt corpus à Dæmone aſſumptum, quomodo non ſemper ab omnibus videtur? Aliquãdo in loco torturæ Dæmõ videtur à malefico, aut ſaga, ita vt ei ſignum det, ne confiteatur: Aut etiam in itinere concomitatur, & alij aſsiſtentes non vident. Reſpondetur, huiuſmodi apparitiones dupliciter fieri poſſunt: aut ſolum in imaginatione & viſione, vt in prophetis conſtat, quibus ſolis viſio fiebat. Daniel. 10. Vidi aut ego ſolus viſione aut in corpore aſſumpto. Quod ſi ſpiritus in corpore aſſumpto appareat, eſt in eius poteſtate, vt ab vno, vel pluribus longè vel propè videatur. Quia eandem poteſtatem, quam animæ beatorum ſuper corpora propria glorificata habebunt, habent & angeli mali in corpora ab eis aſſumpta. Anima autem beata talem poteſtatem habet in corpus ſuum, vt appareat vni vel pluribus, & non ab alijs videatur, vt patet exemplo Chriſti, Actorum 9. quando Saulo apparebat in via, quem Saulus videbat. Viri autem, qui comitabantur, ſtabant ſtupefacti audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Sic reſpondet Ioſephus Angles in florib. Theol. qq. in 2. ſent. part. 1. q. vnica de Dęmonib'. Quomodo angelus vni appareat & non alteri; audiatur

ab vno

ab vno, non ab alio licet aſtante, Reſpondet Albert. in lib. de quatuor coæuis, & ſuper ſententia lib. Quod vnus percipit voces angeli apparentis, non alius, ideo eſt, quia locutio illa extat mirabilis. Quemadmodum enim nó profertur per materialia organa ſecundum naturam: ita nec circulariter immutat medium, ſicut vox naturalis. Huius etiam cauſa eſt, quia locutio angeli fit conuerſione & ordine ad eum, cui loquitur, idcirco non ſonat niſi apud illum. Idem de apparitionibus eſt dicendum. Richard. in 2. d. 8. magis Philoſophicam reddit rationem, Diabolus poteſt facere, vt res quæ præſens eſt, lateat viſum, operando extra corpus noſtrum. Quia vt aſſerit Damaſcenus lib. 2. viſus videt ſecundum lineas rectas, quæ à viſibili procedentes, tendũt in conum, atq; conſtituunt angelum in loco iudicij virtutis viſiuæ. Propter quod idem viſibile non videtur per eaſdem lineas à duobus hominibus iuxta ſe poſitis, nec à duobus oculis eiuſdem hominis. Diabolus autem poteſt aliquam in medio facere diſpoſitionem, quæ lateat viſum, impedientemq; tranſitum linearum à viſibilibus diffuſarum. Cumque talem facit diſpoſitionem oppoſitam lineis venientibus ad oculum alium, videbit idem homo oculo vno, quod videre non poterit oculo alio. Simili modo poterit facere, quod id quod videtur, ab homine vno, non videatur

tur ab alio homine atteſtante, & item quod duorum viſibilium iuxta ſe poſitorum homo videat vnum, non aliud. Si quis obijciat, quod ſecundum Philoſophũ ſenſus propriorum ſemper eſt, & quod potentia circa proprium obiectum non erret, & quod ſenſibile proprium eſt per ſe notum, ergò viſus nõ decipitur circa ſuum obiectum. Reſpondetur: hoc verum eſt per ſe, niſi fiat aliqua corruptio circa organum: aut ponatur impedimentum in medio, aut ex parte obiecti, vt contingit in præſtigijs, Dæmonum illuſionibus & apparitionibus.

NVNC PAVLO LATIVS ALIQVA MONENDA, QVAE IN *dubium venire poſſunt circa apparitiones in hac materia.*

Primum dubium. *An animæ defunctorum appareant etiam, & immiſceant ſe operibus magorum aut Maleficorum.*

DIFFICVLTATEM facere videtur, quia Phytoniſſa animam Samuelis reuocauit. 1 Regum cap.27, Ante reſolutionem prę cognoſcendum eſt, quod frequenter Dæmones ſimulant ſe eſſe animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui credebant, quod hominum animæ, qui mortui ſunt, Dęmones fiant, vt meminerunt S. Chryſoſto.

ſoſto homil.29. in Matth. S. Auguſti. lib. 10. de Ciuitate Dei cap.11. S.Thom. I. part. q. 117. art.4. ad 2. Et Iamblichus in lib. de miſterijs, commemorat opinionem Porphyrij, dicentis omnia vaticinia nobis infundi à malis dæmonibus, quorum natura ſit ſubdola omniformisque atque verſatilis, qui Deos & ſublimes Dæmones & animas defunctorum ſimulent, vt hac fallacia nobis occurrentes præſagia præbeant. Fuerunt & alij illius erroris, quòd crederent ſe artibus magicis & diabolicis poſſe animas ab inferis, aut alias reuocare, vt ſe præberent oculis humanis videndas, loquerentur, aut futura prædicerent. Cuius rei meminerunt Lactant. lib. 7. diuinarum inſtitut. cap. 13. Tertullian. in lib. de anima, & alij. Hinc apud Plutarchum in vita Cimonis, Magus conſulitur pro reuocatione animæ defunctæ.

Ferunt, inquit, fæminam quandam Byſantiam Cleonicen nomine, clariſsimo genere ortam, à Pauſania in libidinem accerſitam, parentes vero vi pauoréq; conſternatos, pudicam ſibi virginem proſtituiſſe. Hanc Pauſaniæ domum nocte obſcura ingreſſam, ſumpto ab his, qui thalami foribus præerant, lumine, ſilentio ad cubile accedentem incautè ceſpitaſſe euerſamque lucernam cum ſtrepitu ſopitum iam Pauſaniam excitaſſe. Is hoſtilibus ſe inſidijs circunuentum arbitratus,

ſtricto gladio inſcius in virginem ruens, eam confodit. Cleonices deinde manes omnem Pauſaniæ quietem adimere atque turbare, eiuſque vmbra frequenter ſibi per ſomnium viſa iratè dictitare Heroicum illud. Is iuris te pœna vocat, mortalibus horror. His ita geſtis cum indignitate ſceleris, tum virginis pietate concitati in Pauſaniam ſocij illum, ſollicitante Cimone, Byſantij obſident: eumque mox vrbe deijciunt. Is tunc inde defugiens virgineis manibus admodum vexatus in Heracleam ad Necromanticum ſe oraculum contulit: vbi reuocata Cleonices anima, ſupplex infeſtæ virginis iram lenire pitebatur. Quæ in conſpectum adueniens, confeſtim inquit, his malum liberatum fore, cum in Spartana vrbe conſtiterit. Ea ſermonis ambiguitate viſa eſt hominis mortem prædixiſſe. Multi profecto hanc rerum ſcriptores hiſtoriam tradidere. Sic Plutarchus, pro reſolutione huius dubij ſit his præmiſsis.

Prima Concluſio. *Sine dubio animæ beatorum non ſe immiſcent operibus magorum aut Maleficorum.*

QVIA cum ſint in manu Dei, iuxta illud Sapient.c.3. Iuſtorũ animæ in manu Dei ſunt, nec tanget illos tormentũ malitiæ: ad inuocatio-

uocationem & incantationem magorum, aut maleficorum non egrediuntur, nec in minimo ſubſunt imperio Dæmonum, quorum opera Magi vtuntur in ſuis operibus. Egrediuntur tamen animæ beatæ aliquando liberè ex propria volũtate, & particulari permiſſiõne diuina, ob cauſas ſalutem humanam promouentes. Exempla refert S. Gregor. lib. 4. Dialogorum. Prædictam Concluſionem docet S. Chryſoſt. loco citato.

Secunda Concluſio. *Animæ in purgatorio commorantes etiam non egrediuntur, vt ſe immiſceant operibus magorum & Maleficorum,*

QVIA non eſt in eorum poteſtate egredi, cum diuina voluntate & poteſtate ibidem in pœnam ſuorum peccatorum detineantur: Et cum ſint in charitate, ſuam voluntatem diuino beneplacito conformant, nec tam peruerſis operibus, quæ etiam in vita deteſtatæ ſunt, deſiderant intereſſe. Si tamen quandoque animæ purgatorij permittuntur exire, ex ſpeciali Dei diſpenſatione, id fit aut ad petendum viuorum ſuffragia, aut ad procurandum aliquod humanum bonum.

Tertia Concluſio. *Animæ damnatæ, & in inferno exiſtentes, neq; ſe immiſcere*

miſcere operibus magorum & maleficorum poſſunt, neque hominibus prodeſſe, aut obeſſe.

TALES enim animę perpetuo carceri ſunt mancipatæ, neq; vlla arte magica euocari poſſunt, vt patet ex illo Euangelij de diuite Epulone, qui nō eſt permiſſus redire ad mortales, vt fratres proprios ſalutis admoneret, ne in locum illum tormentorum venirent: quanto magis poteſtas denegatur redeundi ad ſcelera & deceptionem hominum? Hæc Concluſio eſt S. Chryſ. & S. Thomæ loco citato, Franciſ. Victorię in releċt. de arte magica num. 17. Ioſephi Angles in Florib. in 2. in q. de eadem materia art. 2. difficul. 6. Ex dictis elicitur, quod ſi quando legantur, aut referantur fuiſſe apparitiones mortuorum, aut falſæ ſint: aut ſi veræ ſint, fiant à Dęmonibus, qui frequenter ſimulant ſe animas mortuorum, ad confirmandum errorem gentilium, qui hoc credebant, vt DD. citati atteſtantur. *Luc. 16.*

Ad illud de Samuele reſpondet S. Thom. 1. part. q. 83. art. 8. ad 2. & 2. 2. q. 95. art. 4. ad 2. iuxta ſententiam Auguſt. lib. 2. ad Simplicianum q. 3. quod non eſt abſurdum credere, aliqua diſpenſatione permiſſum fuiſſe, vt non dominante arte magica, vel potentia, ſed diſpenſatione occulta, quæ Pythoniſſam & Saulē latebat, ſe oſtenderet ſpiritus iuſti aſpe-

ctibus regis, diuina eum ſententia percuſſurus: vel non ſpiritus Samuëlis à requie ſua excitatus eſt, ſed aliquod phantaſma, & illuſio imaginaria Diaboli machinationibus facta: quam ſcriptura Samuëlem vocat, ſicut ſolent imagines rerum ſuarum nominibus appellari. Auguſt. lib. de cura pro mortuis agenda c. 15. & in lib. 8. qq. ad Dulcitiũ vtrunq; quoq; ſenſum lectioni conformẽ probat, ſicut etiã ad Simplician. At in lib. qq. veteris & noui teſtamenti q. 27. videtur ſenſum cap. Nec mirum 26. q. 5. appræhendere. Tertullian. in lib. de anima, & Cyril. de adorat. ſpirituũ. Guilhelm. Pariſien. in 1. part. 2. principalis de vniuerſo cap. 80. in fine. & Turrecr. in d. c. Nec mirum. putant fuiſſe phantaſma, ſecundum poſteriorem ſenſum. Sotus li. 8. de iuſtitia & iure q. 3. art. 2. Alphonſ. Caſtrenſ. li. 1. de iuſta hæret. punitione cap. 14. & alij alibi vtrumq; ſenſum etiam amplectuntur cum S. Thom. & Auguſt. locis cit. Hoc tamen annotauerim cum Alphonſo, quod ſi quis eum ſenſum amplecti velit, ita vt intelligatur anima Samuëlis ex Dei permiſsione reuocata, cauere debet, ne credat, aut ſuſpicetur animã illam proprio corpori, aut alteri reſtitutam, vt eam informauerit, ſicut antea, ita vt verus homo fuerit cõpoſitus ex ſua materia & forma informante. Talem enim coniunctionẽ non poteſt dæmon efficere ex viribus ſuis etiam Deo permitten-

mittente. Fuit ergo talis forma non vnita per informationẽ,ſed ſolum aſsiſtens, vt motrix illius. Niſi velimus dicere, talem animæ cum corpore vnionem factam ab eo, qui quatriduanum Lazarum reſuſcitauit à mortuis.

DVBIVM SECVNDVM.

Quid iudicandum de apparitionibus nocturnis, tumultibus aut ſpectris moleſtantibus certas ædes, aut loca? An huiuſmodi vexationes referendæ in Dæmones, aut magos & maleficos?

QVANTVM ad talium rerum veritatem quod aliquando contingant, nemo ſanæ mentis dubitare poteſt, niſi velit ſenſus & Doctiſsimorum virorum auctoritatem contemnere, vt ex ſequentibus clarum euadet.

Prima Concluſio. *Certiſsimum eſt, huiuſmodi illuſiones, & nocturnas in domibus vexationes non fieri à bonis ſpiritibus, quos nos angelos vocamus.*

QVONIAM hi ſunt deputati in hominũ ſalutem & cuſtodiam, & non ad illuſionem & deceptionem : & indignum eſt beatis ſpiritibus, tam vilibus & nugatorijs operibus vacare.

Secunda Concl. *Ab animabus pur-*

gatorij & damnatis non fiunt huiuſmodi deluſiones, & vexationes.

QVIA, vt ex dictis manifeſtum eſt, non poſſunt exire, niſi ex ſpeciali Dei permiſsione & ad aliquem finem bonum.

Tertia Concluſio. *Huiuſmodi illuſiones & nocturni tumultus quandoq́ poſſunt fieri magorum, aut Maleficorum opera.*

PROBATVR ex illa regula Theologorum. Quæcunque poſſunt Dæmones, poſſunt etiam magi & malefici eorum opera. At Dæmones poſse huiuſmodi tumultus excitare, nemo dubitat, & infrà latiùs patebit. Ad idem facit quod refertur in collationibus patrum, collat. 8. ca. 18. ex mente duorum philoſophorum, qui magicis artibus inertiam, fortitudinem & ſæuam nequitiam Dæmonū frequenter experti erant. Hi deſpicientes B. Anthonium, velut Chriſtianum hominem & imperitum ſine literis, volentes eum de cella, cum amplius non poſſent, magicis artibus, & circunuentione Dæmonum perturbare, ſpiritus ei nequiſsimos immiſerũt ad impugnationem. Cumq́ue illo nunc quidem imprimente pectori ſuo, frontiq́; ſignaculum crucis: nunc verò ad orationem ſimpliciter incubante, ne approximare quidem diriſsimi

Dæmo-

Dæmones eidem prorſus auderent: atque ad illos,qui eos direxerant, abſque vllo reuertentur effectu: & alios in nequitia vehementiores,rurſus immitterent: itidemq́; ipſis incaſſum ſuas expendentibus vires atq; inaniter redeuntibus: potentiores nihilominus aduerſus militem Chriſti victorem iterum deſtinati, nihil penitus præualerent: eò profecerunt tales tantæq́; eorum inſidiæ tota arte magica quæſitæ, vt per hæc euidentiſsimè comprobarent,magnam profeſsioni Chriſtianorum ineſſe virtutem. Vnde non eſt dubitandum, quandoq́; ope magorum poſſe fieri perturbationes & tumultus nocturnos, quãdo Deo diſponente non amplius poſſunt hominibus nocere.

Quarta Concluſio. *Talia ſpectra, illuſiones, tumultus & perturbationes nocturnæ vt plurimum fiunt à Dæmonibus.*

Concluſio conſtabit ex dicendis.

Quinta Concluſio. *Hæc ſpectra, illuſiones, & nocturni tumultus in certis quibuſdam locis cõtingunt, & non in alijs, & ita plerunque loca & non perſonas ſequuntur.*

HANC Concluſioñe tradit Didacus Couarru. clariſsimus Iuriſconſultus lib. 4.

variarum reſolutionũ cap. 6. Probatur Concluſ. D. Gregor. li. 3. Dialogorũ cap. 4. refert, quod cum Datius Mediolanen. Epiſcopus cauſa fidei exactus ad Cõſtantinopolitanam vrbem pergeret, Corinthum deuenit. Qui dum largam domum ad hoſpitandum quæreret, & vix inueniret, aſpexit eminus domũ congruentis magnitudinis, eamq; ſibi præparari ad habitandum iuſsit. Et cum incolæ loci dicerent, eum in ea habitare non poſſe, quia iam multis annis eam Diabolus inhabitaret, & ideo eam vacuam remanſiſſe: Epiſcopus Datius reſpondit. Ideò hoſpitari in domo eadem debemus: ſi hanc ſpiritus malignus inuaſit, & ab ea hominũ habitationem repulit. Eam ſibi parari præcepit, ſecurusque antiqui hoſtis certamina toleraturus intrauit. Itaque intempeſtæ noctis ſilentio, viro Dei quieſcente, hoſtis immenſis vocibus, magnisque clamoribus cepit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ſibilos ſerpentum, porcorum ſtridores. Tunc Datius beſtiarum vocibus excitatus contra hoſtẽ magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit miſer. Tu ille es, qui dixiſti. Ponam ſedem meam ad Aquilonem; & ero ſimilis altiſsimo. Ecce per ſuperbiam tuam porcis, & ſoricibus ſimilis factus es, & qui imitari Deum indigne voluiſti: Ecce vt dignus es, beſtias imitaris. Ad quam eius vocem dejectionem

ſuam

ſuam malignus ſpiritus erubuit, & eandem domum ad exhibendã monſtra, quæ conſueuerat, vlterius non intrauit. Et poſtmodum domus fidelium habitaculum facta eſt, quia dum eam vnus veraciter fidelis ingreſſus eſt, ab ea protinus mendax ſpiritus atque infidelis abſceſsit. Haud diſsimile exemplum narrat Alexander, ab Alexandro Iuriſconſultus Neapolitanus libr. quintò Genialium dierum capit. 23. Nota & vulgata res eſt, ſit, ædes quaſdam Romæ, quas ego incolui, euidentiſsimis oſtentis ita infames, vt nemo illas incolere auſus fuerit, quin aſsiduis vmbrarum illuſionibus, & tetris imaginibus, noctibus fere ſingulis inquietentur, in quibus præter nocturnos tumultus, quos medio ferè noctis ſilentio audiebamus, & horrendos fremitus cum eiulatu, ſtriduloque vocis ſono, quibus lachrymari, & tremere videbatur, ſpeciem hominis ſquálida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aſpectu formidabili, nomen ſuum exprimentem, & opem implorantem cernebamus. Sed ne quis hoc fabuloſum, aut commentitium putet, auctor eſt NICOLAVS Tuba, vir multæ & expertæ fidei, qui, cum rei exporandæ gratia cum nonnullis doctis iuuenibus, prima facie ad nos aduentaſſent, cupido inceſsit animo, hæc quæ à me promebantur, verò teſtimonio experiri,

& an vera eſſent, intueri. Et ne quid inexpertum relinquerent, noctem peruigilem egere mecum, vt rem notam exploratamq́; habe- rent, neq; eos opinio fefellit. Nam cum incenſis luminibus peruigiles ſtarent, haud procul hæc ſpecies dira, terribilique facie & vultu tetro repræſentata eſt, quam ipſi tumultuari, & diris nos vocibus agitare videbant. Cumque omnia clamore & tumultu ſtreperent, poſt multa oculorũ ludibria tantum formidinis pauorisq́; intulit, vt territi & trepidi vix mente incolumi ſatis conſtaret, & cum totæ ędes gemitu funeſto miſcerentur, ſingulisq; cubiculis peſtis illa importuna obſeruaretur, dum propius accederemus, illam retrocedere, & querula voce lumen effugere cernebamus. Demum cum multũ diu tumultuata fuiſſet, haud multò poſt, vbi multũ noctis proceſsit, viſio illa omnis dilapſa eſt. Sed præ cœteris, quæ ibi expertus ſum, non omittam miraculum ingens, quod mihi penè vigilanti maiore aliquantò trepidatione haud multò poſt obuenit. Nam cum tenebris obortis, cubiculi fores obſeraſſem firma ſera, iaceremque in lectulo nulla adhuc quiete compoſita, lumine accenſo, horribilem illam ſpeciem foris iam tumultuari, & cubiculi fores manibus pulſare ſentiebam. Nec multo poſt ſimulachrum illud, opertis adductisque foribus, per cõmiſſuras & rimas in cubiculũ

ſe ing

ſe intromiſit: quod ſub lectulo meo iacens, cum Marcus alumnus & cliens meus, vtpote qui è conſpectu cubabat, tetra & dira facie aſpiceret, pauore ſubito cõſternatus, luctu & gemitu omnia opplebat, ipſamque intromiſſam nõ ſine formidine clamabat: Id quod mihi cum clauſum cubiculi oſtium aſpicerẽ, vix credibile videretur: interim dirum illud ſimulachrum, quod ſub lectulo iacebat meo, manum & brachium portendere, lumenque quod iuxtà erat, extinguere vidimus: Quo extincto, libellus & quicquid rerum erat, querula voce miſere, ac omnia euertere non deſtitit. Mox cum ad tumultum exciti ſocij, eò ſe contuliſſent, lumenq; intromiſſuri obſeruarentur veſtibulo, interim ipſam, opertũ cubiculi oſtium manu aperire & foras effugere vidimus. Erat enim ipſius ſpecies, vt planè perſpeximus, ſimulachro hominis nigerrimo non abſimilis. Illud vtiq; mirum fuerit, dignumq; memoratu, figuram illam, dum nobiſcum ſic luctaretur, cum fores cubiculi reſeraſſet, ab his, qui lumen intromiſêre, minimè conſpectam: ſed cum primum cubiculi fores exiuit, elapſam ex oculis, ilico diſceſsiſſe, & in auras euanuiſſe. Plinius l. 7. Epiſt. Epiſtola ad Suram, recenſet Athenis domũ fuiſſe ſpacioſam, peſtilentem tamen, & infamem, quod nocte ſonus ferri, ſtrepidus vinculorũ longius primò, deinde proximè reddeban-

tur, mox apparebat idolon, ſenex facie, & ſqualore confectus, prolixa barba, horrenti capillo, qui cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq;. Deinde ob terrorem ſpectri illius domus ab hominibus relicta fuit. Proſcripta tamen extitit publicè, ſi quis emere, aut conducere vellet, Athenodorus philoſophus quidem, cui vitia domus cōperta erant, eam conduxit. Cumq; noctis ſilentio animo ad ſcribendum intento imaginem illam vidiſſet, minimè territus fuit, imò eam vocauit, & ſecutus eſt, donec in aream domus dilapſa comitē deſeruit. Philoſophus ſignū loco poſuit, & poſtero die magiſtratum adijt, defoſſoque eius mandato loco, inuenta ſunt oſſa implicita & inſerta catenis, quæ corpus æuo terraq; putrefactū nuda & exeſa reliquerat vinculis, quib' oſsibus collectis & publicè ſepultis, domus poſtea ritè conditis manibus, ſpectris & terrorib' liberata extitit. Sic etiam hiſtorijs proditū eſt Tameſam Locrenſium Italiæ vrbem à genio quodam mirificè perturbatam, ita vt ciues, quo eam peſtem effugerent, ſæpè patriam relinquere cogitauerint, donec reſponſo Apollinis accepto, placare Dæmonem iuſsi ſunt vnius virginis oblatione, quam in templo genio illi dicato deuouebant. Tandem Euthymi cuiuſdam fortitudine & magnanimitate genius deuictus vrbē reliquit. Hinc natū prouerbium vt dicerent,

rent. Cauendú ne Temeſius genius immineret. Meminêre huius rei AElianus li. 8. de varia hiſtoria, & ſtrabo lib. 6. & alij, quos refert Couarr. loco citat. Simile adfert D. Auguſt. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 8. de quo infra. Sed & ipſe noui domum Confluentiæ, in cuius ſuperiori parte ſpiritus modicas motiones exercet, non ſecus ac ſi frumenta menſuraret, ea modio imponeret, & effunderet, vt ante decem annos ipſe audiui. Tanta autem erat motio, vt circa medium primæ in nocte è ſomno excitarer, & neſcirem quid rei eſſet, imò iam diem aduentaſſe exiſtimabam, & homines tumultum menſurando frumenta excitare. Vigilans verò & illuſioni attendens, primam horam audiebam, nec tum ceſſabat ſpiritus, & ſic cepi rem habere ſuſpectam. Manè familiam domus interrogaui: dixerunt ſpectrum conſueuiſſe ſic facere, nihil etiam plus mali machinari. Imò frumenta & omnia in ſuo loco ſemper manere. Sed & aliā noui, vbi nocte ſolet dormientes quādoq; inquietare, & ſi quaſi inſequi velint ſpectrū, recedit, vt de ſuo etiā refert ſupra. Alex. & ſi lumē adferatur, fugit. Occaſione ſpectrorū apud Iuriſperitos difficultas mouetur, An liceat conductorib⁹ à cōductis ædib⁹ migrare, ex eo ꝙ huiuſmodi ſpectris & tumultibus inquietētur, ita vt nō teneātur ſoluere mercedē ab eo tēpore, quo domū inhabitarunt. Et

conclu-

concludunt licitum eſſe, & pro hac parte ſemel atq; iterum iudicatum fuiſſe in Regio prætorio Granatenſi, Didacus Couarr, loco citato atteſtatur.

Sexta Concluſio. *Quare huiuſmodi perturbationes fiant in his locis, & non in illis; ratio certa non ſemper reddi poteſt.*

Covarr. loco citato. Quia cum Dæmones nihil operari poſsint ſine permiſſione particulari Dei, cuius iudicia occulta ſunt multa, iniuſta nulla, vt dicit S. Auguſt, lib. 18. de Ciuit. Aliquando huiuſmodi Dæmones mittuntur in pœnam peccatorum; aliquando ad exercitium; Aliquando ob cauſam aliquam occultam, quam nimis anxiè inquirere non debemus.

Septima Concl. *Aliquando huiuſmodi ſpiritus & ſpectra tantum illuſiones, & ioculationes exercent ſine vllo damno, aut ſaltem magno.*

Conclvsio probatur ex collatione ſeptima cap. 32, vbi diuerſa ſtudia Dæmonum explicantur, & dicuntur nonnulli ioculatores, qui certa quæq; loca iugiter obſident, neque tormentis eorum, quos prætereuntes potuerint decipere, delectentur: ſed de riſu tantummodo & illuſione contenti,

fatiga-

fatigare eos potius ſtudeant, quam eis nocere Guilhel. Pariſienſis in 2. par. 2. partis principalis de vniuerſo, cap. 8. teſtatur ſe vidiſſe ioculatorem, cum quo ludebat quidam ex huiuſmodi ſpiritibus. Permittebat enim eum intrare lectum, non patiebatur eum quieſcere, aut dormire: aut enim tumultu, quem lapidibus ad parietes alliſis, aut vaſorum colliſione inuicem concitabat, quietem huiuſmodi, aut ſomnium impediebat: aut rapto coopertorio, & in linteis ipſum in lecto vexabat: aut extracta vehementer culcitra de lecto eum detrudebat: & in mediam domum proijciebat, læſionem verò nullam aliam ei inferebat. Præterea dicit ad ſe adductam mulierem, quam ſpiritus paruis lapidibus petierat, læſiones modicas ei inferendo. His addi poteſt quod Michaël Pſellus in lib. de Dæmonibus refert, proprium eſſe Dæmonum ſubterraneorum lapides in occurrentes iacere, ſed ictibus irritis.

Octaua Concluſio. *Quidam ſunt ſpiritus, qui maiorem moleſtiam Deo permittente hominibus inferunt, grauiter quandoq; lædunt lapides proijciendo, aut percutiendo, aut aliqua frangendo.*

CONSTAT Matth. 8. In regione Geraſenorum occurrerunt Chriſto Domino duo

duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam. Sic ſpiritus malignus cócutiebat quatuor angulos domus Iob. Et in collat. dicta multa ad idem probandű adſeruntur. Sic Abdias Babiloniæ Epiſcopus lib. 3. hiſtoriæ Apoſtolicæ ſcribit in Nicæa ciuitate, ſeptem Dæmonia inter ſepulchra delituiſſe, quæ prętereuntes lapidibus impeterent & interficerent, quæ eo àdueniens D. Andreas à populo rogatus. Præcepit in loca arida & infructuoſa abire, neue vlli nocerent.

TERTIVM DVBIVM.

Quomodo Dæmones, cum nec manus, nec apta inſtrumenta habeant, ianuas aperiant, clauſtra reſerent, lapides proijciãt, & corpora moueant?

Certvm eſt ex ſacris litteris, hiſtorijs & experientia, talia fieri: ſed nunc eſt videndum de modo. Tractant hoc Theologi S. Thomas quodlibeto 6. art. 2. Ioan. Capreolus in 2. d. 7. q. 2. Durand. ead. d. q. 5. Guilhelm. Pariſienſ. prima part. ſecundæ principalis ca. 125. de vniuerſo & alijs alibi.

Duæ in hac ré ſunt ſententiæ. Prima eſt Aureoli & aliorum apud Capreolum, ponentium in angelis, aut Dæmonibus præter intellectum & voluntatem, quandam poten-

tiam

tiam motiuam diſtinctam, quæ dicitur executiua imperij volũtatis, quæ exequitur motũ, quem voluntas imperat. Secunda ſententia cómunior S. Thom. Capreoli & aliorũ eſt, quod angelus moueat per imperiũ voluntatis. Quia omne agens operatur per aliquã potentiã. Cum autem in Angelo non ſit alia potentia, præter intellectũ & voluntatẽ, oportet vt per vnam iſtarũ operetur. Sed nõ operatur per intellectũ, cum hæc potentia non ſit operatiua, ſed cognitiua. Neq; etiam Deus ad extra, vt Theol. loquuntur, executiuè ſciendo operatur, ſed volendo: iuxta illud pſalm. 113. Omnia quæcũq; voluit fecit. Ergo ſequitur, quod per voluntatẽ operatur angelus. Quãuis autem nõ ſit alia potentia præter voluntatem, quę mouendi vim habeat, nõ tamen omnia corpora mobilia ita ſpiritualis ſubſtantiæ voluntati plenè ſubijciuntur, vt moueantur quãdo & quomodo libuerit. Hoc enim diuinæ & omnipotenti volũtati cõpetit, quę nullis terminis cõcluditur, cũ infinita ſit, & ſicuti vbiq; eſt, ita vbiq; operatur pro ſuo beneplacito. Spiritualis autem creaturæ eſſentia finita eſt, & ita etiã eius potẽtia motiua limitata eſt, nec ſe extẽdit ad omnia corpora mobilia, ſed tantũ in diſtãtia ſuæ virtuti ꝓportionata. Requiritur enim cõiunctio, vel vt aliqui dicunt ſimultas mouentis & mobilis, & quædã quaſi aſſiſtẽtia opantis ad opatũ, ſicut nautę ad nauē

S. Thom.

S. Thom. in q. de potentia Dei, q. 6. art. 3. ſic allegante Capreolo, aſſerit ſententiam fidei eſſe, quod ſubſtantiæ ſeparatæ moueant ſuo imperio localiter non ſolũ cœleſtia, ſed etiam alia corpora, Deo ordinante & permittente. Quòd ſi quis obijciat Articulũ Pariſienſem, qui dicit, quod Angelus moueat corpora per intellectum & voluntatẽ ſolum; error. Reſpondet Durand. quod non eſt contra articulum. Quia licet Angelus non habeat aliam potentiam motiuam niſi voluntatem, non tamen ſubijcitur voluntati ſuę ad actum mouendi, quicquid ei ſubijcitur, quoad actum volendi: vnde nõ poteſt mouere quaſcunq; res, nec qualitercunque vellet, ſed determinato modo, ſecundum gradum & proportionem naturæ, & ſic in ſpirituali creatura quamuis voluntas non diſtinguatur realiter à potentia motiua, ad plura tamen ſe extendit volendo quam mouendo. Quia actio voluntatis limitatur ſecundum modum eſſentiæ determinatum. Eſt ergò intentio dicti articuli Pariſienſis, quod voluntas angelica non ſit efficax ad mouendum, quicquid poteſt, velle mouere, & qualitercunq; vellet mouere, vel in quacunque diſtantia, ſed requiritur proportio debita inter agens & patiens. Quare rectè Guilhelm. Pariſienſis loc. cit. ait. Nec intendo per hoc ſic omnia plenè ſubdita, vt quantumlibet magna corpora mouere poſſint,

ſint, in quamcunque partem voluerint, & quantumcunq; voluerint: quando potiùs veriſimile eſt, limitatam eſſe ac determinatã, vel à natura, vel ab ipſo creatore virtutem earum in iſta parte. Nondum enim peruenit ad me, aliquam ex huiuſmodi ſubſtantijs totam terræ molem, motu, qui terræ motus dicitur, concuſsiſſe, neq; totum mare: licet particulares huiuſmodi cõmotiones eas feciſſe manifeſtum ſit, ex narrationibus certiſsimis quę de miraculis Chriſtianorũ, apud eos inueniuntur. Ex libris etiam hiſtoricis & magicis multa huiuſmodi colligi poſsint, & ſaxa enim ingentia, & montes eos prorupiſſe, tempeſtates concitaſſe, nauesq; ſubmerſiſſe, narrationum huiuſmodi ſcriptores ſcripſerunt de huiuſmodi ſubſtantijs. In corpora verò cæleſtia nullam habere poteſtatẽ videntur, neq; aliquid apud me huiuſmodi auditum eſt, quod in ea fuerint operatæ. Hæc ille. Non tamẽ mihi probatur, quod dictus Guilhelmus ſentit de angelo bono, qui prophetã Abacuc arreptum in vertice capitis in Babylonem portauit, quando exiſtimat quod pręter virtutem motiuam angelicam adfuerit noua virtus ſuperaddita creatoris, cuius iuſſu hoc factum narratur. Non enim putat, quod capilli capitis tantam vim naturaliter habuerint, vt pondus corporis prophetæ ferre potuerint, neq; etiam ipſi capilli adeo tena- *Dan. 14.*

citer adhærebant capiti ipſius, vt tanto tactu & pondere non auulſi eſſent ab ipſo. Hæ rationes mouent Guilhelmum ad dicendum virtutem ſuperadditam ibi fuiſſe. Sed nulla propter dicta eſt neceſsitas ponendi iſtá virtutem, cum virtus naturalis angelica à creatore indita, ſufficiens fuerit ad portandum prophetã, & huic doctrinæ concordat textus ſcripturæ, cum dicit. Et appræhendit eum, angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis ſui, poſuitq; eum in Babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui: ergò non in virtute de nouo addita. Ad motiuã. Iuſsio Dei nullam vim de nouo impreſſit, aut angelo, aut capillis Abacuc, ſed tantũ diuinam voluntatem ſignificauit. Etſi angelus appræhenderit capillis, pondus tamẽ corporis, non ita depreſsit, vt vim capillis, aut dolorem capiti inferret. Quia licet ad oculũ appræhenſio fuerit tantum capillorũ, virtus tamen motiua ſe extendit ad totum corpus. His conſentit Dionyſius Carthuſianus in ca. 14. Danielis. Angelus, inquit, in aſſumpto corpore, ſe oſtendens ſimilitudine manus, appræhendit prophetam in vertice capitis, & ſolos capillos, vel vnum duntaxat crinem capitis eius tenuit manu, ad inſinuandum, quam facilè eum ferre potuerit. Virtus autem angelica non tetigit pilos duntaxat, ſed totum Abacuc corpus, mouens illud facillimè, cum &

ange-

angelici ſpiritus cęleſtia moueant corpora rapidiſsimo motu: quorum comparatione tota terra eſt tanquam punctum. Itaq; appræhenſo Abacuc per capillum, ille capillus non tulit corporis grauitatem, ſed virtus angelica fluxit in illud, & tulit. (Impetu ſpiritus ſui) id eſt, celerrima actione ſuæ ſpiritualis potentiæ.

Octaua Concl. *Secundum prædicta, iudicium ſumendum de ſpiritibus, nocte, per modum exercitus & bellantium apparentibus, & exercentibus haſtiludia, vt vocant.*

AD huius concluſionis comprobationem facit, quod in ſacris literis legitur etiam bonos angelos apparuiſſe in ſpecie exercitus & pugnantium 4. Regum cap. 6. Cum miniſter Eliſei vidiſſet exercitũ in circuitu ciuitatis, & equos & currus aduerſariorũ, nunciauit Eliſeo dicens. Heu heu Domine mi, quid faciemus. At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcũ ſunt, quam cum illis. Cumque oraſſet Eliſeus, ait; Domine, Aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſei. Ioſue 5. Ioſue vidit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentẽ gladium, perrexitq;

ad eum, & ait: noſter es, an aduerſariorũ? Qui reſpondit. Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio. Vir tenens euaginatum gladium erat Angelus Domini. Hoc ergo modo cum boni angeli ad bonum finem quandoq; apparuerint, non eſt negandum malos etiam quandoq; Deo permittente ſub tali forma poſſe apparere ad malum finem, quem ſemper intendunt. Aduertendũ tamen, quod quando arte magica inſtructi faciunt apparere numerũ militum, vt quandoq; narratum eſt, aut ſunt præſtigiæ, aut dæmones ſub forma militum euocati ex pacto, quod Magus habet cum ſuperiori Dæmone, cuius imperio alij ſubſunt. Nec etiam tales equites aut milites tam damnabili arte in campum ducti vulnerant, aut vulnerantur. Quia ſi nocere poſſent, vt Guilhel. Pariſienſis in parte vltima de vniuerſo cap. 22. ait, nulla turris, nulla munitio poſſet homines tueri ab huiuſmodi hoſtibus, cum nec muro, nec valle quantumq; forti arctari & prohiberi poſſint, ſaltem aliqua hora, qua homines dormierint, aliquos iugulaſſent.

DVBIVM TERTIVM principale.

Quid remedij eſſe poteſt, quando aliquis locus ita moleſtatur, aut vexatur à ſpiritibus.

ſpiritibus, an aliquã poteſtate valeãt pelli?

PRAEMISSO eo, quod certiſsimum eſt: dęmonem nihil poſſe ſine permiſsione Dei, in cuius poteſtate eſt eum ſoluere & ligare, præſens dubium per concluſiones plenius reſoluendum erit.

Prima Concluſ. *Quæ remedia valent ad expulſionem Dæmonis à corporibus obſeſsis, ea etiam proſunt ad expellendum à loco.* Quia eſt par ratio.

Secunda Concluſ. *Oratio, ieiunium, Eleemoſina, & alia pœnitentiæ opera valent ad expellandas huiuſmodi moleſtationes.*

CONSTAT, Matth. 17. & Marci. 9. Hoc genus non eijcitur, niſi per orationem & ieiunium. & cap, Si per ſortiarias. 33, q. 1.

Tertia Concluſ. *Sacrificio corporis Chriſti, quod Eccleſia Catholica ab initio vſq; in præſens tempus, Miſſam vocauit huiuſmodi vexationes quandoq; pellũtur.*

EST S. Auguſtini lib. 22. de Ciuit. cap. 8. Vir tribunitius Heſperius, qui apud nos eſt, inquit, habet in territorio Fuſſalenſi fundum Cupedi appellatum, vbi cum afflictione

animalium & ſeruorum ſuorum, domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente, præsbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificiũ Chriſti, orans quãtum potuit, vt ceſſaret illa vexatio, Deoque protinus miſerante, ceſſauit. Idem conuincit ratio. Non eſt enim cõuentio lucis ad tenebras, ſecundũ Pauli ſententiá. At in ſacrificio miſſæ introducitur lux vera: pellit ergò principem tenebrarũ. Cum enim fortior illa ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus cõfidebat. Ad idem confirmandũ facit conſuetudo Eccleſ. cuius meminit S. Chryſ. hom. 3. de incópræhenſibili Dei natura contra Anomęos, quod agitati Dęmonijs tempore miſſę adducantur, & hom. 4. ibidem eiuſdẽ conſuetudinis meminit. Quare eadẽ conſuetudo adhuc hodiè magna cũ laude & fructu ſeruatur apud S. Hubertũ in Ardenna, qui locus omnib⁹ dęmonib⁹ terribilis eſt, cum plurimi ibidẽ expellantur. Tempore ſacri, Energumeni ad Eccleſ. deferũtur, & ibidẽ relinquũtur, donec ſacrificiũ abſoluatur.

Luca. 11.

Quarta Conc. *Reliquiæ ſanctæ poſitæ in loco aliquando etiam pellunt tales vexationes & perturbationes.*

AVGVS. lo. ci. Quare ſubiungit, dicendo. Acceperat autẽ ab amico ſuo terrã ſanctã de Hiero-

de Hieroſolymis allatã, vbi ſepultus eſt Chriſtus, die tertio reſurrexit, eamque ſuſpenderat in cubiculo ſuo, ne quid mali etiã ipſe pateretur. At vbi domus eius ab illa infeſtatione purgata eſt, quid de terra illa fieret, cogitabat: quã diutius in cubiculo ſuo reuerentię cauſa habere nolebat: Fortè accidit vt ego & collega tunc meus Epiſc. Synicenſis Eccleſ. Maximinus, in ꝓximo eſſemus, vt veniremus rogauit, & venim⁹. Cũque nobis omnia retuliſſet, etiã hoc petiuit, vt infoderetur alicubi, atq; ibi orationũ locus fieret, vbi etiã poſſent Chriſtiani ad celebrãda, quę Dei ſunt, cõgregari. Hæc Auguſt. & Act. 19. ſudaria & ſemicinctia Pauli poſita ſuper languidos, ſpiritus nequã pellebant. S. Chryſ. in lib. cõtra gẽtiles de vita S. Babylę martyris & Antiocheni Epiſ. poſt multa, ait. Ea eſt enim ſanctorũ poteſtas, vt illorũ ſuperſtitũ dęmones, ne vmbras quidẽ, aut veſtes ferre poſsint, vita autẽ functorũ loculos quidem reformidant. Ad idẽ propoſitum adfert alia hom. 66. ad populũ Antiochenum. & in ſerm. in adorationẽ venerabiliũ catenarum & gladij S. Apoſtol. principis, Petri & in ſerm. de virtutibus & vitijs. Hieron. contra Vigilantium ſacrarum reliquiarum hoſtem. Grego. Nazianze. orat. in laudem S. Cypr. martyris. Huc referri poteſt quod hiſtoriarũ ſcriptores tradunt, ꝙ cum Iulianus apud Pythium Daphnæum reſponſa peteret de Parthici belli

victoria, Dæmon reſponſa dare nequibat. Sacerdotes Dæmonis ſilentij cauſam reddunt: Babylæ martyris ſepulchrum prope aſsiſtere; & ideò reſponſa non reddi. Sic Iulianus iuſsit corpus transferri. Huius hiſtoriæ meminerunt, Euſebius lib. 10. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 35. Tripartita lib. 6. cap. 31. Theoder. lib. 3. cap. 11.

Quinta Concluſ. *Exorciſmis ſiue exorcizatione Dæmones etiam effugantur, & expelluntur.*

EXorcizare autem nihil aliud eſt, ſecundũ Auguſt. lib. 1. de vita beata, quam per diuinam virtutem immundum ſpiritum adiurando expellere, Probatur Concluſio Luc. 10. diſcipuli ſeptuaginta duo à prædicatione reuerſi, cum gaudio Saluatori dixerunt: Domine, etiam Dæmonia ſubijciuntur nobis, & hoc etiam Chriſtus Marci vltimo promiſit futurum. In nomine meo Dęmonia eijcient. Luc. 11 Si ego in digito Dei eijcio Dæmonia: filij veſtri, in quo eijciunt? & Actor. 19. Idem determinatur in cap. Si per ſortiarias. 33. q. 1. Auguſt. lib. 10. de Ciuit. ca. 22. ſtatim à principio. Vera pietate homines Dei, aëream poteſtatem inimicam contrariamq́; pietati exorcizando eijciunt, nō placando, omnes tentationes aduerſitatesque eius vincunt, non

orando

orando ipſam, ſed ſuum Deum aduerſus ipſam. Non enim aliquem vincit, aut ſubiugat, niſi ſocietate peccati. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem aſſumpſit, egitq; ſine peccato, vt in ipſo ſacerdote & ſacrificio fieret remiſsio peccatorum, id eſt, per mediatorem Dei & hominũ, hominem Chriſtum Ieſum. Atq; hoc eſt quod in euangelio dictum, in nomine meo dæmonia eijcient. Sic legitur Ioannem Euangeliſtam Dæmonem è Dianæ templo, qui iam ducentis & quadraginta nouem annis ibi habitauerat, propulſaſſe, his verbis. Interdico tibi in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ne vltra hic habites; & confeſtim reliquit locum. Lactantius lib. 2. de erroris origine, cap. 16. exorciſmi & adiurationis in nomine Dei viui in expellendis dæmonibus fatetur. De exorciſmo autem, qui baptiſmo præmittitur, ſcribunt ſancti patres Auguſt. li. 2. de nuptijs & concupiſc. cap. 18. & 29. & lib. 4. de Symbolo ad catechumenos, cap. 1. Chryſoſt. in homil. de Adam & Eua. Dionyſ. c. 2. Eccleſiaſticæ hierarchiæ. Raban. lib. 2. de inſtitutione clericorum cap. 27 Iſidor. lib. 2. de officijs Eccleſ. cap. 20. S. Thomas 3. part. q. 71 art. 2. & 3. & alij alibi.

Sexta Concluſio. *Verba exorciſmorum non habent ita infallibilem vim & efficaciam ad cogendum & arcendum Dæ-*

mones, vt ſemper ſuum effectum conſequantur.

Ratio eſſe poteſt: Quia verba & ſigna ex ſua natura non habent talem efficaciam, ſed virtute diuina. Deus autem lege ordinaria non alligauit poteſtatẽ ſuam ita ſacramentalibus, vt infallibiliter operentur, ſed operatur ad gloriam ſuam, & vtilitatem credentiũ. Matth.17.& Marc. 9. Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerũt: quare nos nõ potuimus eijcere illũ? Dixit illis Ieſus: Propter incredulitatem veſtram, &c. Et Actο.19. Quidã de Iudęis exorciſtis inuocabant ſuper eos, qui habebant malos ſpiritus nomẽ Domini Ieſu, dicentes. Adiuro vòs per Ieſum, quem Paulus prædicauit. Reſpondens autem ſpiritus nequam, dixit eis. Ieſum noui & Paulum ſcio. Vos autem qui eſtis? Et inſiliens in eos homo, in quo erat Dæmonium. Super hac concluſione videndus Victoria in relectione de arte magica.

Septima Concluſ. *Quod exorciſmi non conſequantur ſuam vim quandoq́; prouenit ex mala diſpoſitione & defectu fidei in exorcizante, quandoque ex praua affectione Dæmonium ſuſtinentis,*

Hanc

HANC concluſionem docent Petrus Cluniacenſis li, 1. de miraculis cap. 6. & cap. 14. & 16. Doctores mallei maleficarum 2. par, q. 2. cap. 6. Ioſephus Angles in q, de arte magica diffic. 5. dub. 5. & alij alib. Prima pars conſtat ex locis ſcripturæ in ſexta concluſione citatis, Secunda probatur. Matthæi. 19 increpauit Saluator incredulitatem offerentiū lunaticum. Et redditur ratio Concluſionis à Petro Cluniacenſ. Tabe latente interiùs, vnguenta exhibita extrinſecus nihil proficere poſſunt. Tabes hic dicitur peccatum mortale. Quod quàm diu in latebris conſcientiæ latuerit, nullius exteriùs ſacramenti perceptio effectum conſequitur.

Octaua Concluſio. *Interdum permittit Deus Dæmonem operari,*

AD exercitium bonorum, vt in fide confirmentur, & in virtute patientiæ confortentur, ne grauius iudicium ſuſtinere cogantur. Auguſtinus tractat, 7. in Ioannem, Hinc non voluntas eius, cuius poteſtas in bonos datur, ſed eius voluntas, à quo hæc poteſtas confertur, chariſsima eſſe debet. Occulta ſunt etiam quandoque iudicia in his operibus.

Nona Concl. *Ab angelis bonis etiam quandoq; coguntur Dæmones,*

Victo-

Victoria in Relectione de arte Magica num. 22. Quia angeli boni virtute diuina prævalent, & Angeli ex ſuperioribus etiam poteſtate naturali vincunt multos Dæmones inferiores. Quare vt S. Thomas tradit in qq. de potentia Dei q. 6. ad ordinem poteſtatum ſpectat, Dæmones cogere. Et hoc pacto angeli tutelares & cuſtodes non rarò arcent dæmones à ſuis clientibus: & præſides prouinciarũ frequenter impediunt: ne nocumenta inferant certis locis in agris & fructibus, & alijs bonis.

Decima Concl. *Magi virtute diabolica poſſunt aliquando Dæmones cogere & è ſuis ſedibus pellere.*

Constat Concluſio, Dæmones Deo permittente poſſunt, vt apertum eſt ex illa calumnia Iudæorum. Luc. 11. In Beelzebub principe Demoniorum eijcit Dæmonia. Hæc autem coactio Magorum, non aſcribenda eſt, virtuti alicui naturali, aut verbis Magi: quia verba huiuſmodi, & ſigna cum ſint de genere rerum inferiorum, non habent vllam poteſtatem in Dæmonem, cui nulla poteſtas in terris poteſt comparari. Magi autem ſic cogunt, quando habent fœdus & pactum cum ſuperiori Dæmone, qui fortitudine & naturali virtute vincit inferiorem. Ad imperium fortio-

tioris inferior morem gerit & locum re-
quit. Sic Lucianus in Dialogo Philopſeu-
narrat Corinthi domum quandam ha-
ſſe Eubatidem, in qua nemo auderet ha-
are ex ea cauſa, quod habitatores ſpectris
buſdam territi à Dæmone quodam ita
leſtarentur, vt eam præ nimio terrore &
iculo ingredi non fuerint auſi, donec Ari-
otus quidam Platonicus Magicis, & AEgy-
s quibuſdam carminibus Dæmonem illũ
ocum quendam detruſerit, à quo primũ
erat. Arignotum varijs imaginibus territa-
onatus, quandoque vt canis, nunc vt Leo,
taurus ipſum inuadens, quo quidem lo-
die ſequenti defoſſo corpus hominis mor-
repertum eſt, eoq; alibi ſepulto domus il-
ibera deinde ab huiuſmodi eluſionibus
manſit. Hic dubium reſolui poteſt.

1 *Dæmones à corporibus obſeſſis, vel à vexatione poſſint propelli virtute melodiæ, herbæ alicuius, aut lapidum?*

RACTANT Nicolaus Lyranus in ca. 16.
primi Regum. Paulus Burgen. ibidem
additionibus, Ioan. à Turrecremata d. 1.
. Voluiſſent. §. Deniq; vt perſpicuè. Guil-
mus Pariſienſis in 2. par. par. 2. Principalis
vniuerſo, c. 20. Ioſeph. Angles in q. de arte
gica diff. 8. & alij alibi. Pro reſolutione ſit.

Vndeci-

Vndecima Concl. *Dæmon non poteſt à corporibus obſeſſis expelli, aut à vexatione excludi melodia, herba aliqua, aut lapidis alteriusue rei ſenſibilis virtute.*

Ratio eſt, Dæmon eſt ſubſtantia ſeparata à materia & corpore, eiusq́; poteſtas altior & fortior eſt omni corpore. Minor autem poteſtas non habet vim agendi in ſuperiorem. Quare nulla res ſenſibilis & corporalis virtute ſibi à natura indita poteſt cogere Dęmones. Hanc concluſionem tenent Lyranus, Turrecrem. Ioſephus Angles loc. citato. Pelbartus in aureo Roſario Theologiæ in verbo Dæmones 4. §. 83. Albert. ſuper Lucæ. 9. Quod verò Richardus de media villa in q. 3. q. 8. exiſtimat tam paruam poſſe contingere Dæmonis afflictionem, tantamq́; eſſe lapidis, aut herbæ virtutem, vt non ſolum mitigare, ſed prorſus etiam tollere poſsit Dæmonis afflictionem: Id verũ puto, ſi intelligatur de vexatione exteriùs impugnantis, & nõ obſidentis. Si enim mania, aut melancholia, vt contingere poteſt, impugnantis, aut vexantis malitiam promoueat, ſi naturalibus medijs talis indiſpoſitio tollatur, non eſt abſurdũ, quod etiam omnino poſsit ceſſare vexatio.

Duodecima Concl. *Melodia, herba, lapis, aut aliqua res ſenſibiles poſſunt Dæmonis*

æmonis vexationes indirectè mitigare, leuiores reddere, ita vt vexati eas mi- s ſentiant.

HAEc Concl. eſt cõmunis DD. citator. Hoc autẽ non eſt difficile. Dæmon tan- am peritiſsimus medicus corporũ comple- ones perſpicit, & eis perſpectis cõuenientes xationes obijcit. Reperit aliquẽ mania, aut undanti melancholia laborare, eum inua- :cum homines talis complexionis apti ſint vexationẽ. Si ergò naturalia remediæ adhi- ntur, quæ cõplexionem ſuperantẽ ritè di- nant, & ad æqualitatẽ reducant, mitigabi- vexatio, non quidẽ ex parte Dæmonis ve- tis, cum nõ ſit modus naturalis agendi in n, ſed ex parte diſpoſitionis ſubiecti. Si co- ationes diſsipentur, & abſtrahantur aliqua ci melodia, nõ ſentitur in tanto gradu af- tio, ac quando ſenſatio ſibi preſens eſt, ſic ſi purgationib9 & medicinis ſanguis pur- ır, aut cerebrũ confortetur, nõ eſt dubiũ, n fiat aliqua alleuiatio. Dęmon enim cum nformet corpus, quod obſidet, nõ eſt to- in toto, quemadmodũ anima rationalis, in determinata corporis parte: nũc in col. ꝙ mirabiliter torquet, nunc in venis, quas tione ſpirituum & humorum extendit, c in cerebro, ꝙ aut debilitat ſpiritibus interclудẽdo ſubtilitate ſuę potentię, aut è perturbat phantaſiã imutando. Si ergò

corpo-

corpori afflicto remedia ex medicorum arte præſcripta adhibeantur, afflictio minuitur. Ex dictis intelligitur, quod in Euangelio de Dæmoniacis Lunaticis refertur: Secundum variam lunæ diſpoſitionem magis vel minus vexantur. Quoniam motus lunæ agit in humidum cerebrum. Quidam enim tempore creſcentis lunæ magis vexantur: Alij decreſcente luna. Dæmon enim obſeruat opportunam tentandi occaſionem. Ait S. Hieron. in Matth. 4. Dęmones obſeruantes lunaria tempora cupiebant creaturã infamare, vt in creatorem blaſphemiæ redundarent. Ad eandem expoſitionem accedit Origen. in Matth. 17. tract. 3. Scripturæ loca, quæ prædictis videntur cõtraria, ſic ſoluenda ſunt. 1. Reg. 6. Quandocunq; ſpiritus Domini malus Saul arripiebat, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malus. Non enim expulſio Dæmonis fiebat virtute melodiæ, ſed poteſtate diuina immediatè, aut mediantibus angelis ſanctis, ob meritum Dauidis, qui laudes diuinas pro ſalute Saul in cithara canebat. Sic etiam Tobiæ 6. de iecore piſcis poſito ſuper carbones legitur. Non enim fumus iecoris expulit Dæmonem, ſed meritum orationis Tobiæ, quod per fumum ſignificabatur, & Angeli Raphaëlis virtus. Ex vltima concluſione à contrario infertur, Dæmonem

Matth. 4. & 17.

monem poſſe etiam aliquando in homine irtute lapidum, aut herbarum, Deo permit- ente, tentationes accendere & efficere. Quia ım diſpoſitioné tentati congnoſcat poteſt er contactum lapidum, aut herbarum, in uibus magna virtus eſt, quam perſpicaciſ- mè nouit, tentationi fomenta prę̨ſtare, ſicut im de Smaragdo & Topazio dicitur, quod bidinis ardorem mitigent. Ita fortaſſe à con- rario erit alius lapis, qui æſtum libidinis au- at. ſic tradunt Alphonſ. Caſtren. lib. 14. ntra hæreſes, in verbo. Tentatio. & Ioſeph. gles in q. vnica de Dæmonibus, 1. par. in ent. art. 6. dub. 2.

DVBIVM QVARTVM.

Quid ſentiendum de apparitionibus, mirabilibus operationibus aliquando tingentibus circa corpora mortuorum?

VNT autem huiuſmodi apparitiones, ex- empli gratia: Conſeruatio corporum ab neratione poſt mortem, augmentum vn- ım, & barbæ, & capillorum in mortuis, anatio ſanguinis de corpore occiſi ad oc- is prę̨ſentiam, Exhumatio corporũ, &c. Huiuſmodi enim mirabilia referenda in Deum, aut ſpiritum, aut hominem pſam naturam rebus inditam.

Prima concl. *Factiones mirabilium huiuſmodi arte magica, aut malitia malorum hominum aliquando poſſunt procurari.* Auguſt. lib. 21 de Ciuit. cap. 6.

Secunda Concluſ. *Mira quædam circa mortuorum corpora ad naturales cauſas referri poſſunt, vt ad virtutem loci, vnguēti, aut alterius rei corporalis adhibitæ, vt corpus conſeruetur à putrefactione.*

Sicvt è contrariò omnibus conſtat, qui Romæ ſunt & fuerunt, quod corpora ſepulta in cœmiterio Campi ſancti, breuiſsimò tempore, id eſt, vt dicunt in 24. horis conſumantur, quamuis non in profunda terra ſepeliantur, vt in alijs cœmiterijs contingit, ſed tantum leuiter ſolo tegantur, vt etiam articuli pedum parũ eminere aliquando conſpiciantur, quod ipſemet vidi.

Tertia Concl. *Vnguium & pilorum in mortuo corpore accretio poteſt etiam reduci in naturalem cauſam ſcilicet morientis complexionem, in cuius materiam poſt mortem aliqua forma imperfecta vegetatiua inducitur.*

Sic Ioſephus Angles in d. q. vnica de arte magica

magica in 2. ſenten. parte 1. artic. 2. diffic. 8. qui dubium præſens mouet.

Quarta Concl. *Conſeruatio corporis aliquando in diuinam potentiam referenda, & pro miraculo habenda.*

QVIA Deus in teſtimonium ſingularis ſanctitatis & innocentiæ corpora aliqua, quæ excellentiſsima templa ſpiritus ſancti extiterunt, & mundiſsima à carnis & peccati corruptione remanſerunt, incorrupta conſeruat iuxta illud pſalmi. Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.

Quinta Concluſ. *Corpora malorum aliquando Dæmonum aſtutia procurante incorrupta manent, vt hoc merito vitæ eorum tribuatur; atq; ita mala, quæ fecerunt pro bonis approbentur, vt vulgus facilè credens ad eorum inuocationem inducatur.* Ioſeph. loc. citato.

Sexta Concluſ. *Circa corpora & ſepulchra mortuorum à Necromanticis plurima fieri non eſt negandum.*

QVIA omnium indicio eorum facultas circa hæc verſatur.

Septima Concluſ. *Exhumationes plurimorum corporum, præſertim infantiũ fiunt à maleficis & ſagis.*

Constat Concluſio. Hoc enim Iudices Italiæ, Gallię & Germanię omni tempore obſeruarunt, & confeſsiones ſunt liquidæ, & oculari inſpectione verum eſſe compertum eſt, vt alibi latiùs tractabitur. Exhumant enim corpora, & eis ad nefanda ſcelera abutuntur. Sic Iacob. Cuiacius Iuriſcóſultus ait, Rubricam de ſepulchro violat. Statim in C. ſubiungi poſt titulũ de maleficis & math. eo quod malefici ſæpè ſepulchra violent, & abutantur corporibus mortuorum.

Octaua Concluſio. *Emanatio ſanguinis occiſi ad præſentiam occiſoris videtur ſoli diuino miraculo in horrorem & deteſtationem tanti criminis tribuenda.*

Genesis.4. de ſanguine Abelis dicit Dominus ad Cain. Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me. Iuriſperiti ita verum hoc ſtatuunt quod cadauer occiſi emittat ſanguinẽ coram occiſore, vt ponant indiciũ ſufficiens ad torturam. Boërius in deciſione 166. Paris de puteo in tractatu Syndicatus in verbo, Tortura. cap. An ſtetur dicto torti. Allegat ad hoc illud Apocal. Poſthæc vidi animas interfectorum, clamantes ad Deum & dicentes, vſquequo Domine nó das iudicium, & vindicas ſanguinem noſtrum de interfectoribus noſtris, Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudic.

qq. caſ.

q. caſ. 270. & Boërius plures auctoritates & xperientias adducunt. Marſilius in practica criminal. §. Diligenter. num. 181. videtur cauſam referre in diuinationes & incantationes, cum ait, Ex iſtis diuinationibus & incantamentis ſæpè animus hominis inclinatur & inducitur ad credendum aliquid eſſe, vel nō eſſe: & ſic ait. Memini me alias tempore iuuentutis meæ vidiſſe rem mirabilem & ſtupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinganæ in partibus Ianuenſium vltra Sauonam per 30. miliaria. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore & neſciebatur à quo: Attamen multi erant ſuſpecti de morte ſua, & quidem homo ſenex dixit mihi: Domine gubernator, ſi vultis ſcire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, poſtea faciatis vocare illos, qui ſunt ſuſpecti de illo homicidio, & veniat vnus poſt alium, vbi eſt cadauer illud, tunc cum ſuperuenit verus homicida, vulnera ipſius fluent ſanguinē denouo: Quo audito feci coram me portare illud cadauer, & feci vocare illos ſuſpectos de vno in vnum, & cum ſuperuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris inceperunt effluere, & emittere ſanguinem, de quo ſummè fui admiratus: Attamen nihil dixi non præſtans fidem tali rei, quæ nullibi probatur: Attamen ex poſt per plures dies reperta ſunt indicia

ſufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci: qui habita copia indiciorum, abſque tortura confeſſus fuit ſe occidiſſe illum hominem, &c. Dicit autem Boërius de Hippolito Marſilio, quod hoc indicium in exemplo relato nullibi dicit probari, eo forte quia Doctores non vidit. Multi autem Doctores ſunt pro hoc indicio, quos refert Boërius. Cauſa autem non videtur niſi referri poſſe in diuinam diſpoſitionẽ iuxta Concluſionem poſitam, quam approbat Ioſephus loc. citat.

An maleficus illata damna reſtituere teneatur. 13. Præludium. *Cum in hoc peccato concurrant homicidia, cædes animalium, & damna in temporalibus, aliæque iniuſtitiæ ſpecies, naſcitur obligatio reſtitutionis, quam Reus facere tenetur, ſi poteſt, & eius rei confeſſarius eum admonere debet.*

HOc præludium reſoluitur ex eis, quæ Doctor Nauarrus in manuali confeſſariorum cap. 15, num. 25. Interrogatus à quodam Patre Illuſtriſsimi ordinis Societ. Iesv, Reſpondet: An homicida, latro, aut alius reus, quem Iudex puniuit, teneatur ad ſoluendum damnum, quod parti intulit: & rectè reſpondet, quod teneatur. Quia lex naturalis & diuina obligat ad reſtituendum damnum

um parti: antequam à iudice puniantur. Et la punitio, quæ in vindictam publicam irogatur, eſt compenſatio iniuriæ reipublicæ latæ, cap. Vt famæ, de ſentent. excommun. .. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. quæ on liberat à debito, quo parti tenetur. Quia ui duobus res diuerſas debet non liberatur oluendo vni, quod ei debet à debito alteriùs, x quo ſequitur, quod heredes eius, qui decollatus eſt, aut incineratus per ſententiam, ſi ona defuncti ad eos peruenerunt, obligenur ad reſarciendũ damnum parti illatũ, ſicut d alia debita. Imò & Fiſcus, ſi bona confiſcaa fuerint, tenetur prius ſatisfacere de damno lato. L. Non poſſunt. Et L. In ſumma, de iue Fiſci. Confirmo latiùs dictam doctrinam, ap. In literis, ſecundum cõmunem DD. ſenentiam, & textum clarũ, de Raptoribus & in endiarijs, ſtatuitur vt incendiario mortuo, õpellantur eius hæredes ſatisfacere damnis latis per incendiũ, aut alio modo, contra iuitiam. Ad idem propoſitũ eſt cap. fin. de ſeult. His accedit communis opinio Canonitarum tenentium, hæredes ex delicto defunti teneri ad damni illati compenſationem. Communem atteſtantur Panormit. in d. cap. n literis & cap. fin. de ſepult. Aretin. in Rubr. ff. de acquir. hæredit. Anthon. Burgenſis in cap. 1. de Emptione & vendit. Didaus lib. 3. variar. Reſolut. cap. 3. Iulius Clarus

H 4 lib. 5.

lib. 5. ſentent. §. fin. cap. 51. num. 16. Sylueſt. in verbo. Hæreditas 3. & alij alibi. Sicut enim hęres tenetur in conſcientia ſatisfacere debitis defuncti, ſic etiam damnis ab eo datis, iuxta Gloſſam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. Iuris in 6. & res ita manifeſta eſt ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait. Et iure manifeſtiſſimum eſt, eodem atteſtante, quod damni illati proximo à defuncto reſtitutio, inter verè debita computanda ſit. Nemo autem quacunq; occaſione, ſi ſit ſoluendo, liberatur à debito reſtitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud eſt reſtitutionis obligatio, ſiue debitum; aliud eſt pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent ſuos auctores, nec grauant hæredes, niſi in aliquibus delictis. At debitum tranſit, ſicut onus cum honore. Simile eſt aduertere in ſacramento pœnitentię: Non per hoc, quod quis adimplet ſatisfactionem ſiue pœnam à Confeſſario impoſitam, abſoluitur à reſtitutione debitorum, & compenſatione damnorum datorum. Communior tamen eſt opinio DD. quos citat Couarruuias loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto inuentario, non teneatur ad plus, quam ad ipſum peruenit, vt poſsit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiſcatio. Tunc enim Fiſcus, vt traditũ eſt, obligatur, aut Dominus ſuccedens in acquiſi-

quiſitione bonorum. Quia bona reſtitutio-
i obnoxia, non fiunt eius, qui ſuccedit, ſed
ntea ſpectant ad creditores & damnum paſ-
os. Atq; hæredes poſſunt compelli à Iudice
Eccleſiaſtico, ad huiuſmodi damnorum re-
itutionem, & coram eodem conueniri, vt
robant canones in d. c. In literis, & c. fin. de
epult. Panormit. ibidem & in c. A nobis 2.
um Hoſtien, Anthon. de Butrio, & Ioan. ab
nania, & communis in d. c. In literis. Anth.
urgenſ. c. 1. de empt. & vend. nu. 14. & alij
ibi. Qua de cauſa cōſului ſuperiori tempo-
e monaſterium quoddam poſſe conuenire
oram Iudice Eccleſiaſtico, hæredes cuiuſdam
aalefici, qui ſatis notabilem ſubſtantiam re-
querat, eò quod ſanguine ſibi iunctam mo-
ialem veneficijs, ita infecerat, & debilitarat,
uod inutilis eſſet monaſterio, & damna in
lem ſatis grauia redundarent, eò quod ſem-
er fere neceſſarium eſſet alere perſonam pro
eceſsitate monialis veneficio infectæ: atque
ictus maleficus confeſſus fuit, ſe damnum
onſanguineæ intuliſſe ex quodam odio. Ta-
s enim hæredes in conſcientia tenentur ad
ecompenſationem damni illati, vt dignè ſa-
sfaciant pro ſalute animæ defuncti, ex d. c.
 literis. & communi ſententia ibidem. His
diungo, cōtra quorundam praxim, qui ma-
is quandoq; ſuæ burſæ, quam ſaluti animæ
efuncti fauent, iniuſta lucra & damna reſti-

tuenda, antequam legata expediantur, vt tradunt Syluester, in verbo, Hæreditas 3. q. 11. Vdalricus, Hoſtienſis, Gloſſa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Etſi hæredes priùs ſatiſfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam paſſos, non abſoluuntur, in foro conſcientiæ, vt idem Syluest. rectè dicit. Si autem eſſet ignorantia, excuſarentur. Similis eſt ratio, ſi legatarij priùs venirent, & hæreditas ſufficeret ad ſatisfactionem omnium, & nõ eſſet dolus, quod vellent ſine cauſa protrahere cum iniuria aliorũ. Præterea dico in maleficiorũ crimine, hæredes non ſolum de iure canonico, & in conſcientia teneri, ſed etiã quandoq; de iure ciuili, ad reſtitutionẽ damnorũ Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato reſultat commodum eis, vt eſt textus clariſsimus, & DD. conſentiunt C. Ex delicto defunctorum, l. 1. Vbi ſic definitur. Poſt litis conteſtationem, actiones ex delicto defuncti tranſeunt ad hæredes, & tenentur in ſolidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris abſolutiſsimi eſt, ne alieno ſcelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quoſdam Dardanarios, qui aliquando ſectæ maleficorum adhærent, vt hoc infœliciſsimo tempore experimur, obligatos eſſe ad reſtitutionem magnæ partis ſuæ ſubſtantiæ relictæ, quam hæredes eis ſuccedentes acquirunt, & ſic obligantur etiam

tam ad reſtitutionem non ſolum iure canonico, ſed etiam ciuili, iuxta L. d. Sunt autem tales hi, qui congregationi maleficorum adſunt in curſu & conuentu, & proponunt, tractatum & conſilium de perditione frumẽtorum, & naſcentium terræ: vt, proh dolor, non rarò fieri plurimis confeſsionibus diſcimus, aliosque inducunt ad conſentiendum, quamuis Deo diſponente, rixas miſcendo aliquando re non confecta diſcedant. Dardanariorum autem intentio in tali conſilio eſt, quando agitur de deſtructione frumentorum, vt quoniam ex eorum improba negociatione, horrea ſibi frumẽto abundant, & cellaria vino plena ſunt, fiat penuria in Reſpub. quæ cum annorum ſterilitate, & naſcentium deſtructione inducta eſt, Ipſi ſua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maximo, quo poſſunt, & quali volunt, pretio, & paucis annis præter iuſtũm rerum curſum ſuas fortunas augent, & citiùs quam humana & moralis prudentia dictet magnas diuitias acquirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpiano & DD. in l. Annonã. ff. de extra ordin. criminis, qui annonã merceſq; coemptas & collectas tantiſper ſupprimũt, dum cariùs eas vendendi occaſio ſe offerat, tunc vendunt pretio quã maximo poſſunt. Ab his non lõgè abſunt ex eadẽ l. Locupletiores, qui ſuos fructus æquis pretijs vendere nolunt, minus vbe-

nus vberes prouentus expectant, ab vtriſque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti ſunt à Dardano, Mago contaminatiſsimo & peſsimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At ſi nulla valet medicina repellere peſtem, Dardaniç veniant artes. Huius magi: & eius ſcriptorum meminit Plinius libro trigeſimo hiſtoriæ naturalis ca. 1. Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita ſupprimũt annonam coemptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob ſubtilitatem ſuæ naturę meliùs, quam vllus Aſtronomus, poteſt cognoſcere conſtitutionem cauſarum naturalium, & rerum copiam, vel inopiam, quaſi cognitionẽ ſterilitatis hauriant, vt ſic in tempore congregent, & coëmant, vt deinde cariùs vendant, & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negociationem leges in d. l. Annonam, & ff. de pœnis in l. In Dardanarios, & alias ll. ad hunc finem allegat Bonifacius Vitalinus in tractatu maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona. Sunt autẽ Dardanarij puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitr. Iudicum qq. caſu 384. Quod autem Dæmon, tanquam perſpicaciſsimus Aſtronomus, poſsit præuidere rerum fertilitatem: aut

terræ

terræ ſterilitatem, & ſuos clientulos admonere, cófirmat illud lepidum de Talete Mileſio philoſopho, relatum à Diogene Laërtio in eius vita, & ab Ariſtotele lib. 1. Polyt. cap. 7. Cum enim dicto philoſopho obijceretur philoſophiæ ſtudium, quaſi inutile & infructuoſum, proſpexiſſe illum ferunt per Aſtrologiam, oliuarũ ſterilitatem futuram. Cumque coëgiſſet parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno ſequenti multis ſubito quærentibus oleum, ipſe vendidit, quanti voluit, cum alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus eſt, quam amicis oſtendit, ſignificans perfacile eſſe Philoſophis ditari ſi vellent, ſed hoc non eſſe illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt ſordidi lucri odorem more ſcarabæorum in rebus viliſsimis & ſordidiſsimis ſectentur, & quærant. Nunc, vt ad propoſitum reuertar, quando Dardanarij ſectam maleficorum ſequuntur, & ſunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuũ perditione, vt ipſi lucrum conſequantur, & Reſpublica damnum patiatur, ſi eorum confeſsione, & experientia cóſtat effectum ſubſecutum: ſecundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenentur ad reſtitutioné damnorum, quæ obligatio etiam tranſit ad

hære-

hæredes, ſi aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc caſu de iure ciuili ex d.l. 1. C. ex delicto defunctorum: ob rationē legis. Ne alieno ſcelere ditentur. Et magis coroboratur: turpia lucra ab hæredibus ſunt extorquenda. ff. de calum. l. In hęredem. ff. de dolo. l. In hęredem. & ff. Quod metus cauſa l. videmus. At quis dubitat huiuſmodi bona eſſe turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio ſcelere acquiruntur? Cum autem huiuſmodi damna redundent in ſingula mēbra Reipub. proportionaliter, & ſit difficilis modus reſtitutionis, reſtitutio eſſet facienda, ſi prudentia dictaret in ſingulari fieri non poſſe ſingulis damnū paſsis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt reſultaret cōmodum etiam ad membra ſingularia Reipub. Malè ergo faceret Dominus, aut Iudex, ſi in ſuum propriū vſum reſeruaret, quod ex cōmuni damno prouenit, & ſingulis membris eſſet diſtribuendum, pro compenſatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. citat. tradit: Quod ſi pars læſa vellet, vt delinquens per pœnā corporalem non ſolum Reipub. ſed etiam ſibi ſatisfaceret, ceſſaret obligatio reſtitutionis, arg. l. 1. ff. Qui ſatis dare coguntur. & l. Si rem §. Omnis ff. de pignor. act.

foro cō 14. Præludium. *Crimina maleficij, ſortile-*

ſortilegiornm, Magiæ & ſimilia ſunt communis fori. *petiti maleficorũ & ſagarum.*

VT tradunt Panor. in c. 1. de ſortilegijs & alij Doct. Alphonſ. Caſtr. lib. 1. de iuſta hæret. punitione c. 16. prope finem Iul. Clar. li. 5 §. hæreſis. verſ. Succeſsiuè quæro. Qua parte enim maleficia ſpectant ad hæreſim, vel ſapiunt hęreſim, cognitio ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectare poteſt, vt patet ex lib. 6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accuſatus. §. ſanè. & ex praxi Eccleſiæ, & Bulla Innocentij octaui pręfixa malleo Maleficorũ. Quatenus verò admiſcentur homicidia, cędes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ damnaque contra iuſtitiam & communem pacem, immittere ſe poſſunt ad inquirendum & puniendum iudices ſæculares. Et ita nunc conſuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Eccleſiaſticis, & poſt cognitionem traduntur brachio ſæculari, ſicut in crimine hæreſeos fieri conſueuit. Quando autem ſortilegia, diuinationes, maleficiaque ſapiant hæreſin manifeſtam, vel ſpectent ad hæreſim, legendi ſunt Panormitanus loco citato, numero. 4. Petrus Ancharanus in eod. Tit. cap. Ex tuarum. num. 6. Paulus Grill. li. 2. de Sortilegijs latiſsimè q. 10. numer. 5. 10. & 18. Franciſcus Squillacenſis in tractatu de fide Catholica,

à cap. 8.

à ca.8. qui habetur in 3. vol.Oceani iuris, fol. 111.Oldradus de ponte conſil. 210.num.2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l.6. ca. Accuſatus. §. ſane.de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & ſententia certum eſt, quod manifeſtã ſapiant hęreſin, abrenunciare Deo; ſacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiã eidem pręſtare,expreſſa pacta cum eo inire,&c. Peius enim eſt, vt docet Grillan. loc. citat. num. 18. adorare diabolum, quam eſſe hæreticum. Sic etiam committitur hæreſis in abuſu ſacramenti Euchariſtiæ, iuxta Gloſſ. in d. §. ſanè. Quare euidentiſsimum eſt, communiter ea, quæ noſtri malefici operantur, manifeſtam ſapere hæreſim, & compræhendi ſub d. c. Accuſatus. §. ſanè. Dicet aliquis, cum hoc crimen ad hæreſin referatur, vt conſtat ex dictis, & etiam pro pœna eius,vt patet ex lib. 3. C. de malefi. & mathe. Confiſcatio bonorum ſit ſtatuta: quomodo bona non confiſcantur? Reſpondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de conſuetudine non ſeruari, & ſic in iudicio praxim eſſe. Poſſumus nos dicere ſic in hoc crimine, ſicut in alijs multis, abrogatam eſſe iuſtiſsimè Conſtitutionibus Imperialibus Caroli V. confiſcationem bonorum, vt eſt videre in artic. penult.Sed ſicut in omnes conſtitutiones etiam iuſtiſsimè,ad obuiandum fraudibus & iniuſti-

iniuſtitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: ſic etiam in executionem cauſarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex confiſcatione bonorum nihil habere poſsint, ſub alijs coloribus vel expenſarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum eſt, & contra iuſtitiam & æquitatem, ita confiſcant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad ſummam neceſsitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omniq; conſolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occaſio. Quibus autem tales iudices comparentur qui pro executionibus ſic ſub cæco titulo pauperes emungunt, quamque iuſtè faciant, videat qui voluerit, in Conſtitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

Vlt. Præludium. *De cauſis diſpoſitiuis ad crimen maleficorum.*

Generalis cauſa diſpoſitiua in Dæmonibus odium Dei & hominum.

PRiuſquam hæ cauſę in ſpecie attingantur, præſupponendum Dæmones eſſe infenſiſſimos humani generis hoſtes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ ſunt cauſæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi ſunt inimici, vtpote à ſumma fœlicitate peccatis exigentibus detru-

ſi in perpetuam miſeriam. Cum verò diuinæ Maieſtati nihil nocumenti inferre poſsint, hominem ad ſimilitudinem Dei creatũ crudeli odio inſectantur; non ſecus, vt Baſilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incenſæ ſint, in hominum ſimulacra furibundè irruunt, nec aliter eorũ effigiem, quam homines ipſos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera cauſa eſt, quia cognoſcunt homines aſſumendos ad cæleſtem beatitudinem, quam ipſi perdiderunt, inuident hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud conſequantur.

Tandem cum eius ſint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant, aut dormitent, ſemper diſcurrunt quærentes quem deuorent, cautè perluſtrando complexiones, naturas, affectus, curas, conſuetudineſq; vniuſcuiuſque vt ſingulorum complexionibus, affectionib° & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritiſsimi & expertiſſimi medici, qui antequam remedia adhibeat pulſum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inſpicit, oculorum colorem attendit; omniaque alia aut ſanitatis, aut morbi indicia perſcrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic

Diabo-

Diabolus lætis luxuriæ;cupidis auaritiæ;triſtibus iracundiæ vel inuidiæ; ambitioſis inanis gloriæ; curioſis pernicioſæ ſcientiæ faces admouere conſueuit. Sic atteſtatur Gregor. ſuper Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur æſtus ſuper terram. Prius enim, ait, complexionem vniuſcuiusq; antiquus aduerſarius perſpicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis, alius timidis moribus, alius elatis exiſtit. Quò ergo occultus aduerſarius facilè capiat, vicinas conſperſionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà eſt, lętis moribus luxuriam proponit. Et quia triſtitia in iram facilè labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit: Quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrores intẽtat. Et quia elatos extolli laudib⁹ conſpicit, eos ad quæq; voluerit blãdis fauoribus trahit. Singulis ergò hominib⁹, vitijs conuenientibus inſidiatur: Et S. Auguſt. lib. 21. de Ciuit. cap. 6. his breuibus verbis. Maximè autem poſsident (loquitur de dæmonibus) corda mortalium, qua potiſsimũ poſſeſsione gloriantur, cum ſe transfigurant in angelos lucis. Illuſtrat hoc diaboli ſtudiũ apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus li. 5. de ratione bene beateq; viuendi c. 7 Apparuit B. Machario in ſpecie medici malignus, multas habẽs vitreas ampullas circũ ſe pendẽtes; & interrogat⁹ quò pergeret, quidq;

ſibi vaſcula illa vellent: Ad proximum monaſterium iter ſe habere reſpondit, vt fratribus ſingulis offerret portiones pro eorum appetitu, quas ſi haurirent, ſibi obnoxios redderet. Non multò poſt Macharius inde reuertentem conſpiciens, quid egiſſet, quæſiuit. Cui ille reſpondit, vnum tantum, nomine Theodoſium, ampullę veneno delinitum. Macharius ſtatim monaſterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infauſto propinante, medicina ſalutari ſumpta à ſancto viro euomeret, ſeque emendaret. Nunc de cauſis particularibus, quarum:

Particularis 1. cauſa diſpoſitiua eſt cleri inſcitia.

Prima ſit, *vt à ſumma incipiamus: Ignorantia in miniſtris Eccleſiæ, qui ſalutem hominum promouere debent.*

Oſeæ. 4. ATqve hanc indicat Oſeas, dicens: Quia non eſt ſcientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtũ, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam ſtatim ſubiungit: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Quod & Chriſtus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hęc cauſa intelligatur, ſciendum, vt poſſimus ſtare, ſecundum Apoſtolicam doctrinam Epheſ. 6. & rei

6. & rei veritatem, aduerſus inſidias diaboli, ſpiritualia nobis neceſſaria ſunt arma. Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.

Cùm igitur hoſtes, cum quibus nobis aſsidua pugna eſt, ſint ſpirituales, corporalibus armis lædi non poſſunt; ſpiritualia ergò arma comparanda. Quod idem Apoſtolus cum proſequitur, ſignificat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt poſsitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare: ſtate ergò ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis; in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei; hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & ſacræ ſcripturæ in hac militia ſpiritualem hoſtem eſſe feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in ſuos laqueos perducere, in falſam ſpem, pernicioſam incredulitatem ſiue ſuperſtitionem, triſtitiam aut deſolationem, aliaſq; eius generis affectiones pertrahere ſolet. Cum itaq; hæc armatura ex ſacris literis, doctoribus atque myſterijs noſtræ

lib. 5. ſentent. §. fin. cap. 51. num. 16. Syluest. in verbo. Hæreditas 3. & alij alibi. Sicut enim hęres tenetur in conſcientia ſatisfacere debitis defuncti, ſic etiam damnis ab eo datis, iuxta Gloſſam receptam in Regula. Peccatum, de Regul. Iuris in 6. & res ita manifeſta ęſt ex d. Regula. Peccatum, vt nulla indigeat probatione, vt rectè Couarr. ait. Et iure manifeſtiſſimum eſt, eodem atteſtante, quod damni illati proximo à defuncto reſtitutio, inter verè debita computanda ſit. Nemo autem quacunq; occaſione, ſi ſit ſoluendo, liberatur à debito reſtitutionis. Et hoc aduertendum, quod aliud eſt reſtitutionis obligatio, ſiue debitum: aliud eſt pœna. Pœnæ enim regulariter tantum tenent ſuos auctores, nec grauant hæredes, niſi in aliquibus delictis. At debitum tranſit, ſicut onus cum honore. Simile eſt aduertere in ſacramento pœnitentię: Non per hoc, quod quis adimplet ſatisfactionem ſiue pœnam à Confeſſario impoſitam, abſoluitur à reſtitutione debitorum, & compenſatione damnorum datorum. Communior tamen eſt opinio DD. quos citat Couarruuias loc. d. num. 8. quod hæres in his etiam non confecto inuentario, non teneatur ad plus, quam ad ipſum peruenit, vt poſsit contingere in criminibus, in quibus locum habet confiſcatio. Tunc enim Fiſcus, vt traditū eſt, obligatur, aut Dominus ſuccedens in acquiſi-

quiſitione bonorum. Quia bona reſtitutioni obnoxia, non fiunt eius, qui ſuccedit, ſed antea ſpectant ad creditores & damnum paſſos. Atq; hæredes poſſunt compelli à Iudice Eccleſiaſtico, ad huiuſmodi damnorum reſtitutionem, & coram eodem conueniri, vt probant canones in d. c. In literis, & c. fin. de ſepult. Panormit. ibidem & in c. A nobis 2. cum Hoſtien, Anthon. de Butrio, & Ioan. ab Anania, & communis in d. c. In literis. Anth. Burgenſ. c. 1. de empt. & vend. nu. 14. & alij alibi. Qua de cauſa cõſului ſuperiori tempore monaſterium quoddam poſſe conuenire coram Iudice Eccleſiaſtico, heredes cuiuſdam malefici, qui ſatis notabilem ſubſtantiam reliquerat, eò quod ſanguine ſibi iunctam monialem veneficijs, ita infecerat, & debilitarat, quod inutilis eſſet monaſterio, & damna in idem ſatis grauia redundarent, eò quod ſemper fere neceſſarium eſſet alere perſonam pro neceſsitate monialis veneficio infectæ: atque dictus maleficus confeſſus fuit, ſe damnum conſanguineæ intuliſſe ex quodam odio. Tales enim hæredes in conſcientia tenentur ad recompenſationem damni illati, vt dignè ſatisfaciant pro ſalute animæ defuncti, ex d. c. In literis. & communi ſententia ibidem. His adiungo, cõtra quorundam praxim, qui magis quandoq; ſuæ burſæ, quam ſaluti animæ defuncti fauent, iniuſta lucra & damna reſti-

tuenda, antequam legata expediantur, vt tradunt Sylueſter, in verbo, Hæreditas 3. q. 11, Vdalricus, Hoſtienſis, Gloſſa, Raimundus, ab eo citati, & alij alibi. Etſi hæredes priùs ſatiſfacere velint legatarijs, protrahendo damnum & iniuriam paſſos, non abſoluuntur, in foro conſcientiæ, vt idem Sylueſt. rectè dicit. Si autem eſſet ignorantia, excuſarentur. Similis eſt ratio, ſi legatarij priùs venirent, & hæreditas ſufficeret ad ſatisfactionem omnium, & nó eſſet dolus, quod vellent ſine cauſa protrahere cum iniuria aliorũ. Præterea dico in maleficiorũ crimine, hæredes non ſolum de iure canonico, & in conſcientia teneri, ſed etiã quandoq; de iure ciuili, ad reſtitutionẽ damnorũ Reipub. illatorum, quando videlicet ex damno illato reſultat commodum eis, vt eſt textus clariſsimus, & DD. conſentiunt C. Ex delicto defunctorum, l. 1. Vbi ſic definitur, Poſt litis conteſtationem, actiones ex delicto defuncti tranſeunt ad hæredes, & tenentur in ſolidum. Alioquin in quantum ad eos peruenit, conueniri iuris abſolutiſsimi éſt, ne alieno ſcelere ditentur. Hac ratione dico etiam de iure Ciuili quoſdam Dardanarios, qui aliquando ſectæ maleficorum adhærent, vt hoc infœliciſsimo tempore experimur, obligatos eſſe ad reſtitutionem magnæ partis ſuæ ſubſtantiæ relictæ, quam hæredes eis ſuccedentes acquirunt, & ſic obligantur etiam

lam ad reſtitutionem non ſolum iure canonico, ſed etiam ciuili, iuxta L. d. Sunt autem tales hi, qui congregationi maleficorum adſunt in curſu & conuentu, & proponunt, tractatum & conſilium de perditione frumẽtorum,& naſcentium terræ: vt, proh dolor, non rarò fieri plurimis confeſsionibus diſcimus, alioſque inducunt ad conſentiendum, quamuis Deo diſponente, rixas miſcendo aliquando re non confecta diſcedant. Dardanariorum autem intentio in tali conſilio eſt, quando agitur de deſtructione frumentorum, vt quoniam ex eorum improba negociatione, horrea ſibi frumẽto abundant,& cellaria vino plena ſunt, fiat penuria in Rep. quæ cum annorum ſterilitate,& naſcentium deſtructione inducta eſt, Ipſi ſua horrea & cellaria aperiunt, vendunt maximo, quo poſſunt, & quali volunt, pretio,& paucis annis præter iuſtũm rerum curſum ſuas fortunas augent, & citiùs quam humana & moralis prudentia dictet magnas diuitias acquirunt. Voco autem Dardanarios hoc loco cum Vlpiano & DD.in l. Annonã.ff.de extra ordin.criminis,qui annonã merceſq; coemptas & collectas tantiſper ſupprimũt, dum cariùs eas vendendi occaſio ſe offerat,tunc vendunt pretio quã maximo poſſunt. Ab his non lõgè abſunt ex eadẽ l.Locupletiores, qui ſuos fructus æquis pretijs vendere nolunt, minus vbe-

nus vberes prouentus expectant, ab vtriſque annona oneratur, & eorum exercitium auaritia efficit, ex d. lege. Dardanarij autem dicti ſunt à Dardano, Mago contaminatiſsimo & peſsimo, à quo etiam magicæ artes vocantur Dardaniæ à Columella. At ſi nulla valet medicina repellere peſtem, Dardaniæ veniant artes. Huius magi: & eius ſcriptorum meminit Plinius libro trigeſimo hiſtoriæ naturalis ca. 1. Dardanarios autem eos videntur vocare leges, qui ita ſupprimũt annonam coemptam, quia arte magica Dæmoni coniuncti per pacta, ab eodem, qui ob ſubtilitatem ſuæ naturæ meliùs, quam vllus Aſtronomus, poteſt cognoſcere conſtitutionem cauſarum naturalium, & rerum copiam, vel inopiam, quaſi cognitionẽ ſterilitatis hauriant, vt ſic in tempore congregent, & coëmant, vt deinde cariùs vendant, & pauperum inopia ditentur. Damnant horum mercimoniam & negociationem leges in d. l. Annonam, & ff. de pœnis in l. In Dardanarios, & alias ll. ad hunc finem allegat Bonifaciùs Vitalinus in tractatu maleficorum, in Rubrica. Ad l. Iuliam de Annona. Sunt autẽ Dardanarij puniendi pœna arbitraria, pro rei qualitate, exercitij frequentia, & damni quantitate, vt tradit Menochius de arbitr. Iudicum qq. caſu 384. Quod autem Dæmon, tanquam perſpicaciſsimus Aſtronomus, poſsit præuidere rerum fertilitatem: aut

terræ

terræ ſterilitatem, & ſuos clientulos admonere, cõfirmat illud lepidum de Talete Mileſio philoſopho, relatum à Diogene Laërtio in eius vita, & ab Ariſtotele lib. 1. Polyt. cap. 7. Cum enim dicto philoſopho obijceretur philoſophiæ ſtudium, quaſi inutile & infructuoſum, proſpexiſſe illum ferunt per Aſtrologiam, oliuarũ ſterilitatem futuram. Cumque coëgiſſet parum pecuniæ, hyeme adhuc vigente, oleum in Mileto & Chio emit pro paruo admodum pretio, vtpote nemine plus offerente, & arras dedit. Anno ſequenti multis ſubito quærentibus oleum, ipſe vendidit, quanti voluit, cum alij non haberent, ac magnam vim pecuniarum lucratus eſt, quam amicis oſtendit, ſignificans perfacile eſſe Philoſophis ditari ſi vellent, ſed hoc non eſſe illis curæ. Sunt enim aliqui Dardanarij ita auaritia excæcati, vt ſordidi lucri odorem more ſcarabæorum in rebus viliſsimis & ſordidiſsimis ſectentur, & quærant. Nunc, vt ad propoſitum reuertar, quando Dardanarij ſectam maleficorum ſequuntur, & ſunt principales in conuentibus, quando tractatur de fructuũ perditione, vt ipſi lucrum conſequantur, & Reſpublica damnum patiatur, ſi eorum confeſsione, & experientia conſtat effectum ſubſecutum: ſecundum legem naturalem, diuinam, & canonicam tenentur ad reſtitutioné damnorum, quæ obligatio etiam tranſit ad

hære-

hæredes, ſi aliquid ad eos peruenit. Quod etiam locum habet in hoc caſu de iure ciuili ex d.l. 1. C. ex delicto defunctorum: ob rationẽ legis. Ne alieno ſcelere ditentur. Et magis coroboratur: turpia lucra ab hæredibus ſunt extorquenda. ff. de calum. l. In hęredem. ff. de dolo. l. In hęredem. & ff. Quod metus cauſa l. videmus. At quis dubitat huiuſmodi bona eſſe turpia lucra, quæ cum alieno damno, & proprio ſcelere acquiruntur? Cum autem huiuſmodi damna redundent in ſingula mẽbra Reipub. proportionaliter, & ſit difficilis modus reſtitutionis, reſtitutio eſſet facienda, ſi prudentia dictaret in ſingulari fieri non poſſe ſingulis damnũ paſsis, ad aliquod opus publicum, aut pium, ita vt reſultaret cõmodum etiam ad membra ſingularia Reipub. Malè ergo faceret Dominus, aut Iudex, ſi in ſuum propriũ vſum reſeruaret, quod ex cõmuni damno prouenit, & ſingulis membris eſſet diſtribuendum, pro compenſatione & proportione damnorum. His omnibus addo id, quod Nauarrus loc. citat. tradit: Quod ſi pars læſa vellet, vt delinquens per pœnã corporalem non ſolum Reipub. ſed etiam ſibi ſatisfaceret, ceſſaret obligatio reſtitutionis, arg. l. 1. ff. Qui ſatis dare coguntur. & l. Si rem §. Omnis ff. de pignor. act.

De foro cõ 14. Præludium. *Crimina maleficij, ſortile-*

ſortilegiorum, Magiæ & ſimiliæ ſunt communis fori. *petiti maleficorũ & ſagarum.*

VT tradunt Panor. in c. 1. de ſortilegijs & alij Doct.. Alphonſ. Caſtr. lib. 1. de iuſta hæret. punitione c. 16. prope finem Iul. Clar. li. 5 §. hæreſis. verſ. Succeſsiuè quęro. Qua parte enim maleficia ſpactant ad hæreſim, vel ſapiunt hęreſim, cognitio ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectare poteſt, vt patet ex lib. 6. de hæret. c. In fidei fauorem, & cap. Accuſatus. §. ſanè. & ex praxi Eccleſiæ, & Bulla Innocentij octaui pręfixa malleo Maleficorũ. Quatenus verò admiſcentur homicidia, cędes animalium, tractatus contra bonum Reipublicæ damnaque contra juſtitiam & communem pacem, immittere ſe poſſunt ad inquirendum & puniendum iudices ſæculares. Et ita nunc conſuetudo fere vbique obtinuit. In aliquibus tamen locis inquiruntur ab Eccleſiaſticis, & poſt cognitionem traduntur brachio ſæculari, ſicut in crimine hæreſeos fieri conſueuit. Quando autem ſortilegia, diuinationes, maleficiaque ſapiant hæreſin manifeſtam, vel ſpectent ad hæreſim, legendi ſunt Panormitanus loco citato; numero. 4. Petrus Ancharanus in eod. Tit. cap. Ex tuarum. num. 6. Paulus Grill. li. 2. de Sortilegijs latiſsimè q. 10. numer. 5. 10. & 18. Franciſcus Squillacenſis in tractatu de fide Catholica,

à cap. 8.

à ca.8. qui habetur in 3. vol.Oceani iuris, fol. 111. Oldradus de ponte conſil. 210.num. 2. incipiente, Regularis habet traditio. Philippus Francus in l.6. ca. Accuſatus. §. ſane.de hæret. Geminian. & alij ibidem. Ex horum Doctorum opinione & ſententia certum eſt, quod manifeſtã ſapiant hęreſin, abrenunciare Deo, ſacrificia offerre diabolo, eundem adorare, obedientiã eidem pręſtare, expreſſa pacta cum eo inire, &c. Peius enim eſt, vt docet Grillan. loc. citat. num. 18. adorare diabolum, quam eſſe hæreticum. Sic etiam committitur hæreſis in abuſu ſacramenti Euchariſtiæ, iuxta Gloſſ. in d. §. ſanè. Quare euidentiſsimum eſt, communiter ea, quæ noſtri malefici operantur, manifeſtam ſapere hæreſim, & compræhendi ſub d. c. Accuſatus. §. ſanè. Dicet aliquis, cum hoc crimen ad hæreſin referatur, vt conſtat ex dictis, & etiam pro pœna eius, vt patet ex lib. 3. C. de malefi. & mathe. Confiſcatio bonorum ſit ſtatuta: quomodo bona non confiſcantur? Reſpondet Iulius Clarus & tradit loco citato: hanc pœnam de conſuetudine non ſeruari, & ſic in iudicio praxim eſſe. Poſſumus nos dicere ſic in hoc crimine, ſicut in alijs multis, abrogatam eſſe iuſtiſsimè Conſtitutionibus Imperialibus Caroli V. confiſcationem bonorum, vt eſt videre in artic. penult. Sed ſicut in omnes conſtitutiones etiam iuſtiſsimè, ad obuiandum fraudibus & iniuſti-

iniuſtitiæ, inuectas, humana auaritia dolos inducit: ſic etiam in executionem cauſarum criminalium. Quidam enim iudices cum ex confiſcatione bonorum nihil habere poſsint, ſub alijs coloribus vel expenſarum vel vacantiarum aut laborum in rei veritate, quod abominandum eſt, & contra iuſtitiam & æquitatem, ita confiſcant Reorum bona, vt pupilli & viduæ non rarò ad ſummam neceſsitatem redigantur. Quare cum honore, rebus temporalibus, omniq; conſolatione priuentur, noua præbetur diabolo ad tentandum occaſio. Quibus autem tales iudices comparentur qui pro executionibus ſic ſub cæco titulo pauperes emungunt, quamque iuſtè faciant, videat qui voluerit, in Conſtitutionibus Criminalibus Caroli Quinti, in articulo 205.

Vlt. Præludium. *De cauſis diſpoſitiuis ad crimen maleficorum.*

Generalis cauſa diſpoſitiua in Dæmonibus odium Dei & hominum.

PRiuſquam hæ cauſę in ſpecie attingantur, præſupponendum Dæmones eſſe infenſiſſimos humani generis hoſtes, & quicquid moliantur quocunque colore vel arte, dirigere in perniciem hominum. Huius autem odij principales duæ ſunt cauſæ. Vna, odium Dei, cuius acerrimi ſunt inimici, vtpote à ſumma fœlicitate peccatis exigentibus detru-

ſi in perpetuam miſeriam. Cum verò diuinæ Maieſtati nihil nocumenti inferre poſsint, hominem ad ſimilitudinem Dei creatũ crudeli odio inſectantur; non ſecus, vt Baſilius ait, ac pantheræ, quæ cum immani odio in homines à natura incenſæ ſint, in hominum ſimulacra furibundè irruunt, nec aliter eorũ effigiem, quam homines ipſos, dilacerant. De hoc odio Ioan. in Apocal. Vah terræ & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam. Altera cauſa eſt, quia cognoſcunt homines aſſumendos ad cæleſtem beatitudinem, quam ipſi perdidefunt, inuident hominibus tantum bonum: quare omni modo eos impedire conantur, ne illud conſequantur.

Tandem cum eius ſint naturæ dæmones, vt nunquam dormiant, aut dormitent, ſemper diſcurrunt quærentes quem deuorent, cautè perluſtrando complexiones, naturas, affectus, curas, conſuetudineſq; vniuſcuiuſque vt ſingulorum complexionibus, affectionib⁹ & moribus oportunas & affines tentationes accommodent, more peritiſsimi & expertiſſimi medici, qui antequam remedia adhibeat pulſum infirmi tangit, membra contrectat, lateribus manus admouet, linguam inſpicit, oculorum colorem attendit, omniaque alia aut ſanitatis, aut morbi indicia perſcrutatur, vt cognita infirmi complexione, aut morbi natura, conuenientes medicinas præbeat. Sic

Diabo-

Diabolus lætis luxuriæ;cupidis auaritiæ;triſtibus iracundiæ vel inuidiæ; ambitioſis inanis gloriæ; curioſis pernicioſæ ſcientiæ faces admouere conſueuit. Sic atteſtatur Gregor. ſuper Iob. 38. cap. in illa verba: Diuiditur æſtus ſuper terram. Prius enim,ait, complexionem vniuſcuiusq; antiquus aduerſarius perſpicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namq; lætis,alius timidis moribus, alius elatis exiſtit. Quò ergo occultus aduerſarius facilè capiat, vicinas conſperſionibus deceptiones parat. Quia enim lætitiæ voluptas iuxtà eſt, lętis moribus luxuriam proponit.Et quia triſtitia in iram facilè labitur, triſtibus poculum diſcordiæ porrigit: Quia timidi ſupplicia formidant, pauentibus terrores intẽtat. Et quia elatos extolli laudib⁹ conſpicit, eos ad quæq; voluerit blãdis fauoribus trahit. Singulis ergò hominib⁹, vitijs conuenientibus inſidiatur: Et S. Auguſt. lib. 21. de Ciuit.cap. 6. his breuibus verbis. Maximè autem poſsident (loquitur de dæmonibus) corda mortalium,qua potiſsimũ poſſeſsione gloriantur,cum ſe transfigurant in angelos lucis. Illuſtrat hoc diaboli ſtudiũ apparitio illa, de qua in vitis patrum, vnde eam narrat Marcus Marulus li. 5.de ratione bene beateq; viuendi c.7 Apparuit B.Machario in ſpecie medici malignus, multas habẽs vitreas ampullas circũ ſe pendẽtes; & interrogat⁹ quò pergeret,quidq;

ſibi vaſcula illa vellent: Ad proximum monaſterium iter ſe habere reſpondit, vt fratribus ſingulis offerret portiones pro eorum appetitu, quas ſi haurirent, ſibi obnoxios redderet. Non multò poſt Macharius inde reuertentem conſpiciens, quid egiſſet, quæſiuit. Cui ille reſpondit, vnum tantum, nomine Theodoſium, ampullę veneno delinitum. Macharius ſtatim monaſterium adiens, veritatem rei inuenit, & effecit vt frater totum, quod venenum imbiberat, medico tam infauſto propinante, medicina ſalutari ſumpta à ſancto viro euomeret, ſeque emendaret. Nunc de cauſis particularibus, quarum:

Particularis 1. cauſa diſpoſitiua eſt cleri inſcitia.

Prima ſit, *vt à ſumma incipiamus: Ignorantia in miniſtris Eccleſiæ, qui ſalutem hominum promouere debent.*

Oſee. 4. Atqve hanc indicat Oſeas, dicens: Quia non eſt ſcientia Dei in terra, ideo maledictio, & mendacium, & homicidium, & furtũ, & adulterium inundauerunt: Vbi certè Propheta loquitur de ignorantia Sacerdotum, nam ſtatim ſubiungit: Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Quod & Chriſtus in Euangelio innuit Matth. 6. Si lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt? Atq; vt hęc cauſa intelligatur, ſciendum, vt poſsimus ſtare, ſecundum Apoſtolicam doctrinam Epheſ. 6. & rei

6. & rei veritatem, aduerſus inſidias diaboli, ſpiritualia nobis neceſſaria ſunt arma. Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes, & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus.

Cùm igitur hoſtes, cum quibus nobis aſsidua pugna eſt, ſint ſpirituales, corporalibus armis lædi non poſſunt: ſpiritualia ergò arma comparanda. Quod idem Apoſtolus cum proſequitur, ſignificat. Propterea inquit, accipite armaturam Dei, vt poſsitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare: ſtate ergò ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis; in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei: hæc Paulus. Ex his patet, gladio verbi Dei & ſacræ ſcripturæ in hac militia ſpiritualem hoſtem eſſe feriendum. Verbum enim Dei detegit fallaciam & mendacia, quibus mortales fallere, in ſuos laqueos perducere, in falſam ſpem, pernicioſam incredulitatem ſiue ſuperſtitionem, triſtitiam aut deſolationem, aliaſq; eius generis affectiones pertrahere ſolet. Cum itaq; hæc armatura ex ſacris literis, doctoribus atque myſterijs noſtræ

fidei petenda ſit, ignota eſt indoctis & ignaris Eccleſiæ miniſtris. Quomodo enim præſtantiam myſteriorum fidei, virtutum præclaros effectus, ſacramentorum efficaciam, ac ſacramentorum ſalutarem vſum, quæ omnia ſunt arma contra aëreas poteſtates, rudi & ſimplici populo explicabit, proponetque rudis in ſcientia ſacrarum literarum? Atque ſic contingit, cum ignoti nulla ſit cupido, nec appetitus noſter niſi in bonum ab intellectu cognitum feratur, quod ſimplex populus nullum ex ſpiritualibus rebus percipiat fructū, nec earum vſu ſalutifero delectetur: & ſic margaritæ ſparguntur antè porcos.

Ad hæc ſicuti exercitatiſsimi ducis in militia eſt, explorata habere hoſtium conſilia, eorum nouiſſe fortitudinem, copias, & ſtratagemata, vt ſuis poſsit prouidere de ſecuritate, & inimicis pro oportunitate occurrere, aut inſidias declinare; ſic ſpiritualis Imperatoris munus eſt ſpiritualium inimicorum callere inſidias, potentiam, crudelitatem & in pugnando peritiam, vt ſuos oportunis armis, & ad pugnam aptis inſtruat, ne cum vitæ periculo ſe tradere, aut deſperatione de victoria concepta, turpi fuga ſibi conſulere cogantur. At hæc ſcientia longè abeſt ab indoctis ſacerdotibus, qui ne quidem à limine ſalutarunt ſacra eloquia, & ſanctorum patrum monumenta, ex quibus cognitio diaboli fraudes diſcere-

diſcernendi hauritur. Quis etiam ita à ſenſu alienus eſt, qui non animaduertat, ex tenebris ignorantiæ in ſacerdotibus, ſequi etiam opera tenebrarum in conuerſatione & moribus? Ex quo fonte fluit, vt rudes ex populo, quando tentationibus inimicorum pulſantur aut vincuntur, pudore & timore ſuffundantur, nec audeant ſecreta ſuorum interiorum aperire: vel certè ſi aperiant, ignorantia efficit, vt congrua remedia & ſalutis conſilia habere nequeant. Atque hanc miniſtrorum Eccleſiaſticorum ignorantiam aſtutiſsimus artifex ſtudioſè procuraſſe videtur, vt eo meliùs cõtra ſimplices triumphet, dum inermes ſunt, & ad certamen inepti. Hoc Dæmonum ſtratagema diuina hiſtoria ſignificat: Philiſtæi in lib. Regum, callidiſsimè curarunt, ne eſſet faber ferrarius in Iſraël, qui arma fabricaret: 1. Reg. 11.
quare effectum eſt, vt cum Philiſtęi inſtructa acie ad pugnandum contra filios Iſraël procederent, ſolus Saul & Ionathas eius filius armati inuenti ſint. Simili arte inſtructi ſpirituales Philiſtęi nóſtris temporibus curarunt, vt non ſint fabri, id eſt, legũ interpretes & doctores in populo Dei, qui arma cudant, quib⁹ fideles muniti, hoſtes profligent. Fabri rectè intelligũtur Doctores, vt pulchrè ſecundũ myſticũ ſenſum tradit Pagnin⁹ in Iſagogę ad myſticos ſacrę ſcripturę ſenſus, lib. 3. c. 1. Ex his cauſis ſequitur, vt in ſciẽtia & morib⁹ in plurib⁹ locis,

ſicut populus eſt, ſic & ſacerdos, vt propheta proſequitur.

2. *Cauſa, magiſtratus negligentia.*

Secunda cauſa; *Somnus in magiſtratu diuturnus.*

DVM Magiſtratus dormit in vtramque aurẽ, & oculis clauſis pertrãſit maleficia, tanquã ſomnia, nihili reputans, ſed negligens, inimicus homo ſuperſeminat Zizania, & regnum ſuum dilatat. Officium enim præſidentium tam ex lege diuina, quam humana eſt, inquirere ſcelera & maleficia, vt Reſpublica purgetur à malefactoribus, ex L. Cõgruit, ff. de offic. præſid. & gladiũ magiſtratus portat in vindictam malorum, laudem verò bonorum. Quem finem ſi nõ attendit, ſine cauſa gladium portat, & ſeueriſsimum diuinæ maieſtatis in ſe concitat furorem, cùm numerus impiorum creſcat, bonorum verò ſocietas diminuatur, ſcandalum patiatur, atq́; peruertatur, præſertim cum maleficorum ſecta cum diabolo in hominum ſubuerſionẽ conſpiret, & ſicut annulus annulum, ita malefica ſociam trahit, vt ex ipſarum relatione & factis diſcimus. Hinc videmus aliquãdo integram familiam infectam, & quod horrendum dictu, matres quandoq́; Dæmoni conſecrare infantes necdum natos. Ex puniendi tarditate, & diſsimulatione quomodo Deus maximè in hoc crimine offendatur, ex ſacris literis clariſsi-

Rom. 13.

clàriſsimè, ſi oculos aperiamus, perſpicimus. Sic enim, cùm fornicatus eſſet populus cum filiabus Moab, & adoraſſet Deos earum, & Principes punire diſsimulaſſent, furore concitatus Dominus dicebat ad moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos cōtra ſolé in patibulis, vt auertatur furor meus ab Iſraël, & occidat vnuſquiſque proximos ſuos. Quibus auditis Phinees zelo diuino correptus, vltione ſumpta Dominū placauit, & ceſſauit plaga à filijs Iſraël, cum perijſſent viginti quatuor milia hominum: quanto quæſo, furore Dominus concitatur? quantis plagis afficiemur? (quamuis etiam maximas vt pote ſterilitatis, depopulationis agrorum, famis, peſtilentiæ, & plurimorum periculorum pœnas oculis noſtris cernamus) quod Magiſtratus diſsimulet multis in locis fornicari multos cum diabolo, eiq; ſacrificia offerre: Deum verum contemni, & nefandis ſceleribus irritari, aliaq; plurima flagitia, quæ nemo cogitatione compræhendere, niſi à dæmone inſtructus ſit, poteſt, committi. *Num. 25.*

Ad hæc, ſi Dominus præcipit Iudici, vt falſum prophetam & ſomniatorem ſeducentem populum poſt Deos alienos, ſine mora interficiat, & filios Belial cum aſſeclis ſuis gladio & ignibus perſequatur, & ſolicitè inquirat, ad euertendum furorem ſuum: Quomodo ira non commouetur Deus, quod multi iudices *Deut. 13.*

ſomniatores noſtros, Magos & maleficos, filios non ſolũ Belial, ſed etiã ſocios Beelzebub, Beemoth, Aſtaroth, aliorumq́; monſtrorum, multos non ſolum ex vrbibus, ſed omnibus locis ſeducentes ad dęmones, & eorũ miſeram ſeruitutẽ, ſomnolentia oppreſsi deſinant inquirere? Atq; cum verba Deuteronomij maximã vim & Emphaſim ad pręſentem materiam quaſi diuino nutu accomodata habeãt, placet ea ſubiungere. Si audieris, inquit, in vna vrbium tuarũ, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad inhabitandum, dicentes aliquos. Egreſsi ſunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quęre ſolicitè, & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam, omniaq́; quæ in illa ſunt vſq; ad pecora, &c. Congregabis in medio platearum, & cum ipſa ciuitate ſuccendes, &c. Et non ad hærebit de illo anathemate quicquã in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetq́; te, ſicut iurauit patribus tuis. Hæc ſummi legiſlatoris verba iudices attentè conſiderent. Audiunt, & experientia cognoſcunt, filios Belial & aliorum dæmoniorum frequentiſsimè egredi de medio populi, & a-

uertere

uertere multos habitatores, atq; inducere ad ſacrificandum dęmonibus, & in conuentibus alia abominanda perpetrare, & inueniũt certum eſſe, quod dicitur, & tamẽ non ſolicitè, ſed negligenter inquirunt: nec ſtatim, ſed tardè ad executionẽ iuſtitiæ procedunt, & ex cõtextu notandũ, ad auertendũ furorem domini neceſſariũ eſſe, ita tales extingere & delere, vt ne reliquiæ quidẽ maneant: tunc Dominus miſerebitur, & multiplicabit bona.

Tertia cauſa eſt, Infidelitas.

QVAE innuitur in c. Epiſc. 26. q. 5. Quando enim mentem, inquit, per infidelitatem ſibi ſubiugauerit, per multa deuia deducit. Fides enim eſt ſcutum, quo mediante homo Chriſtianus poteſt omnia tela nequiſsimi ignea repellere, hanc infidelitas & falſa credulitas labefactant, & dæmonibus portũ tentandi aperiunt. Ad infidelitatem reducere poſſumus ſuperſtitionem, quæ infidelitatis quædã proteſtatio eſt, per cultum exteriorem: ſicuti religio, qua Deo debitum cultum impendimus, fidei veræ ſignum eſt. Quare rectiſsimè S. Bonauentura docet, quod ſicut in fide intellectus captiuatur: ſic in ſuperſtitione errore inflatur, & eleuatur. Nec mirum videatur, quod ſuperſtitio præludium & quædam diſpoſitio ad maleficia ſit, cùm nulla ſit ſuperſtitionis ſpecies, quæ non procedat

ex quadam

ex quadam peſtifera & doloſa ſocietate cum Dæmone. Qui autem tam infœlicem ſocietatem contrahit, quomodo non decipietur? Callidiſsimus eſt dæmon, non procedit ab extremo ad extremum, ſed à minimis incipit, & paulatim ad maxima perducit. Sic per ſuperſtitionem inprimis mentem eò impellit, vt ſibi fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur. Atq; cum materia ſuperſtitionum affinis ſit maleficio, aliquid latius de ſuperſtitionibus adijciendum.

De ſuperſtitione, quid ſit, quot eius ſpecies. Superſtitio eſt peccatum contra primum præceptum Decalogi, quo præcipitur religio, quæ homines ordinat ad colendum & honorandum Deum debito modo; tanquam primum ſupremumq; principium creationis & gubernationis: Superſtitio autem inducit homines ad reddendum Deo cultum perniciosum, vel ſuperfluum, vel ipſi creaturæ, tacitè vel expreſsè. Quatuor ſunt ſuperſtitionis ſpecies, quas ponit S. Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 20. & explicat S. Thomas 22. q. 92. art. 2. Idololatria, Diuinatio, Indebitus Dei cultus, & vana obſeruantia. *Idololatria.* Idololatria eſt, quando alteri quàm Deo diuinus cultus exhibetur, & eſt grauiſsimum peccatũ, vt patet paſsim ex libris veteris teſtamenti. Hanc malefici & ſagæ exercent, quando dæmonem adorant, vel ei ſacrificium offerunt, aut homagium præſtant. Ex dicta definitione eli-

ne elicitur non eſſe idololatriam, ſanctis cum Chriſto regnantibus honorem debitum impendere, quia ipſis inferior cultus & non diuinus exhibetur.

Diuinatio, eſt rerum occultarum, vel futurarum, quæ via humana ſciri non poſſunt, per virtutem dæmonis, eiuſq; auxilium, cognitio, vel prænunciatio. Ad hanc ſpeciem pertinent præſtigium, Somniorum obſeruatio, Necromantia, Gæomantia, Hydromãtia, Aëromantia, Aſtronomia illicita, Augurium, Omen, Chiromantia, Spatulantia, Sortilegiũ, *&c.* de quibus videndi ſunt Iſidorus lib. 8. Etymolog. cap. 9. & S. Thomas 22. q. 95. art. 3. *Diuinatio.*

Indebitus Dei cultus eſt, quando homo colit Deum modo indebito, & eſt duplex. Falſus, vt ſi quis nunc Deo offerret ſacrificia veteris legis, vel in diuinis vteretur cæremonijs infideliũ: & ſuperfluus, qui perficitur cæremonijs, quæ neq; ad Dei gloriã, neq; ad hoc vt mens Deo ſubijciatur, aut carnalis cõcupiſcentia refrenetur, ſecundum Dei & Eccleſiæ inſtitutionem approbatam, ordinantur. *Indebit⁹. Dei cult⁹.*

Vana obſeruantia eſt, in qua ſemper tacitè inuocatur dæmon, quando videlicet cauſæ vel media aſſumuntur ad effectus producendos, qui nec virtute diuina, nec naturali, aut Eccleſiaſtica inſtitutione habent ordinem ad tales effectus Ad hanc ſpectant ars notoria, obſeruantia ſanitatum, Incantatio, obſeruantia *Vana obſeruantia.*

uantia futurorum effectuum, &c.

Cum ſuperſtitiones ſint laqueus, & inſidię antiqui hoſtis, quibus genus humanum decipere nititur, vt refertur 26. q. vltima. cap. Admoneat: placet exemplo S. Auguſt. lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 20. qui ſui temporis multas enumerat, noſtri etiam aliquas oculis ſubijcere, vt boni cognoſcant & euitent: mali verò videant, quibus vinculis ligentur, & fraudibus decipiantur. Hi ſequentes omnes ſunt ſuperſtitioſi, nec ſolũ exercentes, ſed etiam fidem habentes. Nam ſimiles illis fiunt, qui faciunt, & omnes qui confidunt in eis.

Exempla ſuperſtitioſum.

1. Qui dæmones adorant, ſacrificium eis offerunt, honorem impendunt, expreſsè, vel tacitè inuocant: conſilium, auxilium, aut fauorem ab eis quærunt.

2. Qui futura prędicere volunt, vel magos accedunt, aut Ariolos, aut incantatores, vt occulta cognoſcant, vel ſecreta reuelent, vel cõſilium præſtent.

3. Qui aliquam virtutem ſomnijs tribuunt, vt quia ſomniũ habuerunt tale vel tale, fœlicitatis aut infortunij quippiam euenturum, credunt.

4. Qui per inſpectionem membrorum, aut partiũ animaliũ, futura prædicunt, aut de rebus futuris, ex euentu pręcedentium, pronunciant.

5. Qui accedunt ad vagabundos illos, quos Galli

Galli Aegyptios, Itali Cingaros, Germani gentiles appellant, vt ex figuris manuum, faciei conſtitutione, vel corporis ſtatura fortunam fauſtam, vel infauſtam annuncient.

Qui obſeruant dies aliquos certos Conuerſionis Pauli, Vincentij, Vrbani, Martyrũ, vel aliorum, in quibus ſi pluat, vel cœlum ſerenum ſit, ſerenitatem, fertilitatem, ſterilitatem, vini copiam, vel inopiam, vel per ſpaciũ aliquot dierum continuam pluuiam prædicunt. Qua de cauſa ſuperſtitioſi ſunt verſus illi, de feſto Conuerſionis S. Pauli. 6.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si nix, aut pluuia, deſignat tempora cara:
Si fuerint venti, deſignat prælia genti.
Si fuerint nebulæ pereunt animalia quæq;.

Qui colligunt herbas in die S. Ioannis Baptiſtæ, ad ſingulares quoſdam effectus, credentes tales eſſe maioris virtutis: vel inſerunt arbores ipſo Annunciationis Mariæ, exiſtimantes hoc melius: Aut in feſto S. Stephani, ex eadem cauſa diminuunt ſanguinem equorũ: & de ſimilibus ſimile eſt iudicium. 7.

Qui oblationes faciunt ſanctis ex bonis Eleemoſyna petitis, credentes eas maioris eſſe virtutis ad conſequendum effectum: aut crucem S. Bernardi emptam ex Eleemoſynis, ſanctiorem putant: aut offerunt in honorem ſanctorum ceram, vel aliam rem coniunctam crinibus animalis ægrotantis. 8.

Pium

Pium autem eſt, & ab vniuerſali Eccleſiâ receptum, in templis poſt impetratam ſanitatem oculorum, aut pedum, aut manuum, aut animalium, aliarumq; rerum ſimulacra ſuſpendere ex auro, argẽto, cera vel alia materiâ confecta, ad laudem & gloriam Dei & ſanctorum, vt ſint adeptæ ſanitatis manifeſta indicia. Gratiſsimè namq; accipit Dominus eorũ qualiacunq; ſunt dona, nec exigua, nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium ſpectaculo exporrecta, teſtantur morborum depulſionem, cuius ipſa certiſsima ſigna ſunt à ſanitatem conſecutis allata. Hæc, ſepultorum ibi martyrum quæ ſit virtus, oſtendunt, vt optimè tradit Theodoretus, Cyrenſis Epiſcopus, lib. 8. de curatione Græcarum affectionum.

9. Qui obſeruant quoſdam dies fauſtos, aut infauſtos ad ingrediendum iter: aut conſtituunt differentiã, an quis manè ſurgens dextro vel ſiniſtro pede inprimis terram tangat, aut quem poſtponat aut anteponat, egrediendo limen ædium. Ad hunc ordinem referre poſſumus eos, qui obſeruant modum capiendi Sagas, vt eas vel in lecto capiant, vel eleuent in altum, ne terram calcent, quicquid quidam doceant: cùm, vbi eadem ratio militat, idem ibi ius ſtatuendum ſit.

10. Qui vel quæ ſubmergunt imagines in aqua

aqua pro pluuia habenda, vel faciunt quaſdam ligaturas & diabolicas ceremonias, ne lac integro anno vaccis ſubtrahatur opera maleficarum: aut certis diebus ſummo diluculo ſcopis olera tangunt, ne erucæ, ciniphes, vel alia imperfecta animalia oleribus & herbis nocumenta inferant.

Qui, cum herbas colligunt medicinales, & eas vulneribus adhibent, fiduciam ponunt in modo ligaturæ, vel numero partium, vt numerus par vel impar ſit: vel in herbis colligendis obſeruant, vt ante ſolis ortum id fiat, vel certo die; vt die veneris, aut ſolis, vel tacendo colligant, *&c.* Quod autem medicus herbas colligat potius in Maio vel Aprili, quã in Auguſto, aut hyeme, id non ſuperſtitionis, ſed medicinæ eſt: quia tam ratio naturalis, quam medicina dictat, quibuſdam anni temporibus, virtutem in herbis eſſe potentiorem ad naturales effectus. 11

Qui certam fiduciam conſtituunt in quibuſdam nominibus ſcriptis, vel verbis etiam ſacris, aut characteribus, vt non vulnerentur, mutilentur, aut occidantur: aut qui, (quod horrendum dictu eſt) in die Paraſceues ſancto adeunt crucem aliquam in biuio, vel triuio, & bombardam poſt terga in crucẽ emittunt, vt deinde quemcunque velint ſcopum attingant: aut in nocte S. Ioannis certas quaſdam herbas diabolicis ceremonijs colligunt, 12.

quibus ad deteſtabiles effectus vtantur.

13. Qui metiuntur cingulum ægrotantis, vt cognoſcatur, quis ſanctus ſit honorandus, ad conſequendam ſanitatem, certis adhibitis ritibus: aut bipenni ſtramen diuidunt, ad curandum tumores manuum & digitorum, aut ad ſanandos certos morbos animaliũ, impellunt gregem in ignem ex ſingularibus lignis inſtructum, vel per circulum ducunt, & tunc animal, quod primum fortè fortuna ſortitur locũ in tranſeundo, offerunt in honoré ſanctorum. His accedunt, qui pro quibuſdam capitis doloribus & ſimilibus morbis curandis, ad porcorũ lintré, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, collũ applicant.

14. Quicunque credunt maiorem virtutem ineſſe aquæ benedictæ Dominicis ſequentibus quatuor tempora, quam alijs, ad ſpeciales quoſdam effectus: aut nolunt die Veneris vngues præſcindere, aut Sabatho filare, & interim ab alijs ſeruilib' operib' nó abſtinent.

15. Qui fidem adhibent probationi ferri candentis, vel aquæ frigidæ in maleficis cognoſcendis, de quibus prope finem infra latiùs: Nec non etiam qui admittunt & fidem tribuunt, quod quidam tortores ſiue carnifices quoſdam potus ad eliciendum confeſsionem maleficorum adhibent.

16. Quicunq;, cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicuius, mortem prædicunt

breui

breui imminere: aut quia canem audiunt vlulantem, peſtem præſagiunt: aut quia obuiam venit lepus, mali aliquid inſtare ominantur. Similes & alias multas vanas ſuperſtitiones & magicas artes ſolent exercere, qui artem venatoriam ſequuntur.

Huiuſmodi & ſimiles artes nugatoriæ, vel noxiæ ſuperſtitiones ex quadam peſtifera ſocietate hominum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ & fugiendæ Chriſtiano, vt decernitur 26.q.2.cap. illud ex Auguſt. Atq; hoc addiderim, ſuperſtitiones tanto eſſe periculoſiores, quanto plures res ſacræ adhibentur. Quia hoc Diabolus maximè intendit, vt vel ſub ſpecie pietatis decipiat: aut res ſacras ad humanam ſalutem ordinatas, in peruerſum vſum dirigat.

Dicit aliquis: Eueniunt tamen aliquando effectus in dictis operibus. Quandoque enim futura prædicunt, aut ægris ſanitatem reſtituunt, *&c.* Reſpondetur in cap. Nec mirum 26.q.5. ex Auguſt: hoc fieri permiſsione Dei, vt ipſi, qui hoc audiunt, vel vident, probentur, & appareant, qua fide & deuotione ſint erga Deum, an etiam facilè moueantur & ſequantur Deos alienos, ſicut in Deuteronomio Moyſes ex verbo Dei populum inſtruxit, cum inquit: Si ſurrexerit in medio tui propheta, &c. De varijs ſuperſtitionibus

obſeruationibus dierum, collectionibus herbarum, diuinationibus, augurationibus auiũ & incantationibus: ex Auguſt. 26. q. 7. cap. Non obſeruetis, dicitur: Qui aut talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut ſuis domibus introducunt, aut interrogant, ſciant ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum præuaricaſſe; & vt paganum & apoſtatã, id eſt, retro abeuntem, & Dei inimicum iram Dei grauiter in æternũ incurriſſe; niſi Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Quoniam his addi poſſent, iuxta D. Auguſt. doctrinam lib. 2. de doct. Chriſtiana ca. 20. & quotidianam experientiam, milia immaniſsimarum ſuperſtitionum, nec facilè cognoſcantur à multis, placuit ex Doctorum ſententia regulas ſubiungere, quibus dignoſcatur, an aliquid ſit ſuperſtitioſum, vel non: quarum ſit

Regulæ dignoſcendi ſuperſtitioſa à non ſuperſtitioſis.

Prima. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei ſecundum ſuam naturam inditam, ſi per Eccleſiæ definitionem, ſacram ſcripturam, aut laudabilem conſuetudinem non conſtat fieri à Deo; vt accidit in ſacramentis & ſacramentalibus: Habendum erit tanquam ſuperſtitioſum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quem conſtat habere ex natura rei, non eſt ſuperſtitio. At ſi attribuitur aliquibus rebus, vt ſignis, vocibus, vel characteribus, aut

bus: aut ſi fides poſtulatur ad productionem effectus, ſuperſtitio iudicanda eſt.

Tertia. Si res naturales, vel artificiales, vt imagines, ſigna, vel characteres adhibeantur ad productionem ſupernaturalium effectuum, vel motum liberi arbitrij flectendum, vel diuinandum, aut ad efficiendum ſpirituales effectus tam in nobis quam alijs, niſi fiat modo in prima regula ſignificato, ſecundum ſacram ſcripturam, Eccleſiæ definitionem, aut approbatam conſuetudinem: ſuperſtitioſum erit tenendum.

Quarta. Quando quis vtitur verbis ſacris, aut etiam orationibus, alijſq; pijs operibus, in rebus vanis, neq; ad diuinum honoré & cultum pertinentibus; eſt ſuperſtitio, quia callidus ſerpens miſcet vanis & malis bona & pia, vt ſimplicibus cautiùs ſub ſpecie pietatis imponat.

Quinta & vltima Regula: Quando quis exercet aliquod opus, ad aliquam abſtinentiam, vel corporis exercitium pertinens, videndú eſt vt refrenet carnalis concupiſcentiæ motú, modo virtuti congruo, ſecundum Eccleſię ritum & moralem doctrinam.

De materia ſuperſtitionum legendi ſunt. S. Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 20. S. Thomas. 2. 2. à q. 92. per aliquot qq. Ioannes à Turrecremata ſuper decreto, 26. cauſa cum textu. Sylueſter Prieras in ſumma,

verb. Superſtitio, Incantatio & maleficium, Martinus Arles in Tractat. de ſuperſtitionibus, qui habetur in Oceano Iuris vol. 10. Martinus Nauarrus in manuali Confeſſariorum, cap. 11. à num. 22.

4. Cauſa diſpoſitiua curioſitas. *Quarta cauſa diſpoſitiua ad maleficia eſt curioſitas, quæ his portentis illuditur per Dæmonum fallacias, quando id imprudenter appetit ſcire, quod ei nulla ratione competit inueſtigare. ex d. cap.* Nec mirum.

HAEc poteſtas immundis ſpiritibus ideò datur, vt peruerſos ſibi aptent, hoc eſt, prauos homines ſeducant, illos ſcilicet, qui ſpernunt veritatem, & credunt mendacio, nec ſanam doctrinam ferunt, ſed ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus, & ad fabulas conuertuntur, onerati peccatis ducuntur varijs deſiderijs, ſemper diſcentes, nunquã ad ſcientiæ veritatem peruenientes, iuxta Pauli ſententiam. Hinc in d. cap. Nec mirum, miniſterio Dæmonis in primis à Chaldæis tenditur inuenta magia, eo quod ipſi cœteris eſſent magis curioſi. Et Auguſtin. lib. 10. de Ciuitate cap. 9. incantationes & carmina nefariæ curioſitati tribuit. Conſentit his pulchrè Guilhelmus Pariſienſis in lib. de legibus, folio 35. columna 2. Scito, inquit,

to, inquit, quia omne genus peccati idololatriam prouexit: Sicut euidenter apparet de curioſitate, quæ eſt libido ſciendi non neceſſaria. Tanta namq; libido ſciendi futura, & alia cordium occulta, quorundam hominũ inflammauit animos, vt huius ſcientiam, execrabili animarum ſuarum cõmercio, à Dæmonibus mercarentur. Propter quod & ipſi naturæ humanæ inimiciſsimi dæmones, ſacrilega opera excogitauerunt: eiſq; ſe placari, & induci poſſe hominibus ſuggeſſerunt: Impetrariq; poſſe ab ipſis ſcientiam futurorum & aliorũ occultorum. Inde proceſſerunt nefandiſsima illa opera, quæ etiam vulgò nominatiſsima ſunt: videlicet inſpectio ſpeculi, inſpectio ſpatulæ, inſpectio vnguis, videlicet vt furta, & alia occulta inuenirentur, in quibus omnibus Diabolicorum ſacrificiorũ impietas partim latet: & partim omnibus manifeſta eſt, ſi perfectè ſcripta inueniantur. Ex hac eadẽ peſte curioſitatis proceſsit liber maledictus, & execrabilis, qui dicitur liber ſacratus. Similiter & alius, qui dicitur (ſpeculum) ab omnibus, in quibus præterita, præſentia & futura videri ipſi auctores eorum Dæmones promiſerunt. Sunt & alię huius peſtis innumeræ, per quas curioſitatis initium ſtragem animarũ inæſtimabilẽ fecit: hęc Guilhelmus. Atque occaſione curioſitatis arbitror non rarò doctos & magnos ingenio capi à dęmone,

Tentat enim eos curioſitate, vt velint cognoſcere, videre, & experiri noua, inuſitata, & rara. Quare Apoſtolus admonet Rom. 12 non plus ſapere, quàm oportet. Curioſitati adiungi poteſt latens in multis cordibus intolerabilis ſuperbia quæ Domino Deo in ſummo gradu diſplicet, & dæmonibus maiorem in modum placet.

5. Cauſa eſt, auaritia.

Quinta Cauſa eſt, inſatiabilis amor congregandi diuitias,

1. Tim. 6. QVAM ſatis ſuperq; S. Paulus indicat, cũ ait: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omniũ malorũ cupiditas, quam quidã appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerũt ſe doloribus multis. *Hæc Apoſtolus.* Auaro enim nihil ſceleſtius, qui etiam propriam animam venalẽ exponit, vt pecunias congreget: Quod dæmoni optimè conſtat, atque ſic inſatiabili appetitui tentationem congruam obijcit, vt in laqueum eum pertrahat. Inueniuntur quidam ita auaritia excæcati, & miſeri, ꝙ mammonæ Deo nummorũ ſacrificent, vt diuites efficiantur, quorum meminére Ioannes de Friburgo in ſumma Confeſſariorum li. 1. tit. 11. q. 25. & Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs

legijs, q.11. num. 25. Auaris & alijs, qui rerum inopia laborant, vt ſuprà ſignificatum eſt, Dęmon quandoq; diuitias promittit, ſed non præſtat. Confeſſa eſt etiam inter alia puncta Meiſſenbeins Anna, cuius ſuprà mentioné fecimus, quod ſi in principio ſui caſus non nimis bonis temporalibus acquirendis dedita fuiſſet, & Mamonæ inſeruiuiſset, faciliter ſecum gratia Dei ad cor redituram fuiſſe. Remedium contra hoc malum ſubiungit Apoſtolus, cum ait. Tu autem homo Dei, hæc fuge: Sectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

Sexta Cauſa eſt, Luxuria, ſeu carnis voluptas. *6. Cauſa, luxuria.*

HAEC multum efficax eſt ad hominem capiendum & detinendum. Sic Balaam, ca. 24. & 25. in lib. numerorum: filios Iſraël mediante fornicatione cum filiabus Moab, induxit ad idololatriã. Hoc enim vitium ſapientes & inſipientes, ignobiles & potentes deijcit. Quis enim Salomone ſapientior, & Samſone fortior? & tamen vtrunq; vicit luxuria: bene ad hoc propoſitũ facit illud Eccle. 19. Vinũ & mulieres apoſtatare faciunt etiam ſapientes, & luxuria Salomoni cauſa fuit colendi Deos alienos, vt cõſtat ex lib. 3. Reg. c. 11. Tobiæ 6. Audi me, & oſtendam tibi, qui ſunt

quibus Dæmoniũ præualere poteſt. Hi namque qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus, quibus nõ eſt intellectꝰ, habet poteſtatẽ dæmoniũ ſuper eos. Quomodo hoc peccatum non ſolum cauſa incidendi, ſed etiam perſeuerandi in malo ſit, optimè ex ſacris literis tradit Gulielmus, Peraldus, Epiſcopus Lugdunẽſis, in ſumma virtutum & vitiorum, tomo. 2. tract. 3. cap. 3. Atq; id Iſidorus lib. 2. de ſummo bono cap. 39. ſatis etiam atteſtatur, dum ait. Maximè per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quam per cætera vitia. Dæmones ſcientes pulchritudinem eſſe animæ, caſtitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapſi ſunt, coæquari liuore percuſſi inuidię, inijciunt per ſenſus corporis, opus deſideriumq; libidinis, quatenus à cœleſtibus deorſum deiectam animam pertrahant, ſecumque quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Nouit optimè dæmon, vehementiſſimum eſſe carnis ardorem, & animũ, quem occupauerit, nõ facilè liberari. Etenim vt S. Ambroſ. ait. in cap. 4. Lucæ. quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporis voluptatibus, & cum ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altum poteſt vnde deſcendit ſine Dei fauore reuolare. Actuũ enim ſuorum vincta laqueis, & deliciarum

ſecula-

ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur. hæc Ambroſius.

Septima eſt, execratio, vel maledicendi ſiue imprecandi rabies. 7. Cauſa, maledicendi rabies.

QVOD quidem peccatum multis vſitatiſſimum eſt, vt minima occaſione & aduerſitate oblata, ſe ſuoſq; dæmonibus, & diris, omnibus deuoueant; & tunc aliquando iuſto Dei iudicio malum euenit, quod imprecantur, Quare prouerb.8. dicitur: ſicut auis ad alta tranſuolans, & paſſer quolibet vadens; ſic maledictum fruſtra prolatum in quempiam ſuperueniet: & in pſa.108. Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Hinc compertum eſt experientia, diabolũ ſumpſiſſe quandoq; hanc occaſionem perducendi ad maleficium.

Octauâ, quæ frequentiſſimè in muliebri ſexu locũ habet, eſt deſolatio, ſiue nimia triſtitia, aut puſillanimitas in aduerſis. 8. Cauſa, nimia triſtitia, & ira.

DVM enim fœminæ in aduerſitates, calamitates, aut perturbationes incidunt, animũ abijciunt, maximè quando non eſt qui conſoletur, aut conſilio iuuet. Hanc oportunitatem Dæmon perſcrutatur, atq; ſub fictæ perſonæ forma, auxilium, conſilium, & patrocinium promittit, cum maxima deceptione.

Huic

Huic adiungere poſſumus immoderatam irã qua multi ſe vindicare de alijs per fas & nefas cupiunt: quod quando propter fragilitatem non poſſunt, malignus ſe offert, & inſpirat vindictæ modos. Sed nunc cùm contingat inter alias vnã eſſe cauſam præcipuã perſeuerantiæ in tàm graui atque intolerabili dæmonis iugo, de hac paulò latius aliquid dicendum pro remedio contra hoc durum vinculum.

9. Cauſa, conuerſionis, deſperatio.

Nona Cauſa perſeuerantiæ in tanto ſcelere, eſt error quem Diabolus opinioni hominum, quos capit, imprimit, vt ſibi perſuadeant, fieri haud poſſe, vt ad ſanum cor conuertantur.

Iudic. 16.

Legimus in lib. Iudicum, quod Philiſtæi Samſonem fortiſsimum captum quamprimũ oculis priuarunt, priuatum ad piſtrinum ablegarunt, & molere fecerunt, omnibuſque ludibrijs & illuſionibus affecerunt. Hos Philiſtæos maligni ſpiritus ſequuntur; quamprimum hominem Chriſtianum arte ſua quacunque occaſione aut ſpecie deceperunt, oculos intelligentiæ effodiunt, atque perſuadent impoſsibilem eſſe reditum ad Deum, cuius fidem abnegauit; ſicq; hominem oculis captũ alligant ad piſtrinum, id eſt ſuam grauem & intolerabilem ſeruitutem, atque ſi molere, id eſt, ſuis imperijs in omnibus ſatisfacere nolit,

nolit, verberibus, minis & terroribus cogunt atque ludibrijs afficiunt. Atque vt meliùs ligatum dæmon teneat, imperat ſub maxima pœna; vt infœlix homo omnia ſua peruerſa conſilia, & ſceleratiſsimas ſuggeſtiones in ſecretò teneat, nec vlli mortalium extra ſuam ſocietatem reuelet,

Aſtutiſsimus inimicus imitatur in hoc negotio mores callidiſsimi alicuius amatoris, qui honeſtam aliquam bonorum parentum filiã, aut honeſti viri vxorẽ intendit ſeducere. Is omni cura induſtriaq; laborat, vt ſua verba facta, & conſilia non deueniant in notitiam, nihilque magis timet, quam ne puella parentibus ea patefaciat, cognoſcẽs hoc pacto parentum prouidentia ſuos conatus fruſtrandos & irritandos eſſe. Eodem modo diabolus in hoc tam occulto, & ab hominum ſenſibus alieno ſcelere omni ratione procurat, vt homo, quẽ cepit, fraudulenta ſua cõſilia nemini detegat. Ad quem effectum conſequendum minas intentat, timorem incutit, & pudorem obijcit: his nodis anima miſeri hominis intricata, ſe expedire non poteſt; cùm careat bono cõſilio & tam Dei, quam hominum prudentũ auxilio deſtituatur. Ex hoc capite cõtingit pauciſſimos eſſe maleficos, aut ſagas, qui in confeſſione ſacramentali hoc crimen confiteantur, hinc etiam ſequitur exiguum eſſe numerum eorum, qui vel quæ ſua ſpontè conuertantur

ad Deum, relicta diabolica ſocietate, antequã ad manus publicæ iuſtitiæ deueniant. Ex eadem quoque cauſa oritur, quod nunnullæ fœminę potius optent & eligant mortẽ, quã vitam, timentes ne iterũ reducantur ad laborioſum illud molendinum. Cõtra hunc Diabolicum errorem, & ſimplicium falſam opinionem veritas ſtatuenda eſt, quæ tenebras falſitatis & erroris depellat. Veritas autem eſt, quod homo quicunque etiam à Diabolo deceptus, cum gratia Dei poteſt per pœnitentiã redire ad gratiam, Diaboli iugum rumpere & tam fœdam ſocietatem relinquere, etiã quocunque tempore. Hanc veritatem probãt clamores Domini ad peccatores, Ezech. 18. proijcite à vobis omnes præuaricationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & facitè vobis cor nouum, & ſpiritum nouum: & quare moriemini? quia nolo mortẽ morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite, Eccleſ. 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit: Hieremiæ 8. Nunquid qui cadit, nõ adijciet vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? Quare ergo auerſus eſt populus iſte, in Hieruſalem auerſione contentioſa? appręhenderunt mendacium, & noluerunt reuerti, & cap. 3 in eodem propheta: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Eſaiæ 55. Derelinquat impius viam ſuã, & vir iniquus

Remedia contra deſperationis errorem.

Iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominum, & miſerebitur eius, &c. quoniam multus eſt ad ignoſcendum. Eandem veritatem probant ſcripturæ, quæ atteſtantur Dominũ ſoluere & rumpere vincula peccatorũ. vt Dauid in pſal. Diſrupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Et iterũ in alio loco. Dominus ſoluit compeditos: Dominus illuminet cæcos. Ad idem propoſitum faciunt, quæ miſericordiam & gratiam Dei erga peccatores oſtendunt: hæc Cõcionator facilè congregabit contra prædictũ errorem. Quicunq; ergo à Diabolo decipitur, aut deceptus eſt, & ſub tam dura ſeruitute agit, quantamcunque fidẽ infideli addixerit, obedientiamque pręſtiterit, redeat ad cor, frangat perfidiã, pœniteat, inuocet Deũ: cœleſtis curiæ reginam, deſolatorum aduocatam B. Virginem, Angelum cuſtodẽ, & ſanctos: reſiſtat aduerſario in fide, & vincet. Tanto autem faciliùs tam abominabilis ſtatus relinquitur, quanto citiùs deſeritur. Optimum conſiliũ eſt, vt homo quamprimum ſe deluſum cognoſcit, ingemiſcat, peccatũ confiteatur bono & prudenti confeſſario, & fidei noſtræ armis fortiter ſe muniat cõtra aduerſariũ, eiuſque inſult⁹ forti & conſtanti animo repellat. Plerique enim, qui his laqueis vincti tenentur, multis moleſtijs afficiuntur, ſi iugũ abijcere diabolicũ, & fœdera infidelis amicitiæ rumpere

pere contendant. At ſi conſtanter ſe Dæmonum inſultibus opponant, induendo armaturam Dei & ſcutum fidei arripiendo, victoriam obtinebunt, neq; tam graues patiuntur tribulationes. Vt hoc rectiùs intelligatur, & firmiùs animis inhæreat, ſimilitudine diſcamus, quod Dæmon aduerſarius noſter naturam & mores habet muliebres, quantum ad imbecillitatem viriũ, & animi peruicaciam. Sicut enim fœmina mala cum viro rixas miſcens, ſi eum conſpiciat erecto animo, & conſtanti vultu reſiſtere, & verbis verbera obijcere, ilico animum abijcit, & terga vertit, nec deinceps facilè aliquid ſimile tentat. Si autẽ maritum timidum, meticuloſum, fugacemque deprehenderit, in extremam ſurgit audaciam, & virum ferociter inuadit. Simili modo hoſtis noſter facere conſueuit, ſi quem reperit timidum & inconſtantem in tentationibus, & animum abijcientem in tantis inſultibus, non eſt beſtia ſuper terram ferocior & audacior. Vnde in noſtro propoſito timidis & triſtibus minatur, & non raro intentat verbera, ni morem gerant ſuo imperio. Sed ſi incidat in militem fortem & imperterritum, hilari vultu repugnantem, diffidens de victoria fugit, & eum in pace relinquit. Hinc optimè ait S. Gregorius: Diabolus cùm ei fortiter reſiſtitur, debilis eſt vt formica: Cùm vero ſuggeſtio recipitur, fortis eſt, vt leo. Nemo

mo ergo in hoc deceptionis genere crudelitatem ſæuientis, quam minis & verberibus cõfirmat, pertimeſcat, ſed confidendo in Dei miſericordia& auxilio, viriliter in fide repugnet; ſic tandem triumphabit, & dęmon confuſus diſcedet. Inflam̃at ad hoc noſtros animos, exemplũ magni illius ſpiritualis ducis S. Anthonij, quem nouitium in eremo ſæuiſsimis excepit verberibus, ita vt ſemianimis relictus ad proximum vicum curandi cauſa deferri debuerit. At Anthoni' aliquantulum conualeſcẽs ad primum locũ denuò ſe contulit ad ſeruiendũ Deo, paratus ad noua verbera pro beneplacito Dei, nec vlla iniuria diaboli à propoſito deterrebatur. Hac animi conſtantia virum ſanctum munitum nequiſsimi ſpiritus cùm accedere non auderent, varias formas induentes, ferarum more alij rugiebant, alij vlulabant, alij dentibus frendebant, alij flammas ore, naribus, auribuſq; emittebant, vt terrorem incuterent, cui verbera inferre nequibant, ad impediendum ipſum in via ſalutis. Sed vbi fortiſsimum athletam nec verbera curare, nec horrenda ſpectra pertimeſcere cognouerunt, ſe victos & confuſos confeſſi diſceſſerunt. De his Athanaſius in vita Anthonij. Hoc tamen adhuc referre non pigebit ex vita eiuſdem ſancti, quod relatu dignum eſt: ferunt de eo, dum verbera terroreſque perferret, lucem ei diuinitus apparuiſſe,

qua expauefacti dæmones diffugêre: Anthonium verò eo ſplendore recreatum erexiſſe ſe, & quaſi præſentem Dominum aſpiceret, dixiſſe. Vbi eras bone Ieſu, vbi eras: reſponſumq́; accepiſſe: Aderam Anthoni, ſed euentum pugnæ tuæ præſtolabar, quam quoniam imperterritus, immotuſq́; viriliter ſuſtinuiſti, manet te victoriæ tuæ indeficiens in cœlo triumphus, præmiumq́; ſempiternum: Omnis ergo Diaboli vis atq; decertatio, conſtantis & pij animi continuatione deſtruitur. Similia in vita Hilarionis refert S. Hieronym. Plurima ſanctorũ exempla, qui fortitudine & conſtantia Diabolo reſtiterunt, qui videre voluerit, legat Marcum Marulũ de religiosè viuendi inſtitutione lib. 5. ca. 7. Poſtremò, vt huic præludio finem faciamus, ſi quis hac arte Diabolica captus eſt, confiteatur ſacerdoti prudenti, & reuelet in confeſsione malũ, quo detinetur: pœniteat, & in futurum armis ſe muniat ſpiritualibus. Scriptum eſt enim. Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: Qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Et vt S. Hieronymus ait in cap. 10. Eccleſiaſt. in illa verba: Si momorderit ſerpens in ſilentio. Si quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit: Si tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiá, nec vulnus ſuum fratri & magiſtro volue-

voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Moleſtiſsimè fert inimicus, quod homo ſua conſilia manifeſtet, & impedit quantum poteſt, obijcit timorem & pudorem. Sed tu ſequere conſilium Eccleſiaſt. cap. 4. Pro anima tua non confundaris verum dicere. Sancti patres tanquam firmam obſeruarunt regulã, euidenter diabolicam eſſe cogitationẽ, quam iunior ſeniori cõfunditur aperire. Vnde Caſſianus ait. Non poterit Diabolus circumuenire vel deijcere iuuenem monachũ, niſi eum, quem viderit aut per ſuperbiam, aut per verecundiam ſuas cogitationes ſeniorẽ celare.

16. Præludium. *Diabolus, qui ab initio ſimilis eſſe voluit altiſsimo, adhuc in ſuis operibus ad hominum deceptionem diuina opera imitari contendit, & ſimilitudinem quandam Dei affectat.*

HInc ſumoperè deſiderat adorari, quod diuinę maieſtati competit. Matth. 4. Hęc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, & 26. q. 5. c. Nec mirũ. Atq; hoc tritum eſt apud omnes Theologos & canoniſtas, vt Grilland. atteſtatur de Sortilegijs. q. 7. nu. 9. Ex eadem cauſa dæmones ſacrificia expetunt Aug. li. 20. cõtra Fauſtũ, c. 21. Cui & Philoſo. conſentiũt.

Apuleius in lib. de Deo Socratis, (quem re-
ctiùs teſte Auguſtino 8. de Ciuit. 14. de Dæ-
mone Socratis intitulaſſet) dicit, ex Dæmoni-
bus alios diurnis ſacrificijs gaudere, alios no-
cturnis: eſſe qui lætioribus: eſſe qui triſtio-
ribus hoſtijs, ritibus & ceremonijs delectētur.
Porphyrius lib. 2. de abſtinentia animalium,
ſubindicat ciuitatibus interdum opus eſſe
Dęmonibus ſacra facere, ne frugibus, ne diui-
tijs, ne vrbi ipſi noceant. Nam rata eſt, inquit,
apud omnes fides, eos læſuros genus humanū,
ſi iraſcantur, propterea quod negligantur, ne-
que cultum legitimum nanciſcantur. Sic Au-
guſt. d. lib. cap. 13. tribuit labeoni, quod nu-
mina mala cruētis victimis placari exiſtima-
uerit: & ibidem cap. 16. Ex Apulei platonici
ſententia mores Dæmonum depingit, qui
dixit eos eiſdem, quibus homines animi per-
turbationibus agitari, irritari iniurijs, obſe-
quijs donisque placari, gaudere honoribus,
diuerſis ſacrorum ritibus oblectari, & in eis ſi
quid neglectum fuerit cōmoueri. Hoc fun-
damento præſuppoſito, facilè multa intelli-
guntur, quæ Dęmones expetunt à maleficis:
vt, quod diſciplina in conuentu rectè ſerue-
tur, quam ſi quis violauerit, malè ab ipſo, vel
ſuis miniſtris tractatur, & iraſcitur. Sic Hele-
nam quandam ex pago S. Mathiæ, quæ mortis
ſententiā & eius executionē accepit An. Do-
mini 1589. 15. Iulij, dæmon, qui ſe Beelzebub
nomina-

nominabat, in faciem ita malè percuſsit quod aliquot diebus ægrotauerit: eò quod cum prima vice ad conuentum curſumque veniſſet, & multitudinem perſonarum vidiſset, dixerit Domine De⁹, quomodo huc veni. Sic Annam quandam ex pago S. Medardi prope monaſterium S. Mathiæ, quæ mortis ſupplicium ſubijt 11. Auguſti, Anno Domini 1590. per gradus deiecit, ita quod quatuor in corpore vulnera acceperit eò quod ei morē gerere nolebat. Sic etiam ſæpe ſi in aliquo offendant per alias maleficas aut ſagas eas cædit, vt ſuprà exemplis declaratum eſt.

17. Præludium. *Sicut vnicuiq; homini ab ortu natiuitatis ſuæ, ad tutelam & cuſtodiam, deputatus eſt bonus Angelus, ſecundum ſacras literas, & ſanctorum patrum doctrinam: Ita etiam ad exercitiū ac tentationem malus ſpiritus deſtinatus cuilibet, vt Doctores ſentiunt.*

ANGELORVM cuſtodiam calumniatur. Caluinus in inſtitutionibus ſect. 7. c. 14. & in cap. 18. Matth. & alibi quem ſequuntur eiuſdem farinæ homines: ſed Catholica Eccleſia angelorum tutelam firmiter amplectitur. Nunc probatur prima prçludij pars Pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te. & Pſal.

33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum,& eripiet eos. Geneſis 48. Iacob dicit: Angelus, qui paſcit me,& liberauit me à iuuentute mea. Eccleſ.5. Ne dicas coram angelo non eſt prouidentia, ne fortè iratus contra ſermones tuos, diſsipet cuncta opera manuum tuarum. Vbi S. Hieron. Non enim in ventum dicta tranſeunt, ſed à præſenti angelo, qui vniçuique adhæret comes, ſtatim perferuntur ad Dominum. Matth.18. Videte ne condemnatis vnũ ex his puſillis, dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei. Actorum 12. Puella Rhode, cùm nunciaret Petrum ſtare ante ianuam, Aſtantes dixerunt: Angelus eius eſt. Conſentiunt Doctores & Theologi S. Hieronym. in d. c. Matth. Magna, inquit, eſt dignitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Auguſt. in ſoliloquijs c. 27. Chryſ. hom. 60. in Matth. & hom. 3. in Epiſt. ad Theſſalonicen. Baſil. lib. 3. contra Eunomiũ, his verbis: Quod ſingulis hominibus adſit Angelus, vt Pædagogus quidam & Paſtor ad vitam dirigendam, nemo contradixerit, qui verborum Domini recordatur. Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris,&c. Inde pſalmiſta dicit. Caſtrametatur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et, Angelus, qui me eruit de iuuentute mea,

& quæ

& quæcunque talia: Hæc Baſilius. Origen. hom. 5. in Numeros, & hom. 35. in Lucam. Gregorius Nyſenus in lib. de vita Moyſis. Bernard. ſerm. 11. ſuper Pſalm. Qui habitat: in verba verſ. Angelis ſuis mandauit de te. Hilarius, Theophil. OEcumenius & alij cõmuniter in cap. Matth. 18. Caſsianus in coll. 8. cap. 17. S. Thomas 1. parte q. 113. S. Bonauentura cum Magiſtro Sententiarum, & omnibus DD. in 2. d. 11. Cuſtodiæ angelicæ plures ſunt effectus, qui à Doctoribus ex ſacris literis colliguntur. Tres autem generales aſsignari poſſunt: defenſio contra aduerſarij violentiam, ne opprimat: Eruditio & directio contra eius aſtutiam in decipiendo & ſeducendo: Exhortatio & inductio ad bonum, ne blanditijs moueat voluntatem ad conſentiendum. Sunt autem multi particulares, de quibus auctoritates ſcripturæ legendæ Concionatoribus apud S. Bonauenturam, Albertum & Gabriel. in d. diſt. 11. & latiſsimè apud Franciſcum Feuardentium in appendice ad libros Alphon. Caſtrenſ. de hæreſibus lib. 1. in verbo. Angeli. hæreſi 3. Si quis dicat. Cum Angeli boni etiam virtute naturali præditi ſint, & dono gratiæ adiuuentur, quomodo non vincunt Dæmones, & prohibent ne homines tentatione ſuperent. Reſpondetur, hoc non prouenire ex defectu angelicæ cuſtodiæ,

ſed ex noſtra voluntate libera, quæ non acquieſcit conſilijs & ſuggeſtionibus angelicis. Angelorum cuſtodia & directio non cogit hominem ad bonum, voluntati vim inferendo, ſed excitando & perſuadendo mouet pro natura voluntatis liberæ. Cõtingit etiam aliquando ex ordine diuinæ iuſtitiæ & prouidentiæ, quæ modum & ordinem angelorum cuſtodiæ præſcribit propter demerita cuſtodiri.

Quantum ad ſecundam partem præludij, quod etiam quiſque homo habeat Dæmoné exercentem deſignatum, tradunt S. Gregor. loco cit. apud Magiſtrum in 2. d. 11. Chryſ. ſiue auctor operis imperfecti hom. 40. in Matt. Lactantius li. 2. de Origine erroris ca. 15. Caſſianus loco citato. Magiſt. & DD. in d. d. probat Caſsian. Si, inquit, conſideremus illum, qui B. Iob expetijt, apertiſsimè inſtruemur illum fuiſſe, qui ſemper inſidiatus ei, nunquã eum ad peccatum potuerit incitare; & idcirco poteſtatem à Domino popoſciſſe: velut qui non virtute illius, ſed Domini defenſione, qui illum ſemper protexerit, vinceretur. De Iuda quoque dicitur, & diabolus ſtet à dex-
Pſal. 108. tris eius. Ad hanc doctrinam platonici accedunt. Apuleius multa ſcripſit de Dæmone Socratis. Ægiptiorũ doctrina traditum eſt, ab Dæmonum præſide Deo, pro ratione propoſitæ vitæ, Dæmonem aſsignari, nõ ab aſtro,

aut

aut Planeta: quod ſenſiſſe Porphyrius putatur, vt auctor eſt Iamblicus. Philoſophorum varias ſententias de Dæmonibus cuiq; aſsignatis refert Cœlius Rhodiginus, lectionum antiquarum lib. 1. c.31. Hinc illud pulchrum apud Plutarchum, in lib. de Romanorũ fortuna exemplum. Cum Marcus Antonius & Auguſtus, ſingulari amicitia & beneuolentia iuncti, habito otio, ſæpè luſibus inter ſe diuerſis tranſmittere tempus ſoliti eſſent, & M. Anthonius ſemper victus abiret: Quidam apud eum diuinandi peritia clarus, audacter ita admonere cepit Ô Anthoni, quid nam tibi cum adoleſcente iſto? Refuge ipſum, & vita. Tu quidem illuſtrior es, natu item grandior, ſed pluriũ quoq; imperator, bella multa exantlaſti, peritia rerum præſtãtior es. At neſcio, quo pacto huius ipſius Dæmonem Dæmon reformidet tuus. Quin tua quidem fortuna ampla eſt ex ſe, ſed fortunæ adoleſcentis ſubblanditur. Quod ni abieris procul, ad illũ defecturam apparet. *Dubium eſſe poteſt: An mutato loco, mutetur & Dæmon?* Quidam enim abſurdum arbitrantur, eodem referente Cœlio, lib. d. cap. 32. quod Dæmon vnus ita in mancipium venerit, vt ne latum quidem vnguem à nobis diſcedat, quantumuis longinqua terrarum ſpacia abierimus: Qui etiam in ea ſunt opinione, ex eadem radice, quod homo in vno loco ſit fortunatior, quam in alio.

Quia cum in qualibet Dęmonũ decuria, plura ſint dignitatis & virtutum diſcernicula, variatis locis varij ſunt rerum euentus. Sic fœlicior & fortunatior erit in loco, qui potentiorem Dæmonem adeptus fuerit, infœlicior qui inferiorem & debiliorem, vt exemplo à Plutarcho relato oſtenditur. His annotatis vt propoſitũ proſequamur: bonus Angelus, & ſpiritus malus circa hominis actus in cuſtodia & exercitio ſibi aduerſantur. Cõtrariorum enim principiorũ & formarũ cõtrarij ſunt effectus & operationes. Angelus cuſtos & tutelaris rectè agentibus adeſt, ſalutaria cõſilia ſuggerit, ad bonum incitãt, ne in peccatum cadat, aut ſi ceciderit, ſtatim reſurgat, ſolicitat. Dæmon ſuſurrando ſemper ad peccatum inſtigat, mala conſilia proponit, ad malũ inſtruit, teporẽ & ſoporem immittit, mentem excæcat, vt homo in peccatis ſordeſcat, laborat, omnia media fallacia adhibet, donec manibus pedibusq; ligatum miſerum hominem teneat, & pro ſua peruerſa voluntate regat. Bonus Angelus dux & auctor homini exiſtit, vt Dei noua creatura in baptiſmo fiat, Deo in perpetuum, vt iuſtum eſt, ſuam ſeruitutem & cultum impendat, & addicat: Diabolo & pompæ eius abrenunciet. Dæmon proprius in hoc deteſtabili maleficij opere inſtigator eſt, vt homo in primis profeſsioni in baptiſmo factæ abrenunciet, Deo

B. Virgini & omnibus ſanctis valedicat, ſibi ſuam operam addicat, obedientiam præſtet. Et ſicut Iudith clariſsima herois, angelum itineris ſui & caſtitatis directorem inter propha- *Iudith.13.* norũ barbaras atq; impuras manus propugnatorem habuit: ſic dæmoni cura eſt vt hominem ad impuriſsimam libidinem inducat. Deinde quemadmodũ Angelus Abacuc Prophetam in Babylonem tulit, vt prandiũ Danieli in lacu leonum traderet, & iterum in Iudæam expedito negocio cõfeſtim reportauit, & in locum ſuum reſtituit: Ita dæmon ſuum maleficum, ad conuentũ defert, & peracta tragædia magica, reportat ad locum in quo ſuſcepit. Imò etiam ſicut Angelus B. *Actor.12.* Petrum, percuſſo latere eius excitauit è ſomno: Ita Dæmon malefici etiam ſuum clientem è ſomno excitat, vt multorum confeſsionibus didicimus, vt congregationem & curſum adeat, quando præſcripto tempore conueniendum. Vbi & hoc occurrit notandum. Sicut Abacuc, qui nec Babylonem viderat & *Danie.14.* lacum neſciebat, vt ſcriptura atteſtatur, à bono angelo ad locum longè ſitum & ignotum deferebatur. Ita malefici à ſuis Martinetis, aut Martinellis vt aliqui vocant, noſtri autem vt plurimum Amaſios appellant, aliquando deducuntur ad loca ignota, & multum remota, cũ tamen putent, quod ſint profecturi ad conuentũ viciniũ. Martinetus enim non

ſorum

eorum voluntati obſequitur, ſed ſuæ nequitiæ, aut ſui præſidis imperio ſtudet ſatisfacere. In conuentibus enim non rarò vnus ſuperior Dęmon toti multitudini præſidet, cuius præſcripto omnia diriguntur: Sicut etiam in Polytica republica, multi ſunt miniſtri, conſiliarij, rectores & executores, quibus vnus ſupremus præſidet, & cuncta moderatur & dirigit: Atq; hoc etiam ſatis conuenit eis, quę ſacræ literæ de bonorum angelorum cuſtodia & præſidentia tradunt. Daniel meminit angeli Græcorum, Perſarum, & Michaëlis patroni filiorum Iſraël: Moyſes angeli caſtrorum, Ioannes in Apocalypſi Angeli Epheſi, & Smyrnæ, &c. Sicut ergo vni prouinciæ, exercitui aut Eccleſiæ præeſt vnus Angelus bonus, licet ſinguli ſuos habeant tutelares: Sic etiam vnus Dęmon præſidet, alicui congregationi maleficorum & Martinetorum. Hinc qui de naturis, differẽtijs, officijs & pręſidentia Dæmonum ſcribunt, tradunt Dæmonem nomine Bathyn ducem magnum & fortem curſu velociſsimo homines transferre de regione in regionem, cui ſubſunt triginta legiones. Idem opus tribuunt alteri Principi cui nomen Gaap, vel Tap, cuius imperio etiam multæ legiones in obſequio ſunt. Sed Dęmonum nomina & diſtincta officia, & numerum ſubiectorum nemo ſcire poteſt, niſi ab ipſis didicerit ſecundum doctrinam Auguſtini

guſtini lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 6. Neque enim, inquit, potuit niſi primum ipſis docentibus diſci, quid quiſq; eorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur numine, vel cogatur.

Hæc de præludijs. Nunc prior quæſtionis pars per Concluſiones reſoluitur.

1. Concluſio. *Malefici, Magi, diuinatores, vel quicunq; alij pactum cum Dæmonibus habentes, nulla vera poſſunt facere miracula.*

Magi, Malefici nulla vera faciunt miracula, ſed tantũ mirabilia.

PROBATVR Concluſio, quia facere miracula vera, eſt argumentum diuinitatis, & arguit infinitam potentiam: ergò ſolum cōpetit Deo, iuxta illud Pſalmi. Qui facit mirabilia magna ſolus. Deinde, facere miracula, excedit ordinem totius naturæ creatæ, ergò non eſt in poteſtate Dæmonis: Hanc concluſionem probant S. Thomas 1. par. q. 110. art. 4. & q. 114. art. 4. Alexand. Halen. 2. part. q. 45. S. Bonauent. & alij Doctores in 2. ſent. diſt. 7. & habetur in 26 q. 5. cap. Nec mirum, ex Auguſt.

Dictum in concluſione (vera miracula) Quia Dæmones etiam poſſunt facere mirabilia, quæ homines mirantur, quia eorum facultatem & cognitionem ſuperant. Sic Magi Pharaonis veros ſerpentes & ranas fecerunt per virtutem dæmonis, vt atteſtatur Auguſt. lib. 20.

lib. 20. de Ciuit. cap. 18. non tamen rationem veri miraculi attigerunt, cùm fecerint per applicationem actiuorum naturalium ad talem effectum. Ad maiorem Concluſionis lucem aduertendum ex doctrina S. Thomæ 1. par. q. 110. art. 4. ad. 2. quod miracula ſimpliciter loquendo, dicuntur, quando aliqua fiũt præter ordinem totius naturæ creatæ. Et quia non omnis virtus naturæ creatæ eſt nobis nota, ideò cum fit aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis non notæ per virtutem creatam nobis ignotam, eſt miraculum quo ad nos: Quia eius cauſam non cognoſcimus, licet ſit ſub ordine naturæ creatæ & limitatæ: Sic quando Dæmones aliquid faciunt ſua virtute naturali, quæ maxima in ipſis eſt, & maior quam vt à nobis comprehendatur, miraculum non eſt ſimpliciter, ſed quoad nos. Ignari ſæpe multa admirantur, cum cauſam non cognoſcant, quæ docti cauſarum cõcurſum & coniunctionem perſpicientes pro cõmunibus habent. Ex hac radice nota eſt illa diſtinctio Magiæ, qua diuiditur in eam, quæ fit miniſterio ſubſtantiæ ſeparatæ, quam omnes Chriſtiani ſemper damnarunt, & in aliam naturalem, quæ quædam pars eſt Philoſophię naturalis abditæ & ſecretioris docens res ſumma admiratione dignas efficere ex applicatione mutua agentium & patientium naturalium. Hanc diſtinctionẽ amplectuntur D.

tur D. Hieronymus in cap. 2. Danielis ſuper illis verbis. Præcipit rex vt côuocarentur Harioli & magi & malefici, *&c.* Iuſtin. Martyr in lib qq. à gentibus propoſitarum q. 24. & 26. Victoria in Relectione de arte Magica numero 7. & alij alibi. Qua ratione nomen Magiæ abſolutè non ſignificat artem illam magicam, quæ Dæmonum auxilio & ſcientia vtitur: ſed artem & facultatem faciendi opera occulta & mirabilia, non ſolùm extra ſolitum rerum curſum, ſed ſupra hominum communem opinionem & captum. Inſunt enim rebus naturalibus mirabiles virtutes, quas non omnes homines, ſed ij tantum qui longo tempore & mira experientia abditas rerum cauſas perſcrutati ſunt, cognoſcunt. Huius Philoſophiæ ſecretioris Chaldæi fuerunt ſtudioſiſsimi, cuius terminis cum nón eſſent contenti, ſed ex curioſitate plus cepiſſent ſapere, quam oportet, ſpirituum inſpiratione tracti inciderunt cum primis in damnatas artes Magicas. Quare cum Franciſco Victoria ſic rectè Magia poterit definiri, quod ſit effectrix & operatrix multorum operum & effectuum, quorum ratio comprehendi & intelligi mente non poteſt. Quod ſic intelligendum, non quod eorum ratio ſimpliciter nô poſsit intelligi, ſed quod niſi ab illis, qui ſummam nauarunt operam in rimandis ſecretioribus rerum cauſis, &

ſi hæc

ſi hæc philoſophiæ pars more aliarum ſcientiarum vulgaris fieret in ſcholis,&communis multis redderetur, nomen magiæ amitteret, & Phyſicæ naruraliq; ſcientiæ aſſcriberetur. Huiuſmodi naturalia exempla ponit Auguſtinus lib. 21. de Ciuit. cap. 4. Salamandra in ignibus viuit. Quidam Siciliæ montes ſemper flammis æſtuant, non tamen conſumuntur, ſed integri perſeuerant. Et de magnete refert,quod quando iuxta eam ponitur Adamas non rapit ferrum, & ſi iam rapuerit, & ei appropinquauerit, mox remittit. Sic nautæ mare nauigantes in Indiam referunt maritimas cautes magneticas in quibuſdam locis eſſe, quæ medio curſu nauigia, ſi quid in eis ferri ſit, vel clauus vnus, ſiſtant, detineant & attrahant. Quare qui illac ſunt prænauigaturi poſtes nauium ligneis clauis compingunt. In cap. 5. alia exempla refert. Apud Garamantes fons fertur eſſe tam frigidus diebus vt non bibatur, tam feruidus noctibus vt nō tangatur. Et in Epiro eſt alius fons,in quo faces, vt in cæteris accenſæ extinguuntur, ſed non vt in cæteris accenduntur extinctæ. In Perſide lapis nomine Solenites gignitur, cui' interior candor cum luna creſcit,atq; deficit. Alia plura rerum naturalium exempla ponit S. Auguſtinus, quæ Ludouicus Viues ex alijs naturæ inueſtigatoribus Plinio, Lucretio, Herodoto,Mela,Solino & ſimilibus illuſtrat.

Multa ſimilia exempla naturalis Magiȩ ponit Guilhelmus Pariſienſ. in 2. parte 2. principalis de Vniuerſo cap. 21 vtpote quod lapis Iaſpis fuget ſerpentes. Quare aquilæ ponunt illum in nidis ſuis vt per ipſum terreant,& abigant ſerpentes. Lapis Gagates nominatus virginitatem perditam prodit. Vnde redactus in puluerem in potu ſumi non poteſt à muliere corrupta. Hoc experimento in maiori Britannia probare conſueuerunt,qui pueri,quęue puellæ virgines eſſent. Arboris, quæ agnus caſtus dicitur, famoſiſsima virtus eſt ad conſeruandam caſtitatem, vnde & nomen accepiſſe videtur. De lapide Elyroida naturales ſcripſerunt ipſum poſſe contra colorem, cuius operationem ita impedit,vt geſtantem illum videri non ſinat:de his latius Guilhilm. Ariſtoteles in lib.de mirabilibus quoq; atteſtatur in monte Egero herbam Chariſiam reperiri,quam ſi mulier portauerit,homines ad amorem pelliciet.

Dæmon autem tam mirabiles effectus cũ Magis vel maleficis triplici potiſsimum modo operatur. *Tripliciter malefici dæmonis ope mirabilia faciunt.*

1. Vel effectus per naturam, aut artem factos aliunde trahendo, ita vt hominibus videantur in præſentia mirabiliter effecti.

2. Vel de nouo occultè faciendo, per applicationem cauſarũ naturalium actiua paſsiuis coniungendo, & accelerando actiones,

quantum natura patitur,& ſuę poteſtatis ſubtilitas valet.

3. Vel ſecundum apparentiam tantum, deludendo ſenſus per præſtigia & illuſiones phantaſmatum. Si enim ipſe Sathan poteſt apparere in corpore aſſumpto: quare non poteſt formas aliarum rerum effingere, & ſenſibus hominum obijcere?

2. Concluſ. *Magi vel malefici non poſſunt tranſmutare materiam ex vna forma in aliam: vel clariùs, Malefici non poſſunt immediatè virtute Dæmonis, in rebus naturalibus ſiue corporalibus aliquam imprimere formam naturalem.*

HAec Concluſio eſt contra quoſdam Platonicos, qui poſuerunt formas corporales deriuari à ſubſtantijs ſpiritualibus, per modum participationis: & quoſdam alios in hac materia, de quibus in ſequenti concluſione.

Probatur Concluſio: Dæmones non poſſunt: ergo nec magi, nec malefici: quia ipſi opera Diaboli adiuti operantur. Antecedentis veritatem aſtruunt Auguſt. lib. 3. de Trinitat. cap 7. & 8. S. Thom. 1. par. q. 65. artic. 4. & q. 110. art. 2. & q. 114. art. 4. ad 2. & lib. 3. contra Gentil. cap. 103. Alexand. Halen. 2. par. q. 43. art. 1. & 2. S. Bonauent. in 2. ſent. diſt. 7.

diſt. 7. par. 2. art. 2. q. 1. & 2. Franciſ. Victoria in Relect. de arte Magica à num. 35. & Ariſto. lib 7. Metaphyſicæ à textu 26. Vbi tradit formas non imprimi in materiam ab aliquâ ſubſtantia ſeparata, ſed reduci in actum de potentia materiæ, per actionem formæ in materia exiſtentis, quia ſimile fit à ſimili ſibi: ſed quod propriè fit, eſt compoſitum, ergo fit à compoſito, & non à ſubſtantia ſeparata. Vnde omnia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt à ſimilibus cauſis, effectus enim virtute eſt in cauſa. Qua ratione cùm omnia ſint eminenter in Deo, & non in alijs creaturis ſpiritualibus, ipſeq; ſit infinitæ potentiæ, poteſt tranſmutare res de forma in formam, creare, annihilare, & producere, abſque vllo adminiculo alicuius cauſæ particularis, vt etiam fecit in rerum omnium creatione & productione. Atq; tunc ſuo imperio, quod nulla creatura immutare poteſt, virtutem & naturam naturalibus agentibus indidit, vt ſuos effectus producant. Vnde ſicut de terra dixit: Germinet herbam virentem, & non hominem: Ita de homine: Creſcite & multiplicate, vt in Geneſi ſcriptú eſt. Sicut ergo terra germinat herbam virentem: ita homo hominé, & ignis ignem producit. Ex hac Concluſ. ſequitur.

3. Concluſ. *Magi vel malefici virtute Dæmonis nec ſe, nec alos homines*

 verè

verè & realiter poſſunt transformare in lupos, cattos, vel aliam quamcunque beſtiam.

HAEc Concluſio non ſolùm eſt vera ſecundum veram philoſophiã: ſed etiam fidei veritatem, ita vt ſi quis cum pertinacia contrarium credat aut dicat, ſit hæreticus & infidelis. Dictum (verè & realiter) quia per illuſionẽ & apparentiam bene fit. Concluſio eſt contra Ioannem Bodinum, lib.2. de Magorum Dæmonomania, cap.6. & alios ab eo citatos. Ipſe enim multis exemplis probare intendit, Lycanthropiam, vt vocat, id eſt, transformationem hominis in lupum: noſtra autẽ Concl. eſt in contrarium; & eam tradunt Auguſtinus lib.18 de Ciuitate Dei. cap.17. & 18. vbi expreſſè tenet omnia talia fieri phantaſticè & per præſtigias; & ſic ſoluit fabulas illas ex Varrone & poëtis de ſocijs Vlyſſis mutatis in beſtias, & à Circe & Arcadib⁹ in lupos conuerſis Chryſoſt. hom.29 in. Matth. tom.4. S. Thomas 1. par. q.114. ar.4. ad 2. S. Bonau. loco citato Franciſcus Victoria in Relect. de arte Magica propè finem. Alfonſus à Caſtro lib.1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 14. Bartholomæus Spineus, ſacri pallatij Magiſter, in q. de ſtrigibus cap.8. Malleus malefic.1. par. q. 10. & alibi. Ioſephus Angles in floribus Theologicarum quæſtionum, ad Sixtum Quintũ,

prima

prima parte in 2. ſentent. in q. vnica de arte Magica, difficultate 9. Ioan. à Turrecremata in 26.q.5.cap. Epiſcopi. Vlricus Molitor in dialogis de Pythonicis mulieribus ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, cap.10. determinatione tertia. quare malè eum Bodinus pro ſe allegat. Lambertus Danæus in dialogo de ſortiarijs.ca.3. Paulus Grillandus Iuriſconſultus in lib. de diuerſis criminibus lib.2. de Sortilegijs q.7. cuius opera ſunt in volumine 4. oceani Iuris. Et hæc veritas expreſsè definitur in dicto cap. Epiſcopi: his verbis. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam aut in meliùs, aut in deteriùs commutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt: proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior: & ibidem in c. Nec mirum, ex Auguſtino de Ciuit. Et probatur euidenti ratione. Si homo poteſt transmutari in cattum, lupum, aut aliam beſtiam; aut mutatur, ſecundum corpus vel animam, aut ſecundum vtrumque. Si primum: ergo talis homo moritur, quia mors nihil aliud eſt, quam ſeparatio animæ à corpore. Si moritur: ergo nõ poteſt operatione dęmonis coniungi iterum anima cum corpore, hoc enim eſt opus diuinæ potentiæ: Dominus enim mortificat & viuificat. Si ſecundũ dicatur, ita vt fiat tranſmutatio totius in totum: ergo

ergo homo deſinit eſſe, quando incipit eſſe beſtia, quia generatio vnius eſt corruptio alterius: ergo de nouo creatur homo, quando beſtia redit ad naturam hominis, nec eſt idem numero homo, qui erat prius: & alia ſequuntur falſa contra veritatem & fidem.

Quod ergo de hominū in lupos, aut alias beſtias conuerſione refertur, nihil veritatis habet, & omnino ridiculum eſt, quod ſcribit de ſe Lucianus in dialogo de aſino, nimirum quod cum in Theſſalia diſcendæ Magię cauſà verſaretur, mutatus fuerit in aſinum, cum fieri optaſſet auis. Non enim hoc dixit, quia ita verè putaret, ſed quia talibus argumentis delectabatur. Simile eſt quod Apuleius in li. de aſino aureo narrat ſibi accidiſſe, quod veneno accepto, humano animo permanente Aſinus fieret. Sic Ouidius lib 1. Metamorph. Lycaonem Arcadiæ regem à Ioue in lupum ob ſua ſcelera mutatū finxit. vbi ſic loquitur.

Colligit os rabiem, ſolitæq́; cupidine cædis,
Vtitur in pecudes, & nunc quoq́; ſanguine gaudet.
Fit Lupus, &c.

Sic etiam Vergil. Eglog. 8. Merim veneficijs & herbis ſe potuiſſe in lupum transformare canit. Multa ex hiſtorijs de his adfert Bodinus, ſed à Catholica veritate non eſt ideo recedendū. Plinius ſuo tempore etiam refert

has fabulas fuiſſe in opinione quorundã li, 8. naturalis hiſtoriæ cap, 22. vbi ait. Homines in lupos verti: rurſumq́; reſtitui ſibi falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus: aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſeculis comperimus. Vnde tamen iſta vulgò i: fixa ſit fama in tantum vt in maledictis verſipelles habeant, indicabitur. Euantes inter auctores Græciæ non ſpretus tradit, Arcades ſcribere, ex gente Antæi cuiuſdam ſorte familia electum ad ſtagnum quoddam regionis eius duci: veſtituque in quercu ſuſpenſo tranare, atque abire in deſerta, transfigurarique in lupum, & cum cæteris eiuſdem generis congregari per annos nouem. Quo in tempore, ſi homine abſtinuerit, reuerti ad idem ſtagnum, & cum tranauerit, effigiem recipere, ad priſtinũ ſtatum, addito nouem annorũ ſenio. Mirum eſt, inquit Plinius, quo proceſsit Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium eſt, vt teſte careat. Itaq; Copas qui Olympionica ſcripſit, narrat Demarchum Parrhaſium in ſacrificio, quod Arcades Ioui Lycęo humana etiam cũ hoſtia faciebant, immolati pueri exta guſtaſſe, & in lupum ſe conuertiſſe. Meminit etiã huius narrationis S. Auguſt. li. d. c. 17. & cap. 18. ſuam ſententiã rectè profert de hac mutatione, quæ cum multũ faciat ad inſtructionẽ pro fidei veritate, placet eius verba paucis aſſcribere. Sic incipit ca. 18. enumeratis

in c. 17 incredibilibus hominum commutationibus ex Varrone. Sed de iſta tanta ludificatione Dæmonum, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortaſsis & expectāt, quid chriſtiani agere debeant, quando inter idola gentiū miracula fieri aſſerūtur. Et quid dicimus, niſi de medio Babylonis eſſe fugiendum? Quod præceptū propheticum ita ſpiritualiter intelligitur, vt de hui⁹ ſeculi ciuitate, quę profecto & angelorum & hominum ſocietas impiorū eſt, fidei paſſibus, quæ per dilectionem operatur, in deum viuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima poteſtatem Dæmonum maiorem videmus, tanto tenaciùs mediatori eſt inhęrendum, per quem de imis ad ſumma conſcendimus. Si enim dixerim⁹ ea non eſſe credenda, non deſunt etiam nunc, qui eiuſmodi quædam, vel certiſſima audiſſe, vel etiam expertos ſe eſſe aſſeuerent. Nam & nos cum eſſemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi ſtabularias mulieres imbutas his malis artibus in caſeo dare ſolere dicebant, quibus vellent, ſeu poſſent viatoribus, vnde in iumenta ilico verterentur, & neceſſaria quæquè portarent, poſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirēt, nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalē humanamq; ſeruari. Sicut Apuleius in libris, quos Aſini aurei titulo inſcripſit, ſibiipſi accidiſſe, vt accepto veneno, humano

animo

animo permanente, aſinus fieret, aut iudicauit, aut finxit. Hæc vel falſa ſunt, vel tam inuſitata, vt meritò non credantur. Firmiſſimè tamen credendum eſt, omnipotentem Deum omnia poſſe facere, quæ voluerit, ſiue iudicando, ſiue præſtando, nec Dæmones aliquid operari ſecundum naturæ ſuæ potentiam, quia & ipſa angelica creatura eſt, licet proprio ſit vitio maligna, niſi quod ille permiſerit, cuius iudicia occulta ſunt multa, iniuſta nulla. Nec ſanè Dæmones naturas creant, ſi aliquid tale faciunt, de qualibus factis iſta vertitur quæſtio, ſed ſpecietenus quæ à vero Deo ſunt creata cómutant, vt videantur eſſe, quod non ſunt. Non ita ſolum animum, ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim Dæmonum arte, vel poteſtate in membra, vel lineamenta beſtialia veraciter poſſe conuerti, &c. Ex his Auguſtini verbis clarè oſtenditur, non eſſe veras, ſed phantaſticas transſmutationes. Ad idem fortiùs confirmandum facit ratio naturalis alia, quam facit Alphonſ. Caſtren. lóco citato. Nulla forma ſubſtantialis poteſt alicui materiæ velut illius forma vniri, niſi à ſolo illo agente, qui poſſit illam producere. Agens quód non poteſt formam ſubſtantialé producere, nec poteſt etiam illã materiæ vnire. Quoniam ſic vniendo videretur ipſum compoſitum ex materia & forma producere. At ineptia eſt maxima dicere,

quod aliquod agens producat aliquod compoſitum,cuius nec materiam, nec formã producere poteſt. Deus igitur,qui ſolus animam hominis producere & creare poteſt, etiam ſolus poteſt illã poſtquàm à corpore ſuo fuit ſeparata, iterũ eidem corpori vnire. Nam alias ille,qui animã corpori vniret, hominẽ illum feciſſe diceretur,quod nefas eſt dicere Dęmonem facere poſſe:Quia dicente Deo,faciamus hominem ad imaginem& ſimilitudinem noſtram: Apertè nos docuit,ipſius hominis productionem tantam eſſe, vt propagatione ſeclu ſa,ſoli Deo cõuenire poſsit. Deinde(quod etiam Auguſt.in dictis verbis inſinuare viſus eſt) anima humana tantę nobilitatis eſt, vt nõ niſi corpus humanũ & organicum informare poſsit,vt conſtat.Nam ſi quælibet forma ſubſtantialis exigit certas diſpoſitiones in materia, vt illam informare poſsit: Anima humana profectò,quæ eſt nobiliſsima forma, maiores & nobiliores etiam requirit diſpoſitiones, vt corpus organicũ & lineamentis diſtinctũ, vt illud informet. Quod autẽ arte Dæmonis tale corpus organicum verum,& potentia vitam habens tanta celeritate formari queat, vt anima ei vniatur, non eſt credendum. Dei autem potentię non repugnat,cui omnis materia ſubiacet, qui etiã de non eſſe omnia produxit: At creaturæ vlli tribuere, hoc eſt Deo proprium ei adimere; & creaturæ potentiam

creatori

creatoris aſcribere, quod ad blaſphemiam ſpectat.

Quod aut Bodinus magnam vim ponat in cap. 4. Danielis de Nabuchdonoſore, qui ex hominibus eiectus, & fænum vt bos commedit, nihil probat, quamuis Ioſephus ante Bodinum occaſione illorum verborum, quæ dixit (Et figura mea reuerſa eſt ad me) putauerit Nabuchdonoſorem regem non ſolum in amentiam verſum, ſed & in bouem mutatum, ita quod exteriorem figuram amiſerit, indueritque bouinam. Sed Hieronymus in illud cap. Epiphanius & cõmuniter Doctores Catholici tenent cõtrarium, vt rectè Dionyſius Carthuſianus in d. cap. atteſtatur, & dicunt Nabuchdonoſorem non formam, ſed mentem & mores amiſiſſe. Nec textus dicit, quod in bouem mutatus fuerit, ſed contrarium apertè ſignificat his verbis. Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchdonoſor, & ex homnibus eiectus eſt, & fænum vt bos commedit, & rore cœli corpus eius infectum eſt: donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi auium. Igitur poſt finem dierũ ego Nabuchdonoſor oculos meos ad cœlũ leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſsimo benedixi. Ex his verbis cõſtat Nabuchdonoſorẽ non verè mutatũ in bouem, ſed ſeptem annis in amentiã verſum, fœno & herbis more bouis

in lo-

in locis ab hominum conuerſatione remotis vixiſſe. Quod adfertur illud Geneſ.19.& Lucæ.17. de vxore Loth, quæ in pœnam peccati verſa eſt in ſtatuam ſalis, nihil ad propoſitum eſt: Quia id diuina poteſtate, non creata virtute factum eſt, Deus enim, vt ſuprà ſignificatum: cum ſit omnipotens, poteſt vnam ſubſtantiam in alteram tranſmutare. Fuit autem vxor Loth potius conuerſa in ſtatuam ſalis, quàm aliam ſubſtantiam, vt pœna correſponderet peccato, & vt in quo peccauerat etiam puniretur. Nàm vt refert Nicolaus Lyranus ſecundum Hæbreos, fæmina iſta veſpere præcedenti noluit ſuo maritò porrigere ſal ad condimentum ciborum pro angelis, quoniã inſtar conciuium ſuorum Sodomitarum affectum ad peregrinos non habebat, idcirco in ſtatuam ſalis eſt conuerſa. Nec etiam iterum ſtatua ſalis mutata eſt in hominem, ſed manſit in ſua natura: Et ſic Ioſephus lib. 1. Antiquitatum Iudaicarum cap. 19. teſtatur ſe eam vidiſſe his verbis. Vxor Loth cum reſpiceret ſæpe ciuitatem, & eius curam haberet interdicente Domino, ne faceret, in ſtatuam ſalis conuerſa dignoſcitur. Vidi ſiquidem eam, hactenus enim manet.

Dicit aliquis: Cùm huiuſmodi tranſmutationes verè & realiter non fiant, quomodo igitur apparent? Reſpondetur ſecundũ Doctores, quod tantum ſecundum apparentiam fiunt,

fiunt, & hoc poteſt contingere dupliciter: Vno modo ab interiori, poteſt enim dæmon mutare phantaſiam hominis, & etiam ſenſus corporeos, vt aliud appareat obiectum, quam ſit. Id quod experientia conſtat fieri etiam ex cauſis naturalibus. Nam videmus quod quandoque laborantes vehementiſsimis calidiſsimiſq; febribus, cadant in phreneſin, vel mentis alienationem, & dicant ſe eſſe, quod non ſunt: & cum dæmon Deo permittente poſsit agere in corpora, nihil vetat, quo minus mediantibus cauſis naturalibus, varias phantaſias poſsit inducere. Alio modo ab extrinſeco, ex parte ſenſibilis. Poteſt enim circumponere cuicunq; rei corporeę quamcunque formam corpoream, vt in eius ſpecie videatur: vel res etiam veras ſupponere. Exemplum extat in vitis patrum. Quædam iuuencula ita extitit maleficiata à quodam Iudæo, ad inſtantiam cuiuſdam iuuenis, cuius turpitudini ſatisfacere nolebat, vt omnibus videretur equa: ducta pro remedio ad ſanctum Macharium, cuius ſanctitatem rei veritas nó potuit latere, qui mulierem eſſe cernebat & ſic orans detegebat illuſionem: & iterum, ab omnibus iuuencula cognoſcebatur. Dicebat autem vir ſanctus id ideò iuuenculæ contigiſſe, quòd non vacaret rebus diuinis, & Eccleſiaſticis myſterijs.

4. Conclu.

Magi poſſunt ope dæmonum imperfecta facere animalia.

4. Concluſ. *Magi & malefici poſſunt poteſtate Dæmonum facere ranas, ſerpentes, Ciniphes, limaces, & ſimilia animalia imperfecta, quæ ſecundum philoſophiam generantur ex putrefactione.*

SIc docent Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 9. S. Thomas 1. parte q. 114. art. 4. ad 2. S. Bonauent. in 2. d. 7. loc. citat. Alexan. Halenſ. 2. par. q. 43 membro 2. & Magiſter ſent. in 2. diſt. 7. propè finem. Et conſtat quod Magi Pharaonis ranas ſerpenteſq; fecerunt. Vbi autem ad Ciniphes ventum eſt, defecerunt, & dixerunt. Digitus Dei eſt hic. Aderat dominatio (inquit Auguſt.) prohibentis per ſpiritum ſanctum. Idem patet ratione. Quæ generantur ex putrefactione, qualia ſunt huiuſmodi imperfecta animalia, faciliùs generantur, & quaſi à caſu, vt docet Ariſtoteles lib. 7. Metaph. tex. 23. & ex cauſis naturalibus: ergò Dæmones, per applicationem cauſarum naturalium, citiùs & celeriùs potentia ſuæ virtutis poſſunt diſponere ad formæ vltimæ inductionem: & hoc vult Auguſtinus loc. cit. cap. 8. quando dicit: Sicut nec parentes dicimus creatores hominũ, neq; agricolas frugum, quamuis eorum extrinſecus adhibitis motibus ad iſta creanda Dei virtus interiùs operetur: Ita non ſolùm malos, ſed nec bonos angelos fas eſt putare

Exod. 7. & 8.

creatores,

creatores, ſed præ ſubtilitate ſui ſenſus & corporis, ſemina iſta rerum nobis occultiora nouerunt, & ea per congruas contemperationes elementorum latenter ſparſerunt. Atque ita gignendarũ rerum, atq; accelerandorũ incrementorum præbuerunt occaſiones. Atq; in hac authoritate, vt rectè notant quidam Doctores, creationem intelligit Auguſt. vltimæ formæ introductionẽ. Hoc etiam aduertendum, hanc concluſionem duabus præcedentibus non repugnare: quia hac intelligitur, non quod malefici vel magi virtute diabolica imprimant formam in materiam, ſed tantum diſpoſitiuè, mediantibus agentibus naturalibus, concurrant.

5. Concluſio. *Malefici vel maleficæ rem veneream habent cum Dæmone.* *Dæmones cũ maleficis veneream rem exercent.*

PROBATVR ex Auguſt. li. 5. de Ciui. Dei c. 23. & probat ab experientia, qua & hoc infœlici tempore ſatis ſuperq; probari poteſt. Creberrima ait, fama eſt, multiq; ſe expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non eſt, ſe audiuiſſe confirmãt, Siluanos & Faunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitiſſe mulierib⁹, & eorũ appetiſſe, & peregiſſe concubitũ: & quoſda Dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, aſsiduè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videatur. Auguſt. ſequuntur

ſequuntur cõmuniter Doctores. Iſidorus li. 8.c.vlt.S.Thom.in 2. ſent.diſt.8.& 1. par.q. 51. art.3. ad 6. S. Bonauent.in d.8. 2. ſent.art. 3.q. 1. Dionyſ. Carthuſ. ibidem q.2.Guilhelmus Pariſienſ. in vltima parte de vniuerſo cap. 23. Martin. Arles in tract. de ſuperſtitionib. Scotus in 2.d.8.q. vnica. Gabr. ibid. q. 1. concluſ. 2. Alphonſus Caſtren. lib. 1. de iuſta hæret. punitione cap. 16. Doctores mallei maleficarum 1. par.q. 3. Innocentius Octauus Papa in Bulla præpoſita malleo maleficarum, quæ nunc eſt reducta in 7. Decretalium in titulũ de maleficis & incantatoribus. Cardinalis Caietan. in 2.2. S. Thomæ q. 95. art. 3. Barth. Spineus in tract. de Strigib. cap.6. Barth. Medina in 1. 2. S. Thom. q. 72. art. 2. Ioannes Nider in Fornicatio: Vlricus Molitor in Dialogo habito cum Sigiſmundo Archiduce Auſtriæ cap.5.& 6.Paulus Grilland. lib.2.de Sortilegijs q.7. num 13. Ioannes Bodinus lib.2.ca. 7. Thomas Eraſtus doctè in Dialogo de Strigibus non longè à fine ac alij alibi: & hæc eſt indubitata veritas, quam nõ ſolùm experientia certiſsima comprobat, ſed etiam antiquitas confirmat, quicquid quidam medici & Iuriſperiti opinentur. Et ſic ſine ratione ac vllo fundamẽto Ioan. Fichard⁹ in cõſilio 111. dicit eſſe incredibile, merè præſtigioſum, & ſomnium: mulierũ cum dæmone venereum congreſſum, etiamſi inquiſitores hæreticæ

prauita-

prauitatis, & alij Papatui adhærentes ſtabiliãt acetiam rationi, & naturali intellectui repugnare. Sed fruſtra dicitur quod non probatur. Si antiquitatem ſpectes Catholicorum ſententia auctoritatã & experientiam habet. Nam Auguſtinus, Guilhelmus Pariſienſ. D. Thomas & alij ſuis temporibus experientia hanc veritatem compertam atteſtantur. Si auctoritatem, communis eſt Theologorum ſententia, qui non ſolum doctiſsimi in Philoſophia, ſed etiam in Theologia & omni genere diſciplinarum extiterunt, vt eorum monumenta relicta omnibus demonſtrant: Si noſtrorum temporum teſtes requiruntur nõ ſolum edentulæ vetulæ, nec deliræ mulieres, ſed adoleſcentes, iuuenes, & viri docti in iure & ſacris literis homines vtriuſque ſexus & ſtatus, qui ob ingenij, & donorum naturalium ac acquiſitorũ præſtantiam publicis functionibus præfuerunt, atteſtantur ſe expertos hanc turpitudinem, ita vt negare impudentię videatur, vt Auguſt. rectè ait. Atque aduocati maleficorum, ne cogantur hoc præſuppoſito conceſſo, concedere eos morte mulctandos, etiamſi homines aut iumenta veneno non interfecerint, ſomniant ſomnia eſſe, quod Docti & indocti veriſsimum fatentur, & volunt vigilantes facere dormitantios contra eorum propriam voluntatem, vigilantem rationem, & acutam ſenſuum functionem: Pluſquam

N mille

mille annis per temporum ſucceſsiones homines experientia compertiſsimum habuerunt, & nunc aduocati Regni Sathanæ ſomnia eſſe ſomniant, quæ vigilantes in vigilia exercent, & ſani mente & corpore vera confitentur. Et certè vt rectè Thomas Eraſtus docet ſingulæ ſingulos habent ſuos Amaſios ornatu, aſpectu, nomine diſtinctos, & ſtatim, aut ſaltem cito à contracta ſocietate, aut pactione congredi ſolent, ſicut vbique vniuerſæ, vbicunque captæ fuerint, magno ſemper conſenſu aſſeuerarunt. Quod nos nunc non ſolum ad fæminas, ſed etiam ad viros, quorum hoc deplorato ſeculo ſatis magnus numerus hanc ſectam deteſtabilem ſequitur, referimus. Et quoniam fortaſſe multi exiſtimant aliquid impoſsibile contra rerum naturam & capacitatem humani intellectus dici in hac Theologorum doctrina latiùs & diſtinctiùs eam placet hoc loco in gratiam ignorantium declarare.

In primis nemo tantæ ſit ignorantiæ, quod in Dæmonibus putet eſſe diſcretionem ſexus, quod alius ſit mas, alius fæmina. Differentia ſexus non habet locum in ſubſtantijs à materia ſeparatis. Fuit enim aliquando quorundam error dicentium inter Dæmones eſſe ſexum fæmineum & maſculinum genus ſicut inter homines, & poſſe filios & filias generare. Hinc gentiles Deos & Deas adorabant,

bant, & Poëtæ de nuptijs & coniugijs Deorum mentionem fecerunt, Sed rectiùs Marcus quidem, qui longo tempore Dæmonum cultui operam dederat apud Michaëlem Pſellum de natura Dæmonum docuit has maris & fæminæ differentias non ineſſe Dæmonibus, ſed apparere, nullamque formam in eis ſtabilem permanere. Sic vt experientia cognoſcimus viris apparent in maleficorum exercitio ſub formá fæminæ: Mulieri autem ſub ſpecie viri.

Deinde ſciendum quod aliqui ex Patribus videntur ſentire, quod gigantes qui diluuium præceſſerunt fuerint nati ex angelorum & mulierum concubitu, cui ſententiæ fauent Iuſtinus martyr in Apologia ad Senatum Romanum, & in alia Apologia ad Antoninum Pium. Tertullianus in lib. de habitu mulierum. Lactant. lib. 2. de Origine erroris ca. 15. Euſebius li. 5. de præparat. Euangelica, c. 4. Philo in l. de gigantibus. Ambroſ. lib. 1. de Noe & Arca cap. 4. hi patres & alij videntur ſentire, quod angeli cum mulieribus peccauerint, & pro his facit illud Geneſ. 6. Videtes filij Dei filias hominũ, ꝙ eſſent pulchrę, ſumpſerunt ſibi vxores. Reſpondetur, S. Patres per angelos non intellexiſſe ſpirituales ſubſtantias, ſed viros illuſtres Dei cultûs ſtudioſos, ex ſancta ſtirpe Seth deſcendentes, qui quoniam vſque ad illud tempus in cultu

Dæmone nec eſuriunt nec ſitiunt, ita nec nutriuntur, nec ſemen aut ſperma ſecernunt, nec libidine inflammantur & conſequenti gradu non generant. Quia vbi non eſt potentia, ibi non eſt actus. Nullo ergo modo more hominum ſemen ex propria ſubſtantia ſumẽdo & ſecernendo dæmones cum mulieribus coire poſſunt. Et ſic intelligendi ſunt Caſsia. loco citato, quando ait. Nullo modo credendum eſt ſpirituales naturas coire cum fæminis carnaliter poſſe. Chryſoſt. hom, 22. in Geneſ. Impoſsibile eſſe, vt improbi angeli cum fæminis coitum exerceant. Et Philaſter Epiſcopus Brixienſis in lib. aduerſus hæreſes cap. 108. Et in hoc articulo meritò conſentiunt Theologi cum omnibus, qui dicunt impoſſibilem eſſe coitum Dæmonum cum mulieribus. Et hac annotata doctrina ruunt omnia argumenta, quæ facit Ioan. Vierus in lib. de Lamijs ca. 13. & li. 3. de præſtigijs Dæmon cap. 21. Confirmant enim ea, quæ iam diximus. Sed quamuis propriè generare non poſsit Dæmon, generationem tamẽ procurare eius naturæ non repugnat, & in hoc Catholicorum Theologorum ſententia videtur à medicis & quibuſdam Iuriſperitis Theologiæ ignaris diſcordare. Quando autẽ Dæmon cum fæmina in forma viri rem veneream habet, aut ſemen viri ſuccumbẽdo recipit, aut procurando alicuius pollutionem colligit, & fæminæ

incumbendo infundit: aut frequenter alium humorem ad illum actum accõmodat, vt videatur ſperma emittere. Et hoc poſtremum communiter accidit, quando Dæmon cum maleficis & ſagis rem habet. Nam confitentur ferè omnes, quod ſemen ſit frigidum. Quia cum non excitatur à corpore viuo ſenſitiuo, calor naturalis nullus concomitatur. Non tamen negandum abſolutè, quod non poſsit ſequi, Dæmone procurante & Deo permittente, generatio in muliere: cum à multis viris in philoſophia & Theologia doctiſsimis contrarium dicatur, & quod multis eiſque ſapientibus & doctis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum iuxta doctrinam Ariſtotelis 7. phyſic. & in fine de ſomno & vigilia. Atque vt hæc Theologia ſimul & philoſophia intelligatur, aduertendum ex S. Bonauentura in 2. d. 8. artic. 3. q. 1. & alijs alibi, quod in actu generationis hæc concurrunt, Seminis conſtitutio ſecundum neruos & virtutes, Calor naturalis tali ſpeciei competens, Seminis ſic perfecti transfuſio, & ſuſceptio. Primum conuenit illi ſoli, cui Deus dedit vim vegetatiuam & propagatiuam: & ſic nullo modo competit Dæmonibus corpus aſſumentibus. Semen autem ſuſcipere & transfundere non repugnat Dæmoni in corpore aſſumpto. Quia poteſt aſſumere corpus palbabile & ſolidum, ita vt videatur

deatur quaſi humanum, ac habeat figuram & inſtrumenta apta ad recipiendum, & deferendum ſemen ad generandum, atque etiam illud valet mouere, prout conuenit tali actui, vt ſemen à muliere in loco deputato ad generationem recipiatur. Recipit autem ſemen, vt antea dictum, ſuccumbendo viris, aut procurando pollutionem, & colligendo ſemen, demum transfundit incumbendo mulieri. Et cum, vt optimè Guilhelmus Pariſienſis dicit, nemo dubitare poſsit huiuſmodi ſpiritus ſuper omnes medicos & phyſicos noſſe naturam tam virilis quam muliebris ſeminis, illud nouit ſua ſagacitate, & acceleratione in ſua virtute & temperatura conſeruare, vt ſit aptum ad generandum. Quando autem in tali caſu ſequeretur generatio, natus filius non eſſet filius Dæmonis, ſed illius hominis, à quo ſemen ſecretum & collectum eſt, vt DD. atteſtantur.

Non enim neceſſe eſt, quod omne quod procurat generationem, verè Pater nominetur. Atq; hinc etiā conſtat quod ſic generatus non ſit ſimilis Dæmoni, ſed ei, à quo ſemen exciſum eſt: Quia verè generans generat ſibi ſimile & ſpeciem propagat. VVierus d. capit. 3. dicit S. Thomam nugari, quando tradit Dæmonem calorem naturalem

poſſe conſeruare: ſed ipſe verè cæcutiens eſt quod ſua medicina & phyſica dęmonis poteſtatem & ſcientiam velit metiri. Non enim ſolum S. Thomas ſic docuit: Sed etiam S. Bonauent. Scot. Gabriel. Richard. Guilhelmus Pariſienſis, Medina & tota ſchola Theologorũ in eandem abierunt ſentẽtiam. Philoſophi & phyſici fuerunt, & tamen nihil hic, quod philoſophiæ repugnaret, inuenerunt. Theologię peritiſsimi extiterunt, & hoc dæmonum ſubtilitati & potentiæ congruum intellexerunt, nec in tali Theologia eſt quod reprehendi à philiſophõ aut Theologo poſsit.

DVBIVM HIC MOueri poteſt.

Cum nihil afficiatur niſi ad id quod ſuæ naturæ conueniens & congruum eſt, quomodo ſpiritus qui carnem & oſſa non habet, delectatur peccato carnali, & appetit coire cum fæminis?

HVIVS dubij difficultatem augere poteſt ſi vera libido & carnalis delectatio eſt in Dæmonibus, poſſent huiuſmodi libidinem faciliùs explere interſeipſos, & maiori cum voluptate cum facilè ſit eis virorum & mulierũ ſpecioſiſsimas formas aſſumere & effingere, & coniunctio huiuſmodi adinuicem

magis

magis eſſet naturalis quam cum viris aut mulieribus propter naturæ ſimilitudinem ideoque maior eſſet voluptas. Hęc difficultas quærit quomodo in Dæmonibus ſit peccatũ carnale. In primis ſicut in Dæmonibus quantum ad reatum omnia ſunt peccata ita & peccatũ carnis. Quia homines ad omnia peccata perpetranda inducunt & inſtigant, vt nemini dubium eſt, maximè autem ad peccatum carnis vt ex ſequentibus patebit. Deinde vt ad dubium reſpondeamus, in dęmonibus peccatum carnis non poteſt eſſe ſecundum affectũ. Nam illa peccata tantum ſunt in dæmonibus, ad quæ ſpiritualis creatura afficitur, vt nunc probatum eſt; ſed ſpiritualis creatura nõ afficitur ad ea, quę ſunt carnis & corporis, cum ſimile delectetur ſimili. Delectãtur autem admodum libidinum & voluptatum turpium ſordibus, vt tradunt Caſsianus loc. cit. & S. Auguſtin, lib. 4. de ciuitate Dei cap. 27: quod contingit, non quod ipſi afficiantur carnali turpitudine, ſed ex inuidia, qua genus humanum proſequuntur, eiq́ue inuident fælicitatem quam ipſi perdiderunt. Peccata autem præſtant impedimẽtum, ne homo finem ſuum vltimum, videlicet beatitudinem conſequatur: præcipuè tamen fornicatione ſiue actu carnali & idololatria delectantur, ſecundũ Gloſſam Leuitici 18. ſuper illa verba. Ne polluamini in omnibus his, quibus contami-

natæ ſunt gentes, &c. Quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt. Qui autem fornicatur in corpus proprium peccat 1. Corinth. 6. Aliam rationem adiungere poſſumus: peccata carnalia, & turpes voluptates cum carne hoſte animæ exerceantur, diutiùs hærent, & exercitio magis trahunt. Sicut enim per opera virtutis & pietatis frequentata homo efficitur pius & ſpiritualis: Ita per carnis ac turpis voluptatis facta continuata totus redditur carnalis, & ita non facilè relinquit hoc peccatum, & quo diutius perſeuerat, eo magis ſe implicat, & vehementis libidinis vinculum fortiùs ſtringit. Quod inimico, qui ſemper quærit, quem deuoret, optimè conſtat.

Dubitare quiſpiam etiam hic poßit.

Quod non videantur mulieres, aut viri commercium cum Dæmone habentes, aliquam voluptatem, aut delectationem in tam fœdo actu percipere, ideoque eum non expetere. Cum Dæmon vtpote corpore & carnis ſubſtantia carens non ſeminando poſsit concurrere ad coitum. Ante omnia certiſsimum eſt Dæmonem poſſe inflammare carnem ad libidinem, vt homo quaſi amore ardeat. Halitus enim eius ardere facit

prunas

prunas, vt Iob ait. Hinc & ſpiritus fornicationis quidam dicitur, Oſeæ 4. Spiritus fornicationis decepit eos. Sic legimus apud S. Gregorium lib. 2. Dialogorum cap. 2. in vita S. Benedicti, quod viro ſancto ſoli exiſtenti apparuit tentator. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgo merula nominatur, circa eius faciem volitare cepit, eiuſque vultui importunè inſiſtere, ita vt manu capi poſsit, ſi ſanctus vir capere voluiſſet, ſed ſigno crucis facto, receſsit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando fæminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, etiam penè deſerere eremum voluptate victus, deliberaret.

Tunc ſubitò ſuperna gratia reſpectus, ad ſemetipſum reuerſus eſt: Atque vrticarum & veprium iuxta denſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento nudum ſe in ſpinarum aculeos & vrticas proiecit, ibique diu volutatus, donec corporis vulnera animæ vulnus curarent. Cumque pœnaliter bene foris arderet, extinxit quod intus illicitè ardebat. Si autē Dæmon tanta facilitate potuit ignem libinis incendere in viro ſancto, qui vi-

tam

tam in omni auſteritate, continentia, & munditia in ſolitudine agebat: Quid faciet in ſuo pecore, cui ſemper inſidet & aſsiſtit, quodq; tam fædiſſimo actu ſæpius libidinis æſtus inflammat? Simile refert Vincentius in ſpeculo hiſtoriali ex vita Baſilij magni, cuius tempore diues quidam vnicam habebat filiam, quam conſecrare Deo ſtatuerat: Quam ſeruus diuitis in coniugem diſiderans, & habere non valens adijt maleficum, qui Dæmonem inuocauit & fornicationis ſpiritum mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeo libidine, vt in terram volutata clamaret ſe propter ſeruum torqueri, & pro liberatione ſui ſeruo in coniugium tradi à patre peteret. Magna ſanè eſt Dæmonis ſubtilitas, & in carnem occulta operatio, quare mouere poteſt carnem ad titillationem, vt pruriat, ac concitare ſpiritus & ſperma ad libidinis fomenta. Tamen hoc naturalis ratio dictat, quod vir maiorem delectationem experiatur coëundo cum ſuccubo quam mulier cum incubo. Quoniam maior eſt abundantia ſeminis & naturalis vigoris in eo: & cum ſemen cum concupiſcentia & delectatione reſoluatur, vbi plus eſt de ſemine, ibi maior reſolutio, & ex conſequenti intenſior libidinis ardor. Non tamen negandum eſt fæminam etiam ex eadem cauſa ſentire in tam fœdo actu delectationem: quia licet ſemen mulieris imperfectum ſit,

propter

propter imperfectionem virtutis fæmineæ, naturalemque ſexus debilitatem, maximè cum etiam ſanguis menſtruus ſeminis, quantitatem diminuat, tamen cum quadam concupiſcentia etiam reſuoluitur, vt rectè tradit S. Thomas in 3. part. q. 31. artic. 5. ad vltimum. Quod rectiùs intelligitur, & magis phyſicum eſt, ſi quorundam medicorum ſententiam teneamus contra Ariſtotelem lib. 1. de generat. animalium cap. 19. in fine, & lib. 2. cap. 4. & 5. & Auerroem 2. Colliget: cap. de iuuamentis teſticulorum: Qui tradunt fæminam ſeminando non actiuè concurrere ad generationem, ſed menſtruum in fæmina proportionabiliter reſpondere ſemini in viro. Quare refert Ariſtoteles menſtrua eſſe in fæminis, quod ſit in maribus genitura, nec fieri poſſe, vt duæ ſimul ſecretiones ſeminales agantur. Ideò ſemen fæminæ non conferre ad generationem, nam ſi ſemen eſſet, menſtrua non eſſent. Id tamen hic notandum ex Auerroe, quod etiam Magnus ille Theologus Guilhelmus Pariſienſis exemplis & experientijs confirmat, loco citato, facilimè ex receptione qualicunque ſeminis fæminam concipere, & attrahere ſemen virile: quod magis cõfirmat communem Theologorum ſententiam, quod mulier Dæmone procurante poſsit generare. Addit in rei confirmationem Auerrois ſe nouiſſe fæ-
minam

minam in vicinia cohabitantem probis moribus, & fidei integræ, quæ iureiurando confirmarit, concepiſſe infantem, ſemine ex balneo attracto, quod profudiſſet laſciuiens. Contrarium tamen quod ſemen mulieris excernatur & actiuè concurrat ad generandi effectum, tenent Gale. li. 2. de ſemine ſiue ſpermate. & li. 14. de vſu partiũ corporis humani. Auicenna doctrina quinta Fen primæ primi, & lib. 9. de animalibus cap. 3. Albertus lib. 15. de animalibus prope finem. In quam ſententiam tanquam magis phyſicam deſcendunt etiam Theologi. Guilhelmus Pariſienſis loco citato. Scotus in 3. ſentent. d. 4. latiſsimè Cardinal. Caietanus in 2.2. S. Thomæ q. 154. artic. 12. & oſtendit etiam eſſe ſententiam S. Thomæ: Franciſcus Ferrarienſis ſuper caput 11. lib. 4. S. Thomæ contra gentes, & alij alibi. Horum doctorum ſententia, quam veriſsimam puto, eſt quod ſemen mulieris dependenter concurrat cum cauſalitate viri, ita vt vtrumque ſit neceſſarium ad generationem. Et profecto vt rectè Caietanus docet, multum obſtat opinioni Ariſtotelis, quod natura poſuit veneream magnam delectationem in reſolutione ſeu emiſsione ſeminis in muliere. Cum enim natura agat propter finem, ita quod ex finali cauſa optima ſumatur ratio in naturalibus, conſequens eſt, quod natura oppoſuerit delectationem in tali

in tali ſemine propter bonum ſpeciei conſeruandæ, ſicut in ſeminatione viri. Et cum manifeſtè appareat, quod eſt delectatio non ſicut in confricationibus & alleuiationibus naturæ, ſed venerea, adeo vt ſenſibiliter quietet concupiſcentiam veneream in mulieribus: non eſt conſentaneum rationi, quod hujuſmodi ſeminatio ſit excremētum vteri, ſed quod ſit à natura ordinata ad conſeruationem ſpeciei. Delectatio enim venerea ex propria ratione ad actus generationi deſeruientes ſpectat, & illos conſequitur. His accedit pro confirmatione opinionis Galeni, quod vt ipſe & alij tradūt, & veritas eſt, quod mulieres patiantur pollutionem, & committuut peccatum mollitiei, cuius ipſe contrarium exiſtimaui, & reſpondi aliquando cum Theologiam in monaſterio Prumienſi docerem, motus auctoritate & philoſophia Ariſtot. ſed lecto Galeno & eius fundamento, & hiſtorijs ſanctorū & de illuſionibus mulierū, adhęſi Galeni ſententiæ. Mouet etiam ad confirmationē huius doctrinæ; ſecundū leges & iuriſperitos, in foro ciuili mortis pæna imponitur mulierib⁹ inuicē in libidinis & veneris actū prorumpentib⁹ & ſe corrumpentib⁹; aut, vt quidā loquūtur, ſe mutuò ſubagitantibus, vt text. eſt in L. fœdiſsimā, C. ad L. Iuliam de adult. ſecundū vnū ſenſum. Gloſ. Salyc. & Godefr. ibidē, & Cynus dicit quaſdam mulie-

mulieres fœdiſsima nequitia tentari, quæ libidinem ſuam excercent in alias mulieres, eaſque inſectantur vt viri. De hac mulierum libidine Nicolaus Boërius in deciſ.316. numero 13. Damhauderus in rerum criminal. praxi cap.96. num.10 Iulius Clarus lib. 5. ſentent. Recept. Iuris §. Fornicatio, num. 28. Rationes Ariſtotelis contra Galeni & Theologorum ſententiam ſoluit Caietan. loco citato. Ex his ergo elicitur, non eſſe difficile Dæmoni, in muliere commouere libidinem & voluptatē, etiam ſi ipſe è ſua propria ſubſtantia nullum ſemen ſecernat. Vnum hic notandum ſingulare ex Guilhelmo Pariſienſi, occaſione illius dicti S. Pauli 1. Corint. 11. Mulier debet velare caput ſuum, & propter angelos: hoc quidem intellexerunt de angelis malis, quorum libidinem opinantur vehmenter prouocari ac inflam̄ari pulchritudine muliebrium capillorum: & ſic incubi magis infeſti ſunt mulieribus pulchros crines habentibus. Quod contingit Deo iuſtè permittente, propter vanitatem, pompam, complacentiamque inanem talium mulierum: Aut enim in cultu & tinctura crinium cura nimia intendunt: aut ſua pulchritudine alios in ſuam libidinem inflammare conſueuerunt: aut in eis inſolenter gloriantur. Et forſitan, ait, ad terrorem diuinæ bonitatis, prouidentia hanc tentationem à malignis ſpiritibus eas pati ſinit, vt ab huiuſmodi

modi cultu deſiſtant,timentes viros ad ſuam libidinem inflammare, dum ipſos Dæmones ad eam inſtigare & prouocare videntur.

Poſtremò, in maleficorum & ſagarum cum Dæmone coitu etſi poſsibile ſit ad procurationem Dæmonis in caſu ſequi generationem, iuxta Thelogorum ſententiam, tamen communiter non fit: cum Dæmon nõ tam intendat generationem, quam ſpurcitiã eorum: nec verum infundit ſemen, ſed alium humorem, aut ſaltem ſemen ſuo calore naturali deſtitutum, vt confeſsione fere omnium, qui in Germania, Gallia & Italia & alibi in tali crimine deprehenſi ſunt, didicimus. De quibus multa exempla Bodinus lib. 2. cap. 7. & aliqua Grilland. & DD. mallei malificorũ. Et apud nos omnis ætatis vtriuſque ſexus & ſtatus homines confitentur, ſe expertos hanc fæditatem cum ſuis circunſtantijs. Et qui negat omnis ætatis & ſexus in hoc fædus recipi: etiam bis duo, quatuor facere, inficiari audebit, vt verbis Thomæ Eraſti vtar. Et vt ex noſtris aliqua ſubſcribam: Ioannes Cuno prima vice, quando fidei & Deo abrenunciauit, matre verba prædicente, & celebratis nuptijs, vt vocat, rem veneream habuit cum ſua Amaſia, quam Capribarbam nominauit. Mater huius iuuenis Meiſſenbeins Anna / prima vice, adiacẽte proprio marito, & eo dormiente, cum ſuo Fedderhanß actum carnalem con-

ſummauit, & experta eſt non ſemen naturale, ſed frigidum, & poſt tres dies idem Amaſius nocte redijt, & iterum fœdum actum repetijt, tunc vir adiacens excitatus interrogauit, quid rei & tumultus eſſet in cubiculo? Cui ipſa reſpondit ſpectrum fuiſſe, & virum ad ſe veniſſe. Tunc maritus: Si ſcirem te ex numero talium perſonarum eſſe, nunquam mihi amplius condormires. Deinde in loco conuentus dicto Hetzenroderheidt nigram materiam, aptam ad vnctionem, mulieri dedit, quam in nomine Diaboli mariti dormientis auribus imponeret, vt profundiùs dormiret. Nemo miretur hoc factum in præſentia mariti: ſimile enim legimus in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. Erat, vt narrat, in regione illa miſera mulier, quæ à quodam petulante Diabolo vexabatur. Habebat autem virum tam execrabilis commercij prorſus ignarum. Abutebatur igitur ea etiam in eodem lecto, cubante marito, inuiſibiliter impuriſsimus ille adulter, & incredibili vexabat libidine. Sex annis latuit malum, nec detexit mulier tantũ crimen. Septimo verò anno cõfuſa eſt in ſeipſa, & expauit, tum propter colluuionem tam continuæ turpitudinis, tum propter timorem Dei, cuius iudicio ſingulis momentis timebat intercipi & damnari. Cõfugit ad confeſsiones, peragrat ad loca ſancta, ſanctorũ implorat ſuffragia, Eleemoſynas largitur.

gitur: quotidie, vt prius, & importuniùs à dæmone infeſtatur. Deniq; in publicũ ſcelus effuſum eſt. Quo audito & cognito maritus eius contuberniũ execratur. Interea vir Dei S. Bernard. cum comitatu ſuo aduenit, cuius aduentũ infœlix mulier vt intellexit, acceſsit & ad eius pedes tremebunda ſe proiecit, aperiens cum lachrymis horribilẽ paſsionem, & ludificationem inueteratam, & quod nihil ei omnia profeciſſent, quæcunq; feciſſet. Addidit, ſibi ab oppreſſore aduentum eius prædictum, & minaciter interdictum, ne ante eius præſentiam veniret, quia nihil ei prodeſſet, & ipſe recedente Abbate, qui fuerat amator, crudeliſsimus fieret perſecutor. Vir Dei hęc audiens blandis mulierẽ verbis cõſolatur, & de cœlo promittens auxiliũ, pręcepit vt die altera (iam enim nox inſtabat) cõfidens in Domino reuerteretur. Reuerſa manè, cũ viro Dei blaſphemias & minas, quas eadẽ nocte ab incubo ſuo audierat, retuliſſet: Ne cures, inquit vir Dei, minas eius, ſed vade tolle baculũ hũc noſtrum, & pone in lectulo tuo, & ſi quid poteſt, agat. Egit mulier quod iuſſum fuerat, & recubans in lectulo ſuo, ſigno crucis munita iuxta ſe baculũ ponit. Adeſt ille cõtinuò, ſed nec ad conſuetũ opꝰ, nec ad ipſum cubile præſumit accedere: minatur tamẽ acerrimè, ꝙ diſcedente viro Dei ipſe in eius ſupplicia reuerteretur. Inſtabat dies Dominica, & voluit

 vir Dei

vir Dei per edictũ publicum Epiſcopi populum in Eccleſiam conueniri. Cum maximus populus conueniſset, inter miſſarum ſolemnia Comitantibus Carnotenſi & Nannetenſi Epiſcopis, ambonem conſcendit, & vt omnes, qui in Eccleſia erant, accenſas candelas in manibus tenerent, locuturus edidit. Quod & ipſe cum Epiſcopis & clericis faciens, inauditos Diaboli auſus publicè aperit, & fornicatorem ſpiritum, qui in tam horrenda inquinamenta etiam contra naturam ſuam exarſerat, cum omnium fideliũ, qui aderant, ſubſcriptione anathematizat, & auctoritate Chriſti tam ad illam, quam ad omnes mulieres deinceps interdicit acceſſum. Extinctis itaque ſacramentalibus illis luminibus, extincta eſt tota virtus Diaboli, & mulieri poſt confeſsionem communicanti nunquam poſtea inimicus apparuit. Ex hac hiſtoria conſtat nunc ſimilia opera Dæmonem facere, qualia temporibus Auguſtini, Bernardi, Guilhelmi Pariſienſ. & aliorum, qui nos multo tempore præceſserunt, nec aliquid noui confiteri noſtros maleficos, quod ab hoſte maligno olim non fuerit factum: formam & pellem bene mutat, ſed non mores, malitiam ac fallaciam. Et ſic ſemper in hoc negocio, ſicut in alijs, verum manet illud Eccleſiaſtes cap. 1. Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum

eſt.

eſt. Nihil ſub ſole nouum, nec valet quiſquã dicere; Ecce hoc recens eſt, iam enim præceſſit in ſeculis, quæ fuerunt ante nos. Libet adhuc ad propoſitum vnum ex noſtris addere in dictorũm confirmationem. Anno Domini 1589. 15. Iulij extremo ſupplicio eſt affecta malefica quædam nomine Maria, ex pago S. Medardi, prope Monaſterium S. Matthiæ, extra Ciuitatem Treuirenſem, qui pagus ſubeſt iuriſdictioni monaſterij. Hæc quàm primum crimen & maleficia ſua confeſſa fuit, cum iam prætor, Scabini adiuncti & notarius, qui eius examini præerant, diſceſsiſſent relicta ea in cuſtodia valde malè fuit verberibus excepta ab amaſio, & qui antea fuerat amator, vt minatus etiam fuit mulieri in vita S. Bernardi, crudeliſsimus factus eſt perſecutor, quia veritatem rei geſtæ Iudici & ſcabinis aperuerat, & iterum ad Deum redire ſtatuerat. Inimicus nec dum verberibus contentus, ſed etiam linguam è faucibus vi eruere, & ipſam mulierẽ, iugulare contendit, niſi nuncius ſuperueniſſet, quem ob Dei amorem mulier rogauit, vt ei ſacramentalem & benedictam candelam communicaret. Scabini & notarius regreſsi ad ipſam, linguam ore prominentem, & quaſi extractam viderunt, & omnino tremebundos geſtus in muliere animaduerterunt. Hæc mulier inter reliqua confeſsionis puncta cõfeſſa eſt, quod cum ſemel laboraret mẽſtruo,

Amaſius nomine Beelzebub ad ipſam venerit volens venerem exercere, & eam menſtruo laborātem cognoſcens noluerit commercium habere, ſed hoc dixerit diſcedēdo. Exempla quæ hactenus ex actis inſerui, & poſtmodum inſerturus ſum, auctentica ſunt, & ſcripta ſubſcriptaq; manibus notariorum eorum, qui ea coram criminalibus iudicibus ſiue præfectis locorum, & aliquibus ſemper ſcabinis in examine adiunctis in notam receperunt.

Malefici vim generativā coniugum impedire poſſunt ope dæmonū.

6. Concluſ. *Malefici ope diabolica adiuti poſſunt impedire vim generatiuam inter coniuges, vel alias perſonas.*

Patet ex iure canonico in titulo de frigid. & malefic. & 33. q. 1, ca. Si per ſortiarias. Et ratio eſt manifeſta: Poteſtas dæmonis eſt maior poteſtate hominis, ſed opere humano poteſt aliquis fieri impotens ad carnalem copulam, vt per caſtrationem, ruptionem, herbas, vel medicinas. Sic tenent communiter Theologi in 4. ſentent. diſt. 34. Canoniſtæ in tit. de frigid. & mal. & in d. 33. q. 1. c. Si per Sortiarias. Poteſt autem tale impedimentum poni, vel impediendo corpora, ne mutuò appropinquent, vel adhibendo occultè virtutes rerum, quas dæmon optimè nouit ad hoc validas; vel turbando imaginationem & phantaſiam, ita vt reddat alterum coniugum exoſum:

ſum: vel prohibendo miſsionem ſpirituum ad membra, in quibus eſt virtus motiua & ſeminatiua; & alijs modis, qui ſunt dæmonibus cogniti, nobis autem occulti. Legendus ſuper hac materia Paludanus in 4. ſentent. diſt. 34.

7. Concluſio. *Malefici auxilio dæmonum poſſunt morbos inferre, homines ſuis incantationibus interficere, & pecora occidere.*

Malefici tam hominibus quã pecoribus morbos & necem inferre poſſunt.

CONSTAT in primis ex hiſtoria Iob. 2. ca. quem percuſsit vlcere peſsimo à planta pedis vſque ad verticem. Et in Euangelio Luc. 13. & Marc. 9. dæmon reddidit hominem ſurdum & mutum. Et S. Auguſtinus in lib. de diuinat. cap. 6. teſtatur ſæpè accipere poteſtatem morbos immittendi, & aërem viciando morbidum reddendi. Idem patet ex L. Multi. C. de malefic. & Mathem. Multi, (ait lex) magicis artibus vſi elementa turbare, vitas inſontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quiſque ſuos cõficiat malis artibus inimicos: hos, quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis peſtis abſumat. Efficiunt autẽ talia malefici ſiue venefici, cauſis naturalib⁹, veneno, intoxicationibus, herbis alijſq; medijs, quæ multis modis norunt præparare, & cautiſsimè applicare.

Narrant quidam, quod Auarroes Auicennam intoxicauerit, ponendo toxicum ſuper folia libri, quem Auicenna ſolitus fuerat legere: quanto magis diabolica ars nouit omnia occultiſsimè adhibere? De huiuſmodi herbis, quibus homines ſolent necare, mentio fit. In l. 3. §. adiectio. & ſeq. ff. ad legem Corneliã de ſicarijs & veneficis. Eiuſmodi ſunt cicuta, Salmandria, Aconitum, Pintuocarpus, ſiue Pytiocampas, Bobuſtrum, Mandragora & Cantharides. Aliquando inficiunt etiam aërem circumſtantem, quem homo reſpirando attrahit. Aliquãdo inſidiãtur dormientibus. Familiare autem eſt maleficis vetulis, vt infantes & tenellos pueros faſcinent. Hoc autẽ efficitur quandoq; vt Doctores tradunt, ex forti imaginatione hoc modo: fortis imaginatio immutat corporis coniuncti ſpiritus, & hinc imutatio ſpirituum maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpiritus perueniunt. Oculi autem inficiunt aërem continuum, vſque ad determinatum ſpacium: quomodo ſpecula noua & pura ex aſpectu mulieris menſtruatæ, vt tradit Ariſtoteles in libro de ſumno & vigilia, maculis inficiuntur. Sic etiam anima vetulæ vehementiſsimè ad malitiam concitata, aſpectu venenoſo, & noxio corpus tenerum infantis inficit. Contingit etiam, ad talem effectũ, malignum ſpiritũ ex pacto concurrere. & occultè lędere infantem,

8. Concl.

8. Concluſ. *Magi & malefici poſſunt multos morbos curare quibus nulla medicorum ſcientia mederi valet, non tamen omnes.*

PROBATVR prima pars: quia vtuntur arte Dæmonum, qui præſtant naturæ ſubtilitate, & longa rerum experientia: & multo rectiùs omnibus medicis norunt rerum naturalium virtutes & cauſas. Sic Plinius li. 24. cap. 17. variarum meminit herbarum, quibus Magi vel ad morbos depellendos, aut etiam inferendos, vtuntur: quæ quia hominibus ſunt ignotæ, & velociſsimæ operationis, plurimum admirationis adferunt neſcientibus. Ad idem facit ratio S. Thom. in qq. diſputatis de potentia q. 6. art. 3. Sicut ars, quæ imitatur naturam, poteſt quædam, quæ natura nequit, efficere: ita dæmones multa facere poſſunt, quæ & præter humanũ ingenium, omnem artem, & ſolitum naturæ curſum ſunt.

Patet etiam ſecunda pars, quòd non poſſint curare omnes morbos; Quia quicquid poſſunt in hac arte, hoc efficiunt per applicationem cauſarum naturalium: ſed hæ non poſſunt curare omnem morbum, maximè ſenectutis.

Dices: Si Dæmones tantæ ſunt ſubtilitatis in naturalibus, poſſent ne protrahere vitam hominis ad octingentos, vel nongentos

annos, ſicút olim homines viuebant? Reſpondetur, quód non: quia per intemperantiam & ignorantiam hominum natura eſt valde corrupta, & morbis infecta: & res naturales, preſertim cũ etiam terra deficiat à prima ſua integritate, non ſunt tanti vigoris & virtutis, ſicuti in principio creationis. Statim poſt rerum creationem, ex diuina diſpoſitione, omnia erant maioris perfectionis: complexio hominum fortior & conſtantior, ac cœli influentia ſalubrior. Vide ad hanc materiam Franciſcum Victor. in Relectione de arte Magica, in ſolut. ad 4. non longè à fine, & Ioſephum Angles in q. de ead. materia, octaua difficultate.

Non licet magorum vt, remedio vel cõſilio in maleſici tollendis.

9. Concluſ. *Quamuis Magi & maleſiti poſſint multos morbos curare, & maleficia illata ſæpè diſſoluere, licèt non omnia: non eſt tamen licitum Magos vel maleficos accedere pro diſſolutione: & qui contra facit, grauiſſimè peccat.*

PROBATVR Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini. & cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad Magos, &c. interficiam eam, & Deut. 18. & 26. q. 7. cap. Non obſeruetis: & in Cod. de malefic. & mathe. L. Nullus, & L. Nemo. Et hoc in tantum verũ eſt, quod etiamſi maleficus paratus

eſſet,

eſſet, nō eſſet licitum vti ipſius opera, contra Angelum in verb. Superſtitio §.13. allegantem pro ſe Aureolum in 4. diſt.34. qui putat eſſe licitum petere diſſolutionem à parato: Sed communis ſententia eſt in contrarium. S. Thom. in 4. diſt.34, q.1. art.3, S. Bonauent. ibidem q. 2. Sylueſter in verb. maleficium. q.8. Caietanus & Aurea Armilla ibidem, Turrecremata 33.q.1. ſuper ca. Si per ſortiarias. Martinus Nauar. in manuali cap. 11. num.29. Ratio etiam probat. Maleficus communiter nō poteſt tollere, niſi per inuocationem & auxilium Dæmonis. At Dæmonis auxilium inuocare ex ſe malum eſt, & nulla circunſtantia poteſt muniri, vt ſit bonum. Ergo quiſquis petit à malefico, vt faciat id, quod ſine peccato non poteſt, peccat: quia ſic petens, conſentit peccato alterius. Non ſolum autem qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. *Rom. 1.*

Si tamen maleficium adhibitum tale eſſet, quod ſine inuocatione dæmonis remoueri poſſet, per remotionem ſignorum aut vnguētorum, tunc non eſſet illicitum procurare ipſius diſſolutionem. Licitum autem eſt maleficia ſoluere per opera pia & Eccleſiaſtica, vtpote exorciſmos, ſacramentalia, ſacramentorū frequentationem, orationes, ieiunia, aliaque pietatis exercitia, de quibus in cap. Si per ſortiarias.

10. Con-

10. Concluſ. *Magi & malefici, poteſtate dæmonum inſtructi, poſſunt tempeſtates mouere, pluuias, tonitrua, grandinem, pruinam, aliaq́ meteora producere.*

Iob.1.et 2. PROBATVR ex hiſtoria Iob, Sathanæ procuratione, ignis de cœlo cecidit, & tactas oues, pueroſq́; conſumpſit, & iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quę corruens oppreſsit liberos, & in Pſal. 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſsiones eorum igni. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram & tribulationem, immiſsiones per Angelos malos, &c. Super quæ verba legendus eſt Auguſtin. Idem patet in C. de malefic. & mathem. L. Multi. Verb. Elementa turbare, & ibidem L. eorum: cuius verba ſunt. Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſsimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinē deflexiſſe deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus nō cuiuſq́; ſalus aut æſtimatio

matio læderetur, ſed quorum proficit actus ne diuina munera, & labores hominum ſternerentur. Hæc in d. L.

Probatur ratione. Omnia meteorologica, vt conſtat ex libris Ariſtotelis Meteorologicis, generantur in regione aëris, ex concurſu elementorum & cauſarum naturalium. Sed dæmonibus hęc inferiora ſubiacent, quoad motum localem, Deo permittente: ergo.

11. Concluſio. *Quæ ex proxima elicitur: Magi & malefici poſſunt efficere ſterilitatem, & rerum neceſſariarum ad conſeruationem humanæ vitæ inopiam.*

PROBATVR. Omnia quæ in terra creſcunt, & neceſſaria ſunt ad ſuſtentationem hominum, dependent ex motu & influentia corporum cœleſtium, & elementorum temperamento. Si igitur elementa turbentur, tempeſtates ventiq; ſine ordine & modo excitentur, nec non grandines & pruina immittantur, quæ agris, vineis, arboribus & frugibus, noceant: ſequuntur ſterilitas & rerum inopia.

12. Concluſ. *Magi & malefici ſæpè transferuntur corporibus verè & realiter de loco ad locum, & ad conuentus ſuos.*

HAEC

Haec Concluſ. eſt contra Ioan. Franciſcum Ponzinibium in lib. de Lamijs & excellentia vtriuſque iuris, qui habetur in vol.10. Oceani Iuris, contra Andream Alciatũ lib. 8. parergon Iuris. cap. 22. Martinum Arles in tract. de ſuperſtionibus, Vlricum Molitorem in Dialogis de Pythonicis mulieribus, & alios quoſdam. Communis autem & vera ſententia tenet concluſionem. Sic tradunt Turrecrem. in ca. Epiſcopi .26. q. 5. Guilhelmus pariſienſis vltima parte de Vniuerſo: cap. 21. Malleus in 1. & 2. par. Bartholomæus Spineus in q. de ſtrigibus cap. 5. & in Apologia prima contra ponzinibium. Franciſ. Victor. in Relect. de arte magica, à num. 32. Alfonſus Caſtren. li. 1. de iuſta hæret. punitione à cap. 14. Syلueſt. in verb. Hæreſis. 3. à num. 6. Card. Caietan. 2 2. q. 95. ſuper. art. 3. S. Thom. Ioſep. Angles in floribus loc. citat. difficult. 5. Mart. Nauar. in manuali cap. 11. num. 38. Paul. Grill. Iuriſconſultus latiſsimè in lib. 2. de Sortilegijs q. 7. Ioan. Bodinus lib. 2. cap. 4. & hæc eſt communis ſententia, cui contradicere, repugnat Theologiæ, Philoſophiæ, & rerum experientiæ certiſsimæ.

Probatur concluſio. Dæmones ſunt integri in potentia naturali, ſicut boni Angeli, vt probatum eſt in preludio 8. Sed boni Angeli poſſunt transferre corpora breuiſsimo tempore de loco ad locũ: ergo & mali. Aſſumptũ proba-

probatur ex 14.cap. Danielis. Angelus appræhendit prophetam Abacuc in vertice capitis, & ex Iudæa breuiſsimo tempore in Babylonem tulit, & reſtituit iterum confeſtim in locum ſuum, vt ſcriptura loquitur: & Angelus malus, Matthæi 4. aſſumpſit Saluatorem, & ſtatuit ſupra pinnaculum templi, & in Euangelio Dæmones á Chriſto expulſi, ex permiſſione diuina intrauerunt porcos, & eos præcipitarunt in mare. Fit autem huiuſmodi tranſlatio breuiſsimo tẽpore non tamẽ in inſtanti: quia motus tanto velocior eſt, quanto maior virtus mouentis, vt rerum experientia & philoſophia teſtantur. Vnde philoſophi credunt, ſi motor infinitæ ſit virtutis, motum poſſe fieri in inſtãti. Eſt autem maior potentia diaboli, quam homo cognoſcere valeat. Quare facilè colligi poteſt, quod diabolus breuiſsimo tempore deferre corpora ad remotiſsima loca valet. Conſtat etiam hæc veritas experientia: Multi vtriuſq; ſexus viri, mulieres, pueri & puellæ confitentur id verũ eſſe. Imò quandoque deferuntur à dęmonibus ad curſum: & quia vel nomen Ieſus ex improuiſo nominant, vel ſigno crucis ſe muniunt, vel aliud ſignũ Chriſtiani pręſtant, alijs diſparentibus, pedeſtris ordinis fiunt in redeundo, qui ferebãtur à diabolo in adeun lo conuentum: quandoque cadunt ex arboribus in terram, & membra collidunt: quandoque, quia

leges diaboli tranſgrediuntur, miſerè vel à diabolo tractantur, vel à ſocijs percutiuntur. Quoniam in priori æditione ſpem dedi me experientijs data meliori occaſione vberiùs concluſionem probaturum, id nunc præſtare decreui: in primis aliena, deinde noſtra inſeram, Paulus Grillandus Iuriſconſultus Italus in lib. 2. de Sortilegijs q. refert cum alijs experimentis, quod nec dum, inquit, decem elapſi ſunt anni, quod mulier quædam iuuencula, infra 16. annum ætatis ſuæ exiſtens, adhuc virgo, Sabinenſis Diocęſis, ex altero tamen oppido oriunda, à quadam alia malefica ſeducta, & ad ludum ducta fuerit, vt profiteretur illam ſectam, & præmonita ne ſigno crucis ſe muniret in loco congregationis, acceſſerunt, iuuencula videns maximam virorum & mulierum multitudinem, & principem ipſum Sathanam in ſolio maieſtatis ſuperbè ſedentem, & ornamentis auratis, & purpuratis veſtibus decoratum, vehementer obſtupuit, & cum eſſet ſimplex, incauta, immemor præmiſſæ admonitionis, ſtupefacta & admirata rerum magnificentiam & ſtatum, ſigno crucis ſe muniuit, dicendo: Ieſu benedetto, che coſa è queſta? id eſt Ieſu benedicte, quæ res eſt iſta? Nec dum verba protulerat, ſtatim cuncta euanuêre, & omnibus luminaribus penitus extinctis, ſola miſera in maximis tenebris remanſit, & maximo terrore affecta,

fecta, pene mortua eſt. Recordata nominis Ieſu & B. Virginis Mariæ, deuotiſsimis precibus ſe illis cõmendauit, & vouit caſtitatem, ſi incolumis euaderet. Quidã ſenex ruſticus vna cum filia & aſello tranſibat locum, vbi puella erat, & plurimum de ſorte ſua lamentabatur. Qui ſenex audito gemitu acceſsit, dicens, filia mea quid facis hic ſola tempore nocturno? quam videns nudam magis obſtupuit. Virgo pudore confuſa lachrimans & ſuſpiria trahens, viro commendauit, vt illam duceret ſecum ad domum ſuam, quæ non multum diſtabat. In itinere totam facti ſeriem narrauit. Quibꝰ auditis ſenex obſtupuit & cum intellexiſſet de patria & parentibus virginis, decreuit parentes certiores reddere & puellam reſtituere. Retinuit eam domi ſuę duobus, aut tribus diebus, & vxor viri eam beneuolè tractauit. Poſt triduum ſenex iuuenculam aſello ſuo impoſitam reduxit ad patriam & parentibus reſtituit: Qui exiſtimabant puellam raptam, vel à milite, vel alio nequam, nocturno tempore. Senex benigniſſimè, vt decebat, à parentibus puellæ ſuſceptus & tractatus, & tandem dimiſsus cum muneribus. Puella quæ dono Dei & interceſsione B. Virginis periculum euaſerat, votum adimplere decreuit, & ingreſſa eſt monaſterium S. Franciſci, aſſumptoque habitu profeſsionẽ fecit cõſentientibus parentibus, & caſtiſsimè

vixit. Maleficam verò, quæ filiam ad illum locum cõuentus duxerat, denunciarunt curiæ; & re comperta publicè fuit igne combuſta. Aliud quod etiam in Italia contigit, narrat Bartholomæus Spineus in q. de ſtrigibus cap. 18. Quidam, inquit, Andreas Magnanus Bergomenſis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod à quodam ſuo affine Venetijs commorante cognouit, hoc quod contigit ſuperioribus annis, quandam puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo ſui affinis; quam manè repertam nudam, recognitamq́;, quia conſobrina erat, cum interrogaſſent, quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare? Plorans illa poſtquàm veſtita ab illis fuit, hæc narrauit. Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de lateribus extracto, perungentem corpus. Et ſtatim aſſumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis aſcendens extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. Cumque ipſa quoq; de lecto ſurgens, meum vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum, vbi matrem puero huic inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum

matrem

matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidiſſem, & comminantem, nomen Domini IESV & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda ſolaque remanſi. His auditis à puella omnia hæc affinis ſcripſit Inquiſitori Bergomenſi, à quo mater capta & tormentis expoſita cuncta confeſſa eſt, & addidit ſe à Dæmone pluſquam quinquageſies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret, ſed tamen nunquam præualuiſſe, eo quod ſemper puerum ſigno crucis & ſanctis orationibus parentum munitum inuenerit. Haud diſsimilia refert Bodinus lib. 2. cap. 4. in Gallia contigiſſe & inter alia, de Lochiana Saga. Vir enim quidam tenuis cum vxorem interdum abeſſe noctu perciperet, bonamque noctis partem emanere: præterea dicentem ſe, aut ad deonerandum aluum egredi: aut ad lauandum cum vicina ſua, aliquoties falſi euiciſſet, ſuſpicionem concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus eſt, niſi locum quò proficiſcebatur, indicaret. Illa ſibi à periculo metuens, rem vt erat confeſſa eſt atque vt explores, & videas hæc ita ſe habere, ſi volueris, eòdem deuenies.

Tunc tradidit ei vnguentum, quo ſe vterque inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus Diabolus eos Lochijs in Arenarias

Burdegalenſes magno ſpacio diſtantes exportauit. Videns itaque vir ſe in ignota Magorũ & Dæmonum humana ſpecie, aſpectus tamen horrifici, frequentia verſari, dicere cepit: Deus mi, vbi nam ſumus? hoc dicto, repente cætus diſparuit. Ille vero cernens nuditatem ſui corporis oberrauit per agros, donec manè ruſticos inuenit, qui ipſum in viam deduxerunt. Reuerſus Lochias ad Quęſtorem rerum capitalium recta via contendit, qui audita probè hiſtoria fæminam præhendi iuſsit: Illa vero minutatim omnia confeſsa eſt, & vltro agnouit peccatũ. Aliud refert, quod cuidam nobili viro ad Melodunum accidit, qui Molitoris verbis & propria curioſitate ductus cętum maleficorum adijt, ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis nõ inuocaret Deum. Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volenti nobili viro diſcedere, cætus abſceſsit. Nobilis reuerſus maleficum indicare ſtatuerat, ſed ille admonitus fugá ſibi conſuluit. Et de Lugdunenſi potenti muliere narrat, quod nocte ſurgens lucem accendit, & arrepta pyxide ſe inunxit & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus obſeruãs mœchus, qui cum ea cubauerat, lucernam capit, peruestigat vndique & ea non inuenta, cum pyxidem vnguenti reperiſset, curioſo animo exploraturus virtutem vnguenti, fecit prout mulier ſe habuerat, ſtatim elatus comperit

perit ſe cum Magorum cætu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt: Sed cum primũ Dei opem implorauit, euanuit totus cætus. Ipſe verò Lugdunũ reuerſus pedibus, maleficam accuſauit, quæ confeſſa rém totam igne perijt. Multa quæ in Germania contigerunt habet malleus maleficarũ, ſed ex noſtris quæ recentiſsima & notiſsima ſunt, placet aliqua adiungere. Anno Domini 1589. 22. Septemb. quidam Villicus nomine Michaël, de pago Longen, ſub iuriſdictione Reuerendiſsimi Domini noſtri Archiepiſcopi Treuirenſis, in præfectura Pfaltzel extremum ſupplicium pertulit, qui inter reliquos articulos confeſſus eſt, quod circa diem natalem Chriſti tunc præteritam ad locũ Congregationis cis Moſellam, ad crucem prope pagum Lonckvvich deportatus fuerit, & cum ad dictum locum tardiùs veniſſet, congregatio abſoluta extitit, tunc tacitè dixit: Domine Deus, iam factum eſt, tunc in eodem morali temporis puncto cecidit in terram planam: & circa horam vndecimam noctis verſus Moſellam ſe contulit, accepta ſcapha traiecit, domum rediens ad lectum ſe recepit. Hoc anno 1591. 4. die menſis Maij, in quo adhuc verſamur, etiam in præfectura Palatiolenſi igne vitam finiuit quidã Martinus de Corlingen, qui inter alia confeſſus eſt, quod bis à curſu & conuentu, qui fuerat prope Pagum dictum Pellingen,

rediens, ceciderit inter frutices, eo quod dixiſſet. O Deus, quomodo huc appulimus? Idem confeſſus eſt quid ſatis memorabile, quod videlicet illo anno ſuperiori, quando maxima fuit annonæ in his partibus penuria, &, ſi benè recolo, contigit talis caritas Anno Domini 1584. in vere, Treuiris emerit duas menſuras ſiliginis, quas noſtrates viercellas nominant, & quia edictum Ciuitatis publicatum extitit, ne frumenta dimitterentur extra ciuitatem, propter ciuium neceſsitatem, commodè exportare non potuit. Dæmon ipſum prope portam ciuitatis, dictam antiquam: in loco, iuxta muros, vbi aliquando fuit capella Sanctiſsimæ Trinitati ſacra, cum ſacco frumenti in aêrem ſuſtulit, & trans murum & foſſata depoſuit, deinde cum frumento domum abijt. Curioſus hic dubitare poſsit quis ſaccum frumenti tulerit? Reſponſio digna data eſt in ſimili, Domino Henrico Huiltzbach, Iuris Doctori, prætori huius Ciuitatis Treuirenſis, qui cum ante duos annos coram alijs maleficum doctum examinaret ſuper articulis, de quo præceſſerant teſtimonia, quod in congregatione in ſella ſediſſet, exactius rem cognoſcere deſiderans, interrogauit, quis ſedem attuliſſet? Examinatus moleſtè curioſam interrogationem ferens reſpondit, quod principium peteret, addens: qui me depor-

deportauit, nunquid potuit & ſedem deferre? Sic in propoſito qui hominem tranſtulit, ſaccum cum frumento ſimul portauit. Sicut idem Angelus qui Abacuc prophetam ex Iudæa in Babylonem portauit, ſimul etiam pulmentum pro prandio Danielis tranſtulit. Anno Domini 1586. 13. Auguſti, quædam malefica nomine Gertrudis, de oppidulo Erangh, cum alijs incinerata eſt, quæ cum quadam vice ad cætum, qui tunc congregandus in Hetzenroderheidt, portaretur à Diabolo ſub forma hirci, Deum nominauit neſcio qua occaſione, & ſic Hircus eam in frtuices & ſpinas deiecit, ita quod valde malè ſe læſerit. Altera die domum rediens vicinis dixit, quod ſupplicatum iuiſſet ad Beatam Virginem in Cluſam Euerhardi. Adhuc vnum ex proceſſu Meiſſenbeins Annæ annotandum. Hæc cum Coloniæ ageret quadam vice vecta hirco cum Amaſio rediјt ad ſolitum cætum in Hetzenroderheidt, eſt enim hic locus nominatiſſimus apud maleficos & ſagas, generales conuentus vt plurimum noſtrates ibidem celebrant, finito cætu ſiue concilio incidit in contentionem ratione quorundam bonorum cum propria filia, eamque verberauit in præſentia filij, vt non ſolum mater, ſed etiam filius & filia depoſuerunt. Plurima ſimilia facta adferre poſſem, ſed hæc

ſufficiant: abundant enim his noſtrorum iudicum acta & proceſſus & res tam clara eſt, vt nemo negare poſsit, niſi ſolem de mundo tollere audeat: Hic reſpondendum vni argumento Franciſci Ponzinibij, quod quidam maleficorũ aduocati Achilleum putant, cum ne quidem Therſitis ſit. Confeſsio debet continere verum & poſsibile, per Gloſſam, Baldum & alios in l. 1. C. de confeſſ. & Gloſſ. in c. fin. de Confeſsis in 6. ff. ad legem Aquil. l. Inde Neratius, §. fin. Sed iſta quæ confitentur de delatione reali, reſpuunt ius & natura; ergo non ſequitur: iſtæ mulieres ſic confitentur, ergo ſic eſt. Nam confeſsio longè diſtat ab actu: & quicquid eſt contra naturam, deficit in ſuis principijs, ergo naturaliter eſt impoſsibile. Ad hoc argumentum facilis eſt reſponſio. Si quid probaret, argueret contra ſcripturã, quod ea quæ de delatione Abacuc,
Dani. 14. Chriſti Saluatoris, & Philippi, quem Spiritus
Matth. 4. Domini rapuit, & inuentus eſt in Azoto
Actor. 8. ſcriptura narrat, eſſent falſa, & cõtra naturam & phantaſtica. Quia ſi impoſsibilis & falſa eſt confeſsio, quod Dæmon hominem poſsit per aërem deferre, & deficit in ſuis principijs: impoſsibiles ſunt etiam dictæ tranſlationes. Et quod Egeſippus lib. 3. cap. 2. de excidio Hieroſolomitano, Arnobius lib. 2. contra gentes alijq; referunt de Simone Mago, quod volauerit, & ad orationem S. Petri ceciderit, &

crura

crura fregerit. Quia ſicut data poſsibilitate in vno, per conſequens datur in omnibus alijs, quæ ſunt eiuſdem ponderis & magnitudinis, vt S. Thomas argumentatur, in cap. 4. Matth. Ita poſita impoſsibilitate in vno, ſequitur impoſsibilitas in omnibus alijs eiuſdem ponderis ac rationis. Prætereà ſi tranſlatio realis deficit in ſuis principijs, & repugnat naturæ: aut id contingit ex parte mobilis, aut mouentis; aut vtriuſq; ſimul. Non ex parte mobilis, homo enim eſt corpus, quòd moueri poteſt tam motu naturali, quã violento, vt omnibus ſenſu præditis manifeſtiſsimum eſt. Non ex parte mouentis: quia mouens eſt fortiſsimus, & non eſt creatura ſuper terram, quæ ei comparari poſsit. Non ex parte vtriuſq;, vtpote quia non poſsit eſſe contactus debitus inter agens & patiens, qui requiritur ad actionem & paſsionem, cum homo ſit corpore affectus, Dæmon verò ſpiritualis creatura: hoc, inquam, non impedit. Nam anima mouet ſuum corpus, & Dæmon etiam corpus aſſumptum. Si quis dicat: Deus non permittit, fruſtra hoc dicitur. Quæ enim fieri & facta cognoſcimus, nec principijs naturæ, aut Theologiæ repugnãt, ea Deum permittere dubitare non debemus. Scimus enim quod nihil facere poſſumus ſine permiſsione diuina, nec aliter inueſtigamus, an Deus permittat, niſi quia ſimilia facta & fieri experi-

mur. Argumentum nunc mutatis mutandis retorquetur. Confeſsio debet eſſe vera & poſsibilis. Sed confeſsio maleficorum & ſagarum eſt vera & poſsibilis, ergo fidem meretur.

Maior probatur ex legibus & iuribus à Ponzinibio allegatis: aſſumptum conſtat ex dictis. Quicquid Theologiæ conuenit, nec naturæ principijs repugnat, & de facto contigit: verum eſt & poſsibile, ſequitur ergo optimè. Viri & mulieres confitentur delationem realem: ergo ſic eſt, ſi argumentum rectè intelligatur. Non enim confeſsio facit verum & poſsibile, quod ex rei natura eiuſq; principijs fieri nequit, vt argumentum in oppoſitum præſupponit. Sed confeſsio prodit verum, quod in facto contigit, res enim non accipit veritatem à confeſsione, ſed à propria cæcitate & exiſtentia. Quis enim tam ignarus, qui non nouerit confeſsionem diſtare ab actu. Si quis confiteatur & affirmet chimeram eſſe, non ideo, quia ignarus id confitetur, chimera eſt. Confeſsio ergo vera eſt, quando eſt conformitas ſiue adæquatio rei & principiorum in ordine ad intellectum: quod eſt in confeſsione maleficorum de reali delatione. Imò etiam Textus in Cod. Theodoſiano L. fin. de malefic. & mathemat. videtur mentionem facere congregationum magicarum ſiue maleficarum.

Sic

Sic enim ait. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur, detectum enim & conuictum competenti animaduerſione mactari perenni auctoritate cenſemus. Quid enim aliud noſtri malefici faciunt? habent magicos apparatus, nocturnis horis conueniunt, Dæmoni obſequium præſtant, Deum inhonorant & conſpirant contra Chriſtum & exercitum eius. Dicet quiſpiam: aliquando experientia compertum, quod quando mulieres dicebantur in curſu fuiſſe, domi remanſerint, nec loco ſe dimouerint. Huic dubitationi ſatisfaciet ſequens concluſio. Certum eſt enim quod aliquando non ſunt realiter in curſu & congregatione, ſed tantum repræſentatiuè: tamen tunc conſenſum Diabolo præbuerunt in repræſentationem: vt proprijs eorum confeſſionibus didicimus.

Ex dicta Concluſione elicitur, ſecundum communem ſententiam, hanc tranſlationem fieri virtute Diaboli, nec vllam virtutem habere vnguenta, herbas, baculos, aliaq; corporalia, quæ adhibentur, ſed ſigna tantum eſſe.

Dicet hic fortaſsè aliquis; compertum experientia quãdoq; eſt, alios experimenti gratia animaduertiſſe vxores ſe vnxiſiſſe, qui etiã idem præſtiterunt, & ſecuti ſunt: ergo aliqua virtus ex rei natura ineſt vnguentis. Reſpondeo:

deo: hoc non probat aliquam virtutem vnguentis ineſſe, ſed tales ex aliqua infidelitate, & quaſi fiducia implicitę in dæmonem habita id tentaſſe, & ita opera Diaboli talém tranſlationem effectam. Si quis autem forti fide inſtructus, in confuſionem diabolicæ machinationis, ad docendum & confortandum alios, nihil virtutis ineſſe huiuſmodi naturalibus, ad tales effectus vtatur, proculdubio, nulla tranſlatio ſequeretur. Proximę concluſioni obſtare videtur cap. Epiſcop. 26. q. 5. ſed huic reſpondebitur infrà in fine tractatus, in ſolutione argumentorum.

13. Concluſio. *Non ſemper corporaliter feruntur ad conuentus, ſed quandoq; fiunt illuſiones in imaginatione & phanthaſia.*

IN hac Concluſione non eſt controuerſia. Quando tamen fit illuſio, maleficorum accedit conſenſus, quia vt declaratum in præludijs 3. 4. & 5. ad maleficia requiruntur coniunctim Dæmonis poteſtas, & peruerſa malefici voluntas. Per conſenſum autem intelligo, tam implicitum, quam explicitum voluntatis actum. Et, ſi per impoſsibile, ita Deo permittente, ſenſum tam exteriorem quam interiorem ſomno ſuppримeret Dæmon, vt intellectus non aduerteret, & voluntatis

tatis conſenſus, qui præſupponit intellectus diiudicantis actum, non accederet, vt accidit in phreneticis & ſomniantibus: homo non peccaret: quia peccatum ex ſua natura voluntarium eſſe debet, vel in ſe, vel in ſua cauſa: & ſic Diabolus in huiuſmodi actibus non aſſequeretur ſuum intentum.

SECVN-

SECVNDVM MEMBRVM QVAESTIONIS PROPOSITAE.

AN FIDES MALEFICOrum confeſsioni contra ſocios & participes criminis ſit habenda, & quanta, in ordine ad torturam?

NON deſunt authores, qui nullam virtutem tribunt denunciationibus, idq́; magna cū iniuria diuini numinis, pernicie animarum, & euidenti reipublicæ detrimento: quorū auctorum princeps eſſe videtur Ioan. Franciſcus Ponzinibius in tractatu de Lamijs, & excellentia vtriuſq́; Iuris. Quare hanc quæſtionē ab aliquibus breuiter narratam, à nemine autem ex propoſito pertractatam, diuina aſsidente gratia, elucidabimus & reſoluemus per concluſiones, hoc ordine. In primis, paucis præmiſsis veritas cōcluſionibus claris proponetur: Deinde argumenta ſoluentur, & per proceſſum dubijs occurrentibus reſpondebitur.

Ordo ſequētis tractatus.

Pro introductione quæſtionis aduertendum

dum eſt, iuris vtriuſq; certiſsimū ac firmiſsimum eſſe decretum, vt de ſe confeſsi, ſuper aliorum conſcientijs non interrogentur: vt patet in iure canonico ca. 1. de confeſsis, & ca. Veniens 1. de teſt. & 15. q: 3. ca. Nemini: & in Ciuili, C. de accuſ. L. fin. his verbis in medio L. Nemo tamen ſibi blandiatur obiectu cuiuſlibet criminis de ſe in quęſt. confeſſus, veniam ſperans, ꝓpter flagitia adiuncti, vel per cōmunionem criminis conſortiū perſonę ſuperioris optans, aut inimici ſupplicio in ipſa ſupremorū ſuorum ſorte ſociandus: aut eripi ſe poſſe confidens, aut ſtudio, aut priuilegio nominati: Cum veteris iuris authoritas, de ſe confeſſos, nec interrogari quidem de aliorum conſcientia ſinat. Nemo igitur de proprio crimine confitentem ſuper conſcientia aliena ſcrutetur. Hæc lex.

Ex quibus omnibus regula ſumitur: Nulli de ſe confeſſo ſuper aliorū crimine creditur. Et ratio reddi poteſt, quia talis perſona eſt infamis, vilis & ſuſpecta ex confeſsione proprij criminis. Quod argumentū in noſtra materia imperiti maleficorū aduocati multùm ſolent vrgere, quamuis infirmum admodū & fragile ſit ad propoſitum, vt in ſequentibus manifeſtabitur. Cùm autē, vt Grammatici loquuntur, nulla regula tam firma ſit, quæ non patiatur exceptionem, crimen lęſę maieſtatis excipitur, & cum ob paritatem ſiue identitatem

tatem rationis lex ad ſimilem caſum extendatur, cũ crimine læſæ maieſtatis alia adhuc excipiuntur, ſecundum canonum & legum diſpoſitionem, vt videre eſt in Gloſſa cõmuniter recepta in ca.1. de Confeſsis.& L. fin. C. de accuſationibus & L. Quoniam liberi, C. de teſtib.& Doctorib. in eiſdem locis. Sunt autem hæc excepta, in quibus ſocius de ſocio interrogandus eſt; Latrocinij crimen. ff. de cuſtod. & exhibit. reorum L. D. Adrianus. & C. de ferijs. L. penultima. falſæ monetæ. L. fin. C. de falſ. monet. proditionis, L. penult. & fin. C. ad legem Iuliam Maieſt. Coniurationis, cap. fin. de teſtib. cog. Maleficij ſiue ſtrygum. C. de malefic. & math. L. fin. crimen læſæ maieſtatis diuinę, id eſt, hęreſis. cap. in fidei fauorem. lib. 6. de hæreticis. Alij alios caſus exceptos colligunt, de quibus vidēdi Doctores in practicis criminalibus. Prędicti autem expreſsi ſunt in iuribus allegatis. Theologi autem ſub prædicta exceptione generaliter videntur compræhendere omnia crimina, quæ tendunt in perniciem & damnũ ſiue ſpirituale ſiue temporale reipublicæ, quando crimina non ſunt correcta, ſed in futurum pendent.

Caſus excepti, à regula confeſſorum de ſe.

Dubium hic eſſe poteſt, An in furto ſocius de ſocio poſsit interrogari, & an annumerandum ſit furtum caſibus exceptis. Bartolus in L. Repeti. ff. de quæſtionibus. ſic videtur ſentire: Ab eius tamen ſententia communiter

Docto-

Doctores recedunt, licet in praxi in Italia & alibi, vbi furta frequentantur, multi iudices eam ſequantur: hanc tamen conſuetudinem iuri communi non conuenire certum eſt. Nam furtum non excipitur à lege, & vbi lex non excipit & ratio diſſuadet, excipere non debemus. Gloſſ. in L. fin. de accuſat. Salicet. ibidem. Stephan. Bertrand. vol.3. conſ.268. Hyppol. Marſil. in conſilijs criminalibus, conſil. 22. num. 13. Iacobus Menochius lib. 2. de arbitrarijs Iudicum quæſtion. caſu 474. à num. 20. Quare de fure non habet locum doctrina Bartoli, niſi velimus loqui in furto occulto, propter difficultatem probationis, vt ſentire videtur Alexand. in conſil. 69. li.2. citatus à Menochio loco citato. Vel de furto ita circunſtantijs aggrauato, quod meritò præſumi poſsit ſine ſocijs non eſſe perpetratũ: tunc enim locum haberet regula Saliceti in L. fin. Cod. de accuſat. qua tradit generaliter confeſſum proprium crimen poſſe interrogari de ſocijs, quando præſumptio legitima dictat eum habere ſocios: aliàs ſtandum eſt iuri communi: quia regulæ ſtandum, donec de fallentia oſtendatur, & exceptio probetur, ſecundũ Gloſ. receptã in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. Decium in l.1. eod. tit. Bart. in L. 1. Si quis in ius vocatus nõ ierit.

Præterea obſeruandũ, maximam eſſe differentiam inter crimina excepta, & nõ excepta, quia *Criminum exceptorũ*

& non exceptorum differẽtia.

quia Iudex ſi interrogat reum de ſe confeſſum, in caſibus nõ exceptis, contra dictã Regulam, peccat mortaliter, & reus non tenetur reſpondere veritaté dicendo, ſed poteſt æquiuocè loquendo ſubterfugere, modò tamen mendacio nõ vtatur: vel ſi quid confiteatur contra alios, eis non præiudicat. In exceptis verò criminibus, Iudex, ſub peccato mortali, obligatur de ſe cõfeſſum, de ſocijs interrogare, & reus ſi quos ſcit, in conſcientia tenetur denunciare, ſi non ſint correcta crimina, ſed probabiliter prẹſumit in futurũ pendere: vt optimè tradunt Dom. Sot. in lib. de tegendo & deteg. ſecretũ, memb. 3. q. 6. & li. 6. de iuſtit. & iure. q. 6. art. 2. circa medium. Cardin. Caiet. tom. 1. tract. 31. 17. Reſponſionum, reſponſ. 5. ad patrem Cherubinũ de Florentia, & in 2. 2. S. Thom. q. 70. art. 1. Alfonſ. Caſtr. li. 2. de iuſta hæret. punit. ca. 25. Ioſep. Angl. in floribus Theolog. q. 2. part. in 4. ſent. in q. de correctione fraterna. Mart. Nauar. in manuali Confeſſariorũ. ca. 18. à num. 58. & ante hos omnes S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. his verbis ait, quod quis ea, quæ per confeſsioné nouit in ſecreto, nullo modo poteſt prodere. Circa ea verò, ait, quæ aliter homini ſub ſecreto cõmittuntur, diſtinguendũ eſt. Quandoq; enim ſunt talia, quæ ſtatim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur: puta ſi pertinent ad corruptioné

multi-

multitudinis ſpiritualem, vel corporalẽ, vel in graue damnũ alicuius perſonæ, vel ſi quid aliud eſt huiuſmodi, quod quis propalare tenetur, vel teſtificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non poteſt per ſecreti cõmiſſum. (Intellige aliter extra confeſsionem ſacramentalem accepta.) ex quibus manifeſtum eſt, hanc eſſe S. Doctoris ſententiam.

Dubium. Quæ eſt ratio, cur Iudex teneatur Reum de ſe confeſſum interrogare de ſocijs in exceptis, & non alijs, & reus tenetur etiam non interrogatus, denunciare? Doctores communiter ponunt prædictam differentiam: non tamen fundamentalem aſsignant rationem, quam pro ſua ſingulari eruditione attingit Martinus Nauarrus in Rubrica Relectionis ca. Nouit. de Iudicijs num. 92. & in cap. Sacerdos, de pœniten. diſtin. 6. numer. 24. In caſibus non exceptis ſi Iudex interroget reum, peccat contra octauum Decalogi præceptũ, quo prohibetur ne quis det iniuſtã cauſam infamiæ proximi. Ita hæc lex naturalis eſt de non infamando, qua lege etiã Reus, contra iuris ordinẽ interrogatus, tenetur celare occultũ peccatorem. At in criminibus exceptis, quando agitur de impediendo damna ſpiritualia, vel temporalia reipublicę, quæ in futurũ pendent, alia lex naturalis accedit, qua etiam priuati tenẽtur aliorũ mortẽ &

ff. de re militari. Salycet. in L. propter inſidias C. Qui accuſare nō poſſunt. Ioan. de Anania in c. fin. de his, qui filios occidunt. Decius in c. 1. de offic. delegati num. 7. Alexan. in L. Vtrū ff. ad L. pompeiā de parricid. Bertachin. in Repertorio iuris, verbo, Reuelans: & alij alibi. Ante omnia præſupponendum, quòd in hęreſi filius poteſt patris hęreſin denunciare, ſi veriſimiliter cognoſcat patrem nō corrigi admonitione priuata, vt eſt text. in cap. Literas, de præſumpt. & ſequitur ibidem cōmunis opinio. Quod de hæreſi dicitur, idem ſtatuimus de hoc maleficorum crimine: Quia ad hæreſin refertur, & non minus, quam hæreſis imò magis cæteris paribus communi ſaluti obeſt. Reſpondetur nunc: Pater aut mater ſi ſciat filium, aut filiam hæreſi laborare, aut crimine maleficorum, ſi non ſciat emendatos, aut admonitione priuata corrigendos, ſi alij nō ſint, qui denuncient, tenetur denunciare. Nauar. in manuali confeſſariorum cap. 25. numero 50. & in commentario cap. Inter verba. 11. q. 3. concl. 6. Alexan. Halen. 3. part. 4. præcepto. q. 33. Alphonſus Caſtren. lib. 2. de iuſta hęreticorum punitione cap 26. & alij, quos citat & ſequitur Ioſephus Maſcardus de probationibus, volum. 2. concluſ. 859. Quia etſi Pater filium, aut mater filiam, vel contrà, teneatur amare quantum ad vitam, plus tamen ſecundum ordinem charitatis tenetur

Succeſsiuè quæro. & Hyppol.Marſi.in L.Re-peti. ff: de quæſtionibus. Mart.Nauar.in Rubrica cap. Nouit, de Iudicijs à num.62. Sed cùm contrarium in multis locis ſeruetur, vt dicunt Angelus in tract. de malefic. in verb. Fama publica, Gandinus in tract. de malefic. in tit. de quæſtionib. num. 19. Franciſ. Brunus in tract. de indicijs & tortura, & alij multi, quos refert Clarus loc. cit. An hæc conſuetudo ſit bona, meritò dubitatur. Hanc conſuetudinem & praxim tanquam malam aliqui reprehendunt: inter quos Nauar.loc.cit. & Caietanus 2. 2. q. 69. art. 1. quoniam cum apertè ſit contra ius, ſtandum eſt regulæ iuris, quando non probatur exceptio; & eſt contra ius diuinum, quod aliquis iniuſtè det alteri cauſam ſe infamandi: ad quod nulla lege tenetur.

Quando autem vnum crimen eſt præparatorium ad aliud, vel conſequens, aut annexum: tunc Iudex poteſt interrogare, vt Nauarrus loco citato numero 64. tradit. Peccant igitur grauiter Iudices, qui contra ius ſic interrogant: cum ſit cõtra legem naturalem & diuinam: de quib. ibidem latiùs in nu. 56. & potiùs contrariũ facere eſt corruptela, quam cõſuetudo. Ex his patet, contra diuinum præceptũ & iuſtitiam facere illos iudices, qui reum crimen confeſſum, de quo indicia procedebant, cogunt tormentis & minis

ſateri alia, de quibus nulla adſunt indicia, & quaſi totius vitæ ſuæ generalem ſubire confeſsionem; hoc non iudicis, qui iuſtè iudicare debet, ſed Tyranni officium eſt. His præmiſsis pro reſolutione ſit.

1. Concluſio. *Maleficis de ſe confeſsis credendum eſt contra participes criminis.*

PRobatvr Concluſio rationibus. Prima ratio: Maleficus de ſocijs interrogatus tenetur reſpondere Iudici interroganti, & iudex obligatus eſt ad interrogandum reum de conſortibus; ergo ei credendum eſt. Quia ſi nulla eis adhibenda eſt fides, non eſt ratio, quare ipſe obligetur denunciare. Antecedens probatur authoritate Theologorum citatorum, & ex iure naturali, quo quiſq; etiam priuatus tenetur, ſi poteſt, maximè ſine ſuo periculo, amouere aliorum mortem, & maxima pericula, quæ tendunt cõtra ſalutem reipubl. & multorum, vt fortiſsimè probant non ſolum lex illa Prouerb. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem; ſed etiam cap. Non inferenda. 23. q. 3. & cap. Quantæ. de ſentent. excommunicationis, & cap. 1. diſt. 83.

Atq; hanc doctrinam aliquando exiſtimaui tantum eſſe Theologorum & D. Nauarri, ob ſummam eruditionem in vtroque

iure,

iure,& ſingularem pietatem,Vrbi & orbi notiſsimi; nunc verò ampliùs extendo & aſſero, eſſe communem Iuriſperitorum ſententiam, atque in primis in ſummo rigore eam tenet Bartolus in L. Vtrum, & L. Si ſciente. ff. ad legem Pompeiam de Parricid. & in L. 1. §. occiſorum, ff. ad Sillanian. in quibus locis tradit,ſi quis ſciat cõmittenda in principem, vel tractatus contra ciuitatem ſuam aut Rempublicam,vel in patrem, aut dominum, & non indicat, quod ſit puniendus pœna legis, id eſt,mortis; hæc opinio Bartoli cõmunior eſt, & in multis locis practicatur, vt multorum authoritate oſtendit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis: q. 87. Alij dicunt ſcientem & non reuelantem, puniendum pœna graui,ſed non mortis, vt Felinus in cap. 1. de offic. & poteſtate Iudicis deleg. Decius ibidẽ & Andreas Barbatius. Sed quicquid ſit, omnes probant ſcientem teneri ad reuelandum in conſcientia. Id quod in ſpecie tradunt Panormit. in cap. 1. de reſtitutione ſpoliatorum. Felin. & Decius loc. cit. Anthonius de Butrio in cap. Quantæ. de ſentent. excom. & Salicetus, qui quoad pœnam tenet contra Bart. in. L. Quiſquis, C. ad legem Iuliam Maieſt. docet, quod in conſcientiá & apud Deum ſciens tenetur ad reuelandum, & id ex lege charitatis, & Lancilottus in tract. de offic. prætoris in cauſis criminalibus, in §. de conſcijs.

fol. 573. in impreſsione Colonienſi: Ad temperandum Bartoli ſententiam, quantum ad pœnam, quidam interpretantur eum intelligendũ de ſocijs criminum: ſed alij abſolutè intelligendũ pútant de omni ſciente & non reuelante. Quare Baldus & alij clamant cõtra Bartolum, quod anima ipſius & omnium qui eum ſequuntur, crucientur in inferno: eo quod ſint homicidæ.

Ex his infero, Iudicem non ſolùm teneri ratione officij, virtute cuius obligatur, vt prouincia purgetur à malefactoribus & hoſtibus communis ſalutis, iuxta L. Cógruit. ff. de offic. præſid. ſed etiam legis naturalis vinculo, quo etiam priuati tenentur, ad credendum denunciationi rationali, ex circunſtantijs, & ad inquirendum circa denunciatos. Quod ſi omittat, duplici ratione peccat: quia duplicẽ legem tranſgreditur, iuſtitię, & charitatis: & ratione iuſtitię, qua obligatur reipub. ex officio prouidere de malis imminentibus ſi negligit, & reſpub. cuius intereſt delicta puniri, cap. vt famæ. de ſententia excom. & L. Ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. patitur detrimentum, grauiſsimè peccat, & criminis fit particeps, ex cap. 1. de offic. & poteſt. iudicis deleg. & Innocentio, Baldo, Decio, Barbatio, Panormi & omnibus DD. cum, T. ibid. & tenetur ad reſtitutionem omniũ damnorum, quæ inde redundant vel in rempub. vel in priua-

priuatos, vt definitur ex d. c. 1. de offic. deleg. & cómuni ſententia Theologorum. S. Tho. 2. 2. q. 62. & 7. Domi. Soti lib. 4. de iuſtit. & iure. q. 7. art. 3. Ioan. Medinæ in Cod. de rebus reſtituendis. q. 9. Mart. Nauar. in manuali cap. 17. nu. 21. Sylueſt. in verb. Reſtitutio. 3. num. 6. Angeli in verb. Iudex. §. 8, Caietani in Summa, verbo reſtitutio, cap. 1. verſic. Non obſtans. Aureę Armillæ ibidem. Ioſephi Angles in floribus in 2. par. 4. ſentent. in q. Quis reſtituere teneatur, Nona difficultate. concluſ. 1. & aliorum. Deinde deduco cum Dom. Soto, in li. de tegendo. & deteg. ſecretum, loc. cit. & Nauarr. Confeſſarius tenetur huiuſmodi reos admonere, vt ſocios denuncient in caſibus exceptis, quod ſi facere renuant, eos abſoluere nequaquam debet, & ſi abſoluerit, æquè peccat abſoluendo, atq; rei non denunciando. Pro iudicibus annotandũ ex Doctoribus, quod quando facienda eſt interrogatio ſecundũ iuris diſpoſitionem, de complicibus, vt non fiat in ſpecie vel indiuiduo contra aliquam ſingularẽ perſonam, niſi aliud indicium ad inquirendum moueat. Quia hoc potius eſſet officium ſuggerentis, quam interrogantis, & factu peſsimum: ſed in genere, quos habeant complices, vt eos nominent, iuxta doctrinam Saliceti in L. fin. Cod. de accuſat. communiter receptã à practicis. Quare grauiſsimè peccant iudices,

qui cogunt reos quocunq; modo per fas & nefas detegere ſocios, & ſumma repræhenſione digni ſunt, vt bene tradunt Iulius Clarus. lib. 5. loc. cit. q. 21. verſ. Retenta igitur, in fine. & Nauar. in manuali, cap. 18. num. 59.

Poſtremò ex ſuperiori doctrina infero: quod ſi reus de ſe confeſſus, aliquem in ſua ſocietate nouerit pœnituiſſe & conuerſum, nec ampliùs eſſe periculum moraliter præſumpſerit redeundi ad vomitum, non tenetur talem iudici interroganti denunciare; imò ſi denunciet, peccat.

Secunda ratio ſumpta ex differentia criminum exceptorum & non exceptorũ. Omnium tam Theologorũ, quam canoniſtarum & legiſtarum iudicio receptum eſt, quod de ſe confeſſus, ſuper aliorum conſcientia non debet interrogari, & ſi interrogetur, non creditur ei, ex iuribus allegatis; & hac regula nõ obſtante caſus ſupradicti excipiuntur, in quibus debent interrogari, & eis credendũ. Ergo eorum confeſsio fidem facit: aliàs nulla eſt diſtinctio inter caſus exceptos & non exceptos, contra iura & leges allegatas, & communem Doctorum ſententiam.

Tertia. Regulæ ſtandum & inhærendum eſt, donec de exceptione & fallentia oſtendatur, & probatur ex Gloſſ. recepta in L. omnis diffinitio. ff. de regulis iuris. & in 6. in Rubrica eiuſd. tit. Petro de Ancharano ibidem

Bartol.

Bartol. l. 1. num. 2. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. Panorm. in cap. ad noſtram, nu. 9. & in cap. Conſuluit. 1. num. 4. de appellat. Iacobo Menochio lib. 1. q. 91. num. 16. de arbitr. Iudic. quæſt. Zaſio in tract. de ſubſtitutionibus cap. 6. nu. 3. Couarr. lib. 2. variar. reſolut. cap. 12. num. 4. Nauar. in Rubr. cap. Nouit, de iudicijs, num 61. Sed crimen maleficorum oſtenditur & probatur exceptum à Regula illa cõmuni poſita in cap. 1. de confeſſ. & L. fin. Cod. de accuſ. in quo reus interrogandus de ſocio, & ei credendum eſt. Ergo. Probatur aſſumptum ex L. fin. Co. de malefic. & mathe. cuius verba ſunt: Quicunque maleficorum labe pollutum audierit, deprælienderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis, communis hoſtem ſalutis oſtendat. Quod ſi quiſquam ex agitatoribus, id eſt, aurigis, ſeu quolibet alio genere hominum, contra hoc edictum venire attentauerit, aut clamdeſtinis ſupplicijs etiam manifeſtum reum maleficæ artis oppreſſerit, vltimum ſupplicium nõ euadat: geminæ ſuſpicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeueritati legum, & debitæ ſubtraxerit quæſtioni, aut proprium fortaſsis inimicum ſub huiuſmodi vindictæ nomine, conſilio atrociori confecerit: hæc ſunt verba legis, in qua notanda verba, quod ſuſpicionis redditur

obnoxius:

obnoxius: quia publicũ reum, ne ſocios criminis publicaret, etiam puniendos, ſeueritati legum ſubtraxerit. Atq; hanc legem, ne quis in intelligentia dubitet, in hunc modum allegatam interpretantur cõmuniter Doctores, Alberic. in d. leg. Bartol. in l. Repeti. ff. de quæſt. Baldus lib. 1. conſ. 95. incipiente Regula iuris eſt. Specul. in tit. de accuſat. verſiculo, item repellitur. Angel. ab Aretio in tract. de malefi. verſu. Semproniũ mandatorem, fol. 19. col. 2. verbo. Quæro an particeps. Panorm. Ioan. Immolen. & Anth. à Butrio in cap. 1. de Confeſs. Albert. de Gandino in tract. de malefi. in Rubr. de quæſtionibus. Franciſcus Brunus in tract. de indicijs & tortura q. 3. 1. par. à num. 9. Salicet. in L. fin. C. de accuſat. Gloſ. ibidem. & in C. de teſti. L. Quoniam liberi. & in c. 1. de Confeſs. Marſil. in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæſt. & ibidem in L. Repeti. col. penult. Nauarr. in manuali c. 18. nu. 58. Menochius li. 2. de arbi. Iud. caſu 474. num. 33. & alij alibi: Recedere autem à textu Iuris, ratione, & communi ſententia, ſummæ temeritatis eſt.

Quarta. Malefici ſunt latrones & pluſquam latrones: maius enim eſt occidere veneno, quam gladio, ex L. 1. C. de malefi. & math. Sed latroni contra latronem adhibetur fides. C. de ferijs. L. penult. & ff. de cuſtod. & extrib. reor. L. Diuus Adrian. & communi Do-

ctorum

ctorum ſententia & praxi. Ergo.

Quinta. Malefici faciunt coniurationem cum Dæmonibus, in perniciem hominum, & deſtructionem omnium, quæ communem ſalutem tam corporalem, quàm ſpiritualem humanam promouent, vt experientia cõſtat, & proceſsibus exploratum eſt: quare d. lex eos meritò hoſtes communis ſalutis appellat. Sed in coniuratione datur fides ſocio contra ſocium, ex cap. fin. de teſtib. cogend. & ibidem conſenſu omnium, & Bald. in cap. Quoniam liberi. Cod. de teſtibus.

Sexta. Malefici ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ. Ipſam propemodum diuinam pulſant maieſtatem. L. Etſi excepta, Cod. eod. Si enim crimen læſæ maieſtatis committit, qui in Imperatorem, Regem aut Principem conuicia conijcit, eis inſidiatur ex odio, in miniſtros, vel in Reginam delinquit: Quanto magis obnoxij erunt tanti criminis, qui diuinam Maieſtatem blaſphemant, ſanctiſsimam Dei genetricem Reginam cœli maximis iniurijs afficiunt, atque Regis æterni miniſtros in cœlo regnantes, & in terra militantes omni modo odio perſequuntur? Sed in crimine læſæ maieſtatis humanæ creditur ſocio contra ſocium, vt conſtat ex cap. 1. de Cõfeſs. & communi omnium ſententia. Ergo & in hoc: quia ſicut vbi eſt par ratio, eſt idem ius; ſic etiam vbi eſt maior ratio, maius.

Ratio

Ratio autem quare excipiatur à regula crimen læſæ maieſtatis humanę, eſt immanitas, & reipub. vtilitas, quæ profectò à fortiori militat in hoc crimine. Et confirmatur: quia hoc crimen multa habet priuilegia cõmunia cum ſcelere lęſæ maieſtatis, quilibet enim admittitur ad accuſandum, quilibet poteſt capere, modò Iudici deinde præſentet: quilibet etiã ob hoc crimen, cuiuſcunq; ſit dignitatis, torturæ ſubijcitur, & inuentus reus punitur: ex d. L. Etſi excepta. Quomodo hoc crimen ſpectet ad læſæ maieſtatis peccatum, vide Iodocum Damhauderium in practicã Criminali: cap. 61.

Septima. Malefici ſunt ſacrilegi, rebus enim ſacramentalibus & ſacramentis ſacramẽtorum abutuntur in maximis ſceleribus. Sed in crimine ſacrilegij inquiſitus poteſt interrogari de ſocijs; & ei creditur, ſi alij non ſint teſtes. 2. q. 1. & ca. Qui autem. 17. q. 4. Campegius in tract. de teſtib. reg. 86. fallent. 9. Lancelot. in tract. de offic. prætoris in criminal. in cap. de Sacrilegijs. num. 2. & alibi. Menoch. in loco proximè citato, num. 30. & alij quos ipſe citat.

Octaua. Malefici ſunt proditores patriæ: faciunt enim tractatus, vt experientia cõſtat, quomodo vineas deſtruant, fructus perdant, & annonæ caritatem introducant. At proditoribus creditur contra ſocios. C. ad Legem Iuliam

Iuliam Maieſtat. Leg. penult. & fin.

Nona. Malefici aut ſunt hæretici, aut eorum facta ſapiunt hæreſin: ex cap. Accuſatus. lib.6.§. Sanè. Hoc qui negat, rerum experientiam impugnat. Quid enim aliud arguit, Deo abrenunciare, pacta cum dæmonibus inire, Diabolos adorare, Dei genitricem blaſphemijs lacerare, myſterijs noſtræ ſalutis abuti, corpus Chriſti conculcare, aliaq; nefandiſsima ſcelera in Deum, ſanctoſque committere? Quæ omnia aut hæreſes ſunt, aut manifeſtam hæreſin ſapiunt. Sed in hæreſi ſocius admittitur contra ſocium, ex cap. In fidei fauorem, in 6. & communi omnium ſententia.

Decima. Eis, qui veritatem loquuntur, credendum eſt: alias fides humana periret. Sed cõmuniter accidit, vt ſocij in hoc crimine complices denunciantes, veritatem dicant: &, ſi in caſu vnus inueniatur, qui in denunciando fallatur, centum vel plures veritatem dicunt, vt conſtat experientia, & proceſsibus contra maleficos. A cõmuniter autem accidentibus licet argumentari in materia morali. Vnde Baldus locum à communiter accidentibus tradit facere indicium indubitatũ, in additionibus ad ſpeculatorem, tit. de ſent. & his quæ ipſam ſequuntur, in verſic. incipiente, ad mortem. Quod latiùs oſtendit Marſil. in pract. criminali. §. Secunda. nu.36. Id quod confirmo ex doctrina S. Thom. 2.2.

quæſt. 70. artic. 2. qui dicit, quod in actibus humanis, ſuper quibus cōnſtituuntur iudicia, & exiguntur teſtimonia, non poteſt adhiberi certitudo demonſtratiua, eò quod ſint contingentia & variabilia. Sufficit ergo probabilis certitudo, quæ vt in pluribus veritatē attingat, & ſic in paucioribus à veritate deficiat: hæc S. Thomas. Si enim teſtimoniū hominum eſſet reijciendum, quia teſtes quandoq; falluntur, vel falſum teſtimonium dicunt, omne iudicium ceſſaret. Nam & in iudicio Suſannæ falſa erant teſtimonia: & quando Saluator morti adiudicabatur, & Actor. 6. in condemnatione Stephani: & apud homines, innocentes quandoq; condemnantur: nō tamen propterea teſtimonia humana, quæ vt plurimum veritatem attingunt, relinquuntur. Et ideò in hoc crimine etſi error contingat quandoq; in denunciationibus, nō proptereà fides omnis eis adimenda. In iudicijs & teſtimonijs falſitatem & errorem quandoq; contingere, probat nobilis illa difficultas apud Theologos & Iuriſconſultos: An Iudex contra veritatem ſibi notam, ſecundum allegata & probata poſsit ſententiam pronunciare, & innocentem ſibi cognitum condemnare? Cuius affirmantem partem tenent S. Tho. 2.2. q. 76. arti. 2. & q. 64. arti. 3. ad 3. Alexan. Halen. 3. par. q. 40. membr. 6. Caiet. in loc. S. Thom. Syluest. in verbo, Iudex 2. q. 5. Dominicus

minicus Sotus l. 5. de iuſt. & iure q. 4. art. 2. & ex Iuriſconſultis Bartol. in L. Illicitas, de offic. præſid. Ioan. Andr. in ſpeculo, tit. de diſput. & alleg §. Satis. Gloſſ. in cap. paſtoralis, §. quia de offic. Delegati. & Felin. ibidem. Couar, li. 1. variarum reſol. ca. 1. & alij alibi. Non ergo ex humanis veritas tollenda eſt, quia propter hominum fragilitatem & inconſtantiam quandoque homines à veritate deficiunt.

Vndecima ratio. Teſtes, qui non debent examinari, examinati faciunt aliqualem fidẽ, quia faciunt quale quale indicium, vt Doctores loquuntur. Bald. in L. Martinus. ff. de quæſt. & in L. Cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide Cathol. Salicet. in L. Si ſeruos. C. de teſtib. Gloſſ. in L. 3. ff. de teſtib. Quod latiùs probat Marſil. in practica. §. Diligenter. à num. 141. Ergo magis credendum illi teſti, qui debuit examinari, quia maiorem fidem facit. Si enim id quod videtur minus adeſſe, adeſt: multò magis quod magis videtur adeſſe, adeſt. Sed maleficus de ſe confeſſus, examinari debet de complicibus, ex LL. & communi ſententia: Ergo.

Duodecima ratio ſumpta eſt ex praxi Eccleſiæ, quæ tradit eis eſſe habendam fidem. Nam omni tempore iudices ex huiuſmodi denunciationibus inquiſiuerunt contra denunciatos, vt patet ex Malleo Malefi. & Bullâ

Innocentij octaui, Malleo præfixa: Nicolao Iaquerio & Barth. Spineo, Sacri Pallatij Magiſtro in lib. de Strygibus, & Paulo Grillando Iuriſconſulto, cauſarum Criminalium in vrbe Iudice, in li. 2. de Sortilegijs. Omnes enim dicti & alij, proceſſus inſtituerunt ſecundum formam Iuris, in inquiſitione hæreticorum ſeruandam. Sed in hac forma continetur, vt credatur conſortibus, ex lib. 6. de hæret. cap. In fidei fauorem.

2. Concl. *Certum etiam eſt, quod maleficis de ſe confeſſis non habetur tanta fides, quanta hominibus integræ famæ, opinionis & vitæ.*

OMnes in hac re conueniunt: quia ex confeſsione proprij criminis, aliquo modo eorum in opinione hominum læſa eſt fides: Aliàs etiam ad trium vel quatuor denunciationes poſſet aliquis damnari: quod non eſt in praxi, vt in concluſione vltima pleniùs declarabitur.

3. Concluſio. *Confeſſio malefici contra ſocium facit indicium ad torturam.*

NOtandvm: hæc concluſio duplicem poteſt habere ſenſum: vnus eſt, quod cōfeſsio vnius contra ſocium ſit ſufficiens ad torturam, abſq; alijs indicijs & adminiculis, & ſic

ſic tenent Cynus in L. fin. C. de accuſat. Anthon. de Butrio in cap. 1. de confeſſ. Paulus de Leazarijs in ca. grauis. De depoſito, vt citat eos Alexan. lib. 3. conſil. 89. incipiente: Viſo themate anteſcriptæ. In eundem videntur deſcendere ſenſum Ioan. Immol. & Panorm. in cap. d. de confeſſ. Angel. in d. L. fin. & Dinus in tractatu de quæſt. Secundus ſenſus eſt, quod confeſsio vnius contra ſocium, vnũ faciat indicium, non per ſe ſufficiens ſine alia præſumptione vel indicijs; & hunc in concluſione intendimus.

Probatur nunc Concluſio, præſuppoſitis ſuprà probatis: In criminibus exceptis ſociũ interrogandum de ſocijs, & Maleficium eſſe è numero exceptorum. In criminibus exceptis dictum ſocij facere indicium ad torturam, à fortiori probat authoritas Doctorũ pro primo ſenſu citatorum. Nam qui ſentit id, quod maius eſt, multò magis id quod minus eſt, ſub eodem gradu ſentire dicitur. Deinde in ſenſu noſtro tenent cõmuniter Doctores, in criminibus exceptis confeſsionem ſocij contra ſocium facere indicium ad torturam: Innocentius in cap. Quoniam. de teſtib. Gloſſ. in L. fin. C. de accuſ. & in L. Quoniam liberi. C. de teſt. quam ibid. Doctores ſequuntur. Alexan. in d. Conſilio. & in lib. 2. conſ. 211. incipiente. Viſa facti renunciatione. Philippus Decius in conſil. 189. num. 7. & 10. inci-

piente Lætatus ſum plurimum, &c. Idem in cap. Quoniam de teſt. Philip. Corneus vol. 1. conſil. 58. Hyppol. Marſil. in conſil. criminalibus. conſil. 22. & 109. num. 11. & in L. 1. §. D. Antoninus. ff. de q. & latè in praxi criminali. §. Diligenter, à num. 59. Ludouic. Roman. in conſil. 154. Baldus 1. vol. conſil. 95. Conrard. Lancilottus in tract. de offic. prætoris in criminalibus in tit. de negatione criminis & tormentis, num. 23. Albert. Gandinus in tractatu maleficorum, in Rubrica de quæſtionibus & tormentis: & hæc eſt communis ſententia, vt tradit Iulius Clarus lib. 5. ſententiarum. §. fin. q. 21. verſic. Sed quid in criminibus exceptis. Idem confirmo ex definitione & differentia indicij leuis & grauis, ſecundũ practicos. Leue eſt, cui contingit frequenter abeſſe veritatem. Graue, cui contingit frequenter adeſſe veritatem. Sed maleficorum denuntiationibus nõ ſolùm frequenter, ſed aut ferè ſemper, aut ſemper contingit adeſſe veritatem, vt Iudicum experientia & proceſsibus conſtat, ergo denunciatio malefici contra ſocium facit indicium graue; quia cui competit definitio, cõpetit & definitum.

4. Concl. *Confeſsio vnius ſocij in maleficio contra alium, eſt ſufficiens ad inquirendum in criminibus exceptis.*

PROBATVR. Confeſsio huiuſmodi aliquem habet effectum, vt conſtat ex dictis, Ergo ad inquirendũ: cùm per ſe non ſufficiat ad torturam, imò in non exceptis tradunt Doctores nominationem ſocij efficere, vt Iudex poſsit inquirere: quanto magis in exceptis? Deinde noſtram concluſionem tenent cõmuniter Doctores, vt docet Clarus loc. cit. verſic. Retenta ergo cõmuni concluſione.

Ex hac concluſione ſequitur, quod Iudex habita confeſsione vnius malefici contra participem criminis, debet cautè inquirere circa nominati ſtatum & conuerſationem, & indagare an alia reperiantur indicia.

5. Concluſ. *Confeſsio ſocij contra complices & participes in crimine, in maleficorum ſcelere, ſi aliam habet præſumptionem adiunctam, vel indicium, aut indicia, facit indicium ad torturam ſufficiens.*

PROBATVR concluſio ex Gloſ. & Saliceto in L. fin. C. de accuſ. vbi Salic. dicit in exceptis talem confeſsionem ſiue nominationẽ ſecundũ Doctores facere indicium ad torturam, quam ipſe moderatur ex Gloſ. citata, ſi talis nominatio ſit cõiuncta cũ alia prę ſumptione: & hanc doctrinam Saliceti Doctores in praxi ſequuntur, vt teſtatur Iul. Clarus in q. d. & in ſpecie Alexander lib. 3. conſil. 59.

incipiente: Viſo themate. Albertus Gandinus loc. cit. Franciſ. Brunus de indicijs & tortura, loco d. verſ. Qualis autem ſit modus. Guido à Suzaria, de indicijs & tortura. num. 49. & ibid. in addit. Ludouicus Bologninus. Hippol. Marſi. in conſi. 28. nu. 17. & in conſil. 130. num 42. vbi latè probat ex Alexan. & alijs. Atq; hìc pro lectore notandum, quando citantur conſilia Marſilij, intelligendum de criminalibus & non ciuilibus in hac materia.

Circa hanc concluſionem & alias de confeſsione ſocij criminis, ſecundum Doctores notandum eſt, ad hoc vt dictum ſocij faciat indicium ad torturam, requiri, vt in tormentis confiteatur. Sic tenent cõmuniter Doctores: quia cum ſit infamis & vilis factus ex cõfeſsione proprij criminis, purgandus eſt talis defectus tortura. Bald. 1. vol. conſi. 95. Alexand. 5. vol. conſ. 152. incipiente. Viſo proceſſu, num. 17. Raphaël Fulgoſius conſil. 173. incipiente, In cauſa inquiſitionis. Marſ. conſ. 22. num. 22. & 109. num. 13. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 61. Gandinus de quæſt. & torment. §. Nunc reſtat formare. Alberic. in L. fin. C. de accuſat. Addo his ea, quæ ſecundum Baldum, Salicetum, Oldratũ & alios, Iaſon in L. Cunctos populos. de ſumma Trinit. & fid. Cath. num. 70. in prima lectura, & in 2. num. 51. docet infames in criminalibus cum tortura admitti, adhoc vt indicium

dicium faciant ad torturam, in ſubſidium: quæ cómunis Doctorum eſt ſententia, vt infrà conſtabit. & licet Couarruuias lib. 2. variarum Reſolutionum cap. 13. num. 8. videatur tenere, quod tantum in ciuilibus id obtineat, vt periurium & infamia tormentis purgentur: tamen ipſe intelligendus eſt, quantũ ad abſolutam probationem: & ita communi non aduerſatur, imò maximè fauet. Quia vt Bartol. in L. fin. in fine. ff. de in lit. iurand. vult, quotieſcunq; probatio probat in ciuilibus; in criminalibus facit indicium ad torturam, quod comprobat Marſi. in practica. d. §. Diligenter. num. 133. Quod autem ſocij criminis cum tormentis admittantur, valde iuridicum eſt, & in quibuſdam locis ſeruatur. Dicit tamen Chaſſançus in conſuetudini. Burgundiæ, in Rubr. 1. ſe hoc ſæpè allegaſſe in curia Franciæ: Curiam tamen non attendere in delictis atrociorib⁹, quæ fiunt de nocte, & clandeſtinis: ſed admittere, propter difficultatem probationis, probationem ſociorum criminis ſine tortura, in caſibus, quibus ſocij criminis admittuntur. Seruanda autem in hac re conſuetudo loci, vbi ius dicitur, vt tradit Clarus q. cit. Conſtitutiones Imperiales Criminales Caroli Quinti quamuis declarent ſocium contra ſocium facere indiciũ ad torturam, inter alias conditiones, nulla tamen fit mentio, quod debeat fieri nominatio

in tortura, vt eſt videre in articulo 31. Concedendum tamen maximè in vilibus perſonis, confeſsionem reddi probabiliorem, quando examen fit in tormentis. 2. q. 1. can. In primis. & 5. q. 5. can. Illi qui. & L. ob carnem. & L. 2. ff. de teſt. & in Auth. de teſt. §. Si verò etiam. Aduertendum tamen pro praxi, non eſſe neceſſarium, vt confitens actu tractus ſit ad tormenta, modò metu tormentorum confiteatur. Quia confiteri in tormentis, & metu tormentorum, æquiparantur in iure, vt tradunt Bartol. in L. 1. §. D. Seuerus. ff. de quæſt. Bald. in tract. de quæſt. & torm. Guido à Suzaria de indicijs & tortura num. 72. & ibid. in addition. Bologninus, & communiter practici. Metu autem tormentorum fit confeſsio, non ſolùm quando actualiter tortura adhibetur, ſed etiam quando eſt in locum tormentorũ ductus ad torquendum, vel præcedunt minę tormentorum, ſecundũ Angelum ab Aretio in tract. malefi. verbo, Fama publica. Bartol. in d. L. 1. Gandin. in tract. de malefi. in Rub. de quæſt. & torment. Marſil. in Practica criminali. §. Expedita. num. 10.

Sed hîc exurgit dubium.

An ad hoc vt dictum ſocij faciat indicium requiratur, vt deponat cum iuramento?

Marſilius in practic. §. Diligenter. à num. 63. tenet

63. tenet quod ſic: & propterea dicit ſe Bononiæ ſemel liberaſſe à furca quendam furẽ, nomine Lodouicũ de Pariſijs. Eundem ſequitur Iulius Clarus in d. q. 21. verſic. Quæro nunquid ad hoc: & dicit, quod ſic ſemper viderit obſeruari. Sufficit autem vt fiat iuramentum, vel antè torturam, vel præſente ipſo, contra quem deponit, prout ſeruatur in confrontatione teſte Boërio de inciſ. 319. Marc. Anton. Blancus in tract. de indicijs num. 384. tenet contrarium, vt citant eum Clarus & Menochius lib. 2. de arbit. Indic. quæſt. nume. 60. Tradit Menoch. ex aliorum authoritate praxim eſſe ſeruandam: & hoc videtur tenendũ, Requirunt enim iura & leges iuramentum in teſte, qui plenè probare debet, quod nõ eſt in propoſito: quare tantus rigor iuris non attenditur. Pro cuius rei confirmatione facit, quod idem Marſi. in eod. §. infra nu. 143. latè probat, teſtem examinatũ ſine iuramento facere præſumptionem. Hoc tamen ſemper faciendum à prudenti & timorato Iudice, qui Deum & iuſtitiam ante oculos habere debet, vt quando Reus complices in caſibus, quibus tenetur, nominat, eum admoneat, vt propriæ memor ſalutis, nemini iniuriã faciat, ſed bene conſideret, quid loquatur, imò & interrogare poterit reum, an in animam & cõſcientiam ſuam velit recipere, ſic ſe rem habere: hoc enim induit quaſi rationem iuramenti.

Hic

Hic libet pro noſtra materia mouere dubium.

An dictum mandatarij ſolùm ſine alijs adminiculis vel indicijs, faciat indicium ad torturam contra mandantem?

Exempli gratia, in præſenti crimine inter maleficos & maleficas ſunt homines inferioris ſortis, vilis conditionis, mediocris ſtatus & ſuperioris: Nunc maleficus vilis cõditionis & pauper fatetur ſe grandinem mouiſſe, ad perdendũ frumentum. Ipſe eſt pauper, mendicat panem, mallet frumenti copiam, quàm inopiam: præſumit meritò Iudex talem motu proprio non feciſſe, ſed alio mandante, vel alijs ſuperioris ordinis. Interrogat de mandantibus vel mandante: Mandatarius verò reuelat & denunciat mandantem. An talis denunciatio faciat indicium ſolum, ita vt mandans poſsit capi & torqueri? Ante reſolutionem notandũ eſt, quod mandatarius poteſt interrogari de mandante, quando præſumptio eſt veriſimilis eum feciſſe ex alterius mandato. Deinde aduertendum, etſi mandans non dicatur propriè facere, interpretatiuè tamen, vt Doctores loquũtur, concurrit. Vnde tenetur de delicto mandatarij, & punitur eadem pœna regulariter, qua mandatarius. Bartol. in L. Non ſolum. ff. de

ff. de iniurijs. §. Si mandato: & eſt communis opinio, vt teſtantur Albert. Gandinus in tracta. de malefic. in Rubr. de pœnis. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæſt. 89. Lancilottus in tract. de offic. prætoris in cap. de mandante homicidium. Didac. Couarr. in Clement. Furioſus de homicidio. Hoc tamen ſciendũ eſt, quod quando mandans eſt potens & ſeuerus erga eos, mitiùs puniendus eſt mandatarius: quia cum actio tum minùs ſit voluntaria, minùs in eadem ſpecie peccat. Metus enim etſi non tollat, minuit tamen voluntarium.

Reſpondetur nunc conformiter ſuperioribus concluſionibus, quod mandatarij dictũ ſolum ſine alia præſumptione, vel indicijs nõ eſt ſufficiens ad hoc, vt mandans poſsit ſubijci tormentis, vt patet ex proxima Concluſione. Deinde ob aliam rationem, quam ponunt Clarus d. lib. quæſt. 21. & Marſil. in §. Diligenter. num. 39. Quia aliàs eſſet in poteſtate cuiuſlibet hominis ſceleſti, & vilis perſonæ, vt vir probus ſubijceretur tormentis; quod eſſet impium & abſurdum, & ita dicit Clarus, quod viderit ſemper ſeruari: hoc tamen modo, vt in criminibus exceptis leuiores ſuſpiciones ſufficiant, quam in non exceptis. Quæ praxis benè notanda eſt ad propoſitum, quod propter atrocitatem criminis, & occulti exercitij naturam, leuiores ſufficiant ſuſpiciones: ſicuti etiam in hæreſi omnium iudicio leuiora argu-

ra argumenta & ſigna, quam in alijs, acceptantur ad præſumendum ex L. 2. C. de hæret. Felino in cap. literas. de præſumpt. Lancilotto in d. tract. in cap. de hæreticis num. 8.

Dicet quiſpiam, cum hic agatur de indicijs, quot indicia requirantur ad torturam? Reſpondetur, ſecundum Doctores, in praxi ita ſeruari, quod per vnum indiciũ, ſi ſit proximum, procedatur ad torturam: vt ſi ſit vnus bonus teſtis de viſu, vel Confeſsio extra iudicium, vel res reperta apud reum præſumptum. Atq; etiam duo leuia vnum ſufficiens ad torturam efficiunt, vt Doctores practici Lancilott. in d. tract. in ca. de negatione criminis. num. 29. Marſi. in practica, & alij colligunt ex Bart. L. fin. ff. de quæſt. Quod autem de conſuetudine ſeruetur, vt propter vnum indicium Reus tormentis ſubijciatur, atteſtantur Ioan. Andreas in addit. ad Speculato. in tit. de præſumpt. §. Species. Alexand. lib. 1. conſil. 77. Albericus in L. Si quis alicui. C. ad legem Iuliam Maieſt. & hæc eſt cõmunis opinio, vt tradunt Clarus li 5. §. fin. q. 84. & Marſil. in pract. criminali. §. Diligenter, à num. 177. Animaduertendum eſt, quod in materia indiciorum & torturæ non poteſt in omnibus dari certa regula, propter varios caſus emergentes. Ideò Iudicis arbitrio multa relinquuntur, an vnum ſufficiat indiciũ, vel plura, vel quale. Iudicis tamen arbitrium in hoc, ſicut

ſicut in alijs omnibus, debet eſſe, iuri & æquitati conſonum: aliàs non valet, nec debet ſequi propriam conſcientiam, ſed publicam & regulas legum, vt latè Marſil. in practica loco citato à nume. 27. proſequitur: quia in arbitrijs Iudex debet facere ſuum arbitrium cum conſilio peritorum. Quando enim dicitur aliquid relinqui Iudicis arbitrio, non is eſt ſenſus, vt fortaſsè indocti iudices & iuris imperiti intelligunt, quod quiſq; Iudex pro ſuo ſenſu & cerebro poſsit decernere, ita vt pro ratione ſit voluntas propria, ſed quod Iudex conſideratis circunſtantijs rerum & perſonarum, nec non etiam legum decretis, & doctorum ſententijs, arbitretur quod iuri & æquitati conſonum erit, quando lex expreſsè de iuſtitia non ſtatuit. Vnde arbitraria, quę dantur iudicibus, intelliguntur concedi, ſecundum mentem legis, & arbitrium intellectus rationis, vt rectè docet Andreas Barbatius in cap. 1. de conſtitut. numer. 167. Si autem lex quid certi ſtatuat in caſu, legi ſtandum eſt. Hinc infertur, illa indicia maximè, quæ leges ponunt, & Doctores ex legibus colligunt, obſeruanda eſſe. Deinde breuiter deduco (inferius latiùs Deo duce probaturus) in materia maleficorum peccare quoſdam Iudices Iurium ignaros, qui requirunt tantam copiam indiciorum, vt ex natura & ſtatu iſtius exercitij, quod occultiſsimum

eſt, vix vnquam ſit, aut eſſe velit, qui aut accuſare, aut denunciare audeat: maximè cùm regulariter omne indicium, ſecundum communem ſententiam, quam etiam Conſtitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 23. complectitur, per duos teſtes probandũ ſit: Cùm tamen iura, Doctores, & praxes doctiſsimarũ curiarum, in enormibus, clamdeſtinis, & occultis, ne crimina impunita maneant, Diuina maieſtas grauiſsimè lędatur, atq; ad iram prouocetur, & reſpub. patiatur: leuiores & minores quam in alijs admittant ſuſpiciones, & minora argumenta ſeu indicia requirant, vt in probatione ſextæ Concluſionis euidenter probabo.

Aliud hic dubium incidenter ſoluendũ, quod ſæpè in praxi occurit: Caſus talis eſt, Maleficus indicijs ſufficientibus, & ſeruatis ſeruandis in tortura coram Iudice, notario & aſsiſtentibus proprium crimen confeſſus, deinde de conſortibus interrogatus, cum iure & potuerit & debuerit interrogari, denunciauit duos, vel duas, vel plures: quam confeſſionem ratam habet, & confirmat, dum eſt ad bancham iuris, vt vocant, & ſententiam expectat. Sententia lata proceditur ad executionẽ, & dum eſt in manibus Carnificis, locum præparatum ad incinerandum intraturus, vel inſtantia partis denunciatæ, vel importunitate admonentium mortis, & vrgentium per animæ ſa-

mæ ſalutem, vt cogitet verè, an falsò denunciauerit: reus perturbatus hiſcè vel ſimilibus verbis, dum in extremis militat, vertit ſe ad populum, dicens ad iudicem, vt paululum expectet, & ait, in præſentia omnium. Rogo vos omnes, vt mihi ignoſcatis, atq; pro anima mea Dominum rogetis, & quia illos vel illas denunciaui tanquam participes criminis: excuſo eos, & dico me nihil mali de ipſis ſcire. Vel, delatis præſentibus & inſtantibus reſpondet: habeo vos pro bonis & probis. Quibus peractis non eſt ampliùs locus verbis, ſed proceditur ad executionem. Difficultas nunc eſt, an confeſsio in extremis facta elidat primam confeſsionem, in tortura & iudicio factam, ita vt prior non ſit ampliùs indicium ad torturam contra denunciatos, iuxta modum in concluſione expoſitum.

Videtur quod elidat, tum quia confeſſio nulla, & non perſeuerans, eiuſdem cenſetur virtutis, apud Doctores: tum quia quilibet in articulo mortis memor ſalutis præſumitur. can. Sancimus. 1.q.7. & Gloſ. in cap. literas. de præſumpt. Quæſtio hæc parum apud Doctores trita eſt. Eam in caſu forti mouet Marſilius in practica criminali. §. Reſtat. in principio, & ſoluit in partem negantē: & ſic etiam in præſenti reſoluimus: Non eſſe ſtandum tali confeſsioni, quæ in extremis fit: & probatur ex L. Si quis in graui. §. Si quis

moriens. ff. ad Syllan. vbi per illum textum Bartolus & alij dicunt, quod ſi aliquis Iudex, conſtitutus in mortis articulo, dicit ſe falſam tuliſſe ſententiam, non ſtatur ipſius dicto, nec ei creditur ad annullandum ſententiam: & multis alijs iuribus & allegationibus proſequitur dictus auctor. Præterea eadem ſolemnitas requiritur in deſtruendo, quæ exigitur in conſtruendo: nec non etiam eadem ſolemnitas poſtulatur in reuocatione actus, quæ in celebratione. Sed talis reuocatio in articulo mortis fit extraiudicialiter, ſine debita ſolemnitate: denunciatio verò facta eſt ſeruatis ſeruandis in iudicio: & actus fortior eſt, qui fit in iudicio, quam qui fit extrà, iuxta Gloſ. receptam in Authen. Generaliter. C. de Epiſc. & Cleric. Ergo poſterior cōfeſsio non derogat priori. Atq; in maiorem confirmationem optima eſt ratio. Rei cùm ducuntur ad ſupplicium, & ſunt in puncto mortis, adeo concutiuntur timore, & perturbantur anguſtia necis, vt quaſi alieni à mente videantur, & plenū iudicium non habeant, & oppreſsi mortis timore ſunt veluti ſimiles mortuis. Adhæc: talis perſona, maximè ſi moriatur pœnitens ſana mente & ratione, nō confirmaſſet primam confeſsionem factam in tortura, quando ſententia danda erat ad banchum iuris: tunc enim conſcientiam ſuam aperuiſſet, & releuaſ-

ſet excuſando, quod in tormentis timore pœnæ, ad liberandum ſe à tortura, vel alia affectione mota, denunciaſſet tales, tanquam participes criminis, contra veritatem. Si autem in iudicio perſiſtit in prima confeſsione, veritatem dixiſſe & conſenſum præbuiſſe, in primam præſumitur. Quia qui tacet, quando loqui tenetur, & interrogatur, pro conſentiente habetur. Ex his ſimilibuſque argumentis videtur concludendum, quod in foro exteriori talis excuſatio in extremis non elidat primam confeſsionem: quamuis maximum quiddam apud Deum & homines ſit, quod ille reus ſtatim moriturus exculpet, & excuſet, quem inculpauit. Quod in contrarium obijcitur, verum eſt, quod confeſſio non perſeuerans æquiparetur confeſsioni nulli: hoc tamen intelligitur vſq; ad ſententiam condemnatoriã. Si reus non perſeueret in confeſsione facta in tortura, non poteſt cõdemnari vi prioris confeſsionis. At alia ratio eſt poſt ſententiam. Quod verò adducitur: moriens præſumitur memor ſalutis; verum eſt, ſi conſtanti & ſana mente, & deliberato iudicio reſpondeat, & non perturbetur timore mortis, vel inſtantia importuna partium, aut ſolicitantium. His addo, quod Baldus ait, in tractatu de pace Conſtantiæ. §. extra quæro. numero 66. qui tractatus habetur in 3. vol. Oceani iuris, fol. 77.

quem ſequitur Iaſon. in L. 1. ff. Per quam ſa-
ctum erit: num. 16. Non omnis qui moritur, vel eſt in extremo vitæ conſtitutus, eſt Sanctus Ioannes Baptiſta, licet receperit corpus Chriſti. Vnde licet ſit aliqualis præſumptio, non tamen tanta, vt multùm probet. Ex his duo elicio: Primum, pro Confeſſarijs, qui talium reorum audiunt cōfeſsiones in caſibus, quibus ſocios criminis tenentur denunciare, vt admoneant eos feriò in confeſsione, ad denunciandum eos, quos in conſcientia, ex certa ſcientia, ſepoſitis omnibus humanis affectionibus, nouerint conſortes, Iudici coram notario & teſtibus, & ſi quos fortè in tormētis ex odio, inuidia, vel timore pœnæ, vel alia cauſa contra veritatem denunciaſſent: reuocent cum eadem ſolemnitate, antè ſententiam. Quia ſi poſtea Confeſſarius reum comitetur ad ſupplicium, & tunc ſæpius inculcando admoneat, vt memor ſalutis, ſi quem iniuſtè denunciaſſet, eum reuocet, ſtimulis conſcientiæ ex vna parte, cùm mors inſtet, & ratio reddenda ſit: & ex altera anxitate mortis exagitatus facilè contingere poſſet, vt totam primam confeſsionem in dubium reuocaret. Secundum, vt Iudex nunquam permittat, ſententia lata partes accedere ad inſtandū & moleſtandum reum, ſed ſi iudicet cōfrontandos, vt loquuntur, id fieri curet ante ſententiam pro commoditate. Aliàs ſi poſt, quid per-

per importunitatem reuocetur, generatur aliquo modo præiudiciũ tum iudicio, quod ſanctum eſſe debet,& ſine mendacio, tum etiam ipſi reo, qui falſum dixit, aut in falſum conſenſum dedit, dum loqui debebat,& tacuit, ſi poſtea non ſtet confeſsioni: Nec etiam ſecundum leges talis ſubſecuta reuocatio, vt ſuprà dictum, magni ponderis eſt, præſertim quando prima confeſsio fulcitur adminiculis, quæ ipſam probabilem reddunt. Vide ad hanc materiam conſtitutionem criminalem Caroli V. in art. 31. verſi. Zum fünfften. Huic reſolutioni multum fauet, caſus in ſimili expreſſus in L. Si quis in graui. §. Si quis moriens. Ad Sillanian. vbi non creditur vulnerato morienti, qui in extremis vitæ, exempli gratia, dicit ſe à Titio vulneratum, niſi potuerit aliter probare. Ex qua lege Angelus ibidem, & Marſilius conſ. 5. numer. 14. & conſ. 109. tradunt dictum morientis facere indicium ad torturam. In contrarium eſt cõmunis opinio, facere aliqualem prę ſumptionem, ſed non tantam, quæ ſufficiat ad torturam. Stephan. Bertrand. lib. 2. conſil. 137. & alij multi, quos citat & ſequitur Iul. Clarus lib. 5. quæſt. 21. Vnde Conſtitutiones Criminales Caroli Quinti, in art. 28. determinant, quod ſermo morientis, ſi quem denunciet, aliquod faciat indicium.

Cum in crimine maleficiorum denunciantes ſæpè ſint varij in confeſſione, dubitatur meritò: Cui confeſſioni ſtandum?

HAec quæſtio ſi in generali tractetur, intricatiſsima eſt, & eam ad longum ex recentioribus tractant, Didacus Couar. li.2. variarum Reſolut. cap. 13. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 7. cõmunium concluſionum, concl. 26.27.28.29. & ſeq. Iul. Clar. li. 5. Sententiarum iuris §. fin. & latiſsimè Menoch. lib. 2. de arbitrijs iudic. qq. caſu. 108. Sed omiſsis alijs, quantum ad noſtrum propoſitum, ſit

Prima Concluſ. In crimine hæreſis & negotio fidei, ſi quis de ſeipſo teſtificetur, & de alijs, etiamſi ex interuallo fuerint contraria teſtimonia prolata, nihilominus ſtatur illi teſtimonio, quo hęreſis reuelatur, etiamſi priùs teſtimonium iuramento ſit firmatum, & hæreſin non detegat, ſecundum verò detegat, ſecundo potiùs ſtatur: ex tex. & Gloſ. c. Accuſatus. §. licet, de hæret. in 6. Felin. in ca. Cum in tua. col. 2 de teſtib. Menoch. loc. cit. num. 13. Couar. vbi ſupra num. & alij ab eo citati. Ratio Redditur à Repertorio inquiſitorum in verbo. Teſtes. Couarr. & Menochio: Ne tam horrendum crimen, in perniciem Chriſtianæ religionis, omninò maneat occultum. Vbi tamen ſeruanda eſt conſideratio d. §. licet,

cet, vt ex manifeſtis indicijs appareat, talem non ex animæ leuitate, vel odij fomite, ſeu pecuniæ corruptione,ſed zelo fidei & religionis ſuum teſtimonium corrigere, ac quod reuelat, reuelare. Et hoc eſt priuilegium conceſſum in fauorem fidei & religionis. Tantus enim eſt fauor fidei vt quamuis in alijs criminibus in dubio tutius ſit nocentem abſoluere, quam innocentem comdemnare: in hæreſi tamen & negotio fidei, in dubio quis præſumitur hæreticus, quantum ad condemnationem pænitentiæ imponendæ in foro Eccleſiæ, pro vtilitate animæ. Franciſcus Squillacenſ. de fide Catholica cap. 34. Gloſſa, & Immolen. ab eo citati. Ioſephus Maſcardus de probationib. vol. 1. concluſ. 495. numer. 8. & alij, quos ipſe citat.

Secunda Concluſ. Quod de hæreſi & negocio fidei dictum, quantum ad teſtium varietatem, idem ſeruandum eſt in crimine maleficorum. Tum, quia eadem ratio multo fortiùs in hoc crimine militat: Cùm hoc crimen maleficorum omni crimine ſit atrocius, maximeque ſit in perniciem Chriſtianæ religionis, plurimaq; mala in Remp. redundent, ſi lateat; Tum, quia crimen maleficorũ omniũ iudicio refertur ad hęreſin: Tum quia omni tempore, Inquiſitores ſeruarunt modũ probandi & detegendi hoc crimen à canonib⁹ pręſcriptum pro hæreticis. Vt eſt vidére apud

Doctores mallei malefic. Syluestrum, Bartholomæum Spineum, Nicolaum Iaqueriũ, & alios,

6. Concluſ. *Confeſſio duorum vel trium contra aliquem, vel aliquos participes criminis, regulariter facit indicium ad torturam, in crimine maleficorum.*

Hanc Concluſionem ſic intelligo: ſi duo vel tres ſocij rei inuenti in tormentis, de ſe confeſſi, ſimul vel ſucceſſiuè denuntient alium, vel alios, faciunt indicium, vel indicia ſufficientia contra talem, vel tales, ad torturam: ſi in confeſſione conſtanter perſeuerent, pœnitentes ad iudicium accedant, morientes cum cõtritione, ita vt ex circunſtantijs adiunctis non poſsit præſumi eos mentiri: &, ſi alia non ſint indicia, Iudex poteſt & debet ex lege naturali ſuprà inſinuata, & ratione officij, tales denunciatos appræhendere, inquirere, & torturæ ſubijcere. Et in tali confeſsione multum eſt obſeruandum, an reus ſæpius confeſſionem contra alios reiteret, & geminet in tormentis poſtea, & ad banchum iuris; quia geminatio arguit magnam firmitatem animi & propoſiti. Marſil. in conſil. 113. num. 2. & in L. 1. ff. de quæſt. §. Quæſtioni. Felin. in ca. ſi cautio, De fide inſtrumentorum, num. 39. Decius in conſil. 185. numer. 10. Talis etiam

gemina-

geminatio & reiteratio præſupponit delibe-rationem,iuxta Gloſſ. in cap. Si quis iratus.2. q.3. Qua de cauſa non eſt reuocabilis prætex-tu erroris aut falſitatis. Ludouic. Roman.in conſ.346. incipiente, in hac cauſa. Barth. in L. Cum ſcimus. C. de Agricolis & cenſitis.li. vndecimo. Bald. in L. Nec dãmnoſa. C. de precibus Imperat.offerendis,& alij iam citati. Dictũ in concluſione (regulariter) quia poſ-ſit eſſe caſus, in quo tam paucæ denuntiatio-nes non ſufficerent: vt ſi vir in poteſtate & authoritate conſtitutus, à ſubditis denuncia-retur tanti criminis, poſsit fortaſsè præſumi ex odio factum, vel alio humano reſpectu, præſertim ſi nullæ aliæ adſunt præſumptio-nes coadiuuantes. Si tamẽ tales denũciationes multiplicentur à perſonis infimæ, mediocris, & fortaſsis æqualis (conſideratis conſideran-dis) conditionis & ſtatus hominibus; iuſtitia vendicat ſibi locum. Videndum etiam,an ta-les denunciantes ſint maioris authoritatis ha-biti: tunc enim eorum denunciationes ſunt maioris etiam virtutis,in æquilibrio rationis, contra pares,ſi debitæ ſeruantur conditiones. Propter hoc enim crimen licet quemlibet, nõ obſtante dignitate, torturæ ſubijcere, & in-uentum reum punire. ex L. Etſi excepta. C. De malefi. & mathe. Probatur nunc Conclu-ſio ſic declarata.

Primò, authoritate omnium DD, allega-

 torum

torum in 3.& 5.concluſ. Nam cum dubitant, an vnius confeſsio in exceptis ſufficiat ad torturam, præſupponunt duorum vel trium ſufficere: & communis & in praxi recepta opinio tenet, confeſsionem ſiue nominationem vnius facere indicium ad torturam, ſi alia præſumptione vel indicio iuuetur. Sed hic in propoſito vnius inculpatio, vel nominatio coniungitur nominationi alterius. Ergo.

Secundò, ex communi ſententia, vt ſupra oſtenſum eſt, vnum graue indicium & proximum ſufficeret regulariter ad torturam. Sed inculpatio duorum vel trium facit grauiſsimum contra tertium: cum vnius faciat graue, ex definitione grauis indicij, & proximum: cum omnes rerum circunſtantias nominans poſſet ſignificare & aperire viam ad vlteriorem inquiſitionem.

Tertiò, In crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ, duorum ſociorum confeſſio contra ſocium vel ſocios, ſufficeret ad torturam. ex cap. In fidei fauorem. in 6. de hæret. & 6. quæſt. 1. cap. Si quis cum militibus. & in L. Quiſquis. Cod. ad legem Iuliam Maieſt. & cõmuni doctorum ſententia. Ergo & in noſtro caſu: quia vbi eſt ſimilis ratio, idem ius eſt. ff. ad legem Aquili. L. Illud. & vbi maior ratio, maius ius. Ratio autem in dictis criminibus eſt enormitas criminis, & reipubl. damnum.

Sed

Sed magnitudine & immanitate hoc crimen omnia ſuperat, maximaq́ue damna in rempubl. redundant, vt omnium confeſsionibus conſtat, & hiſce infœlicisſimis temporibus Reſpubl. experitur. Hinc benè Lambertus Danæus cap. 5. in dialogis de ſortiarijs & maleficis, ait: Sunt à fide ſceleratiſsimi apoſtatæ, Dei potentiæ perfidi abiuratores, rei læſæ maieſtatis diuinæ, transfugæ teterrimi, proditores Dei fœdiſsimi, aſſeclæ diaboli turpiſsimi, denique diabolici venefici, & impoſtores. hæc ille. Si ergo in crimine læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ; duo ſocij criminis contra participes faciunt indicium ad torturã ſufficiens, imò fortaſsè plus probant in defectu aliorum (nam iura eos in teſtes admittunt indiſtinctè) quis negabit in nefandiſsimo ſcelere duorum vel trium teſtimonium, de ſe confeſſorum, contra alios ſufficere ad torturam? quæ ſolum eſt mediũ, ad inquirendum veritatem. Quid immanius, quam Deo datam fidem abnegare, cum diabolo fœdus contra diuinam maieſtatem, eiuſq́ue ſanctos contrahere, dæmonem adorare, ſanctiſsimam Dei genetricem blaſphemijs impetere, hoſti communis ſalutis obedientiam, homagiumque præſtare? Etenim qui in religionem diuinam peccat, omnibus facit iniuriam, & publicum crimen cõmittit. cap. Vergentis. de hæreticis, & C. eod. tit. L. Gazaros. Si ergo, vt L. 2. ibidem

ibidem definit, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus debent ſuccumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deuiare: quanto magis qui tot tamq; enormibus flagitijs non dico deuiare à fide, ſed totam religionem conculcare maximis argumẽtis cognoſcuntur, & deteguntur?

Quartò; in crimine latrocinij, & alijs exceptis, omnium practicorum iudicio, duorũ vel trium denunciationes contra conſortes criminis ſufficiunt ad torturam, ex legibus ſupra citatis & allegationibus. Et ſic practicatur in rebuſpubl. benè inſtitutis, doctiſsimorum virorum conſilijs, vt benè docent experientia, & aliorum teſtimonijs Iul. Clarus lib. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. verſ. Sed pone. Chaſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. num. 123. verſ. Et quantum ad laicũ. Raphaël Fulgoſius in conſ. 173. Alexand. conſ. 89. lib. 3. incipiente, Viſo themate ante ſcriptæ. In crimine hæreſis duos tantum ſufficere probat pluribus allegationibus. Ioſep. Maſcar. vol. 2. de probat. concl. 859.

Quintò. Omnium Doctorum iudicio, in defectum aliarum probationum, & in ſubſidium, admittuntur teſtes non integri, inhabiles, infames, & ſocij criminum, quando ex natura rei & actus alij haberi nõ poſſunt, iuxta communem rerum curſum. Sic tenent Pa-

norm.

norm. Baldus. Hoſtien. Felinus & alij, in cap. fin. de teſt. cogend. Anthon. à Butrio in cap. Tertio loco, de Probat. Ioan. Andreas in addit. ad Speculat. tit de teſte. §. 1. verſ. Quid ſi olim. Bald. Gloſſa & alij d. in C. de teſtib. L. Quoniam liberi. Alexand. lib. 2. conſil. 320. incipien. Et viſo themate. & eod. li. conſi. 166. incipiente, Animaduerſis. & lib. 5. conſ. 152. incipiente. Viſo proceſſu cauſæ. Philippus Cornęus 1. part. conſi. 58. incipiente. Poſt reditum conſilium dicitur mihi. Paulus Caſtr. 1. part. Conſi. 348. incipien. Notandum quod adulterium. Decius in conſil. 189. incip. Lætatus ſum. à num. 10. Marſi. conſil. 41. num. 6. & conſi. 61. & 102. num. 7. & in practica criminali. §. Diligenter à num. 81. Mattheus Matheſil. in ſingularibus. verſi. Nota quod ſubſidium, pagin. penul. Landfranc. in tractatu de depoſitionibus teſtium. nume. 102. Salyc. in L. Ea quidem. C. de accuſat. Iaſon. in L. Cunctos populos. De ſumma Trinitat. & communis ibidem. Mart. Nauar. in manu. Confeſſariorum, cap. 25. num. 49. & 50. Plurimas ad hoc congregat allegationes Anthon. Gabriëlius, Romanus Fiſci Apoſtoli aduocatus lib. 1. cómunium concluſionum, in Rub. de teſtib. concluſ. 7. Sed in crimine maleficorum aliter veritas haberi non poteſt, ex natura ipſius rei & actus, iuxta cómunem rerum curſum. Eorum enim exercitia, conuenticu-

la, coniu-

la, coniurationeſque de nocte fiunt, & in locis ſecretis, & ab hominum conſuetudine remotis. Vnde dicuntur ſtriges, quia quaſi aues nocturnæ de nocte ſtrident, vt notat Syluester in ſum̃a, verb. Hæreſis. 3. & ſua maleficia exercent. Quæ autem de nocte fiunt, & in locis ſecretis, difficilis ſunt probationis, vt pulchrè oſtendunt Alexand. in d. conſil. 166. & Marſil. in conſil. 5. Si autem aliquod in rerum natura crimen eſt, quod aliter probari non poſsit, niſi per conſortes & ſocios criminis, hoc profecto eſt, vt rei natura oſtendit, & experientia rerum magiſtra docet.

Nunquid princeps tenebrarum eſt author principalis, qui odit lucem, & omnia inuiſibiliter operatur? & quis probus eorum tractatibus & conuentibus intereſt, aut intereſſe permittitur, vt ſit teſtis omni exceptione maior, qui teſtimonium ferat? Quis enim vir vxorem habens, cum qua noctes dieſque verſatur, ipſam innocentem affirmare audebit? Aut quæ mulier, virum ab hoc crimine liberum pronunciabit? Hic ſibi locum vendicat illud Poëticum: Quo minimè credis gurgite, piſcis erit. Quis igitur Iudex tam à ratione alienus eſt, qui bonorũ requirat teſtimonium, vbi nulli boni intereſſe poſſunt, niſi probitatem amittere, & pactum cum dæmone & ſua ſocietate inire velint? Atque hoc argumentum confirmat Regula illa Iuridica; in defe-

ctum probationũ,ſi ex negotij & actus natura non poteſt haberi legitima probatio, admittitur minus legitima: & lex contenta eſt ea probatione, quæ haberi poteſt. text. & Gloſſ. in cap. fin. de teſtib. cog. panormit. ibidem. Alexand. 1. volum. conſil. 64. incipiente, Aeterni numinis inuocato ſpiritu. Marſil. conſil. 5. & in practica criminali. §. Diligenter. num. 126. Bártol. & Immolen. in L. In illa ſtipulatione. in fine. de verbor. obligat. Chaſſaneus ſuper conſuetud. Burgundiæ, Rub. 1. §. 5. num. 173. Ampliùs roboratur ex panormitano in cap. De cætero. de teſtib. vbi teſtatur, quod licèt regulariter non admittantur laici contra clericos, in cauſa criminali: tamen quãdo delictum eſt commiſſum in villa, vbi ſolum vnus eſt clericus, in defectum probationum, admittendi ſunt laici. Ad idem facit doctrina Saliceti in L. Ea quidem. C. de accuſat. q. 5. recepta ab Angelo ab Aretio, in Tractat. de malefic. Verbo Metitor. & Marſilio d. conſil. 5. & alijs. Quando in caſu ſumus, in quo teſtes integri haberi non poſſunt, tunc admittendi non integri: & ponit exemplum. Si quis luſit in proſtibulo, & fuit deceptus propter taxillos falſos, &c. poterit læſionem & falſitatem probare per lenones & infames.

Sexto, in enormibus & occultis, facilior & prom-

&promptior debet eſſe Iudex in procedendo ad torturam, ſicut in incantatione, venenatione & ſimilibus, ex Bald. in L. Nemo deinceps. C. de Epiſcopali audient. Barbat. & alijs in addit. ad Bartol. L. fin. ff. de quæſt. Quod latè confirmant Franciſ. Brunus in tract. de indicijs & tortura, 2. part. q. 8. num. 2. & hæc eſt cómunis regula, vt tradit Clarus lib 5. q. 64. verſ. & ideò. Ratio redditur: quia ea, quæ in occulto fiunt difficiliùs probari poſſunt. Ex qua cauſa reſultat illud Iuridicũ pronunciatum: In clamdeſtinis & occultis ſufficere probationes per coniecturas, ob rei difficultatem, quæ aliàs non ſufficerent. Occulta autem ſunt, quæ fiunt de nocte, & in loco occulto. Baldus in L. Cum fratrem. Co. de his quibus vt indignis. in principio. Angel. in L. 1. §. Occiſorum. ff. ad Syllanian. Hinc Baldus clamdeſtinum dicit: quia rarò inuenitur ſine tortura, vt eſt venenatio, ex d. L. Cum fratrem. Quomodo autem quæ de nocte fiunt, difficilis ſint probationis, probat latè Alexand. lib. 2. conſi. 211. incipien. Viſa facti narratione, & eodem lib. conſ. 167. incipiente. Animaduerſis his, quæ tam per teſtes. Atque crimen maleficorum ex his cauſis alijſque, quòd eſt occultiſsimum, leuioribus argumentis tortura inquiri poſſe quis dubitat? tamen à regula criminum aliorum exceptorum non recedimus, vt ſatis ſuperque conſtat ex ſu-

ex ſupradictis. Quare autem maleficia potius fiant de nocte, & in locis ab hominum conuerſatione deſertis, duplex redditur ratio à Paulo Grillando, in lib. 2. de Sortilegijs ca. 4. Prima, quia Dæmon poſt caſum ex paradiſo effectus fuit obſcurus, & tenebroſus: quare etiam dicitur princeps tenebrarũ: proinde ſua opera facit in loco obſcuro, & tempore tenebroſo, iuxta commune dictum: Qui male agit, odit lucem: Secunda; Si de die fierent, poſſent videri ab aliquo, & faciliùs diſcooperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam, & ſic caperentur & punirentur.

Septimo. Regulare & iuridicum eſt, quod propter enormitatem & immanitatem criminis, iura & ſtatuta tranſgredi licet; Id quod probatur cap. 1. de confeſs. Gloſs. & dd. Excipiuntur, propter immanitatem, quæ vocantur excepta ab illa regula: De ſe confeſſus ſuper aliorum conſcientia non debet inquiri L. Nemo deinceps. C. de Epiſcopali. audient. In feſtis paſcalib⁹ relaxantur carcerati, exceptis qui atrocia commiſerunt, L. per omnes. C. de defenſorib. ciuitat. denegatur defenſio, propter magnitudinem criminis. L. prouinciarum. C. de ferijs. in venerabili paſchæ die, propter immanitatem, admittitur tortura, ad honorem Dei: quod & Bald. in d. l. Nemo deinceps, tradit. Fecit ad idem Gloſ in §. per contrarium. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat.

deferuntur. vbi propter immanitatem, fama defuncti damnatur. Sic Ioan. Andreas, propter atrociſsimum crimen, in cap. Cum non ab homine, de iudicijs. Teſtatur clericũ ſine degradatione poſſe puniri, non attenta diſpoſitione d.ca. Sic Marſil. in ſingulari. 601. propter immanitatem criminis recipiuntur teſtes, lite non conteſtata, & parte non citata: iuxta notata ab Archidiacono, Dominico Geminiano, Hoſtien. in cap. 1. de homicid. in 6. & Felino in cap. Quoniam, nu. 7. Vt lite non conteſtata. Probant hanc regulam latiſsimè Baldus in Autent. ſed nouo iure. C. de ſeru. fugitiuis. & Doctores in addit. ibidem. Marſil. in L. vnius. §. Cognitrurum. ff. de quæſt. & in d. ſingulari: & omnium latiſsimè Andræas Barbatius in c. 1. de conſtit. à nu. 155. ſecutus doctrinam Innocentij ibidem. Propter hanc regulam in atrociſsimis non ſeruatur ita proceſſus, recipiuntur teſtes ante litem conteſtatam, & parte non citata, & proceditur ad torturam, etiamſi nõ ſint ita ſufficientia indicia vt rectè infert Iulius Clarus li. 5. q. 1. §. primo: verſ. ſunt etiam. Enormia enim, vt in d. ſingul. 601. Marſil. tradit, talis ſunt naturæ & importantię, quod alterent diſpoſitionem ſtatutorum & iuris communis. Atque ſi hæc omnia in vllo crimine locum habeant, in hoc noſtro propoſito in ſummo gradu obtinebunt. Si quidem vt plurimum in crimine maleficorum,

corum, in vno ſubiecto conueniunt crimen læſæ maieſtatis diuinæ, quandoque etiam humanæ, vt experientia compertum eſt: latrocinia horrenda, & grauiſsimis circunſtantijs affecta; coniuratio cum diabolo in ſubuerſionem regni ſummi Regis: Idololatria peſsima, pactum cum diabolo & inferno; blaſphemia in Deum, Beatiſsimam virginem, & omnes ſanctos; peccatū contra naturam cum ſpiritualibus creaturis: ſacrilegia nefandiſsima in abuſu ſacramenti ſacramentorum, & rerum ſacrarum; Infantium & innocentum cædes; ſepulchrorum violatio, vt innocentes effodiant, quorum carnibus horrendè abutuntur; perditio agrorum, vinearum, ſyluarum, omniumque rerum ad ſalutem hominum ſpectantium: ita vt meritò à lege appellentur hoſtes communis ſalutis; & alia plurima ſcelera perpetrant, quæ nec mens humana concipere valet. Quis igitur tam inſipiens eſt, qui legib⁹ concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate ſuperat? Eſtne vllus canon, aut lex, aut ſtatutum, quod dæmonem cum ſua ſocietate includat? Hìc Iudices atque poteſtatem habentes, per Deum, communemq; ſalutem obſecro, vt leges, iura, rationes, & authoritatem doctiſsimorū virorū intueantur, oculos aperiant, & cernant, quomodo Deus immaniſsimis criminib⁹ irritetur, quomodo propter periculum cōmunis ſalutis, in

enormibus, ne quidem à proceſſu & inquiſitione, & executione in diebus Deo ſingulari ratione conſecratis ceſſandum ſit; quomodo Deus executione iuſtitiæ reconcilietur. Facilimè, ait d. lex, prouinciarum. C. de ferijs. in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus, & incolumitas procuratur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta d. L. Nemo deinceps: crimina punienda ſint; quomodo ſinant crimina impunita coaleſcere, contra L. per omnes. C. de defenſ. Ciuit. quomodo in tam enormibus & periculoſis, contra communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cum multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic cómunicantes grauiſsimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, excolantes culices, dum minora & manifeſta Lynceis oculis perluſtrant, & talpis ſunt cęciores in occultis & atrociſsimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaque minora cane peius & angue perſequuntur: crimen verò læſę maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos contra patriæ ſalutem, & alia immaniſsima facinora, tanquam phantaſias & ſomnia negligunt. Habeant Iudices in hoc negocio doctrinam Magni

Baſilij

Baſilij antè oculus: Qui veram germanamque iuſtitiam non habet in animo repoſitam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, ſed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obſequitur, aut etiam inimicos vlciſcitur, aut alienam reformidat potentiam; rectè ius dicere, iudiciaque exercere non poteſt.

Octauo & vltimò probo concluſionem. Si non demus locum denunciationibus conſortum in crimine maleficorum, non eſt via extirpandi hoc crimen, nec inquirendi, aut procedendi contra multos, nec locus puniendi principes huius ſceleris; quod concedere eſt abſurdiſsimum. Et hoc probo reducendo in memoriam ea, quæ poſita & probata ſunt ex fidei fundamentis, in decimo præludio, Inter dæmones eſt prelatio & ordo. Sunt enim ſupremi, medij, & infimi. Qualis ergo ordo inter dominos, talis inter miniſtros. Nam norunt optimè tanto ſtabilius eſſe regnũ, quanto maiori firmatur ordine. Videmus autẽ in regno tẽporali, ſuperiores, potentiores, & honoratiores principibus aſsidere; cõſilia ac reſponſa dare, ac demũ quod executioni mandandum concludere, concluſa per medios & infimos in effectũ deducere. Non enim eſt ſupremorum cõſiliariorum, manus admouere operi. Sicut enim ſuperiores dæmones ſuas prouincias cõmittunt inferioribus: Sic etiam in peſsima illa politia, principes & ſuperio-

res malefici, cum Principe dæmoniorũ concludunt tractatus, atque inferioribus executionem mandant.

Atque hanc doctrinam non ſolum ratio comprobat, ſed etiam maleficorum & maleficarum confeſsiones confirmant. Quæro nunc ab homine, qui nullum dat locum denunciationibus, cõtra ius, doctiſsimorum virorum authoritatem, & praxim tam Eccleſiæ, quam rerumpublic. benè inſtitutarum, atque rectam rationem; quis modus erit procedendi contra illos, qui ſunt in ſuperiori ordine? manebunt ne impunita eorum ſcelera? eorum tractatus contra rempub. communéque ſalutem occulti latebunt, vt indies plures pertrahantur in diaboli ſocietatem? Recurris ad externa indicia: perquire quando principes huius ſceleris viſi fuerint aut ſcopas erigere ad cauſandum pluuiam, aut ollam ſupponere veſtibulo alicuius ſtabuli, aut lites & minas intentaſſe plebeis, aut alia opera externa exercuiſſe, quæ indiciorum vices ſubeant ad probandum. Hæc enim ſunt facta vulgarium & vilium perſonarum, quæ rus incolunt, & ruri verſantur inter plebeos. Ibi quãdoque hęc & ſimilia perſpiciuntur indicia. Tollatur igitur via inquiſitionis & proceſſus per denunciationes, & alantur principes maleficorum, & magiſtri ſcholæ diaboli: & videbitur, cum maximo Reipub. damno, quis

ſit

ſit futurus rei exitus. Habeant antè oculos, qui gladium portant, iuſtitiam, quæ tribuit vnicuiq; quod ſuum eſt, benè agenti præmiũ & honorem: malè operanti pœnam & vindictam: ne ſi reſpectu humano omittant punire Dei iniurias, ac reipubl. vindicare ſcelera, ſeueriſsimam indignitationem eius, qui etiam iuſtitias iudicat, incurrant.

Dubia duo hoc loco paucis mouenda & reſoluenda ſunt.

Primum. *An teſtes huiuſmodi ſingulares probent aliquid, ita vt quis poſſit torqueri ad denunciationes eorum, e. gra.*

VNvs dicit quod viderit N. venientem in deaurato curru, alius in nigro equo, alius in hirco ad congregationem nocturnã, ſed diuerſo tẽpore. Videtur quod non: Tantum enim probant mille teſtes ſingulares, quantum vnus. Bald. in L. Iuriſiurandi. col. 2. C. de teſtib. Alexand. in conſ. 20. & 81. vol. 4. Marſi. conſ. 27. & 28. & alij alibi. & regulariter teſtes ſingulares non probant. cap. Tam literis, de teſtib. cap. Cum dilecti. de electiõn. & c. licet cauſam. de probat. & L. ob carmen. ff. de teſt. §. fin. His & ſimilibus auctoritatibus quidam perſuadere conatus eſt dictam ſingularitatem impedire. Sed quia hic loqui-

mur in ordine ad torturam, parum ad rem facit diſputare de teſtium ſingularitate; tum quia communiſsima eſt ſententia, quod vnus teſtis omni exceptione maior, faciat indicium ſufficiens ad torturam: tum quia ſocij criminis, etiamſi ſint ſingulares, faciunt indicium ad torturam in criminibus exceptis, vt tradit ex praxi doctiſsimarum curiarum Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſ. Sed pone. Deinde vt communior eſt opinio DD. atteſtante hoc & confirmante Anton. Gabrielio lib. 1. com. concl. conc. 2. num. 19. in Rub. de teſtib. teſtes ſingulares probant de delicto in genere, vt quem eſſe hæreticum, vſurarium, maleficum, &c. vel quando agitur de probatione actus non momentanei, ſed ſucceſsiui. Quare eſſe poteſt, quod maleficus vna vice veniat ad curſum in figura deaurati currus, alia vice in capro, & ſic de ſimilibus. Quia Dæmon ſicuti dicitur mille artifex: ita etiam verſipellis, quod formam ſubinde mutet.

Dubium ſecundum.

An, quando malefici à ſocijs denunciantur, quod ludis Diabolicis & choreis interfuerint, ſociorum denunciationes faciant indicium ad torturam, etiamſi non fiat mentio, quod hominem, aut equum necauerint, aut damna intulerint?

Qvi-

QVIDAM diſtinguunt, & dicunt: ſi tantum denuncientur, quod congregationi interfuerint, & ludis, non faciant indicium ad torturam plures denunciationes; ſi autem homines, aut equos necauerint, aut damna intulerint, tunc faciant indicium. Sed hæc diſtinctio tantum narratur, nec vlla ratione aut fundamento ſtabili fulcitur, imò videtur implicare ignorantiam negotij eius, quod arte Diaboli ibidem geritur. Et probatur contrarium. Malefici aut ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ, quando in curſu & congregatione ſunt: aut non ſunt. Si rei ſunt læſæ maieſtatis diuinæ, vt certè dicendum eſt: Nam in hoc grauiſsimè diuinam maieſtatem lædunt, quod Deo & ſuo regno abrenunciant, pacta cum aduerſario contra Chriſtum & eius exercitum contrahunt. Quis enim neſcit, omnem ſocietatem cum Dæmone eſſe homini interdictam: cum à principe vniuerſi, tali hoſti perpetuum ſit indictum bellum? S. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 2. ad vlt. Caietanus ibidem. Domini. Sotus lib. 8. de iuſtit. & iure, q. 3. artic. 2. Hoſtes autem regis & regni dicuntur, quibus à Rege indictum eſt bellum, per notata in L. Si quis ingenuam. §. fin. & L. Hoſtes. ff. de captiu. Bartolus ibidem circa finem. Martinus Laudenſis in tractat. de bello. §. 5. & latiùs Boërius cum alijs in deciſ. 178. nume. 1.

Sed ſocietas ſubditi cum hoſte regis, aut principis, ſiue conſumata, ſiue inita ſolùm ſit, facit aliquem reum læſæ maieſtatis vt rectè Caietanus 2. 2. q. 95. artic. 4. docet, & text. L. Quisquis. C. ad L. Iuliam maieſtat. cum DD. conuincit, quod etiam conatus in crimine læſæ maieſtatis puniendus: quem conatum Caietanus appellat ſocietatem initam, necdum conſumatum. Reo autem læſę maieſtatis tam diuinæ quam humanæ multò magis creditur, quàm latroni contra latronem: Quia dicta crimina, vt omnibus in confeſſo eſt, multò magis ſunt priuilegiata, quam alia excepta, ex c. In fidei fauorem, de hæret. in 6. & d. L. Quiſquis, & alijs ibidem. Magis autem priuilegiata præcedunt. §. Sanè. cap. Accuſatus. de hæretic. in 6. Ergo multò magis denunciantes merentur fidem, ſi quem in curſu & congregatione fuiſſe denuncient, quam ſi dicerent ipſum hominem occidiſſe, aut equum veneficio infeciſſe. Niſi quis dicere velit, quod equum interficere aut vaccam occidere, ſit crimen grauius, & magis exceptum, quam DEVM abnegare, & cum ſummo aduerſario fœdus inire. Quis autem ignorat, neminem talem conuentum & congregationem frequentare, qui non prius DEVM abnegauerit, pacta cum Dæmone contraxerit, ſocietatem cum eo inierit, & ad omne malum animum habuerit paratum?

paratum? Quid autem ita profeſsioni noſtræ fidei repugnat, ſicut Devm expreſſis verbis abnegare, & profeſsioni in baptiſmo factæ abrenunciare, Diabolo fidem & miniſterium addicere? Ergo qui in curſu & ludis diabolicis iam apparent, ſunt perfidi in fide & religione: ergo ſocij eorum eos denunciantes plus merentur fidei, quam ſi dicerent eos equos, aut vaccas, aut etiam hominem occidiſſe. Nam ſi priuilegium fidei eſt in d. cap. In fauorem, quod ſocij criminis & alij teſtes inhabiles poſſunt teſtes eſſe contra participes in crimine: Quomodo plus fauoris habet latrocinium hominis, aut veneficium equi? Nunquid priuilegium, cum ſit quid fauorabile, debet aliquid operari vltra ius commune? cap. In his de priuilegijs Gloſſa Bernard. Panormit. Anton. cum alijs ibidem. & lib. 6. eodem tit. cap. Si papa. & l. 1. ff. ad municipales, & de incolis cum Gloſſ. Quid ergo operatur priuilegium fidei conceſſum. Si ſocij cõtra latrones, vaccam aut equum inteficientes merentur fidem, & non contra eum, qui iam fidem abiurauit, religioni noſtræ bellum indixit, cõmunioni ſanctorũ valedixit? Quæ cõmuniter omnia præſtiterunt omnes, qui in congregatione diabolica apparent, vt conſtat confeſsionibꝰ innumerabiliũ hominũ vtriuſque ſexus & ſtatus. Imò vt hoc addam, de quo

aliàs

alias dubitaui, tantum operatur fidei fauor, d. c. In fidei fauorem, quod plures quam duo teſtes inhabiles, & minùs idonei, in negotio fidei & hæreſi faciunt plenam probationem ad condemnationem, & pœnam ordinariam criminis hæreſeos, quando ex circunſtantijs, & coniecturis, & perſonarum qualitate veriſimiliter præſumuntur. verum deponere. Quam ſententiam dilucidè verba c. In fidei fauorem, videntur probare: Quia vt manifeſti iuris eſt, priuilegium ſic interpretandum, vt aliquid operetur, & hanc doctrinam ſecuram & in praxi ſeruandam ex alijs approbat Ioſephus Maſcard. de probationibus volum. 2. concl. 859. numero 39. Si quis autem neget maleficos reos eſſe criminis læſæ maieſtatis diuinæ, quando ſunt in ludis diabolicis, & congregatione, hic poterit etiam negare prima principia. Cogitet talis, qua ratione eò deueniant, quæ pacta & acta præcedant, quid ibidem faciant, cui obſequium & famulatum præſtent, quis finis tragediæ. Quæ ſoleant ibidem tractari contra Deum, rempubl. & commune bonum. A communiter accidentibus argumenta ducuntur nō ſolum à Logicis & Theologis, ſed etiam à iuriſperitis. Vnde ſecundum eos locus à cōmuniter accidentibus facit indicium indubitatum. Bald. in additionib. ad ſpecul. in tit. de ſentent. & his quæ ipſam ſeq. & Marſil. in practica

ctica crimin. §. Secunda numero 36. Et talia confitentur ibi fieri facta, & communiter tractari non ſolum vetulæ & melancholicæ mulieres, iam ratione & viribus deſtitutæ, ſed etiam iuuenculæ, non ſolum fœminæ, ſed etiam viri, iuuenes, adoleſcentes, & ætate graues, docti, & rerum experientia conſpicui, etiam poſtquam iam ſe Deo ſuo iterum reconciliarunt, diſpoſiti ad mortem, & pœnam pro ſuis ſceleribus ſubeundam cum magna deteſtatione ſcelerum, & vt cõmuniter confitentur, ita reperiuntur eſſe vera, ſi fortaſſe vnus ſit, qui fallatur, ſicut in omnibus rebus moralib⁹ & actionib⁹ humanis accidit quandoq; error, mille reperiuntur dicere veritatẽ, vt experientia teſtis eſt, quæ eſt rerum magiſtra. cap. Quam ſit. cum Gloſ. de electione. in 6. & c. Statutum, de reſcript. eod. lib. & multa experimenta cognitio veritatis inſequitur. Bald. in cap. Contingit, de dolo & contum. & Marſil. in practica crimin. §. Principium num. 4. & imperator in Authent. de appellat. Ex rerum experientia inuenimus. Et certum eſt in hoc negotio, ſi multi experientia cognoſcerent, & ab eis audirent, qui experti ſunt cum ſuis circunſtantijs rerum, perſonarum, temporum & locorum, non ſomnia dicerent: ſi hominibus expertis in ſua arte non eſt credendum, à quibus rerum veritas inquirenda: Peto, quare inexperto credendum, quod

terminis

terminis ſuæ artis non continetur? Quia neque ſcientiam, neque experientiam habet, nec meretur fidem in his: vnicuique enim artifici in ſua arte credendum eſt. Sic profectò in hac miſera ſecta credendum eſt expertis. Hi ſciunt quid ibi agatur, quæ negotium præcedant, ſequantur, & comitentur. Miſerum enim eſt, & à ratione alienum, ſi ego dormiens velim dicere, me dormiente neminē vigilare, nec velim credere dicentibus alijs, ſe vigilaſſe in alio loco, cum circunſtantijs locorũ, perſonarũ, & rerum actarum: Sic profectò etiam cęci ſunt, qui dicunt eſſē ſomnia, & in ſomno tantũ accidere, quæ homines vigilantes vnamini conſenſu & magna conſtantia ſeruatis circunſtantijs omnibus, non tam in cõmodum ſuum, quam etiã contra ſe cõfitentur fieri, & facta eſſe. Prædicta ergo diſtinctio nihil habet fundamenti, ſed meritò reijcienda eſt, cum rationi & iuri aduerſetur.

Ex proxima concluſione & alijs infero quædam in hac materia:

Primum. Cęteris paribus, in hoc enormiſsimo & occultiſsimo crimine, contra quorundam falſam opinionem, maiorum virium eſſe denunciationes talibus circunſtantijs fulcitas, quales poſuimus, omnib⁹ alijs indicijs: tum quia alia vt plurimũ ſunt ſimplicia, leuia, & remota à ſubſtantia actus: At denunciationes naturã negotij & circunſtantias

in om-

in omnem euentum aperire poſſunt. Id quod ex definitione indicij confirmatur. Dicitur enim ab indicando, & eſt medium intellectuale veritatis eliciendę, ex aliqua ſingulari circuſtantia inſurgens, ex L. Indicia, C. de rei vindicatione, & L. fin. C. de probat: quæ deſcriptio multò fortius conuenit denunciationibus, vt patet intuenti. Quare rectè denunciationem ſociorum in genere, Cõſtitutio Caroli Quinti in art. 31. refert in numerũ indiciorum, eamque ob cauſam etiam inter interrogationes ad maleficij reos adiungit, vt interrogentur de magiſtro, à quo didicerint. in ar. 51. Tum etiam, quia omne indicium, iuxta doctrinã Bartol. in L. fin. ff. de q. ab omnibus receptam, regulariter per duos teſtes probari debet. Sed denunciationes fiunt coram iudice, notario alijſque adiunctis. Denuncians enim ipſe circunſtantias explicat & cauſas ſcientiæ, è quibus teſtis dictum magnas vires ſumit, reddit. Pręterea ſemper vt plurimum denunciationes aperiunt viam indicijs, & vlteriori inquiſitioni. Tandem, quia in hoc crimine, ſicut actiones communiter in grauioribus ſequuntur operationem dęmonum, & non maleficorum; ita indicia nullam habent naturalem coniunctionem cum effectu, quare facilè poſſunt elidi.

Secundum illatum: Non eſſe iuri canonico, ciuilique, praxi, rationi; doctiſſimorum-

rumque virorum authoritati cõſonum; id quod memini me à quodam iuriſperito audiuiſſe (ſeriò an ioco dictum, neſcio) ſe nihili facere etiam mille denunciationes.

Tertium: Siue hoc crimen conſideremus vt Eccleſiaſticum; ſiue vt ſeculare; iuſtiſsimè & rectiſsimè iudices procedere per denunciationes ad inquiſitionem & torturam. Ad Eccleſiaſticum iudicem enim pertinet, quatenus aut hæreſis eſt, aut hæreſin ſapit, vt in tertiodecimo præludio demonſtratum eſt: & ſic per participes criminis poteſt procedi, vt patet ex bulla Innocentij octaui præfixa malleo maleficarum, & ex cap. In fidei fauorem. & cap. Accuſatus. §. Sanè de hæretic. in 6. Ad ſecularem verò; quatenus malefici latrocinia exercent, in perniciem hominum conſpirant, vineas & agros deſtruunt, tractatus contra rempubl. inſtituunt, animalia in vtilitatem hominum creata enecant, veneficia intentant, ac ſimilia flagitia contra bonum commune moliuntur. Latrones verò, coniuratores, graſſatores, proditores reipubl. hoſteſque communis ſalutis, contra ſocios criminis, vt conſtat ex canonibus, legibus, allegationibuſque ſuprà allatis, teſtimonium ſufficiens ad torturam ferre poſſunt.

Quartum: conſultiſsimè & æquiſsimè hactenus illos feciſſe iudices; qui proceſſerũt per denunciationes ad inquiſitionem & tor-

turam

turam contra maleficos: quia id fecerunt, ad quod obligabantur ex lege diuina & naturali, nec non etiam officio, ſecundũ praxim tam Eccleſiæ, quam reipubl. ciuilis benè ordinatę.

Quintum: Infero, (ſatisfaciendo eorum clamoribus, qui clamant, torturam debere præcedere indicia, & à tortura non eſſe incipiendum, ex ll. 1. penult. & fin. De quæſtio. & communi ſententia, quibus legibus hæc doctrina aduerſatur) & reſpondeo ex dictis ſequi confirmationem harum legum. Concluſiones enim prædictæ indicia non tollunt, ſed ponunt. Nam probant denunciationes Reorum contra ſocios, in caſibus à iure expreſsis, eſſe indicia ad torturam, & ſubire vices indiciorum. Quis enim iuriſperitus negabit, ſi quis probet aliquod maleficium, quantum ad ſubſtantiam, per vnum teſtem omni exceptione maiorem, malefactorem poſſe ſubijci tormentis, ſine omni alio indicio? quam communem ſententiam ſequitur Conſtitutio criminalis Caroli V. in art. 30. Tunc enim ille teſtis ſupplet locum indiciorum. Atque ſic in præſenti Iudex non incipit à tortura, ſed denunciationes ſternunt viam inquirendi veritatem, per medium torturæ, & eandem præcedunt.

Sextum: Ex dictis concluſionibus inferendo, ad argumentum Aduocatorum criminis maleficorum, quo arguunt huiuſmodi

de ſe confeſſos eſſe criminoſos & infames, ex confeſsione proprij criminis: ergo eis in hoc caſu non eſſe credendum; reſpondeo, negandam eſſe conſequentiam. Quia, vt euidenter probatum eſt, poſſunt eſſe teſtes, quando veritas aliter haberi non poteſt; & in promptu ratio eſt, probationis difficultas, ne via probandi tollatur, & enormiſsima crimina impunita in occulto lateant. Si ergo teſtes eſſe poſsunt, ſecundum omnium doctorum ſententiam: quomodo eis non erit credendum? teſtibus enim fides debetur. Adhæc, vt infames, ſerui, domeſtici, ſocij criminis, non admittantur in teſtimoniũ; nunquid inductũ eſt iure poſitiuo? Sic enim atteſtantur Philippus Corneus. in 4. volum. conſ.241. in litera F. & eod. lib. conſil.259. in eadem litera. Philippus Francus in cap. In fidei fauorem. in 6. De hæreticis. Petrus de Ancharano in cap. Paſtoralis: de re iudicata. & Andreas Barbatius in tract. de teſtib. numer. 42. & ratio ſuadet. Idem ergo ius, quod has exceptiones induxit contra teſtes tempore commoditatis, quando alij haberi poſſunt, ex natura rei & actus, admiſit, vt exigente neceſsitate, ne veritas in multorũ damnum occultetur, poſsint teſtimonium ferre ſublata teſtium ſolemnitate, quæ iuris poſitiui eſt, & relicta earundem cõditione in iure naturali & diuino. Sic enim locum habet quod communi prouerbio dici-

tur:

tur: Neceſsitas legem nō habet. Prætereà infamia quandoq; etiam purgatur tortura, vt ſuprà ſignificatum eſt. Tandem conſtat ex ll. & canonibus & praxi, infames admitti, vt in crimine hæreſeos, latrocinij, lęſæ maieſtatis, &c. Militat hoc ergo argumentum etiam in dictis & ſimilibus. Dicendum ergo eſt, de iure poſitiuo regulariter non admitti infames, quando neceſsitas non vrget, & haberi poſſunt teſtes idonei & habiles.

Dices: cùm alij admittantur teſtes inhabiles, quare inimici repelluntur in hoc crimine, ſicut in alijs? Certiſsimum eſt, quod teſtimonium inimici non recipitur etiam in criminibus exceptis, vt tradunt Bartol. in L. In quæſt. ff. ad legem Iuliam maieſtatis. Marſil. conſil. 20. numero 27. & alij communiter. Imò nec etiam inimici teſtimonium facit indiciū ad torturam, iuxta Bald. in conſil. 36. incipiente, præſuppoſito ſtatuto. lib. 4. Marſil. conſ. 15. numero 6. Iacobus Menochius in li. 1. de arbit. Iud. quæſt. q. 28. num. 5. Quando autem loquimur de inimicitia, quæ repellit, intelligendū eſt de capitali, vel magna, vt Doctores tradunt, quos ad longum citat Lancilottus in tractat. de offic. prætoris in ciuilibus, in §. l. perſonas teſtium aggrediendo. nu. 65. Quare malefaciunt aliquando Iudices, propter quamlibet leuē affectionem teſtis, exceptionē admittendo, ita vt

aliquando probationes arctentur. Reſpondeo nunc dubio. Quædam exceptiones teſtiū ſiue inhabilitates ſunt iuris naturalis, vt quod puer nō habens vſum rationis, furioſus & inimicus non admittantur. In inimico naturaliter ira & odium impediunt animum, ne poſsit cernere verum: Quædam ſunt à lege inductæ, ex quadam congruentia, vt quod infamis, ſeruus, familiaris, &c. non poſsint teſtimonium ferre. Nunc, propter criminum enormitatem, & probandi difficultatem, Lex & conditor legis diſpenſant, in defectum aliarum probationum, vt exceptiones à lege ſtatutæ non impediant. At in ijs, quæ ſunt legis naturalis, non diſpenſatur; cùm non ſit poteſtas. Quare benè docent Ancharanus, Francus & Barbat. in loc. cit. Pontificem non poſſe diſpenſare, vt inimicus teſtimonium ferat.

An minorennes cōtra maleficos teſtari poſsint.

Dicet iterum hic aliquis; An minoris teſtimonium in noſtra materia facere poſsit indicium ad torturam? cùm experientia conſtet, quod malefici aliqui pueros & puellas ad conuentus ſuos ducant: de cuius rei certitudine refero me ad Iudicum proceſſus, & communem huius ciuitatis Treuirenſis ſcientiā, cui ſe opponere ſummæ dementię & pertinaciæ eſt. Non deſunt docti viri, qui exiſtimant teſtimonium minoris facere indicium ad torturam. Franciſcus Brunus de indic. & tortura 1. par. quæſt. 2. num. 18. Alberic. in tract. de te-

de teſtib. prima parte.§. videndum. num.10. Lancilot.loco cit.num.70.& confirmatur ad propoſitum: in crimine læſæ maieſtatis in teſtem admittitur minor 14.annis cum tormẽtis, ex mente Bartoli, Marſilij & aliorum, in L.de minore.ff. De quæſtionib. Non tamen eo modo torquetur minor, quo maior. Minor terroribus mouetur, vel ferula, aut habena cæditur; & hoc ad illum effectum (vt tradit Bartolus) vt faciat indicium.

In contrarium ſunt Marſilius in d. L. de minore. & alij, & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 24. quod minores poſsint examinari, vt proſint ad inquirendum & veritatẽ indagandum, præſertim in criminibus atrocioribus, & quando aliter veritas haberi non poteſt. Proinde iuſtiſsimè faciunt noſtri Iudices, in hoc enormiſsimo & occultiſsimo crimine, quod minores examinent, ad accipiendum inſtructionem prò latiori inquiſitione, & eorum dicta, ſecundum doctorum ſententiam, faciunt aliqualem præſumptionem, quæ ſi alijs indicijs iuuetur, auget indicium ad torturam. Quare exiſtimo diuina prouidentia contingere quandoque, vt cum malefici innocentes pueros ſeducere volunt, puerorum ſimplicitate capiantur, vt eorum conſilia diſſipentur & reuelentur.

Septimum illatum. Cum maſculinum nõ concipiat fœminum in exorbitantibus à lege

communi, & quando differens eſt ratio, vt probant aliorum authoritate Alexan.2. part. conſil. 166. incipie. Animaduerſis. & Ioannes de Cirier in lib. 2 de primogenitura, artic. 5 numero. 5. cuius libri habentur in 8. vol. Oceani iuris, & noſtræ concluſiones in maſculino genere ponantur; in fœminino propter diuerſitatem rationis extendo, neminem eſſe torquendum, niſi ad minimum à tribus vel quatuor ſit denunciatus; niſi alia indicia concurrant. Quia teſtimonium virorum regulariter præfertur teſtimonio fœminarum. Panormit. in cap. Forus. de verbor. ſignificatione. Merſil. in conſ. 51. n. 42. & in conſ. 65. n. 45. & mulieri non eſt tanta fides adhibenda, quanta maſculis, ob fragilitatem ſexus. Lanfrancus in tract. de depoſit. teſtium, nu. 110. §. Et primò quæritur. Decius in L. fœmininæ. ff. de regul. iuris. Conrard. Lancilott. loc d. num. 75. qua de cauſa numerus debet ſupplere defectum.

At obijcis: Cùm ſecundum iura & Doctores, infames & ſocij criminum admittantur in teſtes, in defectum aliorum, quando aliter veritas haberi non poteſt; quomodo per huiuſmodi teſtimonia non proceditur ad condemnationem, ſed tantũ ad torturã? Sit ergo.

Sept. & vltim. Concluſ. *Quamuis communiter Doctores ſecundum iura tradant*

dant, infames & ſocios criminis admitti in teſtes, iuxta prædictam concluſionem: tamen ſecurius eſt dicere, quod non admittantur ad condemnandum, ſed tantum ad torturam inferendam.

HANC concluſionem ponit Salicetus, in L. Cunctos poplos. C. de ſumma Trinitat. & fide Cathol. Idem ibidem tenent Baldus & Iaſon in 1. lectura, à numero 70. & in 2. lectura numero 50. & 51. Lanfrancus in tractat. de depoſitionib. teſtium, à numero 102. Atque hi omnes Doctores Bartolum, qui in d. L. obſcurè loquitur, numero 4. in hunc ſenſum interpretantur. Chaſſanęus ſuper conſuetud. Burgundiæ, Rubr. 1. §. 5. numero 123. verſic. Et quantum ad laicum. Hippol. Marſil. in practica criminali. §. Diligenter. numero 3. Anthonius Gabriel. Romanus lib. 1. communium concluſionum. concl. 7. numero 7. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. verſic. Sed pone, quod non vnus tantum. Atque ſic in praxi ſeruari in ſenatu Neapolitano, curia Pariſienſi, & alibi tradit ex Doctoribus, vt non procedatur ad condemnandũ, ſed tantũ ad torturam, propter teſtimonium duorum vel trium ſociorũ criminis, idq; eſſe verũ, etiamſi teſtes ſint ſingulares. Et ratio eſſe poteſt, quare huiuſmodi

teſtimonia non ſufficiant ad condemnationem; quia cum ſit contra eos exceptio aliqua non ſunt tantæ fidei, vt quis poſsit ex eorum dictis condemnari.; Ad condemnandum enim requiruntur probationes luce clariores; ad inquirendum verò veritatem per torturã minores ſufficiunt probationes. Videntur tamen aliqui doctores plus tribuere huiuſmodi teſtibus. A communi tamen ſententia & praxi Doctorum, in tam periculoſa re, non eſt recedendum. Tutius eſt ergo cum Salyceto dicere, talium teſtimonium tantum ſufficere ad torturam.

Maius autem dubium eſſe poteſt, An, ſi multiplicentur huiuſmodi denunciationes, & teſtimonia, poſsit quis condemnari? Ioannes Bodinus in lib. 4. dæmonomaniæ, cap. 2. & 4. affirmantem partem docet. Ad eandem videntur tendere ſententiam, qui tradunt ex multis indicijs reſultare indicia indubitata, & ex indubitatis indicijs poſſe quẽ condemnari: quam quæſtionem celebrem in vtramque partem diſputat Marſilius in L. Repeti. ff. de quæſtionib. columna 6. & pro vtraque parte adfert graues Doctores. De qua materia legendi Bald. & Salycet. in L. fin. C. de probat. Felin. in cap. Tertio loco. De probat. nu. 8. Quicquid autem ſit in genere de hac quæſtione; video tamen communiter in hanc ire Doctores ſententiam, quod in occultis & ex

na-

natura ſecretis atque atrocibus, probatio per cõiecturas & multa indicia obtineat ad condemnandum. Sic Bartolus, Baldus & Angelus L. Si quis ex argentarijs. §. penult. ff. de edendo, Franciſc. Brunus de indicijs & tort. quæſt. 4. 1. partis, nu. 7. Marſil. in d. L. Repeti. & in conſ. 44. nu. 8. & 9. Alex. in conſ. 53. incipiente. In caſu vertente inter. nu. 4. Chaſſanæus ſuper conſuetudinib. Burgundiæ Rubrica 1. §. 2. num. 18. in addition; & ita dicit obſeruari in curia in atrocioribus, vbi probatio eſt ſua natura difficilis. Idem tradit Iul. Clarus in praxi eſſe in Mediolanenſi & Neapolitano ſenatibus, lib. 5. §. fin. quæſt. 20. verſic. Scias tamen. Hinc probatio per coniecturas in caſibus clamdeſtinis, dicitur manifeſta. Marſil. in conſ. 44. nu. 10, Angel. in L. Si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de edendo. Quando autem aliquis damnatur ex præſumptionibus, indicijs & coniecturis, non deberet ſibi imponi vera pœna delicti, ſed alia mitior, ſecundum doctrinam Innocentij in ca. Veriſimile. de præſumptionib. receptam à Baldo in ca. 1. de offic. delegati, numer. 13. & in L. fin. Cod. de prob. Marſil in d. L. Repeti. Lancilott. in tract. de offic. prætoris in criminalib. in §. de negatione criminis & tormentis. num. 55. Panormit. in cap. Auditis. de præſcript. numero 32. Ad quod propoſitum faciunt multa, quæ dicit Menoch. li. 2. de arbitr. Iudicũ. caſu. 279.

Antequam ad ſolutionem argumentorum deſcendam, aliqua dubia occurrentia reſoluam.

Primum dubium: *Quid ſentiendum de purgatione vel probatione aquæ frigidæ?*

PRo declaratione in primis cognoſcendum eſt, apud quoſdam iudices eſſe moris, vt ſi quam maleficam præſumptam habeant, quæ veritatem etiam in tormentis fateri nolit, adhibeant probationem aquæ frigidæ in hunc, vt intelligo, modum. Malefica præſumpta adducitur ad flumen, vel lacum: ligatur manibus pedibuſque, ligata proijcitur in aquam frigidam: ſi enatat, habetur vehementiùs ſuſpecta maleficij, & iterum virtute huius indicij repetuntur tormenta: Si vero ſubmergitur, vt innocens abſoluitur. Dubium nunc poſtulat, An hæc probatio licita ſit, & conueniens indiciũ culpæ vel innocentiæ.

Purgatio aquæ frigidæ in weſtphalia frequẽs

Hanc probationem aquæ frigidæ ferunt in frequenti eſſe vſu apud Vveſtphalos: in noſtris partibus hoc tempore quidam Iudices, vt fama eſt, hac probandi formá vtuntur. Eam longè defendit quidam Gulielmus Adolphus Scribonius Marpurgenſis. lib.2. de Sagarum natura & poteſtate, qui liber prodijt in proximis nũdinis Francfordien. Menſe Septemb. Anno Domini. 1588. Hic author

contra

contra Ioan. Evvichium & Herman. Neuvvalt, Medicos, defendit, & ab antiquitate cõfirmat purgationem aquæ frigidæ: quia eius meminit Cuiacius, Iuriſconſultus, aſſerens ea Chriſtianos olim homines vſos fuiſſe; & adhuc in conſuetudine apud multos eſt. Cauſas vero naturales cum reddere nequeat, vtpote qui manifeſtis aduerſariorum conuincitur argumentis, alias confingit; in diabolo quandam leuitatem, qua detinentur huiuſmodi corpora, ne ſubmergantur: in aqua vero quandam antipathiam, & vt hoc figmentum intelligatur, ponenda breuibus, quæ ipſe multis profert. Aqua ſagas in ſe ferre non poteſt; quia Deus aquam prædeſtinauit ſalutari regenerationis lauacro, vt in ea homines abluantur à peccato & regnum Dei ingrediantur; quare odio maleficas auerſatur, & reijcit, vt ſi maximè pro viribus tentent, non tamen ſubmergi poſsint; cùm ſpreto diuino lauacro, toti Trinitati abrenunciauerint. Fatetur tamen & benè dictus author, hanc ſuam inuentionem non eſſe edicta prætoria. Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 4. de Magorum Dæmonomania, damnat hoc iudicium aquæ frigidæ, tanquam opus quoque magicum.

Nunc pro reſolutione dico. Primò: Iudex, vel alius poteſtate & authoritate fungens, qui facit aliquem vel aliquam ſubire probationem aquæ frigidę, mortaliter peccat.

Proba-

Probatur, 2. quæſt. 5. cap. Mennam. ex Regiſtro S. Gregorij, in Epiſtola ad Brunichildam reginam Franciæ, vbi reprobatur probatio vulgaris aquæ frigidę, quia diabolo fabricante introducta ſit.

Deinde ſimilium ſimilis eſt ratio: & ſi in lege proprius caſus non exprimeretur, ad ſimilem expreſſum, vbi eſt identitas rationis, confugiendum eſt. Sed probationis aquæ frigidæ eadem eſt ratio, quæ candentis ferri vel aquę feruentis. Tales autem probationes peruerſę ſunt & ſuperſtitioſæ, iuxta c. fin. de purgatione vulgari, & 2. q. 5. c. Mennam. & ca. Cõſuluiſti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad. 3. S. Antho. 4. part. tit. 15. c. 34. §. 2. Ioan. à Turrec. in d. c. Conſuluiſti. Panor. & Pet. de Anchar. in cap. fin. de purgat. vulgari. qui author & ibidem meminit probationis aquæ frigidæ. Martin. Nauar. in manuali Confeſſariorũ ca. 11. nu. 39. Vt rei fundamentum perſpiciatur, in quibuſdam regionibus & prouincijs antiquitus fuit vſus vulgaris probationis, vt in Francia, ſicut patet ex c. Mennam, tempore S. Greg. & in Liuonia, ex c. fin. de purg. vulgari, ætate Honorij tertij. Quare nõ eſt mirum, ſi Cuiacius Iuriſconſultus aquę frigidæ meminerit: nõ tamen vt rectè Doct. impugnantes dicunt, eius vſum licitum aſſeruit. Sunt autem Honorij tertij verba in d. cap. fin. Dilecti fili nouiter in Liuonia baptizati, grauem ad nos quærimo-

niam

niam deſtinarunt, quod fratres templariorũ, & alij, qui temporalẽ in eis poteſtatẽ exercent, ſi quando de aliquo alio crimine infamãtur, eos ferri candentis iudiciũ ſubire cõpellunt, quibus ſi qua exinde ſequitur aduſtio, ciuilẽ pœnam infligunt. Cum igitur huiuſmodi iudicium ſit penitus interdictũ, vtpote in quo Deus tentari videtur, Mandamus quatenus dictos fratres, & alios vt ab huiuſmodi cõuerſorum grauamine omnino deſiſtant, per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota repellás: hęc ibi. Purgatio autẽ ferri candentis, & aquę calidæ vel frigidę, dicitur vulgaris: quia nulla canonũ aut legũ authoritate fundata eſt, ſed à vulgo inuenta, & diabolo fabricante introducta, ex d.c. Mennam. & c. Conſuluiſti. & eſt ſuperſtitioſa: quia intendit probare innocentiã vel culpam hominis per experimentũ non ſecundũ naturam, neq; ſecundum Catholicã ſcripturam, ſed per modum ſuperſtitioſum. Adhęc qui tali vulgari probatione vtuntur, tentant Deum, dum quęrunt ab eo miraculum ſine cauſa. Ferrum candens cùm naturalis ſit actionis, ita lædit innocentem, ſicut peccantẽ, & in aqua frigida ita mali ſubmerguntur, ſicut boni. Ad miracula autẽ, quæ ſuo arbitrio Deus reſeruauit, vt Anchaꝛanus ait, nõ ferro candenti, vel aqua frigida, ſed iuſtis orationibus cõmouetur Deus. Hinc in huiuſmodi probatione duplex cõmittitur pecca-

peccatum: tentationis nimirum Dei, & ſuperſtitionis: quia pactum implicitum intercedit cum dæmone. Ad quod facit autoritas D. Thomę loco citato, dum ait: Dicendum, quod indicium ferri candentis vel aquæ feruentis ordinatur quidem ad alicuius peccati occulti inquiſitionem, per aliquid quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum ſortibus: In quantum tamen expectatur aliquis miraculoſus effectus à Deo, excedit communem ſortium rationem. Vnde huiuſmodi iudicium illicitũ redditur; tum quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reſeruantur: tum quia huiuſmodi iudicium non eſt diuina authoritate ſancitum. Vnde 2. quæſt. 5. c. Conſuluiſti, in decreto Stephani Papę dicitur. Ferri candentis, vel aquę feruentis examinatione confeſsionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent canones: & quod ſanctorũ Patrum documento ſancitũ non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione nõ eſt præſumendum. Hæc S. Thom. ex canon. De antiquitate purgationis ferri candentis legẽdus eſt Didacus Couar. lib. 4. variarum reſolut. cap. 23.

Secundò: Non ſolum peccant mortaliter cogentes ſubire probationẽ aquæ frigidæ, ſed etiam omnes, qui credunt ineſſe effectum ad probandũ innocentiam vel culpam, niſi eos ignorantia probabilis excuſet: quia eſt opus ſuperſtitioſũ, à diabolo introductũ, ex pacto

cum

cum eo implicitè habito procedens; ergo mortaliter peccat, qui fidem adhibet tali rei. Nam ſimiles ſunt qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Ex qua cauſa, qui admonentur talis erroris, & nõ deponunt, nec acquieſcunt veritati, tam diu ſunt in peccato mortali, quam diu nõ deſiſtunt à tali ſuperſtitione. Quia poſt admonitionẽ & inſtructionem nõ eſt ampliùs locus ꝓbabili ignorantiæ. Quare rectè Bod. & alij, cõtra Scriboniũ, damnãt probationẽ aquę frigidę, tanquã opus diabolicũ.

Tertiò: Si quis, vel quæ ponatur ad probationẽ aquæ frigidę, & virtute talis indicij præſumpti cõfeſsio extorqueatur in tormentis, confeſsio eſt nullius roboris & momenti, & conſequenter reus, vel rea nõ poteſt ex ea cõdemnari. Probatur. Confeſsio, quam nullũ indiciũ legitimũ pręcedit, etiamſi in tormentis facta ſit, & reus in ea perſeueret, eſt nulla ipſo iure, nec poteſt confeſſus ex eo condemnari. ex tex. Gloſ. Barto. & alijs in L. penult. ff. de queſt. Alexa. in L. Qui in aliena. §. Celſus, nu. 12. De acquirenda hæred. Iaſ. ibid. nu. 38. Angel. ab Aretio in tract. de malefi. in verbor. Fama publica. Verſ. Quinto quęro. Marſil. in d. L. penult. & in pract. §. Secunda q. num. 2. Emanuele Soarez in theſauro receptarum ſententiarum, verb. Confeſsio. Franciſ. Bruno, de indicijs & tort. 2. part. q. 5. Franciſco Viuio lib. 2. communium opinionum, opin.

opin. 70. Iul. Claro. lib. 5. §. fin. quæſt. 55. & hæc eſt cõmunior opinio. Sed hęc talis confeſſio elicitur virtute nullius legitimi indicij, cùm talis probatio iuri & rationi repugnet, vt conſtat ex dictis. Si ergo indiciũ nullum eſt, & confeſsionem inde ſequentem eſſe nullam neceſſum eſt: Si confeſsio nulla eſt: ergo & ſententia nulla, quæ inde virtutem ſumit. Ex prædictis conſtat, abuſum illum probandi apud antiquos fuiſſe reprobatum, tanquam ſuperſtitioſum: nunc verò noſtris temporibus denuo maligno procurante reuocatum. Sicut enim hoc noſtro infœlici ſęculo, antiquæ hęreſes olim damnatæ prodeunt; ſic etiam veteres ſuperſtitiones conſopitæ renouantur. Cauſam verò, quare non ſubmergãtur ſagæ, ſi ita ſit, vt refertur, non referimus id in leuitatẽ, cùm nulla dęmoni inſit (grauitas enim & leuitas ſunt qualitates corporum, ex elementis compoſitorum) ſed in potentiam dæmonum. Qui enim poteſt celerrimè per aëra corpora ad remotiſsima loca deferre ſua virtute, valet etiam ſuſtentare, ne ſubmergantur. Nam ſi vir mediocris potentiæ puerum poteſt tenere, ne profundum petat; quanto magis dæmon hominem deferre valebit? Hoc autem facit non vt nocentiam ſagę declaret, cui omnem ſuam in protegendo operam addixit, ad ſaluandum innocentiam in conſpectu hominum (Mallet enim talem,

ſi in

ſi in culpa ſit, innocentem, quam culpabilem oſtendere, atque ſic potiùs permittet in profundum deſcendere, quod naturale eſt corpori graui, quam natare contra naturam:) Sed vt in tali opere, dum fortaſſe vnam animam perdit, quæ ad Deum per pœnitentiam reuertitur; plures per infidelitatem & ſuperſtitionem ſibi ſubijciat. Etenim & cooperantes & fidem adhibentes in laqueum diaboli cadunt. Sortitur autem hoc opus, ſicut aliæ ſuperſtitiones, de quibus in vltimo præludio actum eſt, effectum ex pacto implicito cum dæmone. Dum enim homines ſcire volunt occulta per modum nec à natura, nec iure permiſſum, aut ordinatum; diabolus accurrit, & manus adiutrices porrigit. Atque eam ob cauſam canones & Doctores vulgarem probationem, tanquã rem ſuperſtitioſam; & diabolo ſuggerente inuentam reprobant, dum tales effectus neque ſecundum ſcripturam, neque ſecundum canones, vel Eccleſiæ conſuetudinem, aut rei naturam cum cauſis coniungantur: quam Regulam, vt ſuprà ſignificatum eſt, Auguſt. lib.2. cap.20. de doctrina Chriſtiana, indicat, pro dignoſcendis ſuperſtitionibus. Qua regula etiam reijcitur ficta illa antipathia. Nam aquæ talem tribuere effectum, indiget alia confirmatione, aut ratione, aut authoritate probandum eſt. Quis enim aquam in baptiſmo diceret talem tan-

tamq; vim habere, niſi expreſſo Chriſti teſtimonio probatum exiſteret? Neque aquæ ſoli virtus ſalubriter abluendi tribuitur, ſed accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, vt dicit S. Auguſtinus tractatu 80. in Ioannem. Prætereà, vt ex d. cap. Mennam, & aliјs colligitur, hac probatione antiqui abuſi ſunt etiam in probandis aliјs ſceleribus: quomodo ergo nunc ſolum obtinet in Sagarum crimine? Scribit quoque malleus maleficarum in vltima parte, familiare eſſe Magis, vt pro probanda innocentia appellent ad purgationem ferri candentis: ſed non eis eſſe morem gerendum. Hæc de improbatione æquæ frigidæ.

Reſpondetur ad conſtitutionē Car. Quinti.

Secundum Dubium: *Quod concluſio maleficum denuntiantem facere inditium contra ſocium ad torturam, videtur repugnare Conſtitutioni practicæ Caroli Quinti:* In art. 21 vbi expreſsè prohibetur, ne aliquis ex denunciatione Incantatorum aut diuinatorum capiatur & torqueatur, imo vt tales, ſi quid præſumpſerint, debitis pœnis ſubiјciantur, ſtatuitur. Caſus talis eſt: aliquis perdidit rem pretioſam, vel alicui maleficio inficitur equus: accedit incantatorem vel diuinatorem, qui adhibita phiala vel cribro facit coniurationes & inuocationes dęmonum. Tandem dicit, conſultatione habita cum diabolo, vel alio modo vſus, talem

furem

ſurem rei eſſe, vel alienum equum maleficio deſtruxiſſe. Vel venit diuinator, aut incantator in aliquam villam, vt factum hoc anno intellexi propè Confluentiam in Kerlich; dicit, tot ſunt in hoc loco ſagæ, & illa & illa eſt, nominando aliquos; & breui aliquid videbitis, & ſic de ſimilibus. Dubitatur an talibus denunciationibus deueniendum ſit ad capturam & torturam. Reſpondetur ſimpliciter quod non; vt determinat dicta conſtitutio Caroli, quæ eſt iuri & authoritati cóſona, in L. item apud Labeoné. §. Si quis Aſtrol. ff. de iniurijs & famoſis libellis. Angel. ibid. Franc. Bru. in tract. de indicijs & tort. 1. par. q. 3. nu. 35. Marſ. in pract. & alij alibi. Quia, vt Angelus docet, Diuinationes cum ſint illicitæ, nec probant, nec faciunt indicium ad torturam. Aliam rationé ex vltimo præludio adferre poſſumus: quia incantatores & diuinatores, ſi ſecreta peccata denunciant, vel de futuris diuinant, nó poſſunt ea ſcire, niſi à Diabolo, à quo cognoſcere non eſt licitum. Quia talia obiecta cognitionem humaná excedunt, niſi reuelata mediante aliquo, qui ſenſu cognouit, exiſtant. At in noſtro propoſito longè alia ratio eſt: malefici denunciant facta ſociorum & conſortum in crimine, quæ viderunt in loco, tempore, modoque determinatis, quibus præſentes fuerunt, vbi verè & realiter biberunt, manducauerunt,

 variòſque

varioſque tractatus habuerunt, circunſtantias de acceſſu & receſſu aperiunt, quæ humanam cognitionem non excedunt, ſed ſenſibus apprehēderunt. Feruntur enim ad talem conuentum opera diaboli: ſed cum in conuentu ſunt, functione ſenſuum corporeorum vtuntur, vident, audiunt, tangunt, ſaltant, bibunt, & commedunt: quæ omnia ſenſibilia ſunt. Aliquando quædam ex euentu inopinato, fœlici relinquuntur in loco, & defeſſæ domum ambulando redeunt: de quorum veritate refero me ad experientias multas, quę partim in malleo maleficarum, Grillando, Bartholomæo Spineo, & alijs: partim in noſtrorum Iudicum proceſsibus de tranſlatione reali, habentur. Quare qui talia in ſomno contingere dicunt, ſenſus negant.

Quomodo ſomnia ſunt, quando dicunt ex iſtis locis vinum allatum, ex talibus vaſis ſumptum, & hoc modo conſumptum? Adhæc ſi ea ſenſum effugiunt, quę ibi tractantur, quomodo nunc noſtro tempore, poſtquam animaduertunt in aliquibus locis denuntiationibus locum eſſe, honoratiores & maiores, vultu & forma teguntur in curſibus & conuentibus, ne à vulgaribus cognoſcantur? Hæc ita ſe habere, multorum relatione indies cognoſcimus. Portabatur Christus à Diabolo, & ſtatuebatur in pinnaculo templi: At ibi exiſtens videbat, audiebatque popu-

populum, aliaque ſenſibilia ad humanam naturam ſpectantia opera exercebat. Sic & Abacuc ex Iudæa in Babilonem ferebatur ab Angelo; ſed in Babilone exiſtens loquebatur, audiebat, videbat, aliaſq; ſenſuum functiones exercebat. Non repugnat, quod à Diabolo ad locũ ferantur, & in loco exiſtentes humana opera faciant. Ratio ergo fundamentalis, vt paucis concludam, quare maleficorum denunciationes admittantur, diuinatorum & incantatorum reijciantur, eſt, quia malefici teſtantur de rebus naturali & humano modo acceptis: Hi vero de obiectis, quæ excedunt humanam cognitionem, niſi alia conditio accedat. Vnde neceſſe eſt vt aut fallantur; aut à diabolo, qui etiam fallere ſolet, & à quo non licet quicquam cognoſcere, intelligant. Quare meritò dicta Carolina Conſtitutio ſtatuit, ſicut etiam decernunt. d. l. Idem apud Labeonem. & in C. de malefic. & mathem. L. Nemo: vt in tales diuinatores & incantatores ſeuera fiat animaduerſio. Si tamen diuinatores & incantatores veritatem aliter, quam per incantationem & diuinationem ſcirent, non prohiberentur denunciare, ſeruatis ſeruandis.

Tertium Dubium; *An liceat Iudici, vel alteri poteſtatem exercenti, dolo, mendacio, vel falſa promiſſione impunitatis, à* *An iudicib⁹ liceat, per mendacia veri-*

Reo præſumpto in hoc crimine, vel alijs, confeſsionem elicere.

...xè à Re- ... elicere.

Vt meliùs dubium intelligatur, talis formatur caſus. Iudex habet in carcere ſagam, quæ non vult etiam confiteri; vt inducatur ad cófeſsionem, ipſemet eam accedit, vel alium ſubornat & dicit; habeo adhuc tres vel duas tuæ ſocietatis in carceribus (eaſq; nominat) quæ te denunciant: cum tamen nullam habeat: ſic fortaſsè vlciſcendi animo par pari referet ait Bodinus. Vel promittit impunitatẽ & euaſionẽ, quã nec cogitat, nec poteſt ſeruare. Quæritur nunc, an tales modi liciti ſint?

Quantum ad primam partem, Ioannes Bodinus li. 4. de Magor. dæmonomania cap. 1. prope finem, tradit licitum eſſe iudicibus, mendacijs eruere veritatem à magis & maleficis; Idque diuino & humano iure. probat exemplis veteris teſtamenti, obſtetrices, Exo. 1. propter mendacium remuneratæ ſunt. Abraham Geneſ. 12. & 20. dixit de vxore ſua, quod ſoror eſſet. & Geneſ. 27. Iacob dixit ſe eſſe Eſau: & alia extant plurima in libris veteris teſtamenti. Confirmat latiùs: Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt ad reipubl. adminiſtrationem ſic mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, Sic ergo, inquit, in iure faciendum, vt occultorum ſcelerum perueſtigetur veritas. His rationibus mouetur ad dicendum, iure diuino

& hu-

& humano licitum eſſe iudicibus, eruere mendacijs veritatem, quicquid Auguſtin. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generibus, quæ exponunt copioſè, abſtinendum eſſe.

Sic Bodinus loquitur, & quia hæc doctrina falſiſsima & pernicioſiſsima eſt, in prima parte dubij, contrarium, ne quis eius lectione capiatur, oſtendendum, & eius argumentis reſpondendum eſt. Huic falſæ doctrinę oppono veritatem. Mendaciũ omne prohibetur iure diuino & humano. Probatur, quod iure diuino. Non dices falſum teſtimonium contra proximum tuum. Pſal.14. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, & qui non egit dolum in lingua ſua. Ergo à contrario ſenſu non habitabit in tabernaculo Dei, qui loquitur mẽdacium, & egit dolum in lingua ſua. Sapient.1. cap. os quod mentitur, occidit animam. Eccleſiaſtici 7. Noli velle mentiri omne mendacium. Prouerb.6. proferentem mendacia odit Deus. Pſal.5. perdes omnes qui loquuntur mendacium. Rectè ergo Auguſtin. in lib. de mendacio cap.14. & S. Thomas 2.2. quæſt.110. art.3. ſentiunt, quos neceſſariò communis ſententia ſequitur, cùm ex verbo Dei euidens ſit, non eſſe licitum mentiri in vllo caſu, neque etiam pro conſeruatione alicuius vitæ. 22. quæſt. 2. can. Ne quis. *Bodinus notatur.*

Quia iuxta apoſtolicam doctrinam, non ſunt facienda mala, vt eueniant bona; nec etiam pro aliqua vtilitate & neceſsitate, ex eod. can.

Rom. 3. & ibidem in can. Primum, & multis alijs canonibus in eadem cauſa & quæſt. Quare oculos non habuit Bodinus, qui dixit licitum eſſe mentiri iure diuino & humano. Quod multò magis habet veritatem in Iudice & iudicio, cùm Iudex vir bonus, & iudicium ſanctum eſſe debeat. Qua de cauſa communis ſententia tradit, omne peccatum eſſe mortale in iudicio, quando eſt de aliqua re graui, ſpectante ad iudiciũ, vt tradunt S. Thom. 2.2. q.69. art. 1. Caietan. ibid. Martin. Nauarr. de pœnit. diſt. 5. cap. Fratres. num. 12. & 14. & in manuali confeſſariorum cap. 18. numer. 3. Domin. Sotus in relect. de tegend. & deteg. ſecretum, membr. 2, quæſt. 7. Didac. Couarr. lib. 1. variarum reſolut. cap. 1. num. 2. At quis non intelligit confeſsionem, ex qua quis vel damnatur aut abſoluitur, rem eſſe grauiſsimam, ſpectantem ad ſubſtantiam iudicij? Et confirmatur: quia, vt Doctores tradunt, non licet iuſtè litiganti in iudicio, mendacio, aut falſitate vti aduerſus aduerſarij dolum & cauillationes. S. Thom. 2.2. q. 71. artic. 3. ad 3. de aduocato, quod nó liceat ei falſitate vti. Sylueſt. in verbo Aduocatus, nu. 6. Aurea Armil. ibid. nu. 19. Nauar. in manu. c. 25. nu. 29. Ioan. Immolenſis in c. 1. de mutuis petit. numer. 13.

Bald.

Bald. in Rub. Cod. de fide inſtrum. Iaſon. in L. Cum proponas inter vos. C. de pactis poſt. num. 4. Couar. li. 1. variar. reſolut. ca. 2. nu. 1. Quare falſiſsima eſt Bodini ſententia, quod licitè poſſunt Iudices mendacijs & falſis modis eruere veritatem.

Ad argumenta Bodini, & quidem ad illud de obſtetricibus; reſpondetur primò, ſecundum Alexandrum Halen. in 3. part. q. 37. membr. 6. Quod in facto earum duo conſiderentur; pietas compaſsionis, & mendacium. Compaſsio opus bonum fuit moraliter, & ſi præceſsit ex charitate, fuit etiam meritorum, pro quo remuneratæ ſunt temporaliter: non tamen propter hoc priuatæ præmio æterno, ſaltem ſi adfuit charitas. Mendacium verò fuit officioſum, quia profuit, & vtile fuit ad ſalutem paruulorum, & nulli nociuum: & ideò veniale: & idcirco nō impediuit meritum pietatis, licet illi mendacio præmium non debebatur. Secundò, cum S. Thom. loco citato ad 2. Obſtetrices nō ſunt remuneratæ pro mendacio, ſed pro timore Dei, & beneuolentia, ex qua proceſsit mendacium. Vnde ſignanter dicitur Exod. 1. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos. Mendacium verò poſteà ſequens non fuit meritorium. De hoc argumento latiùs in 22. quæſt. 2. can. Si quælibet, Cum Ioan. Turrecre. ibid. Raab ſimiliter propter pietatem in

Solutio argumentorū Bodini.

nuncios commendatur, non propter mendacium officioſum, quo ſaluauit viros ad ſe declinantes, Ioſue.2.

Ad alia exempla dico cum S. Thoma ſol. ad 3. quod in ſacra ſcriptura, vt Auguſtinus dicit, in lib. de mendacio.cap.5. inducuntur aliquorum geſta quaſi exempla perfectæ virtutis, de quibus non eſt æſtimandum eos fuiſſe mentitos. Si quæ tamen in eorum dictis appareant, quæ mendacia videntur, intelligendum eſt ea figuraliter & propheticè dicta eſſe. Vnde Auguſt. dicit, in lib. contra mendacium, Credendum eſt, illos homines, qui propheticis temporibus digni authoritate fuiſſe commemorantur, omnia quæ ſcripta ſunt de illis, propheticè geſsiſſe atque dixiſſe. Abraham tamen, vt Auguſtinus ait in quæſt. ſuper Geneſin dicens, Saram eſſe ſuam ſororem, veritatem voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim dicitur: quia filia patris erat. Vnde & ipſe Abraham dicit, Geneſ. 20 Verè ſoror mea eſt, filia patris mei, & non matris meæ filia: quia ſcilicet ex parte patris attinebat. Iacob verò myſticè dixit ſe eſſe Eſau, primogenitum Iſaac; quia videlicet primogenita illius de iure ei debebantur. Vſus autem eſt hoc modo loquendi per ſpiritum prophetię, ad deſignandum myſterium; quia videlicet minor populus, ſcilicet gentilium, ſubſtituendus erat in locum primogeniti.

Iudith

Iudith vero laudatur, non quia mentita eſt Holoferni, ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi, pro qua periculis ſe expoſuit. Pro ſimilium argumentorum & horum ſolutione legendi Alexand. Halen. loc.dict.S.Bonauent. in li. 3.ſent. d.38.quæſt. 2.Gabriel ibidem q. vnica, art.1. Turrecrem. cum text.22.quæſt.2.can. Vtilem.cap. Si quis per vetus teſtamentum,cap. Is autem.cap. Abraham ca. Quæritur cur patriarcha. & alijs.

Quod verò Plato & Xenophon magiſtratibus permiſerunt, vt in adminiſtratione reipubl. mendacia proferant, vt erga ægrotos & puerulos adhibentur, nihil probat; ſed ſeipſum interimit: quia erga ægrotos & puerulos aut non vtimur mendacijs, aut ſi quid dicitur, ioco contingit, aut fingimus. At in iudicijs quando agitur de eruenda veritate, ex qua abſolutio ſequitur, vel damnatio pendet, res grauiſsima eſt, & magni præiudicij:

Quantùm nunc ad ſecundam dubij partem ſpectat, An cõfeſsio à iudice extorta promiſsione impunitatis, ſit valida ad hoc, vt quis ex ea poſsit condemnari.

Negatiuam ſententiam tenent Ioan. Imolen. conſil.109. Hyppolitus Marſil. ff. de quæſtion.L.1.§. quæſtioni, & conſi.14 nu.25. & in conſ.32. nu.22. Decius in L.1.C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. num. 7. & in L. Ea eſt natura cauillationis. ff.de reg. iuris, in fin.

Et alij.

Et alij, quos citat Couar. lib.1. variarum Reſol. cap.2. nu.16. Probatur hæc opinio. Iuramentum per dolum extortum non nocet iuranti.cap. Cum contingat de iureiurando. & cap. Quamuis, de pact.in 6.ergo eadem ratione non debet nocere confeſsio dolo extorta, Idem renunciatio illius, qui fraudulẽter fuit inductus ad renunciandum, non valet. cap. Sane.de renunciat. & confeſsio facta perſuaſione aduerſarij poteſt reuocari. vt probat Marſil. in dicto conſil.32. In contrarium, talem cenfeſsionem eſſe validam, & reum ex ea condemnari poſſe, tradunt Felinus in cap. Afferte. de præſumpt. Archidiaconus in cap. vtilem 22.quæſt.2. Cinus in L.præſenti.C.de his,qui ad Eccleſiam confugiunt. & alij. Ratio eorum eſt:quia cum iſta promiſsio pernicioſa reipubl.ſit,ſeruanda non eſt. Hanc quæſtionẽ fuſiùs tractant Couar. lo. ci. Iul.Clar. li.5.§.fin.q.55. verſ.Circa ſecundũ. Iacob. Menoch.l.2.de arbitr.Iudic. caſu 367.qui repetit omnia,& in ordinẽ digerit,quæ Coua.tradit.

Conueniunt inprimis Doctores, & admonent, vt Iudices abſtineant ab huiuſmodi promiſsionibus,& ratio eſſe poteſt; quia promiſsio obligat de iure naturali ; quare hoſti etiam ſeruanda fides eſt.23. quæſt.2.cap. Noli. & Gloſs.in L Conuentionum.ff.de pact.ſi ſit deliberata voluntaria de re poſsibili, aut notabili: & qui promiſsionem non ſeruat, frangit

git fidem. Si autem promittit Iudex impunitatem animo non ſe obligandi, grauiter peccat ſignificando verbis animũ, quem non habet: quod ſpectat ad mendaciũ pernitioſum, ſi ſit de re notabili, tendente contra ſalutem corporalem vel ſpiritualem proximi: de qua re legendus Nauar. in manuali cap. 18. nu. 6.

Secundò, ſi reus ſpe promiſsionis fruſtratus in confeſsione perſeueret, damnari poterit, ſecundum cómunem ſententiam.

Tertiò, ſi ſpe fruſtratus reuocet confeſsionem, & excipiat, nõ debet nec poteſt ex ea cõdemnari. Couar. loc. cit. & Menochius: & ſic intelligendam primam ſententiam tradit.

Quartò, quando reus ſic confeſſus eſt crimen; & confeſsionem nec reuocauit, nec cõfirmauit, non pœna ordinaria, ſed arbitraria puniendus eſſet, & mitiori. Couar. & Clarus loc. cit. & Menoch. &, vt Clar. ait, ſi talis promiſsio fiat ab eo, qui poteſt gratiam facere, ſeruanda eſſet: niſi circunſtantiæ aggrauent: & id in aliquibus curijs practicari tradit.

Prima opinio validioribus nititur argumentis, quæ alij non ſoluũt, nec ſuã muniunt, quãuis in praxi apud multos ſit. Quod verò in oppoſitũ adfertur, hanc Iudicis promiſsionem nõ eſſe ſeruandam, cum tendat in perniciem reipub. cuius intereſt delicta puniri: verum eſt, vbi de delicto ordine iuris & recto modo conſtat, vt tradit Couar. in loc. d. prope finem.

Quartum Dubium, *An condemnati ad ignem, iuxta diſpoſitionem legis, viui ſint comburendi?*

Videtur quod ſic: quia ſententia videtur in illum effectum tendere, & quando ignis pœna à lege imponitur, in pœnam imponitur. Cadauer autem cum careat ſenſibus, non eſt capax doloris & pœnæ. Ad hæc Iudices, qui exequuntur ſententias, ſunt miniſtri iuſtitiæ; ergo ſubduntur legibus, & debent infligere pœnam à lege præſcriptam: maximè qui agnoſcunt ſuperiorem. His non obſtantibus, vſus obtinuit, vt priuſquam igni tradantur, interficiantur compreſsis faucibus, ſiue ſtrangulentur, ad euitandum periculum, ne lenta mors, ob magnos cruciatus, in blaſphemias, aut deſperationem reum trahat. Idcirco apud Chriſtianos receptus eſt mos prius ſtrangulandi, quàm comburendi, niſi in aliquo caſu, ob ſingulares circumſtantias, criminis atrocitas aliud poſtulet. Si autem reus maneat pertinax in malo, & non conuertatur ad cor, nec pœniteat, viuus comburitur in crimine hæreſeos, vt praxis Italiæ & Hiſpaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet: nam in pœnitenti non eſt timenda deſperatio; & ratio, vt viui non comburantur, eſt ne cadant in diſperationē, vel

vel aliud peccatum in maximo curciatu. De hoc dubio legendi ſunt Couarruuias lib.2. var.reſolut.cap.10.à.num.9.& Iulius Clarus lib.5.§ fin.practicæ criminalis. quæſt.99. verſic. vnum tamen in hoc propoſito notabis.

Quintum Dubium: *An maleficis pænitentibus, nec non alijs damnatis ad mortem, petentibus Euchariſtiæ ſacramentum dandum?*

RESPONDEO, quod ſic, ſi vera ſigna pœnitentiæ appareant, & ex diſpoſitione deuotioneq́; petant: de furibus ſuſpendendis eſt textus, 13. quæſt. 2. cap. Quæſitum. de hæreticis, cap. Super eo. de hæret. in 6. de damnatis in genere, Gloſſ. recepta in Clementina 1. de pœnit. & remiſsionibus. Franciſcus Cardinalis Zabarella ibid. quæſt. 9. & 12. Turrecrem. in dict. cap. Quæſitum. Stephanus Aufrerius in tractatu de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicis, num. 58. Ioſep. Angles in florib. Theologicarum qq. 1. part. in 4. ſent. in q. de Suſcipientibus Euchariſtiam. Iuli. Clarus lo. cit. ſed quæro nunquid. Angel. in verb. Euchariſtia 3. §. 27. Sylueſt. ibid. num. 7. & ex profeſſo Marti. Nauar. in Enchridio de oratione & horis canonicis, cap. 22. num. 11. & in manuali confeſſariorum cap. 25. numero. 23. & hæc eſt communis ſententia: quam in vrbe exiſtens audiui in ſcholis confirmatam à Pio Quinto

pijſsimo

pijſsimo Pontifice, in motu quodam proprio. Et nunc hunc morem pium ſequuntur multi pij Magiſtratus, quamuis non vbique gentium obſeruetur, & in conſtitut. crimin. Caroli V. artic. 79. ſtatuitur vt Reo tempeſtiuè mors denuncietur, vt confiteri poſsit, & ſi petat Euchariſtiam non ei denegetur. Hoc tamen obſeruandum eſt, vt propter ſanctiſsimi ſacramenti reuerentiam ipſo die executionis non communicent, ſed communio anticipetur. Si autem executio non pateretur moram ex rationalibus cauſis, & damnatus ad mortem pro animæ conſolatione cum fructu peteret ſacramentum, contra nullam eſſet legem ipſo die executionis communicare, modò communio executioni ſententiæ quatuor horis præmittatur, vt corrupta tanto temporis ſpacio ſacramenti ſpecie, nulla ſacramento irreuerentia fiat. Atque hæc conſuetudo eſt in Vrbe Roma, digna maximorum Pontificum pietate & prudentia, quam orbis imitari deberet, vt rectè Nauar. loco citato hortatur. Hac ratione motus ante decem annos non ſolum dedi ſacramentum, ſed etiam quibuſdam præfectis & iudicibus conſilium ſuper hoc petentibus conſului dandum, & adhuc conſulo. Sicut enim abuſus, qui tendunt in animarum perditionem indies, ſine mora extirpandi ſunt: ſic pij vſus, qui hominum ſalutē & ſpiritualē conſolationem promouent,

mouent, introducendi, Confeſſariorũ autem eſt iudicium, an expediat Euchariſtiam huiuſmodi damnatis miniſtrare, vel non: pendet enim ex diſpoſitione recipientium. Quidam enim ita ſunt diſpoſiti, vt multum ipſis proſit ad ſalutẽ animę, ſi hoc ſalutari cibo cõfirmentur, ad ſubeundũ mortis ſupplicium, & frangendũ diaboli machinas in extremis.

Ex his deduco, quam impium fuerit dictum, & paſtore, qui ſitientiſsimus eſſe debet ſalutis animarũ indignum, ſacerdotis cuiuſdam, qui damnatę ad mortem pœnitenti perſonæ petenti viaticum reſpondit: Non eſt æquum dare ſanctum canibus. Minimè canes ſunt, ſed oues, qui ad cor redeunt, & cum pœnitentia Dominũ ſuum pro reconciliatione in cordis hoſpitium recipere deſiderant. Hìc excludenda etiam occurrit praxis execranda quorundã miniſtrorũ iuſtitiæ, vel potiùs in hoc caſu iniuſtitiæ, qui damnatos ad mortem occidunt in corpore & anima, quando ſalutis remedijs ad conſeruationem animæ eſſent muniendi; vt aduerſus mortis timorem eos confirment, vino obruunt & rationem tollunt, ita vt miſeri homines Dei & animarum obliti, moriantur in corpore & anima, ſine fine nunquam ad vitam reducendi, cùm poſt mortem tam miſeram nec ſpes veniæ, nec locus pœnitentiæ ſit. Dictum etiam abuſum damnat, Carolus. V. in d. artic. 79. Caueant

ergo diligentiſsimè Iudices, vt hoc prohibeatur, ne ipſi fiant rei tanti facinoris, atq; etiam damnatis petentibus ſuperfluus denegetur potus. Quomodo enim excuſaretur ab homicidio, qui furioſo aut amenti poſtulanti gladium ad interficiendum ſe, morem gereret? Ex dictis quoque haberi poteſt ſolutio dubij, de quo ſemel interrogatus reſpondi affirmatiuè, prout etiam nunc reſpondeo; An pro perſonis maleficis, vel alijs mortis ſupplicio affectis pro ſceleribus, poſsit quis orare, ſacrificium offerre, vel alia ſatisfactionis opera exercere? Reſpondetur, quod ſic; ſi pœnitentes diſceſſerint, poſſunt hæc bona pro eis fieri ex d. cap. Quæſitum, Gloſs. ibidem. Angel. loc. cit. Aurea Armilla in verb. Communio, num. 27. In cuius rei confirmationem faciunt multa, quæ adfert Petrus Rauennas in quodam tractatu incipiente, Valete cum perpetuo ſilentio ad clariſsimum Theologiæ profeſſorem Iacobum de alta platea &c. Cuius ſcopus eſt probare, corpora ſuſpenſorum & latronum non eſſe in locis publicis relinquenda, ſed ſepulturæ tradenda. Habetur hic tractatus in fine Alphabeti aurei vtriuſque iuris eiuſdem authoris: his tamen non obſtantibus dico, quod non deceat vt pro talibus ſolemnes fiant exequiæ, prout pro alijs Chriſtianis, qui cum honore vitã finierunt, fieri conſueuit. Piè autem faciunt

amici

amici & ſanguine iuncti, qui priuatim pro eis orant, ſacrificia offerunt, vel curant offerri, & ſatisfactoria opera exercent.

Sextum Dubium; *An ſonitus campanarum, maleficorum, ſagarum, dæmonumque conatus impediat, ne grandine, tempeſtatibus, ac alijs modis frugibus, ſeminibus, & vineis nocumentum inferant, vt vtriuſque ſexus homines huius ſectæ fatentur, & vnde talis virtus ſit?*

DE antiquitate, nec non laudabili ac neceſſario campanarum in Eccleſia vſu, legendi ſunt Anthonius Monchiacenus, Dæmochares in libro de obſeruanda miſſarum celebratione cap. 13. Guilhelmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum, libro 1. cap. 4. Petrus Meſsia in Sylua variæ lectionis parte, 2. cap. 9. Ioannes Andræas & Hoſtien. in cap. 1. de offic. cuſtodis. Authorem campanarum Vergilius Polidorus lib. 3. de inuentor. rerum, cap. vltimo, vult latere, licet inuentum non ſit nouum, cùm vſus earum fuerit tempore Moyſis, teſte Ioſepho lib. 3. Antiquitatum. Apud Chriſtianos quidam tradunt primum inſtitutorem fuiſſe Paulinum Nolanum Epiſcopum, virum ſanctitate & eruditione clarum; in cuius rei confirmationem maximè ipſa nominis notatio facit.

Dicitur enim campana à Campaniꝗ regione, vt atteſtantur Ioan. Andr. & Durandus, & minora vaſa nolæ à ciuitate Nolana quę eſt in Campania. Vtimur campanis ad laudandum Deum, congregandum clerum in Eccleſia, vocandum populum ad diuina, concitandum deuotionem in populo, ad fugandas tempeſtates, & exterrendos hoſtes. Dum campanæ ſonantur, pelluntur inſidiæ inimici, fragor grandinum, impetus tempeſtatum, percuſsio fulminum & infeſta tonitrua temperantur. Saluberrimum campanarum apud Chriſtianos vſum tubæ argenteæ in veteri teſtamento ſignificabant, in quarum locum in noſtra Eccleſia campanæ ſucceſſerunt. Vtebantur enim tubis argenteis tempore Moyſis, Numer. 10. ad collectionem populi, & in ſacrificijs, dum hoſtias offerrent, vt memoria eorum eſſet coram Domino Deo, & cum ad bellum exirent, clangebant vlulantibus tubis, & ſic memor eorum dominus eruebat de manibus inimicorum. Hinc etiam feſta pecularia clangorem tubarum habebant, quibus, præ cæteris clangoribus tubarum inſiſtebant, ad præparandum populum, ad laudandum Deum, & reuocandum in memoriam beneficia & munera diuina: tantumque Domino Deo clangor tubarum placebat, vt mediante earum ſonitu, antè arcam fœderis muros Iericho, quibus cingebatur, aduerſantium exer-

Ioſephus li. 3. Antiquitatum cap. 15.

Num. 29. Leuit. 23. Sophon. 1.

citus cadere fecerit. Mirum ergo nemini videatur, quod mirabiles etiam ſint effectus campanarum, quæ ſine dubio ſpiritus ſancti inſpiratione inductæ ſunt. Efficit autem benedictio, vt quod arte & metalli natura fieri non poteſt, per verbum & orationem ſanctificatum mirabiliter operetur, ex diuina diſpoſitione. Neque velim vt quis hic moueat, quod Caluinus, Brentius, alijque eius farinæ calumniantur, nos campanas baptizare: hoc enim apud doctos inauditum eſt, licèt rudes ex plebe ſic communiter loquantur. Benedicuntur enim campanæ, iuxta ritum in pontificali præſcriptum: verum de baptiſmo ne verbo quidem fit mentio, vt rectiſsimè Cardinalis Hoſius lib.5.in confutatione prolegomenon Brentij aſſerit. Quantam virtutem benedictiones in huiuſmodi creaturis obtineant, qui voluerit, videat Thomam Vvaldenſem in libro de ſacramentalibus à ca. 166. His accedit quod dum campanæ pulſantur, fidelium mentes in Deum mouentur, eius auxilium contra inimicorum inſultus implorant, Guilhelm. Pariſienſis in lib. de legibus, fol 44. col. 1. aſſerit rectè, quod campanæ ſortiantur virtutem arcendi fulgura, tempeſtates & ſimilia ex ſua conſecratione. Quæ tamen non fiunt niſi virtute creatoris, à quo petitur, vt arceat fulgura, tonitrua & cætera. Sicut enim regale ſignum & ſigil-

Campanæ non baptizari, ſed benedici.

lum deferentes ſecuros efficit eos, ne iacturam & nocumentum patiantur à ſubditis regis, & hoc non ſua virtute, ſed poteſtate regia & voluntate: Sic Campana non ex virtute aliqua, quæ ei inſit, ſed omnipotentis poteſtate & voluntate protegit & defendit loca, in quibus eius ſonus auditur, ab aduerſitatibus & incommodis aëreis. Qua de cauſa maleficorum conatus infringitur, & Dæmonis cooperatio impeditur ad pulſum campanæ, quando ſonus auditur ab eis, vt eorum confeſsionibus didicimus, & ideò campanas pulſantes vocant cómuniter in ſua ſchola, canes latrantes. Sylua variæ lectionis & nonnulli alij cauſam etiam naturalem reddunt, quare ſonitu campanarum tempeſtates ſedentur, & temperentur. Motus enim pulſationis aërem rariorem facit, & denſitatem materiæ diſpergit: vnde ſequitur diſſolutio & moderatio meteorologicorum, quæ in regione aëris ex concretione materię elementaris generâtur. Dæmones autem naturalium rerum mutationibus ſuas operationes admiſcent, atq; effectus naturalium cauſarum ſubtilitate operationis, & peruerſitate voluntatis, Deo permittente, in interitum rerum ad humanam ſalutem productarum, dirigunt. Ex his, vt ad propoſitum reuertar, patet veram eſſe confeſſionem maleficorum & ſagarum, qua aſſerunt campanarum ſonitum, eorum cónatus

fre-

frequenter impedire, ne valeant peſsima conſilia in conciliabulis propoſita, in effectum deducere: Atq; hoc argumentum plurimùm confirmat fideles in fide, dum cognoſcunt diabolum cum ſua cohorte, inſtituta pro fidei noſtræ promotione abhorrere: corroborat etiam Catholicorum animos, vel quod iuxta maiorum ſuorum antiquiſsimam traditionem hucuſque magno fructu fecerunt, cum maiori feruore facere continuent.

Hic ad maiorem prædictorum illuſtrationem duo ſenſibilia exempla addere vtile viſum eſt. Vnum narrat Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 7. num. 30. quod contigit Anno Domini 1524. menſe Decemb. dum ipſe eſſet in quodam caſtro monaſterij S. Pauli, Romæ, in regione Sabinenſi, ad inſtantiam Abbatis, dicti monaſterij, vbi examinauit maleficas incarceratas, ex quibus vna fuit, quæ cum deferretur à Dæmone ſuo, reuertendo à ludis in itinere, antequam peruenirent domum, dum eſſet vicina oppido patriæ ſuæ, audiuit pulſare campanam manè pro Aue Maria, ſic Dæmon debuit eam deponere & diſcedere, quam depoſuit ſtatim iuxta ripam quandam, vbi erant ſpineta quædam, diluculo iuuenis quidam oppidi illius iturus pro negotijs in alium locum vicinum, viſus eſt ab ea & cognitus, quem ipſa ſaga proprio nomine vocauit,

Quam audiens iuuenis prima facie timuit aliquantulum, ſed videns poſtea mulierem ipſam, quæ ſeminuda erat, & crinibus ſparſis de capite pendentibus magis obſtupuit, nec audebat ipſam accedere. Nihilominus cum ipſa benignè rogaret, vt accederet, acceſsit, cumque eam cognoſceret, interrogauit, cur ibi ſola moraretur in ea forma. Cui illa dixit, quod tota illa nocte aſellum ſuum, quem perdiderat, perquiſiuerat, & non potuit inuenire. Cui iuuenis ſubridens, minuſque credens dixit. Hoc enim aliud ſibi quærit, quam aſelli inquiſitio. Qui quærit aſellum, vadit cum ſocio, & non ſeminuda & ſcapillata. Aliud eſt quod quærebas, dixit ipſe: dicas mihi veritatem, ſi vis quod te adiuuem. Vnde venis? vbi fuiſti? quid facis hic ſola? quis te adduxit? dicas mihi omnia, ſi vis habere ſuffragium, & ero tibi ſecurus & fidus. Tunc mulier ſatis pinguis & pulchra, cui nomen Lucretia, licet ſatis timeret ſæuitiam viri & ſuorum conſanguineorum, tamen confiſa de iuuenis fide, ipſum priùs rogauit ſummis precibus, ne cuiquam reuelaret factum, ſed taceret, quod vellet ei pinguia munera dare. Sic iuuenis promiſit, quod fidem ſeruare vellet. Tunc ipſa faſſa eſt, quod ea nocte fuiſſet in ludis Beneuentanis, & dum eſſet in itinire, deferreturque per aërem à magiſterulo ſuo, audita pulſatione Campanæ pro Aue Maria, ipſam depo-

depoſuerit in eodem loco, vbi ſola & ſeminuda inueniebatur. Tunc iuuenis acceſsit ipſam,& iuuit vt ſe veſtiret & accomodaret omnia,& illam domum reduxit nemine aduertente factum. Pro laboribus iuueni donauit par caligarum, biretum, camiſiam, & partes caſei, rogando iterum atque iterum ne factum reuelaret, quod & promiſit. Tacuit per aliquot menſes: deinde neſcitur quo ſpiritu, aut indignatione, aut lapſu iuuentutis ductus rem ipſam ſecreto modo nunc cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curiæ. Vnde mulier ipſa capta, & cum alijs incarcerata fuit,& iuuenis ille vt teſtis omnia hæc medio iuramento depoſuit, ita & ipſa poſt multa, quum facinus ſuum diutiùs tergiuerſare non potuit, confeſſa eſt, & cum alijs vitam flammis finiuit. Alterum exemplum recentiſsimum eſt. Quidam Ioannes ex pago Salmenroer, ſub Iuriſdictione Reuerendiſsimi Domini noſtri Archiepiſcopi Treuirenſis, Pallatioli extremam mortis accepit ſententiam, Anno Domini 1586. Iouis poſt Cinerum. Hic confeſſus etiam eſt præter alia, quod cum ſemel die Iouis in nocte in Heßenroderheidt curſui & congregationi interfuiſſet, & curſu perfecto concluderentur varia mala ab ipſis perpetranda, ita vt negotium præter expectationem protraheretur, dies appropinquauit,

& opera tenebrarum pellebantur, & cum dictus Ioannes eſſet in reditu, campana pro Aue Maria pulſata eſt, & ſic in ſuo prato cecidit ſtatim in terrã. In quo loco iam erat ſua propria ancilla & famula, & herbas fœnumque colligebat ad paſcendum vaccas. Quod cum famula vidiſset, mirum in modum perterrita, dixit. Auuncule vnde huc venis? Cui reſpondendo iniunxit ſilentium. Cauſam ſui caſus reiecit in pulſationem campanæ, qua audita hircus ipſam in terram deiecerat. Hoc factum non ſolum ex proceſsu negocij per notarium ſubſcripto, ſed etiam ex relatione nobilis ac validi Domini Ioannis Zanth, vicedomini huius Ciuitatis, in veritate contigiſſe cognoui, qui vtpote officiatus Reuerendiſsimi noſtri Archiepiſcopi in præfectura Pallatioli, plenam inquiſitionem accepit ſuper veritate.

Deueniendum nunc ad ſolutionem argumentorum.

SOLVTIO ARGVMENTORVM.

PRIMVM Argumentum, *ex cap. Epiſcopi. 26. quæſtion. 5. in quo hac verba habentur. Illud etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres retro poſt Sathanam conuerſæ, Dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe &*

ſe & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dèa paganorũ, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſq; iuſsionibus obedire, velut Dominæ, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari; Sed vtinã hæ ſola in perfidia ſua periſſent. Nam & innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hac vera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorũ inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnũ Deum arbitrantur. hæc ibidem.

Reſpondetur in primis in hoc capite non damnari ſectam maleficorum, ſed aliam longè diuerſam, vt patet intuenti textum, vt latè oſtendunt Bartholom. Spineus in quæſt. de Strigibus cap. 25. Alfonſus à Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 16. Nicolaus Iaquerius hæreticæ prauitatis inquiſitor, in flagello hæreticorũ m faſcinariorum cap. 7. Sylueſter in verbo, Hæreſis. 3. Paulus Grillandus Iuriſconſultus, Romæ cauſarum criminalium auditor in tractatu de ſortilegijs, q. 7. Pro hac ſententia citat Sylueſter Auguſtinum Bottam de Sauiliano, & Ioan. Graſſum Doctores iuris, in quibuſdam conſilijs & reſponſis. Differunt autem mulieres, d. c. Epiſc. à maleficis & ſagis. 1. Quantũ ad credulitatẽ, quia dictæ in ca. Epiſc. credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade. Sagæ autem noſtræ & malefici rectè

credunt, quod cum Dæmone magiſterulo ſuo proficiſcantur. 2. Illæ in ca. Epiſcopi, putabant aliquid numinis & diuinitatis eſſe, præter Deum: Noſtri malefici & ſagæ non laborant hac ignorantia; Quare ratio legis non competit eis. Ergo nec etiam lex eos compræhendit, quia lex ſuam interpretationem ſortitur à ratione, quando expreſſa in lege reperitur, & ratio magis attendenda, quam dictũ legis. L. Adigere. §. Quamuis, ff. de iure patronat. L. Cum Pater. §. Dulciſsimis. ff. de legat. 2. L. Milites prohibentur. & L. Milites agrum. ff. de re militari. Bartol. in L. omnes populi. in 7. q. principali. ff. de iuſtit. & iure. & in L. 1. C. Quæ ſit longa conſuetudo. Quare cui non conuenit ratio legis, non conuenit ipſa lex, vt probat d. q. 7. Grillandus. 3. Differunt: Noſtri malefici & Sagæ expreſsè abrenuntiant Deo, & profeſsioni in baptiſmate factæ, & promittunt quod Diabolo velint adhærere. Sed illis in c. Epiſcopi hoc non attribuitur. 4. Noſtri conficiunt ſortilegia, & vnguenta venefica, nec non etiam conſpirant cum ſathana in perniciem humani generis, de his nihil in ca. Epiſcopi. 5. Noſtri Dæmoni reuerentiam faciunt, idololatriam exercent, homines & præſertim infantes ſæpè necant, ſed illæ non in cap. Epiſcopi. 6. Noſtri abutuntur Euchariſtiæ ſacramento, & filium hominis conculcant, de qua re etiam nihil in

cap.Epiſcopi. 7. Noſtri cooperante Dæmone grandines, nebulas & ſimilia efficiunt, ad deſtructionem fructuum naſcentium: quod non ſcribitur de illis in cap. Epiſc. Aliæ differentiæ penitius conſideranti non deerunt.

Deinde in illo capite aliqua continentur, quæ non ſunt vera, ſed à fide aliena, & ideo in illo cap. damnantur tanquam contra fidem, nempe quod equitarent cum Diana, vel cum Herodiade Philippi vxore: quia Diana Dea paganorum nulla eſt, neque in hoc mundo, neque alibi. Herodias autem eſt in inferno, neque mulier, ſed ſola anima. Falſum quoque eſt, quod equitarent ſuper veros equos, aut beſtias; quia beſtiæ in tam breui tempore realiter & corporaliter, tanta terrarum ſpacia, in tanto ſilentio, tranſcurrere non poſſunt. Hinc quod in beſtias nulla creatura verè transformari valeat, proſequitur textus. Hanc ſolutionem maximè perſuadet ratio textus, quia eiuſmodi mulieres, inquit, aliquid diuinitatis & numinis extra vnum Deum arbitrantur. Sic Turrecremata commentator in d. cap. Franciſcus Victoria in Relectione de arte magica, num. 31. Alfonſus à Caſtro loc. cit. Bernard. Baſinus in tract. de artibus Magicis, nona propoſitione. Ioſephus Angles in floribus in 2. ſentent. prima parte, in quæſt. de arte magica, diffic. quinta. Lambertus Danæus in Dialogo de ſortiarijs, &

alijs

alij Doctores pro prima reſponſione citati.
Non ergo intendebat d. caput delationem corporalem reijcere & improbare, ſed ea, quæ fidei erant contraria. Poſtremò Gratianus, vt notum eſt verſato in decretis, ea collegit ex concilijs tam generalibus, quam prouincialibus, tum etiam alijs doctoribus. Vnde tantum veritatis habent, quantum in proprijs locis. Concilium autem illud Anquiranum, vel vt alij vocant Anciranum, fuit prouinciale, vt rectè tradit Reuerendiſsimus & Illuſtriſsimus Dominus Bartholomæus Caránza, Archiepiſcopus Toletanus in ſumma Cóciliorum, fol. 26. pagina 2. in Antuerpien. editione. Quare non eſſet tantæ authoritatis, vt ei adhærendum ſit, ſi in aliquo contra ſacras literas, Doctorum Theologorum communem ſententiam, & veritatem definiret: quod tamen non dicimus, cùm non definiat aliquid, quod contrariæ parti faueat, vt patet ex dictis. Mirandum ergo eſt, quomodo Iuriſperitorum conſcientia ita conſtringatur authoritate huius Capituli, cùm Theologi & alij, penes quos eſt cenſura, ea quę fidei ſunt diſcernere, nullam in hac re inueniant difficultatem? Nonne omnes Doctores, quorum eſt de ſenſu ſcripturarum iudicare, delationem corporalem comprobant & credunt? Sic Pontifices, Cardinales, Doctores, Theologi, Itali, Hiſpani, & Germani ſentiunt: Sic Iuriſ-

periti

periti rectè ſentientes, vt patet ex eorū ſcriptis, quorum nomina hic, & in duodecima concluſione primi membri quęſtionis poſuimus. Tantæ autem teſtium nubi proprium iudicium, quod fragili & apparenti ratione ducitur, præferre, ſummæ temeritatis eſt. Accedit ad teſtimonium experientia certiſsima, quam communis vox populi confirmat; atq; hic certè dicere poſſumus, vox populi, vox Dei: cùm omnis veritas à Deo ſit.

Secundum argumentum. Angelus Sathanæ transfigurat ſe in Angelum lucis. 2. Cor. 11. & in d. cap. Epiſcopi. ergo poteſt diabolus in congregatione repręſentare perſonam innocentem: & ſic innocens patietur, ſi detur fides maleficis in denunciationibus, ex deceptione dæmonis, & errore maleficorū: & confirmatur hoc argumentum ex hiſtoria S. Germani Epiſcopi, quæ habetur in aurea legenda, & in ſumario hiſtoriali S. Antonini 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 5. Vbi legitur, quod S. Germanus in quodā loco, cùm poſt cœnam iterum pararetur menſa, admiratus interrogauit, cui denuo pararetur? Cui cum diceretur, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt; illa nocte S. German. ſtatuit vigilare, & ecce vidit multitudinē dæmonū ad menſam in forma hominū venientem, qui eis præcepit, ne abirent: & cunctos de familia domus excitauit: quæſiuit ſi illas

Hiſtoria de S. Germano.

perſonas

perſonas cognoſceret? qui reſponderunt omnes vicinos & vicinas ſuas eſſe. Tunc S. Germanus ad domos ſingulorum de vicinia illa miſit, dęmonibus mandans interim ne diſcederent. Euntes autem miſsi à ſancto viro ad domos vicinorum, repererant eos in lectis ſuis dormientes. Adiurati ergo dæmones à ſancto viro dixerunt, omnibus audientibus, ſe dæmones eſſe, qui ſic hominib⁹ illuderent.

An dæmō innocentes in nocturnis conuentib⁹ repræſentare poſsit.

Pro reſolutione huius argumenti reuocanda in memoriam ſunt ea, quæ diximus in præludijs tertiò & quartò: Diabolum non poſſe operari, niſi ex permiſsione diuina, & tantum ſaltem & non plus, quantum conceditur à Deo. Quare cauſa huiuſmodi transfigurationis & præſentationis diaboli, non ſolum petenda eſt ex peruerſa voluntate & poteſtate diaboli, ſed etiam ex conceſsione diuina ſingulari in ordine ad talem effectum. Multa enim poteſt diabolus ex ſuæ naturæ potentia & ſubtilitate, quantum ad actum primum, quæ non poteſt quantum ad ſecundum: Manus enim eius ligatæ ſunt, vt non poſsit operari, quando & quantum vult. atque cum ſimilia rei multum lucis adferant, in ſimili id oſtendam. Quantum ad actum primũ, poſset diabolos omnes nos occidere, & ſubuertere; & quantum ad voluntatem, vellet: cùm ſemper circumeat & quęrat quẽ deuoret, omniumque interitum appetat.

Quoad

Quoad operationem & effectum, deficit: quia Deus non concedit. Quare non valet hoc argumentum, in quo aliqui Theologiæ & philoſophiæ ignari multũ gloriantur: diabolus poteſt ſe transfigurare in angelum lucis ad repræſentandum innocentem. Negatur enim ſimpliciter, vt ſonat: quia non poteſt, quantum ad actum ſecundum, cùm cauſa totalis non ſit diaboli poteſtas & peruerſa voluntas, ſed etiam antequam diaboli poteſtas exeat in actum, requiratur ſingularis diuina conceſsio. Sumitur ergo in argumento cauſa partialis, & non totalis: & ſic non valet. Hoc autem modo ad propoſitum argumentum formari deberet. Diabolus poteſt ſe transfigurare in angelum lucis, ad repræſentandum innocentem: & Deus concedit ei poteſtatẽ faciendi. Ergo, &c. Et tunc negatur antecedens, tanquam falſum in propoſito, vt latiùs patebit. Eſt enim hoc contra diuinam prouidentiam ordinariam, quæ ex diuinis literis innoteſcit, & effectibus declaratur. Sicut enim diuina miſericordia efficiente non poteſt diabolus (vt rectè Bartholom. Spineus in quæſt. de Strigibus, cap. 14. & in Apologia tertia. cap. 3. ait) deludere niſi eos, quorũ mentem primò ſibi per infidelitatem ſubiugauerit: Ita credendum eſt nullius illum perſonæ figuram, vt de tanto crimine accuſetur, poſſe prætendere, niſi eius, quam ſibi iam

per ſimilia crimina deuinctam eſſe ſciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Quod etiam teſtantur in confeſsionibus malefici, & ſagæ, vt Iudices referunt. Atque vt hanc prouidentiam Dei erga nos latiùs oſtendamus, reducenda eſt in memoriam communis Theologorum vera doctrina, quæ ex diuinis literis clarè elicitur, nõ eſſe permiſſam diabolo tantam poteſtatem ſuper iuſtos, ſicut impios & malos. Gaudent enim iuſti, vt pote amici & filij Dei, multis priuilegijs, quibus peſsimi & malefici, maximè ob criminis immanitatem, tanquam inimici & hoſtes tam diuinę maieſtatis, quam communis ſalutis, iuſta diſpoſitione priuantur. Hoc enim diuinæ legis ſtabiliunt ꝓmiſſiones: vt in pſal. Quoniam in me ſperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum: & iterum. Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non derelinques quęrentes te Domine: & iterum. Clamauerunt ad me iuſti, & ego exaudiam eos. Item: Qui ſperaţ in Domino, non confundetur. & 2. Petri 2. Nouit Dominus pios de tentatione eripere. & Paulus: Fedelis Deus, (ſcilicet in promiſsis) qui non patitur vos tentari ſupra id, quod poteſtis: ſed dabit cum tentatione prouentum. Exempla ad hunc effectum etiam non deſunt. Suſannam iniuſtè infamatam, à ſenibus accuſatam, & morti adiudicatam Dominus liberauit, & innocen-

Quare diabolus ſolos impios in conuentibus maleficorum repræſentet.

Pſal. 90.

Suſanna ſenum calum-

tem oſtendit. Athanaſius vir ſanctiſsimus, in Arrianorum concilio apud Tyrum coacto, ex inuidia, ſtupri accuſabatur: & iuſto Dei iudicio conſilium ſuggeſtum eſt, quo liberatus fuit. Introductus enim in iudicium eſt Athanaſius, & vna cum eo Timotheus presbyter, qui ſimulans ſe eſſe Athanaſium: Egone inquit, mulier, apud te ſum diuerſatus? ego te violaui? Cui illa petulanter: Tu mihi vim intuliſti; iureiurãdo affirmans Iudicum fidem obteſtabatur, vt tantum flagitium vindicarent. Qua cognita fraude, reiecta eſt mulieris impudentia. Iterum alia vice idem ſanctus maleficij accuſatus fuit, quod ad vſum magicæ artis manum mortuam Arſenio amputatam adhibuiſſet. At Arſenius noctu aufugiens, cùm ſe in conſpectu totius concilij ſtatuiſſet, Athanaſij inimicorum impudentiſſimum ſcelus aperuit. Et in S. Hieron. legenda refertur, quod diabolus ſe transformauit in formam S. Syluani Epiſcopi in Nazareth, amici S. Hieronymi: qui dęmon in lecto fœminam nobilem primò quidem verbis prouocare cępit ad luxuriam, deinde etiam factis ſollicitauit ad malum, quæ cum clamaret, Dæmon ſub ſpecie S. Epiſcopi ſub lecto fœminæ ſe abſcondit; vbi requiſitus & inuentus per luxurioſa verba mentitus eſt ſe eſſe Epiſcopum Syluanum. Poſtridiè ergò vir ſanctus, diſparente diabolo, grauiſsimè

luminijs eripitur, & Athanaſius, Arrianorum.

Syluanus Epiſcopus, etiam diaboli calumnias tandẽ euadit.

diffamatus eſt: quę infamia tandem apud ſepulchrum S. Hieronymi, fatente diabolo in obſeſſo corpore, purgata eſt. Maximum ad noſtrum propoſitum teſtimonium prębet S. Cyprianus, quod & noſtri malefici & lagæ in ſuis confeſsionibus, vt intelligo, confirmant. Hic ſanctus cum adhuc Magus eſſet, Iuſtinæ Chriſtianæ Virginis amore incenſus, incantationibus & veneficijs Antiochiæ illam ad ſuæ libidinis aſſenſum allicere conabatur, & dęmonem conſultabat, qua nam id re conſequi poſſet. Cui dæmon: nullam ſibi artem proceſſuram aduerſus eos, qui verè Chriſtũ colerent. Quo reſponſo commotus Cyprianus, relictis magicis artibus ſe totum ad Chriſti Domini fidem conuertit. Si hoc argumentum tam validum eſt apud Magicæ artis patronos, quod diabolus ſitientiſsimus damnationis & humanę perditionis poteſt ſe transfigurare in angelum lucis, ad infamandum innocentes: quomodo non habent lynceos, ſed clauſos oculos, vt videant argumentum non ſolum militare in crimine maleficij, ſed in alijs omnibus? Quod ſi concesſerint: furibus, latronibus, coniuratoribus, adulteris, & ſimilibus ſingulare præſtiterint patrocinium, & iuſtitiæ ſalutiq; reipubl. maximum detrimentum. Si enim diabolus, ſecundum eos, poteſt repręſentare innocentes in curſu & cõuentu maleficorum; quomodo non poteſt repræ-

Cyprianus martyr è mago fit Chriſtian⁹

Veris Chriſti cultoribus artes magicæ nihil obſunt.

ſentare innocentem in forma homicidæ, adulteri, vel fornicatoris, vt etiam ex exemplo S. Siluani conſtat, quum omnium innocentum maximè interitum exoptet? Accuſatur ergo quis homicidij, latrocinij, adulterij, vel alterius criminis: ſint duo vel tres teſtes: excipiat negando factum, & reſpondendo diabolum ſe transformaſſe in ſuam formam, & facinus perpetraſſe, cum etiam ſe poſsit transfigurare in Angelum lucis, multò magis in formam hominis: maximè cum nihil magis deſideret, quam interitum animarum: Negare autem, quod diabolus in forma humana occidere, furari, ſcortari & ſimilia perpetrare valeat, ſi à Deo permitteretur, veritatem eſt impugnare. Huius argumenti nodum ſoluere non poterunt, qui ita vrgente conſcientia, vel non raro excęcantibus affectionibus laborant, Ad diuinam oportet recurrant prouidentiam, quam etiam in noſtra materia allegamus. Sed vt hoc magis magiſque veritatem habere oſtendamus, in ſimili pergendum eſt. Diabolus, ex omnium Theologorum & etiam Iuriſperitorum rectè ſentientium iudicio, poteſt corpora deferre de loco ad locum: ergo poteſt eos eripere è manibus iuſtitiæ, & cuſtodia publicæ poteſtatis; quod quidem non raro ad decipiendum promittit, ſed tamen non præſtat. Quæritur nunc quare hoc non facit? impediuntnè carceres,

Quare diabolus maleficos & magos à poteſtate magiſtratus non eripiat.

clauſuræ, aut alia corporalia impedimenta & vincula? At hoc dicere cogitareque ſtultum & ridiculum eſt; cùm tanta eius poteſtas ſit, vt nulla ſuper terram ei poſsit comparari. Poteſt ſubuertere ciuitatem; quanto magis ſoluere & rumpere clauſuram? Confugiendum ad diuinam prouendentiam, ne iuſtitia è medio tollatur, & impiorum audacia creſcat. Sed negabit obſtinatus. Probandum erit ex factis: quia experientia conſpicimus, quod pro ſuo beneplacito magiæ Rei, non poſſunt, aufugere, nec rapi à dæmone extra muros clauſuræ vel carceris. Regulare autem eſt, quod diuina voluntas non ſolùm nobis innoteſcat per ſacras literas, promiſsiones, comminationes, permiſsiones & prohibitiones; ſed etiam effectus. Diabolus eſt potens ad liberandum eos, & optaret, ad conſeruandum in perpetuam damnationem: Sed non poteſt illud efficere ſiue re ipſa pręſtare: quia potentiſsimus Deus manus eius ligat, vt non operetur. Sic in præſenti cognoſcitur diuina prouidentia erga innocentes, ex ſacris literis, & factis, quamuis etiam ipſi malefici veritatem atteſtentur. Quod enim nunquam factum eſt, neque fit ſecundum communem rerum curſum: nequaquam fieri poſſe, ſi ex facti contingentia, incommoda ſequantur, iudicandum eſt. Sed nunquam aut rariſsimè auditum eſt, ex conſtantibus & perſeuerantibus

confeſsionibus, quod innocentes repræſentati ſint in talibus conuentibus, imo ſemper experientia compertum ibi repræſentatos eôs, qui fuerunt rei tanti criminis. Si tamen de extraordinaria Dei potentia loqui velimus, negandum non eſt Deum poſſe permittere, vt innocens accuſetur in hoc crimine, ſicut in alijs ad bonum aliquem finem: Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tandem tamen innocentia manifeſtabitur, vt ſuprà ſacris literis & exemplis declaratum eſt. Cùm etiam diabolo fallaci perſpectum ſit ex ſacris literis, Deum non permittere, vt electi tribulentur aut tententur, niſi ad meritum, probationem & bonum; non appetit talem repręſentationem iuſtorum. Hæc etiam doctrina maximum robur ſumit ex conſcientijs innocētum. Quis enim innocens angitur aut timorem concipit, ne à dæmone inter maleficos & ſagas repręſentetur? Alias ſi hoc poſſet diabolus, ſemper omnes meritò in timore & tremore verſaremur, ne in fabulam & tragœdiam, in qua ſalus animæ & corporis periculo exponeretur, traheremur. At ſecurę conſcientię nullo modo ſibi metuunt, ſed ſtant in magna conſtantia, etiamſi quandoque ab iniuſtis anguſtientur.

Deus extra ordinē poteſt permittere, vt innocens à dæmone repræſentetur in nocturnis maleficorū conuentibus.

Atq; hanc ſententiam & veram doctrinā, quod Diabolus nō poſsit in conuentu repræſentare innocentem, præterquā quod noſtri

malefici teſtimonium perhibeant, tenent Doctores Mallei maleficarum 2. par. q.1. cap. 11. pag. 331. in impreſsione Francofordienſi de anno Domini 1582. Nicolaus Iaquerius Gallus inquiſitor, in flagello hæreticorum faſcinariorum, ſtatim in proœmio, & in cap. 26. Bartholomæus Spineus ſacri pallatij Apoſtolici Magiſter, in q. de ſtrigibus, cap. 14. & in Apologia 3. cap. 3. Petrus Loyerius conſiliarius Senatus Andegauenſis lib. 2. de ſpectris, ca. 5. & vocat Theologorum ſententiam. Neque in hac Grillandus, Bodinus, & alij dubitarunt, qui tradunt complicibus in hoc crimine credendum.

Obiectio ex hiſtoria S. Germani refutatur.

Ad illa autem, quę adferuntur in confirmationem ex hiſtoria S. Germani, reſpondetur primò; concedendo hiſtoriam illam S. Germani ad literam, ſi rectè inſpiciatur, nihil facit cõtra hanc doctrinam, imo eam confirmat. Dęmones illi repreſentabant perſonas adhuc in lectis dormientes ex pacto, quod cum dæmonibus habebant. Non propterea illæ perſonæ erant innocentes. Sicut etiam in materia præſenti doctores ſentiunt, maleficos non perſonaliter ſemper intereſſe, ſed aliquando repræſentatiuè: talis tamen repræſentatio fit accedente eorum conſenſu expreſſo, vel tacito. Hæc ſolutio clara & breuis, ex hiſtoria corroboratur. Homines enim in hoſpitio ſciebant eos ſolitos venire, & dicebant

eſſe vicinos & vicinas, qui menſæ accumbere ſolebant. Non eſt autem abſurdum, quod pro illo tempore & actu patiebantur illuſionem. Certum enim eſt, ſi ſecundum hominum morale iudicium loqui velimus, quod hoſpes non volebat menſam ſtatutis temporibus gratis præparare. Hoſpites aduentantibus porrigunt cibos & potum pro pecunijs. Præſumendum ergo eſt, quod vicini ſolebant ſoluere, & veras pecunias offerre. Diabolus non veros, ſed apparentes nummos ſuis dat, qui cito euaneſcunt, & humano vſui non inſeruiunt,

Deinde reſpondet Barthol. Spineus in q. de Strigibus, cap. 28. quod illa hiſtoria ſit ſuſpecta, quantum ad hoc punctum, eò quod durum videatur, & a communi hominum ſenſu alienum, hoſpitem illum voluiſſe tot cibaria crebrò gratis præparare, & ſi vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere autem, vicinos dediſſe pretium, ſi deludebantur, & ſe ſaturatos non inueniebant, ridiculum eſt. Et ſi dicatur, quod dæmones ipſi pretium exoluebant vice illarum perſonarum, mirum eſt ſi talia ſe facere ſomniabant perſonæ illæ, & non cito deluſionem aduertebant, ſi pecuniæ non realiter deficiebant? Si vero talia non ſomniabant ſe facere, mirum non minus eſt, ſi cum hoſpite & familia de his ſæpius illi vicini ſer-

monem non habuerint, & ſic tam ab hoſpite quàm eius familia audientes illa de ſe referri, quæ ſcirent ſibi contigiſſe, facilè tam ſe quam hoſpitem illum & alios omnes ab huiuſmodi deluſionibus non liberauerint.

Poſtremò, conceſſo quod vera ſit hiſtoria; fuerint etiam omnes viri illi ac mulieres, qui repræſentabantur, immunes à veneficij crimine: nihilominus inde non ſolùm non refellitur doctrina communis, ſed etiam validè roboratur: oſtenditur enim ex illa narratione, eam eſſe Dei in ſuos prouidentiam, & curam paternam, vt ſi quando permiſerit innocentem repreſentari per dęmonem, ne in periculum veniat, clariſsimè ſe innocentiam manifeſtaturum. Quocirca quibus à Deo gladius datus eſt ad vindictam malorum, in bonum autem innocentiũ, niſi grauiſsimã Dei in ſe velint prouocare iram, & fieri rei tot cædium & calamitatũ, perfidię ac ſacrilegiorum, quæ ex mora executionis iuſtitiæ ſequuntur; procedant contra eos, qui in conuentibus à maleficis viſi ſunt, donec aliquis Germanus ſuſcitetur, qui innocentiam clarè manifeſtet denunciatorum & humanitus delatorum.

Tertium argumentum eſſe poteſt, quod obſcurè inſinuat Ponzinibius, licet nõ deducat. Teſtes de nocte non vident: ergo non poſſunt ferre teſtimonium illi noctiuagi contra ſocios; quia teſtes debent cognoſcere partes,

vt tra-

vt tradit Barto. in L. Minorem. C. de tranſactio. Antecedens probatur ex L. Si nõ ſpeciali. C. de teſtamen. & in L. fin. cum exceptione. ff. Quod metus cauſa. Cum ergo malefici nocte ſua conuenticula habeant & maleficia exerceant, decipiuntur: & ſic eis non eſt habenda fides. Hoc non obſtante argumento reſpondetur, teſtes de re nocte patrata teſtimonium ferre poſſe, & fidem mereri, ſi dicant lunam, aut aliquod lumen illuxiſſe, aut delinquentem admodũ fuiſſe propinquum, ſubiungant. Communis ſententia eſt, quod cum prædictis circunſtantijs, & cauſis ſcientię, poſſunt teſtimoniũ ferre, licet alias non. Iaſon in d. L. Si non in ſpeciali. nu. 13. & in L. Non minorem. Cod. de tranſact. nu. 4 & 5. Bartol. ibid. Bald. in d. L. Si non in ſpeciali, Doctores, communionum opinionionum ſiue receptarum ſententiarũ lib. 18. in verb. Teſtis. verſic. Teſtis deponens ſe noctu. Emanuel Soarez in Theaſauro receptarum ſententiarum, in verb. Teſtis. Iulius Clarus in li. 5. §. fin. practicæ criminalis. q. 21. Verſic. Sed quid ſi teſtis non viderit.

Nemo autem putet diabolo & ſuis difficile fore efficere lumen ad videndum, quod etiam non facilè extinguatur à vento, naturalibus medijs. Multa enim dæmon nouit, quæ hominibus haud poſſe fieri videntur. In cuius rei confirmationem facit Auguſt. li. 21.

de

de Ciuitate Dei. cap.6. loquens de quadam lucerna inextinguibili, in quodã phano ſeu templo Idolorum, quę nec tempeſtate, neç pluuia, aut vento extinguebatur; & dicit id factum naturalibus aut magica arte, aut repræſentatione dæmonis. Quare etiam non eſt mirandum, quod luna non lucente, dæmones & malefici poſsint habere lumen ad videndum. Confirmant hoc etiam confeſsiones maleficorum: fatentur enim, quod choreis peractis, conuiuijſq́ue expletis, luminaria extinguantur, quando inhoneſtas & fœdas carnis voluptates explent, vt patet ex proceſſibus, de quibus Malleus, Bodinus, Grillandus & alij. Hæc breuiter pro tractatu quæſtionis ſcripſiſſe ſufficiat, quæ omnia ſubijcio cenſuræ ſanctæ Matris Eccleſiæ.

COM-

COMMENTARIVS IN TITVLVM CODICIS LIB. IX. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, THEOlogiæ & iuris ſcientiæ, ſecundum materiæ ſubiectæ naturam, accomodatus.

AVCTORE,

Petro Binsfeldio Suffraganeo Treuirenſi Doctore Theologo.

Deut. 18. cap.

Nec inueniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atq; auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neq; qui pythones conſulat, nec diuinos.

AVGVSTAE TREVIRORVM

Excudebat Henricus Bock, Anno 1591.

CVM in tractatu de maleficorum & ſagarum confeſsionibus ſæpius mentionem legum ciuiliũ in tit. C. de malef. & mathem. fecerim, quibus etiam mea probaui, nec deſint qui has leges in multis effectibus, quos maleficis tribuunt, ita cõmententur, vt eis omnem veritatem adimant, quaſi Imperatores ex falſa vulgi opinione, & non rei veritate locuti fuerint;
Prouc. 8. *cum tamen ſcriptum ſit: Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: Per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam: hunc commentarium ſubiungere decreui, vt veritas, quæ impugnari, non tamen vinci poteſt, magis eluceſcat, leges ab iniuria vindicentur, & Imperatorum dicta ſalua perſiſtant. In quo, diuino aſpirante fauore, legum ſententiam Patrum Theologorumq́; doctrinæ conformem oſtendam, præſertim cũ impugnantes has leges addant in cauſis definiendis eis, quæ ſpectant ad animum, cuiuſmodi eſt de maleficorũ negotio, dicta patrum & canonum legibus eſſe, præferenda. Et quia in hac materia multa occurrunt, quæ muros Hieruſalem ædificant, & ciuitatem Babylonis deſtruunt: ſcio quod hiſce meis laboribus quoq́; non deerit Sanaballath ſubſannator. Non tamen ideò incepta relinquenda ſunt, ſed conſtanti animo perficienda, ad laudem & gloriã eius, quo confortante omnia poſſumus.*

2. Eſdræ. 4. cap.

Seruabitur autem hic ordo in toto cõmentario. In primis in Rubricã aliqua notabilia, quæ toti materiæ aliquod intelligentiæ lumen adferent, præmittentur. Deinde ſingularũ legum verba ponentur, quibus poſitis, ſi quid circa literã declarandũ ſit, breuius explicabitur. Tandem ſecundũ materiæ occurrentis naturam, quæſtiones mouebuntur cum ſua reſolutione.

RVBRICA, DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS, & cæteris ſimilibus.

PRIMVM *notabile in Rubricam.* Continuatio: Cum in ſuperioribus actum ſit de homicidio, quod non ſolùm gladio, ſed etiã veneno arte diabolicâ præparato, incantationibus, & maleficijs committitur, rectè hæc Rubrica ſubiungitur.

Secundum notabile. Recto ordine hic tractandum eſſet de exiſtentia maleficiorum: An in rei veritate ſint maleficia, & opera diabolica. Sed hæc veritas probata eſt ſacris literis, canonibus, legibus, ex ratione in ſuperiori tractatu, præludio primo.

Tertium notabile. De inuentore Magicarum & Diabolicarum artium varij variè iudicant. Conueniunt autem cõmuniter Doctores, à Perſis has pernicioſas artes eſſe inuentas. 26. q. 4. can. Igitur genus. S. Auguſt. in li. de natura Dæmonũ, & li. 7. de Ciuit. Dei, c. 35. Iſidorus li. 8. Etymol. cap. 9. Rabanus de Magorũ præſtigijs. Plinius li. 30. naturalis hiſtoriæ. cap. 1. Perſæ enim cœteris fuerunt curioſiores, & in naturali philoſophia perſpicaciores, cuius terminis cum non eſſent contenti, & vellent plus ſapere, quam oportebat, in Diaboli laqueos inciderunt. Apud

Perſas

Perſas autem primum Magicarum artium inuentorem ferunt Zoroaſtrem Bactrianorum Regem. Hunc, vt Auguſtin. tradit lib. 21. de Ciuit. Dei. cap. 14. dicunt ſtatim à natiuitate riſiſſe, cùm potiùs more omnium mortaliũ plorare debuiſſet. Nec ei aliquid boni monſtroſus ille riſus portendit: cùm magicarum artium fuerit inuentor, quæ quidem illi nec ad præſentis vitæ vanam fœlicitatem contra ſuos inimicos prodeſſe potuerunt. A Nino quippe rege Aſſyriorum, cum eſſet ipſe Rex Bactrianorum, bello ſuperatus eſt, & demum ictu fulguris tactus impiam vitam finiuit. Quod malum præuidere non potuit, quamuis talis ac tantus eſſet magus & Aſtrologus, vt viuens aſtrum Zoroaſtres diceretur. Hic ſcripſit de arte Magica multa millia verſuũ. Si veritati magis, quã curioſitati ſtudere volumus, abſq; dubio dicere debemus, primum Magiſtrum Magicarum artium fuiſſe mille artificem Dæmonem: Quia nullus mortaliũ tam malas artes inuenire potuit, qui ab ipſo inſtructus non ſit: cùm opera Magorum & maleficarum humanum captum ſuperent. Et id ſatis clarè habetur 26. q. 2. can. Qui ſine ſaluatore. Vbi dicitur. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis ſeculis inualuit. Id quod clariùs Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 17. tradit, dum de Dæmonibus

nibus loquitur: Eorum inuenta, inquit, ſunt Aſtrologia, & Aruſpicina, & Auguratio, & ipſa quæ dicuntur oracula, & Necromantia, & ars magica, & quicquid prætereà malorum exercent homines, vel palam, vel occultè, & poſt pauca: Hi ſunt qui imagines (intellige aſtronomicas, de quibus infrà) & ſimulachra fingere docuerunt: qui vt & hominũ mentes à cultu veri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum vultus, & ornatos, exquiſita pulchritudine ſtatui, conſecrarique fecerunt: & illorum ſibi nomina quaſi perſonas aliquas induerant. Sed eos magi & ij, quos verè maleficos vulgus appellat, cum artes ſuas execrabiles exercent, veris ſuis nominibus cient illis cœleſtibus, quæ in literis ſanctis leguntur. Zoroaſtres autem primus inuentor dici poteſt, non quod ipſe eas inuenerit, ſed quod eas à Diabolo traditas prius hauſerit, ſcriptis tradiderit, & alios homines docuerit. Nam à noſtris maleficis & magis diſcimus, quod nõ omnes inſtituuntur, & erudiuntur immediatè ab hominibus eiuſdem artis peritis, quamuis non raró à ſimilibus conſortibus ſeducantur, ſed plurimi ab ipſo Dæmone, in forma humana apparente, in tam execrabili negocio inſtruuntur.

Quartum notabile. Quandoquidem Rubrica inſcribitur de maleficis & mathematicis, & cæteris ſimilibus, leges præſentes in ſuo

gradu & latitudine compræhendunt omnes artes magicas humano generi pernicioſas, eaſque damnant. Quia ſimilium eſt ſimilis ratio.

Quintum notabile. Omnes artes pernicioſæ Magorum & maleficorum, à Dæmone contra ſalutem hominum inductæ, ſunt aſſines & caudas habent colligatas; quamuis facies habeant diuerſas: vt de hæreſibus etiam dicitur in cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. Quare earum ſectatores diuerſis nominibus à Doctoribus quandoque appellantur, quandoque etiam confunduntur. Sic vocantur lamiæ, Striges, Magi, Venefici, Incantatores, Malefici, Sortiariæ mulieres, viri ſortilegi, fœminæ ſagæ. Lamias nominant Apuleius lib. 1. de aſino aureo, Philoſtratus in vita Apollonij Pythagorici, Franciſcus Ponzinibus in ſuo tractatu, Thomas Eraſtus, & aliį. Striges Syluester in verbo Hæreſis 3. & lib. de Strigimagis. Bartholomæus Spineus in tractat. de Strigib. Paulus Grillandus, & alij Sortiarias. can. Si per Sortiarias. 33. quæſt. 1. & Lambertus Danæus in dialogo de Sortiarijs: maleficas & maleficos ſacræ literæ, & leges in præſenti titul. & communiter Doctores, & vulgus. Lamiæ vocantur per tranſſumptionem à Lamia beſtia monſtruoſa, quæ pedes habet equinos, & cætera membra humana, & ita crudelis

eſt,

eſt, vt filios ſuos dilaniet. Sic noſtræ Lamiæ etiam infantium ſanguinem expetunt, quo abutuntur in ſuis ſceleribus. Striges appellantur ab aue ſtrige, quæ nocte ſtridet, & etiam aggreditur tenellos infantes & ex eorum corporibus ſanguinem abſorbet. Eodem pacto noſtræ ſtriges nocturno tempore ſtrident, volant, & opera tenebrarum exercent, nec non infantum cædem ſitiunt. Sagæ dictæ, eo quod ſatis agant, & in officio ſuo peſsimo diligentes nimis ſint: vel à ſagiendo, quia multa ſcire volunt. Magi, quia ea, quæ mirabilia ſunt, & humanam naturam excedunt, virtute Dæmonis exercent. Venefici quia ſæpè veneno nocent. Incantatores, quia verbis & carminibus maleficia perficiunt. Malefici à malefaciendo. Sortiarij & ſortilegi à ſortilegio; quod vniuerſaliter acceptum omnes diabolicas artes complectitur, vt atteſtantur Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs. Iodocus Damhauderus in praxi criminali ca. 61. & Plinius li. 28. c. 4.

Sextum notabile. Quamuis maleficus dicatur omnis malefaciens, ſicut maleficium dicitur omne malefactum in genere. 26. q. 5. can. Non liceat. L. Congruit. ff. de officio præſid. ff. ad legem Aquil. L. Ita vulneratus. C. de pœnis. L. Si operis: hoc tamen nomen ſagis & noſtris maleficis tribuitur per antonomaſiam ſiue excellentiam, ob inſigne nocendi

 ſtudium,

ſtudium,& facinorum magnitudinem. 26.q. 5.can. Nec mirum.& L. Nemo.C.de malef. & mathem. Iſidor. li.8. Ethymolog.cap. 9. Atque ſic ſemper Magos,& magicis ſiue diabolicis artibus vtentes vulgus maleficos appellauit. Lactant. loco citato. Caſsianus in collat. 8.cap.19. Auguſt. in d.c. Nec mirum. Iſidor. loco citato. D. Thomas lib.3. contra Gent. cap.106. Nomina enim rectè intelliguntur ex vulgi & hominum vſu & cõſuetudine. L. Labeo.ff.de ſuppellectili legata;& Horat.de arte poëtica.

Septimum notabile. Etſi leges in præſenti tit. Codicis loquantur in maſculino genere, compræhenduntur tamen etiam fœminæ. Quia maſculinum in materia indifferenti inter maſculum & fœminam prolatum, ſemper concipit & cõpræhendit fœmininum. ff. de verborum ſignificat.L.1.ff.de lagat.2 L. Si ita ſcriptum. Gloſ. Ioannes Immolenſis. & alij ibidem. Bartol. in L. Quicunque. de ſeruis fugit. Marſil.conſil.85. num. 20.Lodouicus Romanus in conſil. 98. num.3. Petrus Anchar.in cap.In generali.de elect.in 6.Archidiac.in can.Si quis ſuadente.16.q.4.& alij alibi. Quod non ſolum veritatem obtinet in lege ciuili, ſed etiam diuina, vt rectè annotat Panormit.in ca. Maiores. de Baptiſmo & eius effectu, num.3. ex illo Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt

teſt introire in regnum cælorum: Ad quod propoſitum allegari poſſent multæ ſcripturæ tam veteris quam noui teſtamenti, Pſal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiã. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, &c. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiã ducens per ignem; aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neq; qui Pythones conſulat, nec diuinos: omnia hæc abominatur Dominus. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt: & 25. cap. Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum vobis regnum: & iterum. Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.

Octauum notabile. Doctores pleriq; quando hanc materiam tractant, vt loquuntur in fœminino genere, vt conſtat ex malleo maleficarum, Franciſco Ponzinibio, Bartholomæo Spineo, Syluestro Prierate, Thoma Eraſto, Vlrico molitore & alijs, non quia fœmininum maſculinum concipiat contra d. L. Si ita ſcriptum, & communem ſententiam, ſed quia maleficia & ſortilegia frequentiùs in mulieribus inueniuntur. Quare autem plures fœminæ ſint ſuperſtitioſæ & maleficæ

quam

quam viri, aliquæ redduntur rationes à Doctoribus, quos ponunt Doctores Mallei maleficarum 1. parte. q. 6. Ioannes à Turrecremata. 36. q. 5. can. Epiſcopi, Alphonſus Caſtrenſis lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 7. numero. 31. Martinus Arles in tract. de ſuperſtitionibus & alij alibi.

Prima ratio: Mulieres ſunt pronæ ad credendum, cùm non habeant magnam experientiam. Vnde à Diabolo facilè decipiuntur, iuxta illud: Qui facilè credit, facilè decipitur.

Secunda. Mulieres ſunt curioſæ, & appetunt cognoſcere, quæ eis non conueniunt. Curioſitas autem magna eſt diſpoſitio ad ſuperſtitiones & maleficia, vt alibi dictum: & cùm hic ſexus ſit ſimplex, Dæmon ſub ſpecie recti ſæpe fœminas decipit.

Tertia. A natura, fœminæ ſunt mollioris complexionis: quæ cauſa efficit, vt faciliùs impreſsiones à ſpiritibus capiant. Et ſicut quando à bonis ſpiritibus inſtruũtur reguntùrque, valde bonæ & deuotæ redduntur: Ita quando Dæmonum ſuggeſtionibus conſenſum præbent, peſsimæ fiunt, ita vt non ſit malitia ſuper nequitiam malæ mulieris.

Quarta. Maior eſt fragilitas ad caſum in ſexu muliebri ex natura ſexus. Quare Dæmon ſtatim in principio, primæ mu-

lieri

lieri inſidiabatur, & eam ad peccatum pertraxit.

Quinta. Hic ſexus ſi iram, aut odium aduerſus aliquem concipiat, vehementiſsimè iraſcitur, & ſe vindicare determinat: Cùm autem ſit imbecillis, & vana ſit ſine viribus ira: Dæmon data opportunitate offert vindicandi modos, & auxilium pollicetur,

Sexta. Fœminæ ſunt puſillanimes, & quando in triſtitiam aut deſolationem cadunt, non facilè ſe expediunt, ſed diu in puſillanimitate triſtitiaque remanent. Accurrit Dæmon, occaſionem perſcrutatur, tentat, & ſæpe vincit.

Septima. Lubricam habent linguam, & ſic ſi quas malas norunt artes, conſortibus citò reuelant, quibus ſine difficultate perſuadent, vt idem ſapiant ſecum non conſiderantes, quis rei exitus ſit futurus.

Nonum notabile. In Rubrica nomine mathematicorum intelliguntur diuinatores. Prohibetur autem maximè diuinatio, quia principatum obtinet, & nunquam in bonam partem propriè dicta accipitur. 1. q. 1 can. Nunquam diuinatio, Hieron. in cap. 3. Micheæ. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 1. Dominic. in cap. Accuſatus. §. Sanè. de hæret. in 6. Ioannes, Andreas in cap. In tabulis, de Sortileg. Troilus Maluetius Iuriſperitus in tract. de ſortibus, prima parte, & alij alibi.

Variæ autem multæq; ſunt diuinationis ſpecies, ſecundum diuerſitatem mediorum & obiectorum, circa quæ diuinatores verſantur. De his ſpeciebus agitur in 26. q. 4. can. Igitur genus; & ibidem q. 5. cap. Nec mirum. Et nota, hoc caput. Nec mirũ, attribuitur à Gratiano D. Auguſtino, in lib. de Ciuit. Non tamen eſt Auguſtini, vt rectè obſeruauit Alphonſus Caſtren. lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 15. Habetur autem hoc caput integrum apud Rabanum, in libello de magorum præſtigijs, quem ipſe ex varijs locis D. Auguſtini & Iſidori confecit, vt annotatur apud d. cap. Nec mirum, in decretis à Gregorio XIII. fœliciſsimæ memoriæ Pontifice, repurgatis. De ijſdem ſpeciebꝰ diuinationis tractant S. Thomas 2, 2. q. 95. art. 3, Iſidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. Et ex iuriſperitis Troilus Maluetius in tract. dicto, Damhauderius in praxi crimina. cap. 61 à num. 87. Grillandus lib. 2, de Sortilegijs, q. 2. Latiſsimè Petrus Gregorius Tholoſanus, in 3. parte Syntagmatis iuris vniuerſi, lib. 34. cap. 3.

Omnis diuinatio vtitur ad præcognoſcendum futuros euentus, Dæmonum conſilio, aut auxilio. Duobus autem modis Dæmones inuocantur: Expreſsè, & Tacitè, ſiue præter intentionem hominis. Quando expreſſè inuocantur, ſolent multipliciter futura prædicere. Quandoque ſuperſtitioſis quibuſ-

dam

dam apparitionibꝰ ſe aſpectui, & auditui hominum ingerunt ad prænunciandum futura & hæc ſpicies vocatur præſtigium, quia oculi hominum perſtringuntur. Quandoque per ſomnia futura prænunciant, & vocatur diuinatio ſomniorum, Quandoque per mortuorum aliquorum cadauerum apparitionem, vel locutionem, aut reſponſionem: & hæc eſt Necromantia, & huius artis profeſsores vocantur Necromantici, quoniam incantamentis videntur mortuos reſuſcitare, vt dent reſponſa, & hi ſolent cadauer ſanguine conſpergere, eo quod Dæmones ſanguine delectari dicantur. Quandoq; verò futura prænunciant per homines viuos, ſicut in arreptitijs, & vocatur diuinatio per Pythones: Qui ſic dicti à Pythone Apolline auctore diuinationis, Quandoque diuinant per aliquas figuras, aut ſigna, quæ in rebus inanimatis apparent, Quæ ſi appareant in aliquo corpore terreſtri, vt pote ligno, ferro, aut lapide polito; dicitur Geomantia; Si in aqua, Hydromantia, Si in aëre, Aëromantia; Si autem in igne, Pyromantia: Si autem in viſceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum, Haruſpicium dicitur. Diuinatio, quæ fit abſque expreſſa Dæmonum inuocatione, in duo genera diuiditur. Quorum primum eſt, quando ad præcognoſcendum futurum aliquid conſideramus in diſpoſitionibus aliquarum rerum, & ſi fiat

in conſideratione aſtrorum & ſyderum, pertinet ad aſtrologos, qui & Genethliaci vocantur, propter obſeruationes natalium dierum. Hi obſeruant diem natalem, & horam ortus in hanc lucem, mox per duodecim cœli ſigna, ſyderumque curſus diſcurrunt, & ad iuſtum ſigni calculum referunt, & hinc prædicunt hominis nati fauſtam, aut infauſtam fortunam, futuroſque euentus. Si verò attendantur motus & voces auium, ſeu quorúcumque animalium, vel etiam hominum ſternutationes, aut membrorum ſaltus, pertinet ad augurium, quod dicitur à garritu auium: ſicut auſpicium ab inſpectione auium, quorum primum ſpectat ad aures: ſecundum ad oculos. Si autem conſideratio fiat ad verba hominum præter intentionem dicta, quæ aliquis retorquet ad futurorum euentuum præcognitionem, appellatur omen. Si obſeruentur aliquæ diſpoſitiones figurarum in corporibus, aliæ ſpecies ſunt, vt ſi ex inſpectione linearum in manibus, Chiromantia eſt, quaſi diuinatio manus. Si autem quædam ſigna in ſpatula alicuius animalis conſiderentur, ſpectat ad ſpatulamantiam: Si ex facie inſpecta iudicium ſumatur futurorum, phyſiognomia nominatur. Ad ſecundum diuinationis genus, quod eſt ſine expreſſa Dæmonum inuocatione pertinet diuinatio, quæ fit ex conſidera

ſideratione eorum, quæ eueniunt ex quibuſdam, quæ ab hominibus ſeriò fiunt ad aliquod occultum inquirendum, ſiue per protractionem punctorum, quod pertinet ad artem Geomantiæ; ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdam ſcedulis ſcriptis, vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dum conſideratur quam aliquis accipiat: vel etiam ex feſtucis inæqualibus propoſitis, quis maiorem vel minorem accipiat, vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat: vel etiam dum conſideratur quid aperienti librum occurrat, hæc omnia ſortium nomen habent. Quomodo & quando ſortes ſint licitæ, infrà, quando leges explicabuntur, in proprijs locis declarabitur.

Decimum notabile. Cum diuinatores futurorum & ſecretorum cognitionem à Dæmonibus hauriant, videndum eſt ex Theologorum & Doctorum ſententia aliquid de Dæmonum ſcientia. De hac materia habetur 26. q.4. can. ſciendum, ex Auguſtin. de natura ſeu diuinatione Dæmonum, cap.3.5. &.6. Tractant Theologi communiter cum Magiſtro in ſecundo ſentent. d. 7. S. Thom. 1. part. quæſt. 64. Iſidorus de ſummo bono, lib.1. cap. 10.

Triplici acumine ſcientiæ vigent Dæmones;

nes; ſubtilitate naturæ, Experientia temporum: & reuelatione ſupernorum ſpirituum. Quantum ad ſubtilitatem naturæ, etſi per malitiam ſint indurati, ſcientia tamen naturali non ſunt priuati. Vnde perſpicaciſsimè cœlorum motus, ſtellarũ ſyderumq́; influentias, Planetarum coniunctiones, elementorũ miſtiones & temperamenta, herbarum vires, animalium proprietates, lapidum virtutes, metallorum operationes ac omnium mixtorum qualitates cognoſcunt, nec eſt quippiam rerum naturalium, quod eorum cogitationẽ effugiat, exceptis occultis cordium noſtrorũ cogitationibus, quę ſolùm Deo cognitę ſunt, vt infrà latiùs dicetur. Sic ergo vt Paul. Grillandus in lib. de Sortilegijs q. 6. nume. 11. ex Sylueſtro in lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 7. de Strigimagis atteſtatur, Dæmon optimus eſt Philoſophus, Theologus, Arithmeticus, Mathematicus, Dialecticus, Logicus, Grammaticus, Muſicus & Medicus excellentiſsimus.

Experientia etiam inſignis in Dæmonibus comparatur diuturnioris vitæ beneficio, qua experientia nos priuamur, ob momentaneam vitam, quæ modico tempore durat, & vt bulla ſtatim perit. Sic hominum inclinationes, & modos ſuperandi eos diſcit & obſeruat Dæmon. Quomodo cognitio Dæmonum indies augeatur & creſcat, doctè tradit Guilhelmus Pariſienſis in 2. part. de vniuerſo cap. 114. Amplius,

pliùs, ait, ipſe vſus ſiue conſuetudo malignandi, ex neceſsitate auget aſtutiam ipſarum (intellige ſubſtantiarum ſpiritualium;) Hoc enim manifeſtum eſt in animabus humanis. Homines enim malignationibus aſſueti ipſa huiuſmodi aſſuetudine aſtutiores efficiuntur ad malignandum. Quomodo igitur vel qua de cauſa prohibitæ erunt primę peccatrices ſubſtantiæ, vt non poſsint in ſua verſutia creſcere: præſertim cum inceſſanter videamus ac audiamus eaſdem nouis & hactenus inauditis inſidijs homines ſeducere atq; ſubuertere, & in noua flagitia atq; ſtupenda inducere? An fortè creatoris bonitas malignitatem eorum compreſsit, atq; frenauit vſque modo, vt eos non permitteret tanta ac talia mala ſuggerere hominibus? Quod vtiq; veriſimilè dici poſſet pro parte. Vix enim inueniuntur vitia, vel peccata in hominibus, quorum ſimilia non præceſſerint in eiſdem, propter quod dixi, pro parte. Non enim improbabiliter, neq; impiè creditur, eam eſſe circa homines diuinæ pietatis ſollicitudinem, vt malignos ſpiritus non permittat totis malignitatis ſuæ conatibus ſeuire in homines, cùm & ipſos ſibi inuicem inimicantes homines à mutuis nocumentis reprimat & compeſcat. Amplius, cùm non omnes iſti primi peccatores ſint pares etiam nunc aſtutia, vel malitia, quomodo prohibentur minores à maioribus

de aſtu-

de aſtutijs addiſcere ea, quæ ignorant? Præſertim cum maiores per minores, tanquam ſibi ſubditos & miniſtros, innumeras ſuæ malignitatis fraudes exerceant? Amplius, quis ignorat omnem affectionem, ſiue bona ſit, ſiue mala, ad ea quæ ad ipſam pertinent exacuere, & quodammodo, vt ita dicatur, docere? Cuius exemplum vnum eſt in auaritia, quæ alias ſimpliciſsimas mentes ad exquirenda lucra, & ad vias eius excogitandas incredibiliter exacuit & dirigit. Sic & turpis amor ſe habet erga turpem amatorem, docens ipſum excogitare vias, quibus obtineat, quod amor ſuggerit, hoc eſt, vel amaſiam ipſam, vel delitias amatorias. Amplius ſic vetum eſt, iuxta ſermonem Ariſtotelis, quod virtus omni ſcientia certior & melior. Sic quod malitia omni aſtutia certior ac nequior ſit, dubium eſſe non debet. Quare ſicut virtus ſcientiam illuminat circa ea, quæ ad doctrinam pertinent: Sic & malitia ipſam malignandi aſtutiam circa ea, quæ malignitatis ſunt, illuminat. Quod autem creſcat diabolica malitia inceſſanter, habet ſermo ſcripturæ. Superbia eorum, qui oderunt te, aſcendit ſemper: & paucis interiectis. Quis dubitat eos inceſſanter inſiſtere ſeductionibus & ſubuerſionibus hominum? Deinde ludificationibus, & magicis operibus, quæ per eos fiunt, iugiter inſeruire?

Quema

Quemadmodum igitur ex frequenter malè agere creſcit malitia in hominibus, ſic neceſſe eſt, & fieri apud illos, præſertim cum tantæ renouationes, & malorum operum, & malarum diſpoſitionum ſeu paſſionum in eis euidenter appareant. Si igitur ſemper creſcat eorum malitia: neceſſe eſt etiam, vt creſcat aſtutia ex eadem conſuetudine ſtudiorum malignitatis. Ampliùs, cùm apud eos ſint principatus, & poteſtates, noua mala ſemper imperant, & nouas malitias eis ſuggerunt. Quomodo ergò inceſſanter noua mala non addiſcunt; cùm & nouis ſuggeſtionibus principum ſuorum, & noua faciendi experientia reuelentur? Hæc ex Guilhelmo, ex quibus clarè animaduertitur, quomodo aſtutia diabolica indies augeatur, & experientia creſcat. His accedit Auguſtinus lib. 2. de Geneſi ad literam cap. 17. qui tradit eos experientia temporum, propter tam magnam longitudinem vitæ, callidiores fieri, Aduertendum tamen ex Sancto. Thoma 1. parte quæſt. 64. artic. 1. ad 5. quod cognoſcunt per experientiam longi temporis, non quaſi à ſenſu accipientes, ſed dum in rebus ſingularibus completur ſimilitudo eius ſpeciei intelligibilis, quam ſibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoſcunt præſentia, quæ non præcognouerunt futura. Poſtremò reuelatione bonorum angelorum,

cum

cum quibus non conueniunt quidem per conformitatem voluntatis, ſed per ſimilitudinem intellectualis naturæ: aliqua addiſcũt Dæmones, quæ boni ſpiritus ab omnipotenti Deo acceperunt, ad cuius imperium & beneplacitum Dæmonibus reuelant. S. Auguſtinus. Thom. Iſidor. Magiſt. & DD. locis citatis. Obijcit contra hoc S. Bonauent. in 2. d. 7. par. 2. in expoſitione literæ. Dæmones ſunt inimici Dei & angelorum. Si ergò ab inimicis abſcondenda ſunt ſecreta conſilia, videtur quod Deus eis nunquam faciat reuelari. Item, ipſi Dæmones ſunt in tenebris damnationis. Cùm ergo non ſint idonei ad gratiam, & reuelatio ſit cognitio gratiæ & non naturæ: videtur quod nullo modo fiat ipſis reuelatio. Reſpondet S. Bonauent. pro vero habendum eſſe, quod dæmones aliqua præſciant reuelatione ſupernorum ſpirituũ, cuius reuelationis attendendus eſt finis & modus. Finis: quia mirabilis ſapientia per inimicantes ſibi implet voluntatem ſuam. Vnde ſicut reuelatio ſomnij de exaltatione Ioſeph facta inſidiantibus, ſecundum mirabilem Dei diſpoſitionem, fecit ad eius impletionem, licet ſecundum intentionem illorũ eſſet ad impedimentum: ſic Deus ita oſtendit per angelos ſuos Dæmonibus, vt dum illi obuiant, aliquid valdè decens & competens ordinatiſsimè impleat, & eliceat: & ex hoc patet pri-

tet primum argumentum: quia non eſt ſimile. Humanũ enim conſilium poteſt irritari, non tamen diuinum. Attendendus etiam modus. Duplici enim modo fit reuelatio. Aliquando mentis illuſtratione, ſicut fiebat ſanctis Prophetis, & hæc eſt gratiæ. Aliquando verò ſola prædictione, ſicut homo reuelat quandoque ſuam voluntatem, & hęc non eſt gratiæ aliquo modo perficientis, vel eleuantis naturam, ſed poteſt eſſe opus miſericordiæ, ſi illud ordinetur ad bonum eius, cui prædicitur: Vel iuſtitiæ, ſi ordinetur ad punitionem alicuius mali, vtpote ſi ad fallendum fallaces: Vel vtriuſque, ſi ſimul ad vtrumque, & ita eſt quaſi ſemper. Quia huiuſmodi futura prædicuntur Dæmonibus, & permittuntur mirabilia ab eiș fieri, vt boni talia parui pendant, in quibus ſe vident à damnatis & miſeris ſuperari. Et mali proficiant in peius errantes & in errorem mittentes, occultò Dei iudicio, tamen iuſto. Vnde valde ſtultum eſt deſiderare facere mirabilia, vel præſcire futura, & quaſi magna hæc reputare, cùm inimicos Dei, in his videamus abundare. Nunc videndum eſt, *an Dæmones præſcientiam habeant futurorum & ſecretorum, ita vt ex eorum reuelatione homo poſsit prognoſticare & occulta cognoſcere.* Dubium eſſe poteſt de futuris contingentibus, cordium cogitationibus, & rebus occultis latentibus, vt ſunt furta occultiſsima, deperdita, & theſauri

Duplici modo fit reuelatio.

ſauri in viſceribus terræ abſconditi. Vt rectiùs & diſtinctiùs propoſita difficultas reſoluatur, aliquæ concluſiones ſunt ponendæ. De hac materia legendi ſunt Doctores in 2. ſenten. d. 7. S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 147. S. Auguſtinus in lib. de diuinatione ſeu natura Dæmonum, tomo 3. Alexand. Halenſ. 2. part. q. 26. memb. 4. Decretiſtæ in ca. Sciendum, cum textu 26. q. 4.

Prima concluſ. *Futura, ſi in ſeipſis conſiderentur, à nullo, præterquam à ſolo Deo, cognoſci poſſunt.*

CONCLVSIO eſt de fide. Probatur: Prædicere res futuras, ſignum diuinitatis eſt, vt ex locis ſacræ ſcripturæ probatur. Iſaiæ 41. Annunciate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus: quia Dij eſtis vos. & 45. ſuam prophetiam diuinam eſſe probat. Hæc dicit Dominus ſanctus Iſraël, plaſtes eius: ventura interrogate me. Sap. 8. Signa & monſtra ſcit, antequam fiant, & euentus temporum & ſeculorum.

Secunda concluſ. *Futura in ſeipſis Dæmones nequaquam cognoſcere poſſunt, niſi ab Angelis bonis eis reuelentur, vt dictum eſt.*

Con-

CONSTAT ex prima concluſione. Futura enim ſic prædicere, ſpectat ad Deum: Ergò non competit Dæmonibus. Et ſic Dæmones quando prædicunt huiusmodi futura contingentia, fallunt & mentiuntur. Sic 3. Reg. 22. cap. Prophetæ Baal mentiti ſunt Achab Regi Iſraël. Aliquando etiam prædicunt Dæmones futura, quæ ipſi facturi ſunt. Aliquando intelligunt etiam ab alijs hominibus, quæ facere intendunt, & ſuis magis vel maleficis, qui nec rei cognitionem habent, prædicunt. Sic cuidam Annæ ex S. Medardo ſub iuriſdictione Monaſterij S. Matthiæ, extra muros Treuirenſes quæ mortis ſententiam & executionem recepit Anno Domini 1590. 11. Auguſti, compræhenſionem ſuam, & incinerationem futuram prædixit proprius magiſterulus. Cui mulier reſpondit: Miſerabilis Dæmon, huius rei tu cauſam dediſti. Iterum Dæmon: Tibi facio, ſicut tui ſimilibus.

Tertia concluſio. *Futura, quæ habent cauſam neceſſariò determinatam & infallibilem, ad eorum eſſe producendum, Dæmones naturali cognitione cognoſcere poſſunt.*

HAEc concluſio conſtat ex d. cap. Sciendum: & cõmuni ſententia Doctorũ: &

Ratio eſt: Huiuſmodi futura habent eſſe id ſuis cauſis neceſſariò determinatis, quod quidem eſſe cùm ſit determinatum, infallibile & neceſſarium, certò poteſt cognoſci. Quia philoſophiæ eſt pronunciatum: Sicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci. Sic multò certius quocunque Aſtrologo eclipſes, & planetarum coniunctiones prædicere Dæmones poſſunt. Quia rectiùs cauſas talium effectuum cognoſcunt.

Quarta concl. *Futura, quæ habent cauſam, vt plurimum determinatam, ſed fallibilem, cognoſcuntur certa quadam coniecturali cognitione, ſed non infallibili, à Dæmonibus.*

RATIO: Quia cum hæc futura ſolùm habeant eſſe in ſua cauſa determinata non neceſſariò, & infallibiliter, ſed vt plurimum ſimili modo cognoſcuntur iuxta dictũ pronũciatum. Sic Dæmon poſſit prædicere mago vel malefico anni fertilitatem, quando eſt bona cæli conſtitutio aut aëris optima conſtitutio, non tamen infallibiliter, quia fructus multis modis poſſent impediri ex alijs cauſis.

Quinta concluſ. *Futura merè contingentia, & indeterminata Dæmones non pſſunt naturaliter cognoſcere.*

QVIA hæc futura cum ſint ad vtrumlibet,

bet, indeterminatam & fallibilem habent cauſam, atq; ab hominis libero pendent arbitrio, quod in vtramque partem poteſt flecti. Liberum enim arbitrium, quantum ad actus ſui determinationem, non cadit in cognitionem certam Dæmonis. Et confirmatur ratione. Quia ſi poſſet cognoſcere: vtiq; vellet ſcire, An vinceret hominem, vel eſſet vincendus ab homine, quem tentat: Quia cum ſuperbus ſit, nunquam tentaret eum, à quo ſe vincendum præſciret. Ideoq; ſemper tantum eum tentaret, quem ſe victurum præcognoſceret. Sed clarum eſt ex ſacris literis, geſtis Sanctorum, & experientia, quod tentat etiam alios, à quibus vincitur, vt patet in Iob, Saluatore noſtro, S. Anthonio, Hilarione, & multis alijs. Ergò non præcognoſcit futura ad vtrumlibet.

Sexta concl. *Dæmones ſæpe de actibus humanis coniecturaliter vera prænunciant.*

Ratio: Quoniam Dæmones paſsiones appetitus ſenſitiui, ac inclinationes corporales cognoſcūt, & cùm plures ſint, qui appetitū & carnalia deſideria ſequuntur, quàm qui illis reſiſtunt, ſępe de actibus hùmanis vera cōijciunt. Qualis enim quiſq; eſt, talē ſibi finē præſcribit. Ex externis etiā ſignis & operibus qualis interior homo ſit, nō eſt diffici-

dicare,iuxta illud Euangelij. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Septima concl. *Cogitationes hominis pendentes à voluntatis noſtræ libertate, ſi ſolo intellectus & voluntatis termino contineantur, Dæmones non cognoſcunt.*

PROBATVR. Quia hoc diuinæ maieſtatis proprium eſt. Ieremiæ 17. Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes. 1. Paralip. cap. 28. Omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & vniuerſas mentium cogitationes intelligit. 3. Reg. 8. Tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum. Pſal. 43. Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim nouit abſcondita cordis. Iob. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. Math. 9. Cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum: Act. 1. Tu Domine, qui corda noſti omnium. Roman. 8. Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret ſpiritus. Hebræor. 4. Diſcretor eſt cogitationum & intentionum cordis, & non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu, eius &c. Eandem veritatem docent ſancti Patres. Hieron. ſuper dicta verba Math. 9. Ambroſ. ſuper caput 2. 1. Corinth. & lib. 1. de officijs. cap. 14. S. Auguſt. de diuinatione Dæmonum cap. 5. & lib. 2. Retract.

cap. 30. Chryſoſt. hom, 23. ſuper Ioan: ſuper illa verba. Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine. S. Thomas 1. par, q. 57. art. 4. S. Bonau. in 2. d. 7. par. 2. art 1. q. 3. & alij alibi. Hinç deducitur: quod nullus etiam Magus, aut diuinator poteſt cogoſcere ſecretas hominis cogitationes.

Octaua concl. *Cogitationes hominis & affectiones cordis indirectè & coniecturali cognitione Dæmones, quandoque poſſunt cognoſcere.*

PATET: Homo ex effectibus exterioribus ſic interiores actus poteſt cognoſcere, iuxta illud Eccleſiaſt. 13. Cor hominis immutat faciem eius: & aliud Math. A fructibus eorum cognoſcetis eos, &c. Ergò multo magis Dæmones, qui maiori naturæ ſubtilitate ſunt præditi.

Nona concl. *Dæmones cognoſcunt ſecreta furta, deperdita, & theſauros, quæ hominum cognitionem fugiunt.*

QVIA cum ſint incorporei, acrimonia ſenſus, & celeritate motus vigent. nec impediuntur interpoſitione corporum, ſed omnia naturalia obiecta perſpecta habere poſſunt. Nullo tamen modo licet homini à Dæmonibus huiuſmodi inquirere, vt infrà latiùs probabitur

Vndecimum notabile. Artes huiuſmodi magicæ & diabolicæ diuidi poſſunt in diuinatrices & operatrices. Diuinatrices, quarum exercitium maximè verſatur in diuinando, ſecreta reuelando, & reſponſa accipiendo: Ad quas referre poſſumus auguria, ſortilegia ſpeciatim ſumpta, Chiromãtia, Spatulamãtia, &c. Operatrices, quæ virtute & cooperatione diabolica mirabilia & ſcelera operãtur, vt eſt Magia propriè dicta, quæ arte diaboli mirabilia ad vanam oſtentationem operatur. Ad eandem claſſem referre poſſumus incantationem, veneficia amatoria, & maleficorum crimen: quod eum omnium peſsimum ſit, vtpote contra ſalutem humani generis, ſemper verſatur in operatione: Quamuis quidem etiam huius ſectę reperiantur, qui vacent[illegible] tam diuinatrici, quam operatrici magiæ.

Duodecimum & vltimum notabile. Cum ad maleficorum & ſagarum crimen Dei permiſſiò, Dęmonis poteſtas, & hominis voluntas liberè conſentiens concurrant, manifeſtiſsimum eſt maximam huius argumenti cognitionem ad Theologum pertinere. Quis enim quid Deus permittat, quid Dæmon poſsit, & quæ ſocietas inter hominem & angelum eſſę queat, cognoſcit, niſi Theologus ex ſacris literis? Dę dei permiſsione nihil phyſicus tractat: De diaboli poteſtate nihil leges ciuiles ſcribunt; leges humanæ non Dæmonibus, ſed homi-

hominibus viuendi modum ſtatuunt. At quia maleficorum crimine nocumenta Reipublicæ inferuntur, humana pax læditur, & publica tranquilitas perturbatur; vt ab omni hominum memoria experientia rerum magiſtrata compertum eſt: iuſtiſsimè pœnas leges ciuiles in maleficos & mathematicos decreuerunt. Cauſarum autem concurrentium, ad tam immane maleficorum crimen, in effectus fluxus, Theologi iudicium requirit, quamuis etiam philoſopho ſuas partes non denegemus in diſcernendis effectibus veris à falſis & præſtigioſis. Atque hæc cauſa eſt, quare Iuriſperiti tam parum, vt omnibus notum eſt, in commentatione argumenti harum legum præſtiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copioſiſsimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valde parum cum Gloſſæ explicatione ſcripſerunt. Quare nemo miretur me hoc argumenti genus, quod multum in praxi & controuerſia hiſce infœliciſsimis temporibus verſatur, ad tractandum ſuſcepiſſe, qui profeſsione ſum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum ſcientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ neceſsitas poſtulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iuriſprudentia conſumpſerunt.

C. DE MALEFICIS & mathematicis & cœteris ſimilibus.

LEX. I.

Plus eſt hominem veneno extinguere, quam occidere gladio.

DVPLEX huius legis ſenſus eſſe poteſt prior ſecundũ Gloſſ. & Bald. Atrocius eſt venenare, quam occidere gladio, quia venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic.ff.

Secundus ſenſus Salyc. & aliorũ. Grauiùs eſt veneno extinguere, quia dolo & clamdeſtinè committitur, & occultè vita hominis ſubtrahitur, & vt plurimùm non eſt locus remedio. Similis ratio ſumi poteſt ex Baldo L. Cum fratrẽ. C. de quibus vt indign. cum textu ibidem. Venenatio eſt crimen occultum, & ſapit proditionem, & idem Bald. in L. Nemo C. de ſumma Trinitate col.2. in verbo. Simile eſt in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere.

Quomodo nomen veneni ſumatur. Nomen (venenum) medicum eſt, & ſumitur in vtramq; partem, bonã & malam L. Qui venenum ff. de rerum & verbor, ſignification,

cation. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum eſſet, an malum. Nam medicamenta venena ſunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum eſt, mutat. Dicitur enim ſecundum Gloſſ. ibidem in verb. (mutat) venenum, à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiuſdem legis, ff. ad legem Corneliam de ſicarijs & venefic.

Pro maiori præſentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grillando, lib. 2. de Sortilegijs q. 12. num. 14. quod ff. ad legem Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, abſque aliqua ſuperſtitione ſeu Dæmonis inuocatione. Venenũ autẽ in præſenti L. accipitur pro eo, quod fit per ſortilegos, magos, maleficos & necromanticos ſimileſque, ope & ſuffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiã pro eo, quod arte diabolica vel preparatur, aut adminiſtratur: ita nomine veneficij & venifici cõmuniter Doctores non ſolùm prophani, ſed etiam Eccleſiaſtici vtuntur pro maleficio & malefico. Exodi 22. vbi noſtra verſio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, ſeptuaginta interpretes habent. veneficos. S. Auguſtinus. lib. 21. cap. 6. Magos noſtra

ſcrip-

ſcriptura, inquit, Veneficos & Incantatores vocat. Iſichius lib. 6. in Leuiticum cap. 19. Peſsimum, ait, eſt etiam veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis & peſtilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunque peccatum eſſe declinare ad magos, ſiue vt ſeptuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad dictæ L. 1. intelligentiam, ad longum inſerenda duxi. Cæterũ, inquit, qui gladio, haſta, fuſte, ſaxo, alioúe telo interimunt, fieri poteſt vt inconſulto repentinoq; impetu perciti ſcelus admittant, furori non rationi obſecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus, cui non acceſſit longa deliberatio. Alij verò ſceleratiſsimi, polluti mente ac manibus, magi & venefici, per otium & in ſeceſſu dant operam malis damnatiſq; artibus, captantes occaſionem variarum calamitatum inferendarum proximis. Ideò lex vult veneficos & veneficas, ne vnum quidem diem viuere, ſed mori, quamprimum depræhenſi fuerint, nec vllo pacto differri ſupplicium. Nam qui propalam & cominus aggrediuntur, vtrunq; caueri poſſunt: occultæ autem inſidiæ veneficiaq; non animaduertuntur facilè. Præſtat igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auertatur in eorum capita, & alioquin etiam qui gladio,

vel

vel alio quouis telo graſſatur, non enecat multos eodem tempore: venenis autem læti-feris innumeri perimuntur, inter æſculenta clàm admixtis confuſiſq; per inſidias: & accidit aliquando in numeroſo cõuiuio, ſodalibus ad eiuſdem ſalis eiuſdemq; menſæ ſocietatem collectis, inter libationes violari ſo-" dalitatis fœdera, repente mutatis rerum vici-" bus; & in conuiuij locum ſuccedentibus fu-" neſtis exequijs. Quapropter etiam mitiſsimos" clementiſsimosq; iudices ſæuire in id genus conuenit, nec ſaluti eorum vnquam parcere. Quid enim eſt iniquiùs, quàm alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? vt qui ex cibo potuq; petunt refectionem neceſſariam, in inſidias præcipitati, pro ſalute mortem inueniant? Eadem pœna manet eos, qui non læ-tifera venena conficiunt, ſed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam ſæpè ſatiùs eſt emori, quam ægrotare, præſertim diuturno morbo, non habituro fœlicem exitum. Reſpuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Moleſtiores autem ſunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam inde naſcuntur deliria, & intolerabiles inſaniæ, quibus mens, qua nihil pretioſius homini datum eſt diuinitus, oblæditur: vel potiùs in totum demigrat ſine vllâ ſpe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens

linquens corpori communem cum beſtijs. Quandoquidem ſublata ratione homo in feram mutatur, vtcunque lineamenta humanæ ſpeciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc eſt, perſpectiuam ſcientiam, per quam naturę opera cernuntur clariùs, vt honeſtam expetendamque non plebei ſolùm ſectantur, ſed etiam reges regum maximi; præſertim Perſici, tam curioſi harum artium, vt regnare non liceat, niſi cum magis verſato. Ex hac adulterata deprauataque deſcendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque ſtudia, & mulierum mancipiorumque nequiſsimorum expiationes, luſtrationeſque profitentium mutationeſque amoris in odium: aut è diuerſo in amorem odij, per quaſdam potiones & incantamenta idonea: Atque his dolis inuncant ſimpliciſsimum quemque, donec in calamitates ingentes pertrahant, vt nonnũquam magnæ familiæ cognationeſque paulatim ſidendo ſine ruinæ ſtrepitu intercidant. His omnibus opinor conſideratis, noſter legiſlator non ſinit procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi, quod dilatio noxijs oportunitatem peccandi præbeat, vltrò ad mortem properantibus, cæteros vero ſuſpicione metuq; repleat, exiſtimantes quicquid illorum vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere,

dere, Idcirco ſicut viperas, ſcorpios, aliaſque venenoſas beſtiolas, priùs quam mordeant, aut ſaucient, aut omnino ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo genuinam eorum malitiam priùs, quam noceant: Eodem modo etiam homines plectendi ſunt, qui cum ſint animalia rationalia, nihilo ſecius à natiua manſuetudine in ferinos mores degenerant, & pro delectamento habent lædendi quotquot poſſunt licentiam. Hactenus in præſenti de veneficis dictum ſit. Hæc Philo, in quibus materiam d. L. 1. rectiſsimè explicat, quomodo grauius, plus atrociuſue ſit veneno quam gladio occidere, & quod ſecundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Conſonant his etiam quæ prophani docent. Iuſtinian. Inſtitut. iuris ciuilis de publicis iudic. in §. Item lex Cornelia. verſic. Eadem lege & venefici capite damnantur, qui artibus odioſis, tam venenis quam ſuſurris occidunt: ſuſurris, id eſt, incantationibus, ſecundum Gloſſam. Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & faſcinatione vtuntur. Plato lib. 11. de legib. Porphyrius li. 2. de ſacrificijs, & Iamblycus in lib. de miſterijs & Confirmo hoc ex ll. L. Qui venenum ff. de verborũ ſignifi. &. L. Quod ſæpè. §. veneni. ff. de contrah. empt. nomine veneni cõtinetur

omne,

omne, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum eſt, mutat. Ergo nomine veneni maleficium ſeu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio ſiue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, niſi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atque hoc latini ſermonis obſeruantiſſimus etiam Calepinus obſeruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur; & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id eſt, excellens veneficus. Plautus. Muſſas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commune eſt veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica ſiue magica conficitur. Quod etiam verum eſt apud græcos. φάρμακον enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate oſtendit Ioan. Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium *hic eſſe poteſt, quod mouet Salycetus, & breuius reſoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non ſecutus eſt effectus, teneatur pœna ordinaria?*

Non

Non eſt dubitandum, quando effectus ſequitur, tunc enim omnium conſenſu receptum eſt, quod pœna ordinaria afficiendus ſit. Sed in caſu propoſito alia ratio eſt. Quidam diſtinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, ſed non propinauit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc caſu, cōmuniſsima eſt ſententia, quod non puniatur pœna ordinaria, ſed arbitraria, ſic Salycet. & Angel. in præſenti L. Bald. in conſil. 443. incipienti, Cecehus confecit. Didac. Couar. in Clem. Si furioſius, de homicid. par. 2. non longè ab initio. Menochius lib. 2. de arbitrar. Iudic. quæſtionib. caſ. 360. num. 46. & alij à Couarr. & Menochio citati. Aut conatus venit ad actum proximum, vtpote emit aliquis & propinauit venenum: ſed venenatus medicorum opeadiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couar. Menoch. & alij locis dictis. Alij indiſtinctè tenent, ementem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, ſi effectus non ſequitur. Berthacinus in repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica fol. 190. num. 19. vt citatur à Didaco, Iulius Clarus lib. 5. ſentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. atteſtatur ſe hanc

 ſenten-

ſenteptiam ſæpe Romæ practicaſſe: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: vt Clarus docet. Hæc circa primam L. ſufficiant.

LEX. II.

Artem Geometriæ diſci, atque exerceri publicè intereſt: Ars autem mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò.

NOMINE Geometriæ intelligitur ſcientia, quæ docet menſurare terram. De qua conſcripſit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias menſuras, lineas, ſuperficies, angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè ſcripſit Orontius Fineus Delphinas in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cœtera atteſtatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philoſophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad caſtra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obſidione, vel in itinere vtendum eſt. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit ſcribi in forib⁹ ſuæ ſcholæ, vt referunt: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, id eſt, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè inter-

intereſſe ad diſciplinas comparandas, ſi quis Geometriæ vacaſſet.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis poſſit.

Quomodo mathematica, quæ eſt vna ex ſcientijs ſecundum philoſophum lib. 6. methaphyſ. textu 2. & cõmunem philoſophorũ ſententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius eſt pars, tanquam vtilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmeticam, Muſicam, Geometriam & Aſtronomiam. Reſpondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro ſcientia, quæ conſiderat quantitatem, ratione, ſed non re à materia ſeparatam. Vt Ariſtoteles loco cit. dicit: hæc cum conſiſtat infra terminos humanę rationis, eſt vna ex humanis ſcientijs, vtilis & neceſſaria Reipubl. & dictas ſub ſe continet ſcientias, eique Geometria ſubijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius ſcholæ diſcipuli firmiter ſtatuebant, abſq; mathematico quadriuio haud facilè philoſophiæ apicem contingi, nec poſſe verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Lodouico Cœlio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarũ album ſunt aduocatæ, quod ad omnem ſcientiam, omnemq; diſciplinam capeſcendam has cum primis accommodas perſpexiſſet. Alio modo

Mathematica dupliciter accipitur.

accipitur mathematica pro ſcientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omninò damnatur, quando non ſtat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ profeſſores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt conſtat ex Auguſtino lib.4. Confeſſ.cap.3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26 q.2.c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè conſulere non deſiſtebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Auguſtino de natura Dæmonum. Hi ſunt, qui vulgò Mathematici vocantur, cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes latini vocant, id eſt, notationes ſyderũ, quomodo ſe habeant, cum quiſque naſcitur. Primùm autem ijdem ſtellarũ interpretes Magi nuncupabantur. Poſtea hoc nomine ſolùm mathematici dicti ſunt: hæc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodoſij in L. Mathematicos. C. de Epiſcop. audient. Mathematicos, niſi parati ſint, codicibus erroris proprij, ſub oculis Epiſcoporum incendio concrematis, Catholicæ religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non ſolum vrbe Roma, ſed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictæ L. aliqua ſunt quærenda.

Prima

Prima quæſtio : *An corpora cœleſtia agant in hæc inferiora?*

Hac quæſtione reſoluta facilè patebit, ad quæ mathematica & Aſtrologia ſe extendant.

Prima concluſ. *Corpora cœleſtia agunt, & imprimunt in hæc inferiora.*

S. Auguſtin. lib. 3. de Trinit, cap. 4. Corpora craſsiora & inferiora per ſubtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionyſius in 4. cap. de diuinis nominibus : Lumen ſolis ad generationem ſenſibilium corporum confert, & ad vitam ipſa mouet, & nutrit & auget & perficit. S. Thom. 1. par. q. 115. art. 3. S. Bonauentura in 2. d. 14. par. vltima, & alij Theologi ibidem, & Ariſtoteles li. 2. de generat. tradit, Solem, per acceſſum & receſſum eſſe cauſam generationum, corruptionum, aliarumque variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda concluſ. *Corpora cœleſtia non habent actionem vllam in creaturas purè ſpirituales, id eſt, in Aneglos & Dæmones.*

Quia corpora cœleſtia ſunt inferiora ſpiritualibus creaturis. Inferiora autem

non agunt in ſuperiora, vt docent S. Auguſt. lib. 12. ſuper Geneſ. cap. 16. S. Thom. 1. part. q. d. artic. 5.

Tertia concl. *Nullum cœlorum cogit hominis arbitrium.*

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonauent. in 2. d. 14. par. vlt. q. 3. Damaſc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecrem. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si cœlum cogeret liberum arbitrium; ſuperiùs ſubderetur inferiori. Homo enim eſt ſuperior cœlo & ſtellis, homo autem nõ eſt propter aſtra, ſed aſtra propter hominem facta ſunt. Prætereà, ſi cogeretur voluntas ab aſtris, nec eſſet conſilium, neç quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta concl. *Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum ſimpliciter & ſufficienter attribuere conſtellationibus ſyderum, eſt ſuperſtitioſum, & contra fidem Catholicam.*

HIEREMIAE 10. cap. à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes: quia leges populorum vanæ ſunt. Deinde hoc ſpectat ad errorem Priſciliani, qui dixit homines fatalibus ſtellis alligatos. Eius errorem damnauit

nauit Concilium Braccaren. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut Pagani & Priſcilianus dixerunt, anathema ſit: & cap. 10. Si qui duodecim ſigna, quæ mathematici obſeruare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſsipata credunt, ſicut Priſcilianus dixit: anathema ſit.

Quinta concl. *Diſpoſitiuè & indirectè corpora cæleſtia poſſunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, ſed non neceſſitant.*

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonau. & alij. Ratio eſt. Quia varia corporum diſpoſitio plurimùm facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus poteſt directè in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, ſed tantum inclinatur. Vnde dicitur: ſapiens dominabitur aſtris.

SECVNDA QVAESTIO.

An Aſtrologia, quæ eſt pars Mathematicæ, omnino ſit prohibita?

DE hac materia tractant S. Tho. 2. 2. q. 95. Alexand. Halenſis 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos, Albericus in Repertorio iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de ſortibus, parte prima,

Panormi: Ioan. Andr: Petrus Ancharanus, & Ioannes de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortilegijs.

Aſtrologiæ duæ ſunt partes. Aſtrologiæ duæ ſunt quaſi partes. Vna quæ tradit notitiam corporum cæleſtium, & influentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, quæ iudicat ex aſtrorum & corporum cæleſtium inſpectione ac obſeruatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur aſtrologia iudiciaria, quæ quando in ferendo iudicio metas humani intellectus tranſgreditur, reprobatur; atque vt hoc meliùs & rectiùs intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij poſſunt eſſe effectus, de quibus aſtrologus ſuum iudicium interponit. Aliqui ſunt, qui neceſſariam naturalemque cum ſuis cauſis coniunctionem habẽt, vt ſunt Eclypſes, oppoſitiones ſyderum, coniunctiones planetarum &c: Alij reperiuntur, qui non ſemper, nec neceſſariò à ſuis cauſis dependent, ſed vt plurimum: vt, ſiccitas, pluuia, ſterilitas terræ, peſtis, &c. Alij ſunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaque hominis voluntate dependent. Alij ſunt effectus, quidem occulti & ab humana cognitione remoti, vt ſunt ea, quæ occulta ſunt: vt, furta ſecreta, theſauri in viſceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniã de ſingulis hiſce effectibus poteſt eſſe dubiũ; per concluſiones ponetur reſolutio.

Prima

Prima concl. *Aſtrologus ſi iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem neceſſariamque dependentiam à ſua cauſa habent, non peccat contra vllã legẽ.*

PROBATVR. Tales effectus poſſunt cum certitudine ſcientiæ cognoſci ex ſuis cauſis à quibus ſemper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil ſuperſtitionis eſt admixtum tali iudicio, ſed ſpectat ad humanam ſcientiam. In hac concluſione omnium eſt idem ſenſus.

Secunda concl. *De effectibus ſecundi generis, qui ex aſtris & cælorum motione non infallibiliter, ſed ſæpè eueniunt, infallibiliter iudicare, & eos futuros prognoſticare non poteſt Aſtrologus,*

PROBATVR. Sicut res ſe habet ad eſſe ita ad cognoſci: ſed tales effectus non dependent ex ſuis cauſis neceſſariò & infallibiliter, ergo infallibiliter aſtrologus nõ poteſt de eis prognoſticare. Deinde, tales effectus oriuntur nõ ſolùm ex ſyderum conſtellatione; ſed etiam elementorum, mixtorũ, & corporum varia diſpoſitione, quæ habent qualitates non rarò contrarias, quas Aſtrologi, aut non cognoſcunt, aut non conſiderant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, cor-

ruit cognitio, vt optimè Gabriel in 2.d.14. q. vnica prope finem docet. His accedit, quod miniſterio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & diſponit, prout expedit homini, in cuius vſum hæc inferiora dirigũtur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquãdo etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei miſericordiam implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis miniſterio angelorum varias diſpoſitiones non rarò Deus immittit, iuxta illud pſalmi 106. poſuit flumina in deſertum, & terram fructiferam in ſalſuginẽ, à malitia inhabitantiũ in ea. Ex dictis infertur, quod ſi Aſtrologus tam perfectã haberet Aſtrologię cognitionem, quã Dæmones habent, ſæpe poſſet prædicere & verè prognoſticare de huiuſmodi effectibus, ex cauſarum concurſu.

Tertia concl. *De prædictis effectibus coniecturaliter Aſtrologus poteſt prognoſticare.* Concluſio conſtat ex dictis.

Quarta concl. *De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Aſtrologus cum nulla certitudine poteſt aliquid prædicere.*

PRobatvr in primis ex ſacris literis. Sic, futura prædicere ſpectat ad Deum. Eſaiæ 41. Annunciate, quæ ventura ſunt nobis, & ſciemus, quod Dij eſtis. & cap. 47. Stent & ſaluent te augures cœli, Aſtrologi, qui contemplabantur ſydera cœli, & ſupputabant menſes, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & monſtra ſcit, antequam fiant. Iob. 38. Numquid noſti ordinem cœli, & ponentes rationē eius in terra? Deinde conſtat hæc Concluſio ex canonib. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obſeruare auguria, requirere ſtellarum curſus, & euentus ex ijs futurorum rimari, ſeruare ſomnia; ſuperſtitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus. Aſtrologi dicti, eo quod in aſtris augurãtur, Genethliaci appellati ſunt, propter natalitiorum conſiderationes dierum. Geneſes enim hominum per duodecim cæli ſigna deſcribunt, ſyderumque curſu, naſcentium mores, actus & euentus prædicere conantur: id eſt, quis quali ſigno fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ, qui naſcitur. Hi ſunt qui vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sortilegijs: & de hac Aſtrologia etiam d. L. intelligitur, cũ ait: Ars autẽ Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omninò. Damnãt etiam ſancti Patres hanc Aſtrologiã, & atteſtantur eam eſſe ſuperſtitioſam, inutilẽ, vanam, & impoſsibilẽ. Ambr. li. 4. Exameron c. 4. Baſil.

in ſerm.

in ſerm. in principium Prouerb. Gregorius in hom. de Epiphania Domini. Auguſt. latiſſimè lib. 5. de Ciuit. Dei à principio, per aliquot capita. & lib. 2. ſuper Geneſin cap. 16. & 17. lib. 2. de doctrina Chriſtiana à cap. 21. per aliquot capita, & ſup. Pſal. 61. Euſeb. de præparat. euangelica li. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhelmus Pariſ. in tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95. art. 5. S. Anton. 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 6. & hanc ſententiam omnes Theologi meritò ſequuntur. Conſentiunt Iuriſperiti in locis in principio q. citatis. Ratio etiam eſt manifeſta. Tales effectus non pendent à lege aſtrorum, vt ex ſuprà dictis patet: ergo per inſpectionem aſtrorũ non poteſt certa de his haberi cognitio. Fuit enim error gentiliũ, aſtra efficientiam exercere in actus humanos: quare diebus Septimanæ nomina planetarum aſſignarunt, Diem Dominicam ſoli, feriam ſecundam lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, ſextam Veneri, Sabathũ Saturno: Sic à Sole dicebant ſe habere ſpiritũ vitalem: à Luna corpus: à Marte ſanguinem: à Mercurio ingeniũ & linguam: à Ioue temperantiam humorum elementarium: à Venere voluptatis delectationem: à Saturno humorem. Ex dictis patet impium eſſe dicere, quod ſydera aut planetę efficaciter inclinent, & inſtigent quoſdam ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuriam & Venerem, & ſic de ſi-

de ſimilibus. Quia natura corporum cœleſtium eſt bona, & à Deo Opt. Max. omnium bonorum auctore creata, ad bonum finem. Ergò eorum inclinatio naturalis eſt in bonū, & non ad malum. Alioquin cum dans formam, det etiam quę naturaliter formam conſequuntur, Deo eſſet tribuenda naturalis aſtrorum inclinatio ad malum. His addi poteſt, quod corpora cœleſtia operantur ſua opera ſecundum Dei præceptum, quod nunquam tranſgrediuntur. Si ergò inſtigant ad malum: id fieret ex præcepto Dei, quod eſt accuſare diuinam bonitatem, quæ omnia fecit valdè bona, vt diuinæ literæ docent. His omnibus id conſonat, quod index librorum damnatorum à Concilio Tridentino in Regula ſexta vult; vt Epiſcopi diligenter prouideant, ne Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, ſucceſsibus, fortuitiſque caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta concl. *Damnabile eſt contra diuinas literas, contra canones & leges, per Aſtrologiam inueſtigare res occultas, furta ſecreta, theſauros, virginitatem, &c.*

DEVTER. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos conſulat. Leuit. 19. Nō declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Ex cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus eſt in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quod acceſsit cum quodam infami ad priuatum locum non ea intentione vt vocaret Dæmonium, ſed vt inſpectione aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex ſimplicitate: tamen grauiſsimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non eſt dubium ex d.l. & infrà L. Nemo Aruſpex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis aſtrologus, &c. Conſultus aliquē furem dixerit ff. de injurijs & famoſ. libell. & L. 1. C. de Theſauris lib. 10. Conſentiunt Theologi, Canoniſtæ, & Iuriſperiti in dictis locis. Cauſa huius concluſionis eſſe poteſt. Quia occulta reſeruantur diuinæ cognitioni & per naturales ſciendi modos non poſſunt cognoſci, ideo neceſſe eſt quod cognoſcantur conſilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm ſint fallaces, & inimici Dei generiſque humani, non licet aliquid ſine maximò ſcelere inueſtigare.

CIRCA

CIRCA PRAEDICTA POteſt moueri dubium.

Si ex ſyderum & planetarum inſpectione nihil poſſunt prædicere Aſtronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo ſæpè vera prognoſticant?

RESPONDEO ſecundum ea, quæ ex patribus adducit Bartholomęus Medina in 1. 2. S. Thomæ q. 9. art. 6. veritas talium prædictionum non referenda eſt, in conſtellationũ obſeruationẽ, ſed ad alias quatuor potiores cauſas: nimirum ad ſortes, ad pacta, ad prudentiam conſultorũ, & ſtultitiam conſulentium. Vim ſortis hoc facere atteſtatur S. Auguſtinus lib. 4. Confeſ. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poëtæ cuiuſpiam longè aliud canentis atq; intendentis, cum ſorte quis cõſuluit, mirabiliter conſonus negocio ſæpè verſus exiret, mirandum non eſt, ſi ex anima humana ſuperiore aliquo inſtinctu neſciente quid in ſe fieret, non arte, ſed ſorte ſonaret aliquid, quod interrogantis rebus factiſque concineret. Hæc Auguſt. Secundò, multa ab Aſtrologis dicta eueniunt non ex Aſtrologia diuinante, quæ nulla eſt, ſed ſocietate & fœderibus inter eos & Dæmones conſtitutis, & ſic Aſtrologi vera reſpondent ex occulto inſtinctu ſpirituũ, vt S. Augu. docet l. 5. de ciui. Dei

cap. 7.

cap. 7. in fine. & lib. 2. De Geneſi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) eſt, quando à mathematicis vera dicuntur, inſtinctu quodam occultiſsimo dici, quem neſcientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, ſpirituum immundorum & ſeductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio Dæmoniorum animam deceptam pacto quodam ſocietatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Aſtrologi prænunciant, non ex conſtellatione, ſed ſola animi prudentia, qua non ſolùm præterita recolunt, præſentiaque perſpiciunt, ſed etiam futura proſpiciunt, & quæ ventura ſunt longè antè præuident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita ſagaces, quod ex hominum & negotiorum circunſtantijs bene conſideratis certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentiſsimum ducem, perſpecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani conſulis, produnt veterum ſcripta prædixiſſe Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognoſticationem rerum euentus confirmauit.

Quar-

Quarta & poſtrema cauſa eſt, conſulentium ſtulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis conſulentium animis, aut ſpem fœlicitatis à diuinatore promiſſæ, aut metum calamitatis ab eo denunciatæ. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, vt humana negotia prænunciatos effectus ſortiantur. Nam quemadmodum ſpes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & fœliciter magnificeque abſoluunt: Ita pauor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. art. 5. ad 2. quod Aſtrologi ex conſideratione aſtrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines paſsiones corporales ſequuntur. Et ideo actus eorum diſponuntur, vt in pluribus, ſecundum inclinationem cæleſtium corporum. Pauci autem ſunt, id eſt, ſoli ſapientes, qui ratione huiuſmodi inclinationes moderentur. Et ea de cauſa, Aſtrologi in multis vera prænunciant coniectura quadam, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hic annotare licet de calendariorum noſtrorum ſcriptoribus, quorum cognitio eſt ex Aſtrologia, quod quidam tam multas faciunt prognoſticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, neceſſe ſit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non ſem-

per mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta eſt credulitas, vt Aſtrologo ſiue mathematico ſæpe falſa prænuncianti, ſi in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ ſolum tempus, & lunæ ſolisque mutationes cum Eclypſibus indicabant.

TERTIA QVAESTIO.

An Cometæ ſint ſigna bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæſtio reſoluatur, quædam ſunt præmittenda ex philoſophia.

Duplex eſt cauſa efficiens.

COMETA generatur ex vapore ſicco, calido, terreſtri, craſſo, cuius partes adinuicem benè cohærent. Cauſa eius efficiens eſt duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometæ cauſa efficiens eſt ſol, qui radijs ſuis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem cauſa efficiens eſt, ſuprema regio aëris, quoad altiſsimam eius partem ſpheræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim aſcendens cum peruenerit ad ſupremam illam partem æſtuantem & calidiſsimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potiſsimùm in triplici figura,

gura Comæ, Barbæ, & caudæ. Hinc dicitur ſtella comata, quia in circuitu & ſecundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & eſt quaſi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob cauſam à quibuſdam ſtella crinita appellatur. Dicitur ſtella barbata, quando non ſecundum omnes partes in circuitu, nec ſecundum plures, ſed tantum ſecũdum vnam partem emittit radios ad inſtar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, ſcilicet à facie. Nominatur ſtella caudata, quando nec in circuitu, nec ſecundum omnes partes, ſed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuerſitas figurarum in cometis, ex diuerſitate denſitatis & raritatis & diffuſionis ipſius vaporis ſicci, calidi, terreſtris. Nam quando inflammatur in ſuprema parte ſupremæ regionis aëris, aliquando attenuatur ſecundum omnes extremitates in circuitu, in medio autem remanet denſus: & tunc emittit radios in circuitu, fitque comata ſtella. Aliquando eſt adeo craſſus & denſus, quod ſolùm in aliquas partes extremas, in quibus eſt minor denſitas, attenuatur & diffunditur, & tunc ſecundum aliquas partes emittit radios, in quibus eſt minor denſitas, & apparet vt ſtella habens barbam. Aliquando eſt adeo denſus, quod vix ſecundum

vnam partem minùs denſam poteſt ex calore ignis ſubtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut eſt albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger, vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis eſt, quia vapor ille diuerſis modis poteſt variari. Aliquando eſt ita temperatę denſitatis, quod ex calore ſpheræ ignis poteſt ſubtiliari ſecundum omnes extremitates ſuas, & inflammari, & tunc ex flãmmę & ſuà ſubtilitate apparet, vt ſtella alba. Aliquando eſt adeo denſus, quod non poteſt benè inflammari licet igniatur: & tunc apparet vt ſtella rubea, & tanquam lignum denſum, ignitum, rotundum, à quo non exit flammà clara, ſed rubea. Aliquando eſt adeò condenſatus, ex ſua viſcoſitate, quod nec ignitur, nec inflammatur, ſed extinguit ignem ſibi propinquum ex craſsitie ſuæ materiæ, ſicut quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex ſua frigiditate & humiditate indigeſta extinguit carbones ſibi propinquos, & tunc talis vapor in ſuprema aëris regione non apparet, vt ſtella, ſed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor aſcendens eſt adeo rarus & ſubtilis, quod dum appropinquat ſpheræ ignis, citiſsimè conſumitur ex calore ignis, ſicut ſtipula, &

leuis

leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore nõ generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro diſpoſitione materiæ cometa apparuit, reſoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Ariſtotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chryſoſt. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Tandem vt ad propoſitum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometæ apparitione prognoſticari, aduertendum eſt quod cometa aut poteſt habere ortum ex cauſis naturalibus modo dicto, aut ex miraculoſa Dei diſpoſitione.

Cometa aut procedit ex cauſa naturali: aut ſupernaturali.

Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis poteſt ſignificare famem futuram. Quia gignitur ex multo vapore ſicco, calido, terreſtri, eleuato ex intenſa & diurna calefactione Solis; & ſic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt ſemina & alia vegetabilia non poſsint fructificare: & ſic ſequitur rerum neceſſariarum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat peſtem inſtare: Nam vapor ſiccus, craſſus, calidus, terreſtris, qui eſt materia cometæ, inficit aërem vt venenum. aërem autem infectum homines attrahũt per reſpirationẽ, qui attractus inficit corpus, ſequiturque peſtis ex corruptione aëris. Præ-

Quæ ſint ſignificationes cometæ?

terea ſignat etiam prælia. Quia tempore cometæ eſt exceſsiua caliditas in aëre diffuſa, quæ inflammat ſpiritus in humano corpore exiſtentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque ſequuntur mutationes dominiorum, ſectarum & legum; ſolet dici, quod Cometa hæc omnia ſignificat. Poſtremò, Cometa etiam ſignificat mortem Regum & Magnatûm tám naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, vt dictum eſt, in aëre exceſſiua caliditas diffunditur: deinde aër in exceſſu calefactus alterat corpora, præcipuè delicatè viuentium, vt ſunt principes & Magnates; diſponitque ad ægritudines peracutas, quæ vt plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tẽpore cometæ bella, ſecundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro ſuo honore ſe exponunt; ac ſic frequenter pugnando ſuccũbunt.

Cum autem Cometa ex ſpeciali Dei diſpoſitione apparet, ſemper ſignificat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem regum, vel principum. Et in hac ſignificatione Theologi loquuntur de cometa. Cum enim ſic naturalem non habeat productionem, nec ſit ſtella in firmamento poſita; eius quoque ſignificatio nõ eſt naturalis. De his cometis & ſignis

ſignis loquitur Damaſcenus li. 2. de fide Orthodoxa, cap. 7. Adgignuntur autem, ait, & frequenter cometæ & ſigna quædam interituum Regum, qui quidem non ſunt ex eis aſtris, quæ ab rerum initio facta ſunt, ſed diuina iuſsione oportuno tempore conſtituuntur, & rurſus diſſoluuntur. Quandoquidem princeps eſt perſona communis, ex cuius morte frequenter ſolet oriri perturbatio totius regni, de cuius cuſtodia angeli ſoliciti ſunt, iuſſu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad ſignificandum mortem principum, qui præſunt populo: & tunc vtile eſt recurrere ad Deũ per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vltima. Ex varijs ſcriptoribus placet aliqua adferre exempla. 2. Machab. cap. 5. Cum Antiochus ſecundam profectionem in Aegyptum pararet, contigit per vniuerſam Ieroſolymorum ciuitatem videri quadraginta diebus per aëra equites diſcurrẽtes, auratas ſtolas habentes, & haſtas quaſi cohortes armatas, & curſus equorum per ordinem digeſtos, & congreſsiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs diſtrictis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra conuerti. 4. Regum cap. 7. In caſtris Syriæ Dominus fecit apparere ſonitũ tumultumq; curruũ & equorum, & exercit⁹ maximi, quib⁹ auditis aduer-

ſarij obſidionem ſoluerunt, fugeruntque. Ioſephus lib. 7. de bello Iudaico, de ſtellis & cometa præcedentibus deuaſtationem Hieroſolymorum, per Titum & Veſpaſianum, loquitur in hęc verba: Infœlicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falſa vaticinantes ſuadebant, vt euidentibus ſignis & indicijs iracundiæ, & indignationis diuinæ non crederent, quibus apertè futurum & vrbis & gentis præſagiebatur excidium, ſed velut afflati & amentes, & qui neque oculos, neque animas in ſe haberent, ſpernebant omnia, quæ cœlitùs minabantur. Etenim ſtella præfulgens, gladio per omnia ſimilis, imminere deſuper vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere, viſa eſt per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad feſtum conuenirent, octauo dei Menſis Xantici (qui eſt Aprilis) tempore noctis hora nona tantus luminis fulgor aram templumque circumdedit, vt putarent omnes diem clariſsimum factum, & permanſit ſpatio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris proſperum videbatur, ſed legiſperitos & probos quoſque non latuit exitiale portentum: Et poſt pauca. Sed & tranſacto die feſto poſt aliquod dies, prima & viceſima die menſis Arthemeſu (qui apud nos vocatur Maius) prodigioſus apparuit viſus & fidem pene excedens, quod verè falſum putaretur,

niſi

niſi oculorum fidem confirmaſſet malorum conſecuta pernicies. Etenim prope ſolis occaſum viſi ſunt currus & quadrigæ in omni regione per aërem, & armatorum cohortes miſceri nubibus, & vrbes circumdari agminibus improuiſis. S. Grego. hom. 1. ſuper Euangel. in illud Lucæ 21. Erunt ſigna in ſole: narrat, quod ante effuſum ſanguinem Chriſtianorum tempore Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia viſæ ſint acies igneæ in aëre, priuſquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, & has acies ipſemet S. Gregorius vidit, vt atteſtatur. In vita S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per triduum ante ipſius mortem ſuper monaſterio foſſæ nouæ, vbi infirmabatur, ſtetiſſe, & eo mortuo non amplius apparuit. S. Antonin, 2. par. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom, 1400. apparuiſſe Cometam per longũ tempus, habentem comas nigras, & ſignaſſe mortẽ magni ducis Mediolan. qui tunc mortuus eſt. Et in principio regiminis Eugenij Quarti, eodẽ Antonin. referente, apparuit cometa cũ crinib⁹ quaſi argenteis, & deinde ſecuta ſunt multa mala bellorũ & mutationes.

Dicunt autem Cometam ſemper radios ſuos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare ſecundum dicta tunc tempus eſt redeundi ad ſanam mentem, & recurrendum eſt ad Deum, vt amoueat mala imminentia.

QVAESTIO QVARTA.

Quid de phyſiognomia membrorum corporis humani ſentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICVLTATEM facit, quod quidam Iuriſperiti phyſiognomiam referunt ad indicia: & dicunt quod ſicut bona prodeſt, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præſumi procliuem ad ſcelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. numero. 5. Hippolitus de Marſilio in practica criminali. §. Expedit. numero. 53. & Paris de puteo ab eo citatus in tract. Syndic. charta 108. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roſcio Comædo: Oro atque obſecro vos, qui noſtis, vitam inter ſe vtriuſque conferte: Qui non noſtis, faciem vtriuſque conſiderate: nonne ipſum caput & ſupercilia penitus abraſa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum (ſi quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijſque conſtare totus videtur, qui idcirco capite & ſupercilijs ſemper eſt raſis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem eſt, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. par. num. 32 ex

mente Ariſtotelis approbant Chiromantiam, quæ fit in lineamentis manuum, tanquam ſcientiam naturalem.

De materia phyſiognomiæ legendi Doctores. Pelbartus in Roſario aureo Theologiæ 2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Conrardus à vagis in lib. de ſignis. cap 8. & ex naturalibus Ariſtot. in lib. de phyſiognomia. Galenus in lib. An mores ſequantur temperaturam corporis. Barthol. Cocles Bononienſis medicus, in cōpendio phyſiognomiæ, & Pomponius Gauricus Neopolitanus in tract. de eadem materia, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in ſpeciali de phyſiognomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cum verſetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales phyſiognomo ſunt obſeruandæ, quarum ſit.

Prima. Humana membra, quæ in proportione naturali ſunt, quò ad figuram, colorem, ſitum, motum & quantitatem, indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Et è contra: membra, quæ non habent debitam proportionem, ſignant peruerſam mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat quod quæcunq; ſimilitudo animalium aliquorum eſt in hominibus, tales homines etiam talium animaliū imitantur mores; puta, ſimilitudo

porci

porci, indicat carnalem concupiſcentiam: ſimilitudo canis, iram: Leonis, rapinam, &c.

Secunda regula. Licet per ſigna membrorum naturalium mores hominum cognoſcantur, non tamen imponunt neceſsitatem, ſed tantum inclinationem naturæ oſtendunt probabiliter & cum coniectura.

Tertia. Propter ſigna exteriora, non ſtatim proferendum eſt iudicium de moribus hominum. Quia fortè ſignum eſt per accidens, & non per naturam; aut fortè natura deuicta eſt per contrariam bonam conſuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cũ Philomenes dixiſſet ex Phiſiognomia iudicando de Socrate, eum eſſe luxurioſum; & Socrates illud percepiſſet, diſcipulis referentibus, reſpondit: Verum naturaliter iudicauit, ſed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt phyſiognomia ſit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non eſt ei alligatus, ſed diſtribuit dona ſua prout vult.

Quinta. Phyſiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinſecus adueniunt, vt ſunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut ſtatus conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiuſmodi non ſequuntur naturæ

com

complexionem & inclinationem, ſed originem ſumunt ex alijs cauſis.

Sexta. Quando ſigna contraria in eundem incidunt, vt ſæpe contingit, habenda eſt ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad ſubſtantiam pertinent, & minùs ad accidens. vt, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna ſignificant, quam fuſcus color.

Septima & vltima regula. Præcipua cura phyſiognomiæ conſiſtit in vultu, & maximè in oculis. Quare philoſophi communiter aſſirmarunt oculum eſſe verum cordis indiciū.

His generalibus præmiſsis, de phyſiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum eſt, & à ſuperiori parte incipiendum & deſcendendum vſque ad infimam.

Pili molles timidum, ſicut duri fortem ſignificant: Hoc ſignum ſumptum eſt ex animalibus. Lepus & oues molliſsimos habent pilos, & ſunt timidiſsima animalia. Leo autem & aper, cum habeant duros pilos, fortiſsimæ ſunt beſtiæ. Si autem pili ſint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si criſpi, timidum & lucri cupidum: Si ſubnigri, &, moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, ſtolidum declarat; globoſum & breue, ſine memoria & ſapientia; humile & ſuperius quaſi planum, inſolentem:

lentem: oblongum & malleo ſimile, prouidum deſignat.

Frons nimis anguſta, indocilem indicat; lata, minùs diſcretum: rotunda, iracundum: humilis & demiſſa, verecundum: Quadráta & moderatæ magnitudinis, ſapientem & magnanimum.

Supercilia ſi ſint longorũ & multorũ pilorum, ſignificant ferũ & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò currant, modò quieſcant, ſignant mala reuolui in animo: Si ſint glauci, ſplendore tamen micantes, ſignificant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem ſine virtute lucri cupidum: Si minores iuſto, puſillanimẽ: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate cõſtituti, bene natũ oſtendunt.

Aures prominentes & valde magnæ ſignificant ſtoliditatem & garrulitatẽ, valde paruæ, malignitatem, paruæ aſtutum: pendulæ demiſſum; arrectæ ſolicitum.

Naſus ſi groſsior fuerit, ſignificat concupiſcentem: Si in extremitate ingroſſetur, inſenſibilem: Si acuatur, iraſcibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Quã de cauſa, vt ferunt, Perſæ Regem non eligebant, niſi eum, cui naſus eſſet regius, id eſt, Aquilinus: eò quod hoc ſignum ſit magnanimi & prudentis viri, qui aptiſsimus eſt ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitatorem ſubdolum: Si carnoſior debito, concupiſcibilem tumidumq;: Si macilenta, ſolicitum: minor debito, puſillanimem illiberalemque: Maior æquo, tardum: Superrubeſcens, verecundum: pallida, meticuloſum: moderata in colore, figura, & compoſitione, temperatum prodit.

Labia ſoluta aliquantulum ab ore dependentia inertem deſignant: Subtilia in extremitate relaxata, ſi ſuperius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus ſubtilia, quam groſſa, ſignificant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quã vitia.

Os vltra modum dilatatum, voracem & immitem ſignificat; os autem, cuius parua eſt clauſura & apertio, pacificum, timidum, ſecretum & verecundum, &c.

Mentum paruum & breue, immitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, doloſum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congeſtũ, indocile: Si autẽ longius ſit ventre, prudentem ſignat: Si nimietate pilorum ſimul cum ventre tegatur, inſtabilem: Si autem ſolum pectus habet pilos, animoſum denotat.

Manus & brachia, quando ſunt tam prolixa, vt erecto corpore extremitas medij digiti appropinquat ad genu, licet forte menſura

quatuor

quatuor digitorum deficiat, ſignificant humilem, fortem & liberalem. Manus craſſæ, ſi breues digitos vltra modum habent, inſidioſum & furem: ſed intortæ manus & tenues, ſignificant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles ſubrubei, tenues & bene perlucidi, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes groſsi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, doloſum: pedes benè lati magis articulati & neruoſi, fortem oſtendunt.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger verſutum indicat: albus rubeuſque, fortem & animoſum: color vehementer albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad inſaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album qui declinat in brunum, ſi clarus eſt, oſtendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixiſſe ſufficiat. Qui curioſius vult inquirere, legat Doctores citatos: Ita tamen dictis ſignis fidem habeat, vt ſuprà poſitas regulas non tranſgrediatur.

LEX.

LEX. III.

Nullus aruſpex, nullus ſacerdos, nullus qui huic ritui aſſolet miniſtrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram cauſam, ſed ab huiuſmodi hominum amicitia (quamuis vetus) repellatur: concremando illo aruſpice, qui ad domum alienam acceſſerit: & illo in inſulam deportando, poſt ademptionem bonorum, qui eum euocauerit ſuaſionibus vel præmijs: Accuſatorem autem huius criminis non delatorem eſſe, ſed dignum magis præmio arbitramur.

QVantum ad intelligentiam literę huius L. Aruſpex dicitur ab auræ inſpectione, eò quod momenta temporum & horarũ inſpiciat, quo puncto aliquid ſit inchoandum. Secundum Gloſſam Aruſpex poteſt etiam dici ab aue & inſpicio: quia ex auium garritu diuinat. Alij aruſpex, quaſi horarum inſpector. Parùm videtur referre, an dicatur auruſpex, vel aruſpex, vel cum aſpiratione haruſpex, vt aliqui putant: & ſic componi dicunt ab hara, & ſpicio. Hara verò auis eſt, cui vaticinantes haruſpices intendebant. Poteſt etiam dici ab ara, hoc eſt, à victimis in ara aſpiciendis, quoniam auſpices exta pecudum inſpiciunt, vt ex eis futura prædicant: ſed quomodocunque legatur, mens legis ſalua-

tur, cùm eius intentio ſit diuinationem prohibere, quæ diuerſis medijs contingit. Ad huius L. explicationem facit can. Igitur genus. 26. quæſt. 4. ex Auguſtino de natura Dæmonum, vbi dicitur, quod Haruſpices nuncupati, quaſi horarum inſpectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibuſque cuſtodiunt: & quid per ſingula tempora obſeruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inſpiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures ſunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque ſigna rerum, vel obſeruationes improuiſas hominibus occurrentes ferunt. Iidem ſunt & auſpices: Nam auſpicia ſunt, quæ iter facientes obſeruant. Dicta autem ſunt auſpicia, quaſi auium ſpicia: & auguria, quaſi auium garria, id eſt, auium voces & linguæ. Item augurium, quaſi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem ſunt genera auſpiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, ſcilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d. can. Haruſpicinæ artem primus Hetruſcis tradidiſſe dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruſpicinam dictauit, & poſtea nõ apparuit. Nam dicitur fabuloſe, arante quodam ruſtico ſubitò ex glebis exiliuiſſe, & haruſpicinã dictaſſe, qua die & mortuus eſt. Quos libros Romani ex Hetruſca lingua in propriam mutauerũt, vt habetur 26. q. 5. can. Nec mirũ. §. Haruſpicinæ.

Duo ſunt genera auſpiciorum

Nomine ſacerdotis intelligitur ſecundum Gloſſam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huic ritui ſolent adminiſtrare, ſunt malefici & venefici, & ſimiles diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla eſt, conuerſatio habenda. Amicitia reproborum eſt repellenda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. ſtatuitur in diuinatores. Si quis eos conſulat aut recipiat, deportatur in inſulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit ſcriptura, Deuter.18. Non inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones conſulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis ſpiritus

 fuerit,

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent eos. Eſt etiam grauis prohibitio in iure canonico. 26. q. 5. can. Si quis Epiſcopus, aut præſbyter, vel diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorum aruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam aut aliquos eorum ſimilia exercentes, conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam accipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. Qui canon eſt ex Concilio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can. Augurijs, ex Concilio Carthaginenſi 4. c. 89. & can. nec mirum, & in eadem cauſa multi ſunt canones ad idem propoſitum. Notandum etiam in d. L. quod conſulens & recipiens augures & diuinatores, mitiùs punitur pœna deportationis & ademptionis bonorũ: Ipſe autem diuinator aut augur concrematur. Pœna deportationis olim in multis caſibus imponebatur, ſed nunc non eſt in vſu. Quidam dicunt, quod eius loco ſucceſſerit decapitatio. Alij putant bannum perpetuum dictam pœnam ſupplere, quos refert more ſuo Iulius Clarus lib. 5. ſentent. §. fin. practicæ crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc ſententia eſt, vt loco deportationis iudex imponat pœnam arbitrariam, iuxta qualitatem facti & perſonæ, nec non aliarum circunſtantiarum.

tiarum. Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. caſu 330. qui plures in hanc ſententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non conſuleret iudici, vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto non eſſet impoſita à ſtatuto, vel à conſuetudine, & ita obſeruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauiſsimum ſit peccatum diuinatores conſulere, eorum operam requirere, & reſponſa expetere: tamen hiſce temporibus ſine ſcrupulo multi eos accedunt, cum Magiſtratus ſcientia & tolerantia, nec eſt qui cogitet vel minima pœna eos afficere. Imo nec ipſi diuinatores aut ſortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non eſt mirum ſi homines paulatim in maiora ſcelera cadant.

QVAESTIO PRIMA.

An diuinatio per augurium aut auſpicium omnino ſit illicita?

VIdetvr quod ſic, ex ſcripturis citatis, præſenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruſpices, & diuinatores.

De hac materia agunt. S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in ſumma, in verb. Superſtitio. Alij ſummiſtæ in eodem verbo, vel in verb. Sortilegium, &

diuinatio. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiac in ead. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curioſi. Vnde ſingulariter certas aues obſeruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquiunt, diligenter auſculta, ſitumque eius ſedentis aut volantis nullatenus contemnas. Refert enim plurimum à dextris ſit, an à ſiniſtris, qua poſitione reſpiciat cubitum gradientis: loquax ſit an clamoſa, an ſilens omnino: præcedat, ſequatur, tranſeuntis aduentum, an fugiat, quoúe diſcedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij.

Quid, niſi me quacunque nouas incidere lites,
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix?
Nec tuus hic Meris, nec viueret ipſe Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus eſt, duæ aquilæ ſuper culmine partis domus eius tota die ſederint, auſpicium duplicis imperij, Europæ Aſiæque præferentes. Semper autem auguratores arbitrati ſunt infauſta eſſe bubonis, ſtrigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in hiſtoria Scholaſtica, quod Herodes Agrippa, cum eſſet Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Noli timere: quia citò liberaberis & ſublimaberis, & in illa proſperitate morieris: quod præ-

ſens bubo in arbore reſidens demonſtrat. Quàm citò autem huius generis animal ſuper te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad noſtra tempora puto hanc ſuperſtitionem deriuatum. Multi ſi ægrotent, moleſtiſsimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omiſſis ſuperſtitionibus, veritas rei determinanda eſt.

Prima concl. *Licitum eſt aliquando ex garritu, motu, aut auium diſpoſitione futura prædicere, quæ pendent ex inſtinctu naturali auium.*

CVM enim bruta animalia habeant animam tantum ſenſitiuam, cuius omnes potentiæ ſunt actus corporalium organorum, ſubiacet eorum anima diſpoſitioni cótinentum corporum, maximè cœleſtium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes eſſe futurorum ſigna, in quantum cóformantur diſpoſitionibus corporum cœleſtium, & aëris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo conſideranda ſunt: Primum quidem, vt operationes huiuſmodi non extendantur, niſi ad præcognoſcenda futura, quæ efficiuntur per motus cœleſtium corporum, de quibus ſuprà. Secundum, vt non extendantur, niſi ad ea, quæ aliqualiter poſſunt

ad huiuſmodi animalia pertinere. Conſequũtur enim per cœleſtia corpora cognitionem quandam naturalem, & inſtinctum ad ea, quæ vitæ ſunt neceſſaria, ſicut ſunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiuſmodi. Sic S. Thomas loco citato. quem ſequuntur S. Antonin. Turrecremata, Syluest. & alij. Ad huius concluſionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cœlo cognouit tempus ſuum; turtur & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui. Sic quædam aues quando frequẽter garriunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præſentiunt futurum frigus hyemis ac fugiunt ex partibus noſtris, & aduentante calore æſtatis redeunt. Sic etiam experientia compertum eſt, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora ſunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quaſi præſagiente, ſe impinguant. Hæc enim & ſimilia cum ſint naturalia & ſenſibilia, vtpote ad conſeruationem indiuidui neceſſaria; à diſpoſitione cœleſtium corporum imprimuntur naturæ ſenſitiuæ animalium.

Secunda concl. *Ex auium geſtibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non eſt illicitum.*

Vt

VT patet in columba ſuper Chriſtum deſcendente: & in coruo, qui pauit Heliam: & in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia concl. *Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non ſubſunt eorum naturæ, aut cælorum motui, prædicere non licet.*

HANC concluſionem probant ſacræ literæ, canones & leges locis citatis. Quia ſic futura prædicere, non poteſt prouenire, niſi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta concl. *Quæ dicta ſunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præſagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.*

QVIA ſimilium ſimilis eſt ratio. Dictis obſtare videtur, quod legitur de Ioſeph Geneſ. 44. cuius diſpenſator dixit: Scyphum, quem furati eſtis, ipſe eſt, in quo bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet. Et ipſe dixit poſtea fratribus ſuis. An ignoratis, quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia? S. Auguſtinus in quæſtionibus. ſuper Geneſin cap. 145. dicit Ioſeph dixiſſe non eſſe ſimilem

ſibi in ſcientia augurandi ioco, & non ſeriò, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et ſic etiam diſpenſator eius locutus eſt. Hanc reſponſionem S.Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO SECVNDA.

An diuinatio per ſomnia ſit licita?

TRACTANT S. Thom. q. dicta art. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7 can. Non obſeruetis. Syluest. in verb. ſuperſtitio. Somniorum etiam materiam ad longum proſequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarū lib. 14. a cap. 40.

Ante reſolutionem annotãdum eſt quod aliquid, quod ſignificat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile ſignificat: vel ſecundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt cauſa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte ſomniat ſe hominem occidiſſe, interdiu ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde conſiderandum eſt, ex Theologorum doctrina, quod ſomnia futurorum euentuū quandoque ſunt cauſa, vtpote cum alicuius mens ſolicita ex his, quæ videt in ſomnijs, inducitur

citur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoque ſomnia ſunt ſigna aliquorum futurorũ euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam cauſam communem ſomnijs & futuris euentibus: & ſecundum hoc vt plurimùm præcognitiones futurorum in ſomnijs fiunt. Quandoque etiam effectus, qui conſideratur a ſomniante, merè per accidens, & caſualiter ſe habet ad ſomnium.

Conſideranda ergò eſt cauſa ſomniorum, quæ in primis duplex eſt: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipſum ſomniantem. Exterior, quæ eſt extrinſeca ipſi ſomnianti. Interior ſomniorum eſt iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantaſiæ in ſomno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia cauſa interior ſomniorum eſt corporalis, quando ex interiori corporis diſpoſitione formatur aliquis motus in phantaſia, conueniens ſuæ diſpoſitioni. Sicut homini, in quo abundãt frigidi humores, occurrit quod ſit vel in aqua, vel niue. Cauſa etiã exterior ſomniorũ eſt duplex. Corporalis, & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormiẽtis mouetur immutaturq́; vel ab aêre ambienti, vel ab impreſsione cœleſtiũ corporũ, vt ſic dormienti aliquæ phantaſiæ appareant conformes diſpoſitioni corporũ cœleſtium. v. g. ſomnio me eſſe in aqua, quoniam aêris diſpo-

Cauſa ſomniorum duplex.

diſpoſitio eſt in propinqua diſpoſitione ad pluuiam,& ſic in corpus meum influit. Sicut enim quando cæleſtia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum ſimiliumq́ue rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantaſia, quæ corporeis organis immerſa eſt, poſſunt formari phantaſmata cóformia alicui effectui à cœleſtibus corporibus producendo. Spiritualis cauſa exterior etiam duplex eſſe poteſt. Bona, quãdo Deus aliqua reuelat miniſterio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali ſpiritus ſe inſinuant phantaſiæ dormientis & aliquid ad decipiendum reuelant. His Præmiſſis quid ſentiendum de diuinatione per ſomnia, videndum eſt.

Prima concl. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Ariſtotelis in lib. de ſomno & vigilia. Quia nec omnia ſomnia ſunt falſa, nec omnia vera: & in ſacris literis quandoque prohibitum, ne ſomnijs attendamus. Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui obſeruet ſomnia. Quandoque etiam obſeruatio ſomniorum admittitur. Geneſ. 40 & 41. Ioſeph eſt interpretatus ſomnia pincernæ Pharaonis, & eiuſdem etiam pharaonis. & Daniel. 2. & 4.

cap.

cap. declarauit ſomnium Regis Babylonis.

Secunda concl. *Quando cauſa ſomnij eſt corporalis intrinſeca, poteſt homo intendere ſomnijs, & prævidere effectus cauſis coniunctos.*

IN hac concluſione non eſt dubium. Sic medici dicunt eſſe intendendum ſomnijs, ad cognoſcendum interiores diſpoſitiones. Hinc Ariſtotel. de ſomno & vigilia. Si ſomnia ſunt ex his, ex quibus componimur: tunc ſunt ſigna ſanitatis, vel infirmitatis ſecundum eorum differentias: vt ſi quis ſomniet de occupationibus igneis, ſignum eſt, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs aëris, vt de volatu, ſignum eſt ſanguinis. Si aquæ aut alterius liquoris: ſignum eſt phlegmatis. Si de rebus terrenis, ſignum eſt melancholiæ: & ſic iuuantur medici ad ferendum iudicium de diſpoſitione corporis.

Tertia concl. *Si quis vtatur ſomnijs ad præcognoſcenda futura, quæ habent cauſam naturalem extrinſecam vt influentiam corporum cæleſtium, aut aëris ambientis, ſi in tantum de futuris prædicat ex ſomnio, in quantum talium corporum virtus ſe poteſt extendere non eſt illicitum.*

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis citat. Ratio eſſe poteſt: Quia effectus pro-

proportionatur ſuæ cauſæ, & ſicuti ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci.

Quarta concl. *Si quis ex ſomno prænunciet futura contingentia, aut ea, quæ ſpectant ad liberũ ſomniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.*

CONSTAT Conc. Quoniam huiuſmodi non habent cauſam determinatam, ſed dicuntur à caſu per accidens, ſecundum Philoſophum de ſomno & vigilia. Eorum autem quæ ſunt per accidens, non eſt determinata ſcientia. Quare ſi quis in huiuſmodi futura prædicat: aut neceſſe eſt vt mentiatur, aut vt cognoſcat ex pacto habito cum Diabolo.

Quinta concl. *Si quis ex ſomnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, ſed licitum eſt.*

CONSTAT ex ſacris literis. Gen. 15. Cum que ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum. Dictumq; eſt ad eum: Scitò prænoſcens, quod peregrinum futurũ ſit ſemen tuũ in terra nõ ſua: & ſubijcient eos ſeruituti, & affligent quadringẽtis annis. & Gen. 40. & 41. Ioſeph interpretatus eſt ſomnia. Matth. 1. Angelus Ioſeph apparuit in ſomnijs, & futura præ-

prædixit & Math. 2. Magi in ſomnis accepe-runt reſponſum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuerſi ſunt in regioné ſuam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in ſomnis Ioſeph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Iſraël, defuncti ſunt enim qui quærunt animam pueri.

DVBIVM CIRCA DIctam concluſionem.

Quare Deus potiùs in ſomnis reuelat futura, quam in vigilia?

RESpondet S. Bonauent. in .2 d. 25. quæſt. vltima. Primò, quia anima in vigilia diſperſa eſt ad exteriora ſenſibilia, & ſic minùs apta compræhendere reuelationes à Deo. Secundò, quia Deo ſic placet ſæpiùs ad occultationem ſui luminis, qui poſuit tenebras latibulum ſuum. Tertiò, quia homo in ſomnis magis agitur, quam agat, & in reuelatione plùs ſe habet per modum ſuſcipientis, quam agentis. Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non videbit me homo, & viuet. Ideò ſecundum quod dicit Gregorius non poteſt homo Deum videre, & eius reuelationes, ſcilicet de lege communiori loquendo, niſi quando abſtractus eſt à ſenſibus, vt quaſi dicatur nõ viuere videlicet ſecundũ ſenſuum

vſum

vſum exteriorem. Sed quia homo in ſomno eſt medium tenens inter mortuum & viuentem, quodammodo à vita recedit: Ideo ſic ordinauit Deus fieri reuelationes ſupernaturales in ſomnis, quando homo naturaliter non habet vſum rationis, vt Deo ſoli attribuatur laus gloriæ.

Sexta concl. *Reuelatio futurorum euentuum in ſomno á Dæmone impreſſa, non eſt licita.*

QVIA huiuſmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expreſſo Dæmonis, qui decipere ſemper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in ſomnis facta ſit à Dæmone, vel bono ſpiritu, non eſt præcipitandum iudicium, ſed probandus ſpiritus ſi ex Deo ſit. In quá re multa ſunt conſideranda de probationibus ſpirituum, de quibus multa ſcribunt Ioannes Gerſon in tract. de probationibus ſpirituum. S. Vincentius. in tract. de vita ſpirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Barthol. Medin. in 3. par. S. Thomæ. q. 25. art. 3.

QVAESTIO TERTIA.

An diuinatio per ſortes ſit omnino reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. par. tit. 12. cap. 1 §. 9. Sylueſt. in verbo.

verbo Superſtitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canoniſtæ cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap. Eccleſia veſtra. Troilus Maluetius in tract. de ſortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortilegijs, & alij alibi.

Ante reſolutionem præmittendum eſt, quod Sors dicitur, quando aliquid fit ſeriò quidem ab homine, vt conſiderato eius euentu aliquid occultum innoteſcat. S. Thom. loco cit. Sylueſt. verb. Superſtitio. Angel. Aurea Armilla. Caietan. & alij in verb. Sors. *Quid Sors ſit.*

Triplex eſt Sors: Diuiſoria, Conſultoria, & Diuinatoria. Diuiſoria eſt, cum quæritur, quid cuilibet ſit dandum, ſiue illud ſit res, ſiue honor, ſiue pœna, aut actio aliqua. Conſultoria, quando inquiritur, quid ſit agendum. Diuinatoria, quando aliquid futurum inquiritur. *Quotuplex Sors.*

Ad genus ſortium pertinet, ſi quis aliquid occultum inquirat, ſiue per protractionem punctorum, ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdã ſcedulis ſcriptis, vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dum cõſideratur, quam quis accipiat: vel etiam ex feſtucis inęqualibus propoſitis, quis maiorem vel minorẽ accipiat: vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proij-

ciat, vel etiam dum conſideratur, quid aperienti librum occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric. de Senis in conſil. 284. & de ſimilibus ſimilis eſt ratio. Nunc pro reſolutione ſit.

Prima concl. *Sors diuiſoria licita eſt.*

SIc ſentiunt communiter Doctores locis citatis. Quia quando partes ſunt æquales, nec res diuidenda ſine diſcordia poteſt diuidi, fortunæ locus datur ad dirimendas lites: Sic ſecundum leges in tribus iudicijs communi diuidundo, familiæ erciſcundæ, & finium regundorum, ſortes admittuntur debitis ſeruatis conditionibus. Sic Iudæi miſerunt ſortem ſuper tunica inconſutili Chriſti, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili narrat, poſt mortem Iulij Cæſaris, cum eſſent diſcrepantes ſententiæ in ſenatu, de remunerandis interfectoribus, ſtatuit ſortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Iſraëlitis per ſortes diſtribuebantur. Numer. 33. Ioſue 15. Ioſephus lib. 5. antiquitatum Iudaic. cap. 3. Eadem eſt ratio de aliqua pœna ſubeunda, ſi contentio ſit inter aliquos, quis ſoluere debeat, exemplo Ionæ. 1. cap. qui à facie domini fugiens ſorte depræhenſus eſt, & in mare deiectus. Seruandum autem in miſsione ſortium, vt ius ſit æquale partium, ne alicui præiu-

præiudicium generetur, vt non mittantur ſine cauſa, hoc enim vanum eſſet, ſed quando conſideratis circunſtantijs rerum & perſonarum, prudentia dictat, litem, aut aliud negotium ſorte dirimendũ eſſe. Dictis caſibus, ex Auguſtini ſententia in Epiſto. 180. ad Honoratum, annumerari poteſt, ſi inter miniſtros Eccleſiæ fieret diſceptatio, qui eorum perſecutionis tempore manere deberent ne fuga eſſet omnium, & Eccleſia omnino relinqueretur, & qui fugere deberent, vt aliqui in futurum reſeruarentur pro Eccleſiæ vtilitate, ſorte lis finienda eſt. Idem poſsit eſſe caſus, ſi tres aut quatuor tempore peſtis curam haberent, & non omnes vellent periculum ſubire, nec etiam Eccleſiæ expediret. Mos autem capiendi ſortes ex vrna, vel ſitula, vel hydria aquæ, antiquiſsimus eſt, vt patet ex illo Plauti in Caſsina, vbi ſenem Virginis amatorem poſtquam id quod cupiebat, à ſeruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem,

Intrò abi, atque actutum vxorem huc euoca, ante ædes citò.
Et ſitulam huc tecum afferto cum aqua, & ſortis.

Secunda concl. *In electionibus Eccleſiaſticis non eſt licitum uti ſortibus.*

CAP. Eccleſia veſtra, de Sortileg. & can. Non ſtatim. & cap. Non exemplo 26. q. 2. & hæc eſt communis tam Theologorum quam canoniſtarum ſententia. Et ratio redditur, quia huiuſmodi electiones ſpiritus ſancti inſpiratione fieri debent. Et ſi forte aliqua fieret electio, aut nulla eſſet, aut certè caſſanda. Panormit. & alij in d.c. Eccleſia veſtra. Si quis obijciat Actor. 1. S. Mathias ſorte ad Apoſtolatum electus eſt: ergo poteſt electio in Eccleſiaſticis ſorte fieri. Reſpondet S. Hieron. ſuper Ionæ 1. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non ſtatim debemus ſub exemplo Ionæ ſortibus credere, vel illud de actibus Apoſtolorum huic teſtimonio copulare: vbi ſorte in Apoſtolatum Mathias eligitur: cum priuilegia ſingulorum non poſsint legem facere communem.

Tertia concl. *Sors conſultoria, quādo expectatur iudicium à Deo, & quaſi ad eum recurritur pro cognitione euentus ſortium, eſt licita.*

PRouerbiorum.16. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur. Quando enim humanum non ſupereſt auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 22. q. 2. can.

Quæ-

Quæritur. Nemo debet tentare Deum ſuum, dum habet, quod rationabili conſilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. cap. 10. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc ſolùm habemus reſiduum, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clariùs habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Mathiæ, vel quod Ionas Propheta indifferenter depræhenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum, cùm priuilegia ſingulorum communem legem facere nón poſsint. Si qui tamen neceſsitate aliqua cópulſi Deum putant ſortibus exemplo Apoſtolorum eſſe conſulendum: Videant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fuſis egiſſe. Vt autẽ in caſu huius concluſionis licitum ſit vti ſortibus, quatuor ſunt conſideranda ex S. Thoma loco cit. S. Antonin. Angel. Syلueſt. Panorm. & alijs. Primum, vt abſque neceſsitate non recurratur ad ſortes, aliàs eſſet tentare Deum. Secundum, vt quis etiam in neceſsitate abſque reuerentia ſortibus non vtatur, vt patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, vt non pro rebus terrenis, ſed pro ſpiritualibus & ad ſalutem pertinentibus fiat recurſus ad ſortes, vt habetur ex Auguſtino ad inquiſitiones Ianuarij ep. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis ſortes legunt, & ſi optandum eſt, vt id potiùs faciant, quam ad dæmonia con-

 ſulenda

ſulenda concurrant: tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum: vt non fiat in electionibus Eccleſiaſticis, quæ Spiritus ſancti inſpiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apoſtolorum. Matthias ante pentecoſten ordinatus ſorte quæritur, quia ſcilicet nondum erat plenitudo Spiritus ſancti in Eccleſiã effuſa. Septẽ autem Diaconi poſtea non ſorte, ſed electione diſcipulorũ ſunt ordinati.

Quarta concl. *Quando contentio eſſet de electione aliquorum, nec eſſet via humana dirimendi litem, vtpote quia eſſet paritas vtrique in omnibus, ſcilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter eſſent æquè digni: tunc litem ſorte dirimere non eſſet illicitum, ſi debitæ conditiones ſeruentur, vt exitus rei à Deo expetatur præuijs orationibus eo modo quo D. Matthias electus eſt iuxta d.c.*

NON exemplo. Gloſſa & Turrecrem. in cap. Quod autem. 26. q. 2. Aurea armilla in verb. Sors, & alij alibi.

Quinta concl. *Licitum eſt vti ſortibus in electionibus ad temporales & ſeculares*

lares

lares dignitates, quæ ad terrenam diſpoſitionem ordinantur.

Hanc Concluſionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obſeruandum, vt priùs electis quibuſdã idoneis deinde ſors mittatur: Aliàs ſi imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iuſtitiæ, vtpote quia ſors caderet in aliquem ineptum, qui damno eſſet Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per ſortes eligebantur, prætore vrnam mouente, & ſi qui ex illis reijciebantur, iterum ſubſortiebantur alij in eorum locum, vt videre eſt apud Ciceronem in oratione in Piſonem, & Panormit. in cap. fin. de Sortileg. id vſurpari atteſtatur, quod ſeculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta concl. *Sors diuinatoria, quæ innitur ſocietati Dæmonum explicitè vel implicitè, eſt damnata & reprobata.*

Ezechiel. 21. Rex Babylonis ſtetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationẽ quærẽs, cõmiſcens ſagittas interrogauit idola, exta conſuluit: & in 26.q.5.can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos veſtris diſcriminatis prouincijs, quas patres damnauerũt, nihil aliud quã diuinationes & maleficia

decernimus. Quamobrem volumus omnino illas damnari, & vltrà inter Chriſtianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac concluſione non dubitant nec Theologi, nec Canoniſtæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis ad ſortes reducit. Probatio ferri candentis & ſimilium ordinatur ad alicuius peccati occulti inquiſitionẽ, per aliquid, quod ab homine fit, & in hoc conuenit cum ſortibus. In quantum tamen expectatur aliquis miraculoſus effectus à Deo, excedit communem ſortium rationẽ. Vnde huiuſmodi iudicium eſt illicitum, & quia ordinatur ad iudicanda occulta, quæ diuino iudicio reſeruantur, & quia diuina auctoritate non eſt ſancitum. 2. q. 5. cap. Conſuluiſti. Eadem videtur ratio de lege duellorum ſeu monomachiæ, niſi quod plus accedit ad communem rationem ſortium, in quantum nõ expectatur ibi miraculoſus effectus, niſi pugiles ſint impares virtute vel arte. De duello vide textum cum DD. de purgatione vulgari. cap. Cura ſuſcepti. & 2. q. 5. can. Monomachiam, & Caietanum ad longum in S. Thomam 2. 2. quæſt. 95. artic. 8. Concil. Trident. ſeſs. 25. cap. 19. de Reformatione.

LEX. IIII.

Eorum eſt ſcientia punienda, & ſeueriſſimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur. Nullis verò criminationibus implicanda ſunt, quæſita humanis corporibus remedia: aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerētur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quaterentur, quibus non cuiuſq; ſalus, aut æſtimatio læderetur: ſed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerentur.

THEODOSIANVS rectiùs poſteriora verba ponere videtur (ſed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impreſsionibus, ſaltem non habetur.

Hæc L. cum ſatis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ literam concernunt, percurrenda ſunt. Deinde mouendæ quæſtiones occurrentes & reſoluendæ.

In Superioribus actum eſt, vt plurimùm

de eis, quæ ſpectant ad magiam diuinatricē: quæ autem in hac L. continentur concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ ſcientiæ ad ornamentum vtilitatemque Reipub. ſunt promouendæ: ita malæ, cùm tendant ad interitum communis ſalutis, merito legibus ſunt vindicandæ, iuxta præſentem Legem.

Magicis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibuſdam, ad impugnandum alios. Poſſunt & dici accincti in alio ſenſu: quia ſe promptos expeditoſque exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magicæ vetitæ vanitates artes dicuntur: quia ex præſcripto Dæmonum aut ſuorum miniſtrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Ars enim eſt potiùs habitus operatiuus, quàm ſpeculatiuus, vt docent Ariſtot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera diabolica exercent, artem magicam excercere dicuntur. Nec eſt de ratione artis, vt quidam ſentire videntur, vt ex libris addiſcatur; quando improbant maleficas nullas ſcire artes, eò quod libros non habeant, imo vt plu-

rimum

rimum legere neſciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poetica, Rhetorica & cœteræ. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiſcuntur: poſteriores communiter ex inſtructione magiſtri: & inter has quædam ſunt viliſsimæ; vt vendere ſal, oleum & huiuſmodi ſimilia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib 12. Berthac. in repertorio. Verbo Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas; quare dicitur legibus odioſa. C. de theſaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobatæ autem ſunt, quia earum magiſter Dæmon eſt, qui eas docet vel immediatè per ſe, vel mediatè per ſuos miniſtros. Nec longum tempus ad diſcendum requiritur, cùm ipſe mille artifex ſit; breuiſsimo tempore ſuos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium ſuperant. His addere poſſumus, maleficas etiam dici artes in alio ſenſu familiari non ſolùm grammaticis, ſed etiam legibus; ars enim ſignificat aſtutiam, dolum, & fraudem ac ſingularem nocendi malitiam. can. Quicunq;. 22. q. 5. Quacunq; arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad ſtatuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus ſuis (Gloſſa ibidẽ, id eſt, malitijs) inuidiam inimicis creare voluiſſe. C. de præſcrip. triginta vel quatraginta annorũ L. Omnes. Omnes nocendi quibuſlibet modis artes omnibus amputantes. C. de ſuffragio. L. 1.

Si artibus

Si artibus moram nectant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere poſſumus inſigne nocendi ſtudium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus deſideratur in maleficis ? Diſcipuli ſequuntur præſcriptum magiſtri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò criminationibus implicanda ſunt quæſita humanis corporibus remedia : aut in agreſtibus locis innocēter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerētur imbres, &c.) Notant pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege ciuili eſſe licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conſcientiæ. Sed infrà hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hic poſſe incantari grandines vt non noceant: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum ; quia iſtud eſt prohibitum omni iure.

Obſeruandum quoq;, antiquis temporibus maleficos conſueuiſſe ſua maleficia & incantationes in agreſtibus, ſilueſtribus & occultis locis exercere : vt nunc etiam faciunt. Cauſas autem huius rei aſsignauimus in ſuperiori tractatu. Quas cœteris latiùs explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. crimin. cap. 61. numero 119.

Circa

Circa finem L. conſiderandum eſt, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum proſternantur & perdantur. Fructus terræ ſunt diuina munera: quia etſi homo plantet, Deus tamen incrementum dat, vt creſcant pro conſeruatione hominum. Et ſunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum ſuarum terram fodit, ſerit ſemina, & agros vineasq; colit. Vnde in ſacris literis fructus dicuntur etiam opera manuũ. Aggæi 2. cap. Percuſsi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum veſtrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixiſti, & poſſeſsio eius creuit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominũ, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut meſſem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos ſegetes grandine, pruina, aut intempeſtiuis imbribus lædunt, ne labores hominũ debitum ſortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutiunt, vel etiam vineas vuis matureſcentibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem ſubſtantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne ſuum effectum conſequantur. Hæc circa literæ explicationem ſufficiant.

QVAESTIO PRIMA

An malefici poßint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Conſtantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de præſtigijs Dæmonum, cap. 38. ſugillat Imperatorem in hac L. quòd arte magica amorem conciliari ſenſerit.

In primis ex fidei principijs præſupponendum eſt, diabolum non poſſe efficaciter cogere liberam hominis voluntatẽ ad peccatum, vt S. Thom. 1.2. q. 80. artic. 2. & 3. oſtendit. Mouetur autem homo indirectè à Diabolo ad peccandũ, qui tanquam potentior creatura, poteſt agere in materiã corporalem, & ſic ſenſum vel interiorem vel exteriorẽ aliquando immutat: aut de nouo ſenſibile aliquod formando, aut formatũ ſenſui obijciendo, aut ſpiritus humores intus commouendo: Cum autem ſumma ſit cõiunctio inter potentias ſenſitiuas & rationales, motis ſenſitiuis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animũ ad libidinẽ flectere, aut ad odiũ, mouet exteriorẽ hominem cauſis intrinſecis, deinde obiectum proponit ſub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq; : aut ſub ratione mali & deformis, vt efficiat horrorem & odium, & hoc modo indirectè per modum perſuadentis & proponentis obiectum vt appeten-

petendum,aut fugiendum,deflectit animum ad libidinem,aut odium : voluntas autē manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit ſua quemque voluptas. His præmiſsis ſtatuitur, Concluſio reſolutoria.

Magi & malefici poſſunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & veriſsimè Conſtantinus Imperator in d. L. atteſtatur.

Hæc eſt communis rectè ſentientium Theologorum & Iuriſperitorum doctrina. Probatur in primis ex alijs ll.leges tradunt eſſe venena & pocula amatoria.L.3.§.Adiectio. ff.ad L. Corneliam de Sicarijs: & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atq; has leges ſequuntur Iuriſperiti in d. ll. & alibi. Albericus in Rubr. C. de hæretic. numer. 6. Azo in hoc tit. de malefic. & mathemat. Bonifac. de Vitalinis in tractat. de maleficis. Godefrid. in præſenti L. Angelus ibidem rectiſsimè admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidenem flecti, & ideo non truferis, cum audis iſtas facturas fieri, quia veræ ſunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs quæſt. 3. & quæſt. 12. Oldradus de Ponte in conſil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitanus in cap. In tabulis de Sortilegijs numero 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Ancharanus ibidem in c. Ex tuarum. Et in lib.6.de hæret.

cap.

cap. Accuſatus. §. Sanè: Hoſtien. in ſumma. de Magiſtris. §. Quam ſcientiam. Franciſcus Squillacenſis de fide Catholica cap. 8. & alij alibi. Theologi ſequuntur. S. Hieron. ſuper Nahum 3. cap. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odiſſe debuerant: & deteſtari, quæ amare debebant. S. Thom. & Bonauent. in 4. ſenten. d. 34. Petrus Paludan. ibidem. Turrecrem. in 33. q. 1. c. Si per ſortiarias. Doctores mallei maleficarum 1. par. q. 7. Alphonſ. Caſtrenſis lib. 2. de iuſta hæretic. punitione, cap. 15. Michaël Medina lib. 2. de recta in Deum fide cap. 7. & alij alibi. Ratio ducitur ex ſacris literis, & experientia. Dæmon, omnium rectè ſentientiũ iudicio, poteſt incendere hominem ad libidinem: Qua ratione dicitur ſpiritus fornicationis. Oſeæ 4. vt annotat Caſsian. collat. 7. cap. 32. Ergò non poteſt alienum eſſe à magis & maleficis: quia hi Dæmonum poteſtate ſua perficiunt maleficia. Ad hanc materiam faciunt exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano memorabile eſt. Cum enim S. Iuſtina Antiochiæ frequentaret Eccleſiam, viſa eſt à quodam ſcholaſtico nomine Agladio, qui ob virginis pulchritudinem incidit in eius amorem, eamq́; in vxorem petijt: quæ cum omnibus ob eam cauſam aduentantibus diceret, quod Chriſto cœleſti ſponſo deſponſata eſſet, Iratus cum aliud medium non occurreret,

abijt

abijt ad Cyprianum tum adhuc Magum, promittens ipſi duo talenta auri, vt Iuſtinam maleficijs caperet: Cyprianus magicis artibus Dæmonem accerſit, & ait illi: amo virginem de Galilæa (Chriſtiani enim tunc vocabantur Galilæi) potes ne ei perſuadere & adducere mihi? Qui promiſit ei dicens: Accipe hoc medicamentum, & ſparge circa domum eius, & ego ſuperueniens paternum ſenſum ei inijciam, & ſtatim obediet mihi. Cumque Cyprianus ita feciſſet, ſancta virgo tertia noctis hora ſurgens ad orationem, ſenſit impetum Dæmonis. Signauit itaque ſe, & domum ſuam ſigno ſanctę Crucis, & Dęmonem in fugam conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confuſus, & cur virginem non adduxiſſet requiſitus, ait: Vidi quoddam ſignum Thau. Iterum Cyprianus arte magica alium Dæmonem fortiorem vocauit, & ſimili modo fecit, & ſimiliter eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem ſuperiorem, & ait illi: quænam eſt veſtra infirmitas? victa eſt ab vna virgine omnis veſtra virtus? Reſpondit Diabolus. Nunc adducam tibi eam ad deſiderium, tu tantum paratus ſis. Tunc Diabolus in ſpecie virginis ad Iuſtinam intrauit, & ſedens ſuper lectum eius eandem tentando dixit: Hodie miſſa ſum à Chriſto ad te, viuere tecum in caſtitate: Multùm autem te video vexatam abſtinentia. Sancta autem virgo

dixit; merces autem multa, labor vero modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Paradiſo benedixit Adam & Euam, dicens. Creſcite & multiplicamini. Si ergo in virginitate manſerimus, in iudicium incidemus, quia verbum Dei contemnimus. Tum virgo turbata ſurrexit, & per ſpiritum ſenſit, quis eſſet, qui ei loqueretur, ſigno crucis ſe ſignans: quo facto Dæmon diſparuit, & Cypriano confuſus apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt cœteri ſubiecti tui? Quomodo enim victi eſtis ab vna virgine Chriſtiana? Dic mihi quæ ſit virtus victoriæ eius. Qui reſpondit, dicere tibi non poſſum: quoddam vidi terribile ſignum Thau. Si autem virtutem huius ſigni vis cognoſcere, iura mihi quod nunquam velis à me diſcedere. Qui cum iuraſſet, ait illi. Vidi ſignum crucifixi, & Thau: & ſicut cera à facie ignis fluxi.

Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior eſt? Qui reſpondit: etiam maior omnibus eſt: quia deſertores Dei accipiunt ab eo ſententiam ignis: Cyprianus autem ait. Feſtinabo igitur, vt amicus fiam crucifixi, ne talem pœnam incurram. Diabolus reſpondit. Iuraſti namque mihi. Cyprianus ait. Contemno te, & omnes fumigantes virtutes tuas, meque ipſum tibi denego, & me con-

conſignans dico: Gloriam tibi do Chriſte, & tu Dæmon recede à me. Abijt ergò Diabolus confuſus. Cyprianus verò errorem ſuum agnouit, & propalauit; fraudemq; & ſeductionem diutinam, libris magicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: & per eam virginem, ſcilicet Iuſtinam, Chriſto pulcherrimè deſponſatus, ſacraque Chriſtianorum complexus eſt, paulatim in præsbyterum ordinatus, mox ad Epiſcopatum euectus, doctrina & conuerſatione clarus, conſummatæ virtuti martyrium adiunxit. Huius hiſtoriæ meminit Nicephorus Caliſtus lib. 5. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 27. Ad eundem ſcopum illuſtre eſt, quod narrat S. Gregorius lib. 1. Dialogor. cap. 4. Eo (ait) tempore, quo malefici in hac ſunt vrbe Romana depræhenſi, Baſilius (qui in magicis operibus primus fuit) in monachico habitu Valeriam fugiens petijt. Qui ad virum reuerendiſsimum Caſtorium, Amirtinæ Ciuitatis Epiſcopum pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati committeret, ac ſanandum monaſterio illius commendaret. Tunc ad monaſterium venit Epiſcopus, ſecumq; Baſilium monachũ adduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationẽ ſuſciperet. Quem ſtatim vir ſanctus intuens, ait. Hunc quem

mihi commendas, pater: Ego non video monachum eſſe, ſed diabolum. Cui ille reſpondit: occaſionem quæris, ne debeas præſtare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit. Ego quidẽ hoc eum eſſe denuncio, quod video: ne tamen me nolle obedire exiſtimes, facio quod iubes. Suſceptus itaque in monaſterio eſt. Poſt non multos vero dies idem Dei famulus, pro exhortandis ad deſideria ſuperna fidelibus, paulo longiùs à cella digreſſus eſt. Quo diſcedente contigit, vt in monaſterio virginum, in quo eiuſdem patris cura vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem ſpecioſa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxiari, magniſq́ue vocibus cum ſtridore clamare: Modò moritura ſum, niſi Baſilius Monachus veniat, & ipſe mihi per ſuæ curationis ſtudium ſalutem reddat. Sed in patris abſentia accedere quiſpiam monachorum in congregationem Virginum non audebat: Quantominus ille, qui nouus aduenerat, cuiuſque vita adhuc congregationi ignota erat. Miſſum repente eſt, & Dei famulo Equitio nunciatũ, quod ſanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilij Monachi viſitationem anxiè quæreret: Quo audito vir ſanctus dedignando ſubriſit: atque ait. Nunquid nam dixi, quod Diabolus eſt iſte, non monachus? Ite, & eum de cella expellite: ſanctus autem vir ancillam dei monialem

nialem abſens ſolo verbo curauit, ita vt neque ampliùs febri laboraret, nec Baſilium expeteret. Omnes autem monachi iuſsionem patris ſui implentes, eundem Baſilium ex monaſterio repulerunt. Qui repulſus dixit frequenter, ſe cellam Equitij magicis artibus in aëra ſuſpendiſſe, nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Baſilius autem non poſt longum tempus in Romana vrbe, exardeſcente zelo Chriſtiani populi, igne crematus eſt. Hęc ex Gregorio. Haud diſsimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazenſis, qui virginem deperibat, id eſt, vehementer amabat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, ſibilis, & cæteris huiuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet, perrexit Memphim. Anno elapſo magicis artibus inſtructus, ab AEſculapij vatibus redijt, & ſubter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſas figuras ſculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilico amore inſanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis; magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monaſterium ſeni traditur, vlulante ſtatim & confitente Dæmone. Vim ſuſtinui, inuitus ſum abductus: quam bene Memphis ſomnijs homines deludebam? O cruces

O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus ſub limine teneor. Non ex eo, niſi me adoleſcens, qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina ſtrictus teneris. Dic, quare auſus es ingredi puellam Dei? vt ſeruarem, inquit, eam virginem. Tu ſeruares proditor caſtitatis? Cur non potiùs in eum, qui te mittebat, es ingreſſus? vt quid, reſpondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem ſanctus, antequam purgaret virginem, vel adoleſcentem, ſigna iubere perquiri, ne aut ſolitis incantationibus receſsiſſe Dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommódaſſe fidem: Aſſerens fallaces eſſe Dæmones, & ad ſimulandum eſſe callidos: & magis reddita ſanitate increpuit virginem, cur feciſſet talia, per quæ Dæmon intrare potuiſſet. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtro & Hippomane. Ouidius lib. 2. de arte amandi.

Philtra nocent animis, vimq; fauoris habent.

Et Propertius lib. 4. in lenam quandam.

Conſuluit ſtriges noſtro de ſanguine, & in me,
Hippomanes fœtæ ſemina legit equæ.

Iuuenalis Satyra 6.

Hic magicos adſert cantus, hic Theſſala vendit,
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti.

Hippomanes à Doctis refertur inter veneficia amatoria, & eſt caruncula quædam, quæ in pulli equini fronte conſurgit, quæ euulſa & in puluerem conuerſa ad amorem concitandum dicitur efficaciſsima. De hoc Hippomane agunt Ariſtoteles de natura animantium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. hiſtoriæ naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

Hinc demum, Hippomenes vero quod nomine dicunt Paſtores.

Dicit Ariſtoteles quod Hippomanes petitur & percipitur à veneficis mulierculis. Philtrum autem latinè dicitur amatorium. Vnde Philtrum communiter vſurpatur, pro genere veneni, amorem & inſaniam inferentis: & ſic tradunt frequentiſsimè hominem ad furorem & inſaniam concitare: & aliquando ſequitur mors. Quare Doctores quando agunt de pœna propinantis poculum amatorium, diſtinguunt, an ſequatur mors, vel non. Vt infra q. 3. Id tamen obſeruandum eſt, quod licet quædam naturalia vim habeant ad accendendum libidinem, & commouendum animos in genere: non tamen eis ineſt naturalis vis, vt

in hanc perſonã potiùs animus feratur, quam in illam: ſed hoc contingit operatione Dæmonis, qui cum mago aut malefico ex pacto concurrit ad procurandum amorem in illa perſona, in cuius perniciem maleficus ſua ſigna dirigit. Tamen hoc etiam annotandum eſt vt Michael Medina loco citato tradit, quod eſt differentia inter ea veneficia amatoria, quæ à verbis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus deſcendunt: quod priora minùs ſunt periculoſa, vtpote quæ tantum diabolica ſuggeſtione imaginationem perturbent. Poſteriora autem præter hanc inuaſionem, etiam corporali æſtro libidinis vexent, & ita plerumque inſania comitetur.

QVAESTIO SECVNDA.

De veneficijs & poculis amatorijs:

An ſapiant hæreſim, vel ſpectent ad peccatum hæreſis pocula amatoria?

DISPVTANT Doctores vt plurimùm locis citatis in principio ſuperioris q. Pro termini intelligentiâ, nota (ſapere hæreſim) nihil aliud eſſe, quam vehementem hæreſis ſuſpicionem præbere. Vnde quandocumque aliquod factum, aut dictum grauem præſumptionem hæreſis offert, hæreſin ſapit. Deinde in maleficiorum diſtinctione & cognitione voluntas intentioque inſpicienda eſt, quid

quid operans intendat, quis eius ſit finis, quam fidem habeat in applicatione rerũ, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum; aliquando ſacramenta & ſacramentalia, quibus etiam nullus ineſt effectus ad tam ſceleratũ finem. Nunc pro reſolutione, quùm varietas rerum efficiat deciſionis diuerſitatem, ſit.

Prima concl. *Si ſortilegia amatoria ita fiant, vt in illis adſit inuocatio Dæmonis per modum adorationis, apertè ſapiunt hæreſim.*

Oldradvs in conſil. 210. Grilland, in q. 10. de Sortilegijs, & alij vbi ſuprà.

Secunda concl. *Etiamſi non fiant per modum adorationis, modò in talium maleficiorum exercitio expetatur, & expectetur à Dæmone aliquid, quod ſoli Deo facere conuenit, ſapiunt hæreſim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

Tertia concl. *Si inuocetur ſimpliciter Dæmon ad tentandum pudicitiam hominis, licet grauiſſimum ſit peccatum ſuperſtitionis, non tamen ſapit hæreſin.*

CONCLVSIO eſt cõmunis Doctorum. Ratio: quia in caſu huius concluſionis tribuitur Diabolo, quod eius propriũ eſt, ſcilicet tentare, vnde tentator dicitur, Math. 4.

Quarta concl. *Ab illis, qui amatoria maleficia exercent, inquirendum eſt cum diligentia, an credant maleficia, aut Dæmonem poſſe cogere alicuius viri, vel fæminæ voluntatem ad amorem inhoneſtum.*

QVOD ſi hoc credant, vehemens eſt hæreſis ſuſpicio, & ſi inſtructi de veritate acquieſcere nolint, tanquam hæretici ſunt habendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæreſis eſt aperta. Cum repugnent libertati à Deo noſtræ voluntati inditę. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam nõ eſt libera, nec in manu conſilij ſui, ſecundùm Salomonem in Eccleſiaſt. 15. cap.

Quinta concl. *Omne maleficiũ, quod exercetur per commixtionem alicuius ſacramenti, aut rei ſacramentalis, reddit ipſum operatorem de hæreſi ſuſpectum.*

HANC concluſionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sortilegijs ex Gloſſa lib. 6. de hæret.

hæret. cap. Accuſatus. §. Sane. & Alphonſus Caſtren. loco citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara eſt. Sapere hæreſin nihil aliud eſt, quam ſortem præbere hæreſis ſuſpicionem. Quis autem ad tam abominabilem vſum res ſacras adhiberet, niſi aut effectum habere exiſtimet, aut nullius eſſe momenti iudicet, & ſic contemnat myſteria noſtræ ſalutis: quæ an non ſapiant hæreſin, quiſque æquus rerum æſtimator facilè animaduertet.

QVAESTIO TERTIA.

Quæ ſit pœna præbentis poculũ amatoriũ?

VT huius quæſtionis reſolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut ſequitur mors, aut non ſequitur. Præterea aut tale poculum ſapit hæreſin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, ſine vlla arte Diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima concl. *Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui ſapit hæreſin, punitur pœna hæreſis,*

GRILLAN. in tract. de Sortileg. q. 11. Menochius caſu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholoſanus in 3. parte Syntagmatis iuris vniuerſi lib. 34. cap. 12. nu. 9. Ratio clara eſt: quia

quia pœna ſequitur naturam delicti, & eidem commenſuratur.

Secunda concl. *Dans poculum amatorium ad malum finem, ſi ex eo mors ſequatur, quomodocumque ſit compoſitum tale poculum, punitur pœna mortis.*

SIc ſcribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius aſſumpto poculo amatorio ita furore percitus ſit, vt propria manu mortem ſibi intulerit. Et Plinius lib. 25. naturalis hiſtoriæ, cap. 3. narrat de Lucullo, quod hauſto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta concluſio conſtat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expreſſè decernitur, quod ſi mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pereat, vltimo ſupplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica criminali cap. 61. numero. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. caſ. 358.

Tertia. concl. *Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna vltimi ſupplicij punitur, etiamſi mors non ſequatur, ſi ſtemus in d. L. Eorum.*

PRobat Grilland. q. 11. numero. 7. Quia dicta L. æquiparat, quantum ad pœnas, illos

los maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra ſalutem hominum moliuntur, & ſtatuit eos ſeueriſsimis legibus vindicandos. Eandem concluſionem docent Menoch. lib. d. caſu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. num. 11. Ratio eſt etiã in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam ſecundum legem diuinam, quã ciuilem, capitale eſt: vt infrà latius patebit in L. Nemo Aruſpicem.

Quarta concl. *Præbens poculum amatorium abſque arte magica, ſi mors non ſequatur, punitur extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circunſtantiarum occurrentium.*

Menoch. in d. caſu. 358. & Petrus Gregor. loc. cit. & alij alibi. Ratio eſt: quia tentant pudicitiam; quæ res eſt turpiſsima, & peſsimi exempli: olim tamen, vt clarum eſt ex text. & Gloſ. in d. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. De lege ciuili humiliores in metallũ damnabantur, honeſtiores in inſulam, amiſſa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hiſce temporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vſu non ſunt, iudicis arbitrio talis puniendus eſt.

QVAESTIO QVARTA.

An malefici poſsint inducere pluuias, tempeſtates, grandines & ſimilia meteorologica, quibus fructibus aut ſeminibus noceant, vt d. L. ſignificat?

IOANNES VVierus libro ſexto de præſtigijs Dæmonum. cap 27. & alibi, dicit Chriſtianum Imperatorem in his ll. locutum non quaſi ipſe crediderit, vel alios credere voluerit, eiuſmodi miracula ſiue calamitates ab hominibus per malas magicaſque artes edi ac perfici; ſed ita potiùs accipienda, quaſi deſumpta & ſcripta ex opinione vulgi, & ſecundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, ſi auctoritatē ſpectemus, quis eſt qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino ſummam tribuendam & fidem & reuerentiam? In cauſis enim definiendis, ijs præſertim, quæ ſpectant ad animum, cuiuſmodi noſtra eſt, dicta patrum & canonum legibus ſunt præferenda. Panormit. in cap. Super illa, de ſecundis nuptijs, neque leges ipſæ dedignantur ſacros canones imitari. Auth. vt cleric. apud proprium Epiſcop. in fine. Hæc VVierus, quem ſequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iuriſperitus lib. 2. de Lamijs cap. 6. à. numero. 15. Antequam huic quæſtioni ſatisfiat, ad rei cognitionem quædam ſunt præmittenda.

Primum.

Primum. Deo permittente natura corporalis nata eſt moueri ab angelo, tam bono, quam malo, motu locali, vt tradunt S. Auguſtin. lib 3. de Trinit. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunque ergo ſolo motu locali fieri poſſunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (niſi diuinitus prohibeantur) facere poſſunt. Venti autem & pluuiæ, grandines, & ſimiles meteorologicæ impreſsiones; ac aëris perturbationes, ſolo motu vaporum reſolutorum ex terra & aqua fieri poſſunt. Vnde ad huiuſmodi procreanda naturalis virtus Dæmonis ſufficit: & vt hoc clarius pateat, *Secundo loco præmittendum*, cauſam efficientem vniuerſalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Ariſtotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, eſſe calorem ſolis & aliarum ſtellarum, quę lumine & influentia ſua agunt in aquam & terram, quæ ſunt clementa vaporabilia & ea mouent; mota dant ex ſua diſpoſitione naturali vapores: ex quibus generantur impreſſiones humidæ in aere, qui aptus eſt ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autẽ quatuor vapores ex dictis elementis, virtute ſolis & ſtellarum. Primus ſiccus & calidus eſt, qui aſcendens vſque ad ſummam ſiue ſupremam aëris regionẽ, prope ſpheram ignis, inflam-

inflammatur, & ex eo generantur impreſſiones ignitæ. Secundus eſt calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quaſi ſemper conuertitur in aërem, niſi intenſa aëris frigiditas impediat eum: Cum enim in qualitatibus aſſimuletur aëri, & in habentibus ſymbolum facilior ſit tranſitus: facilimè in aërem conuertitur, ita quod ex eo rariſsimè generetur impreſsio aliqua meteorologica. Tertius eſt frigidus & ſiccus, & hic efficit ventum & terræ motum. Quartus eſt frigidus & humidus, qui aſcendens cauſat omnes impreſsiones aqueas: aliquas per condenſationem, vt rorem & pluuiam: alias per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autem humidus diſtinguitur, per ſubtilem & craſſum; ex ſubtili generatur ros & pruina: ex craſſo reliquæ aqueæ impreſſiones oriuntur. Cum autem non rarò pruina & grandine noſtri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalib⁹ aliqua altiùs ſunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intenſa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus eſt, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad ſenſum. Eſt enim pruina omnino frigida, & tendit ad ſiccitatem, quæ duo ſunt cauſa mortis, ex Ariſtotele in lib. de cauſa vitæ & mortis: Sicut è contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè eſt calidus

& humi

& humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, ſunt cauſa vitæ, vt patet in æſtate, quando manè ex nocturno rore omnia vireſcunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Pſalmi 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Atque hinc apparet ratio, quare noſtri malefici & ſagæ tempore Veris, quando omnia terræ naſcentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora ſunt, pruinam generent, & ſæpius eo tempore in congregationibus ſuis ſceleratis tractatus ineant de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis cauſa eſt calor, qui eſt in vapore aſcendente à terra & aqua: quare plùs generatur in partibus & temporibus calidis, quam frigidis. Quando enim in aëre eſt multitudo caliditatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideo totum frigus tanquam contrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane congelato, ſi igni apponatur, repente in medio panis frigus colligitur, & ibi fit durißimus ex congelatione. Sic in nube vndique calefacta exteriùs, frigus contrahitur ad interiora. Ac ſtillæ pluuiæ ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cùm ſint naturæ aqueæ, congelantur in modum guttarum aquæ, & fiunt

lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttæ conglobantur in vnũm, & ſequentes cum præcedentibus coniunguntur, fiunt longiores formæ grandines, & excedunt ſolitam quantitatem, & quandoq; nõ ſolùm beſtias, ſed etiam quæcunq; terreſtria ſata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis eſt mortificatio fructuum, & naſcentium terrę, quæ non ſolùm prouenit ex percuſsione, ſed etiam ex frigiditate intenſa, quæ eſt rei viuentis mortificatiua, ex Ariſtotel. in lib. de cauſa mortis & vitæ. Deinde vt plurimùm fructus illo anno percuſſos facit amaros: quoniam cùm generetur ex calidiſsima nube, habet aliquid de aduſto, quod vuas præſertim à grandine tactas adurit, vt patet ad ſenſum, quando vuæ nec dum maturæ grandinis lapidatione tanguntur, & quatiuntur. Eſt & aliud notandum in grandine, aliquando ſi granum diuidatur in medio, habet partes nigras, per modum circuli depicti: cuius ratio eſt, quoniam habet multum de terreſtri impuro, quod vt magis denſum tendit ad medium grani, vtpote magis graue. Et quod ſit ibi multum de terręſtri impuro, ſignum eſt, ſecundum Albertum in 2. lib. Meteor. tract. 1. cap. 20. quod aliquando in fruſtris grandinis inueniuntur pili, paleæ, & fruſtula ligni, quæ eleuauit ſol cum vapore humido, qui eſt

eſt materia grandinis. Quare aliquando ſimplices, qui cauſas rerum naturales ignorant, quando aliquid huiuſmodi grandini incluſum animaduertunt, ſtatim ſuſpicantur eſſe negotium diabolicum, cùm tamen ſit opus naturale. Inuenimus autem in ſcriptura, ſæpiſsime Deum Optimum Maximum puniuiſſe homines grandinis lapidatione. Exod. 9. cap. Extende manum tuam in cœlum, vt fiat grando in vniuerſa terra Aegypti, ſuper homines, & ſuper iumenta, & ſuper omnem herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua & grandinē, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, pluitque Dominus grandinem ſuper terram Aegypti. Et grando & ignis miſſa pariter ferebantur, tantæque fuit magnitudinis, quantæ antè nunquam apparuit in vniuerſa terra Aegypti, ex quo gens illa condita eſt. Et percuſsit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vſque ad iumentum, cunctamque herbam agri percuſſit grando & omne lignum regionis confregit. Ioſue 10. Cum fugerent filios Iſraël hoſtes, miſit Dominus ſuper eos lapides magnos, & mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percuſſerunt filij Iſraël: Aggæi 2. Percuſsi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia

opera manum veſtrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Eſaiæ 30. & alibi ſimilia habentur de pœna grandinis: Quare nunc etiam non eſt mirum, hominum peccatis id exigentibus, ſi mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula eſt Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract: de ſuperſtitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. ſentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34: quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis poſſunt procurare nocumenta & læſiones, in hominibus & eorum rebus, quibus poteſt Dæmon lædere: Quia malefici, diuina permiſsione præcedenti, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam cauſæ partiales, vt alibi dictum eſt, & clariùs eſt quam vt egeat probatione: per pactum enim tacitum aut expreſſum coniunguntur homo & Dæmon, ad operationẽ effectuum, homini quidem per ſe impoſsibilium. Homo voluntatis cõſenſu concurrit ad actum ſuas vires ſuperantem, ac etiam externum nonnunquam actum exercet, quo Dæmonem in auxilium vocat, vt exequatur ſuam voluntatem peſsimam. Qui Dæmon tunc immediatè concurrit ad efficientiam actus. Quare valde malè argumentantur

tantur in hac materia, qui arguunt: homini nec vires ſuppetunt nec potentia adeſt, vt guttam aquæ efficere poſsit: ergo malefici non poſſunt grandinis lapidatione, aut intempeſtiuis imbribus nocere. Quia malefici concurrunt cum Dæmone, qui poteſt huiuſmodi Meteorologica in perniciem hominũ, Deo permittente, excitare: & quando ſic cõcurrimus, perinde eſt ac ſi nos faceremus, nobiſque imputatur ad culpam. Quæ enim per noſtros facimus, perinde imputantur, ac ſi nos faceremus. Quia ſic paria ſunt, aliquid per ſe, vel per alium facere. L. Item eorum. §. 1. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom. L. hoc iure. §. 1. ff. de regul. iuris. & L. Is damnum. ff. eod. tit. Certum autem eſt Dæmonem poſſe excitare grandines & tempeſtates, quamuis VVierus neget, in Epiſtola ad Ioannem Brentzium, de concione eius habita de Grandine. Quia clarum eſt ex Iob. 1. quod Sathanas effecit, vt ignis de cœlo caderet, qui conſumeret pecora Iob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deſerti, & concuſsit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſsit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & atteſtantur S. Auguſtin. in Pſalm. 77. vbi oſtendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. 1. in Iob. Dionyſius Carthuſianus,

nus ibidem, & alij Doctores, & in Pſal. 77. Tradidit grandini iumenta eorum, & poſſeſsiones eorum igni. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem & iram & tribulationem, immiſsiones per angelos malos. Apocalyp. 7. Poſthæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in vllam arborem. Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos Dei in frontibus eorum. Gloſſa ordinaria in illum locum ait: quatuor illos angelos fuiſſe Dæmones. Catholica ergo Theologorum & Patrum doctrina eſt, Deo permittente, Dæmonem poſſe efficere impreſsiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit VVierus in dicta Epiſt. cõtra hanc Catholicã veritatẽ. Impium eſt & idololatriæ conforme, tribuere creaturæ, quod cõuenit creatori. At Deo ſecundum ſacras literas tribuitur, cõdere & efficere grandinẽ & pluuiã: Hieremiæ 9. Nunquid ſunt in ſculptilibus gentiũ, qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua & grandinem. Iob. 38. Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?

Ioſue 10. Agg. 2 his ſcripturis & ſimilib⁹ vvierus oſtendere ſtudet, & Brentzius, moderatiùs tamen. Dęmonem non poſſe procurare ignem, pluuiam, aut grandinem: & ita multò minus poſſe maleficos & magos. Sed vt robur huius argumenti clarè pateat rudibus, qui diſtinctionem rerum nō cognoſcunt, in ſimili oſtendam ſolú habere apud indoctos apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit Deo, quod ſit auctor mortis & vitæ, occidat & viuere faciat, percutiat & ſanet. Ergo huiuſmodi effectus tribuere hominibus impium eſt, & idololatriæ conforme. Ergo non eſt dicendum, quod homo occidat, percutiat, aut medicus vitam conſeruet, aut ſanet, aut homo ſit auctor vitæ, ſiue parens, & ſic de ſimilibus. Antecedens probatur Deuteronomij 32. Videte quod ego ſum ſolus: ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego ſanabo, & non eſt, qui de manu mea poſsit eruere. 1. Regum 2. cap. Dominus mortificat & viuificat. Sapientię 16. Tu es domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis & reducis: & Tobiæ 13. Magnus es Domine in æternum, & in omnia ſecula regnum tuum: quoniam tu flagellas, & ſaluas: deducis ad inferos, & reducis, & non eſt qui effugiat manum tuam: ſimilia alibi in ſcriptura habentur. Nunc pro diſſolutione huius nodi, notandum eſt,

quod ſecundum veram philoſophiam, & etiam Theologiam, Deus eſt prima principalis & independens cauſa efficiens, ſua propria virtute, omnium rerum; ſic tamen, vt res creatæ non careant ſua virtute agendi, quam Creator in creatione indidit. Quare Deus eſt factor & ſator rerum omnium, & operatur omnia in omnibus; ita tamen, vt creaturæ in ordine ſuo etiam operentur. Eſt Deus auctor vitæ & mortis, Sol tamen & homo generant hominem, vt rectè auctor Ariſtot. eſt: cùm concurrant ad vitæ introductionem, & cooperentur. Principalis ergo cauſa eſt Deus, particulare agens in ordine ſuo eſt cauſa minùs principalis. Iam ad argumentũ reſpondetur: Deus optimus Maximus eſt cauſa principalis independens, & primaria omniũ impreſſionum Meteorologicarũ, qui cauſas naturales ad hoc ordinauit, vt hiſce effectibus inſeruiant. Qui etiam pro ſua voluntate, cum non dependeat à cauſis naturalibus, ſine his particularibus poteſt producere propria virtute ſimiles effectus, quod nulli creaturæ cõpetere poteſt, cùm de eius intrinſeca & eſſentiali ratione ſit, habere eſſe cõmunicatum & participatum ab alio, ſcilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturã ſpiritualium ſubſtantiarum, tanta eis data eſt in creatione naturalis operandi poteſtas, quæ per peccatũ non eſt diminuta, ſecundũ cõmunem Theologorum doctri-

doctrinam, vt nulla ei ſuper terram valeat cōparari: ſicq́; ex naturali etiam rerum ordine, cum ſubſtantia corporalis, vtpote imperfectior, infra ſpiritualē ſit quantum ad motum localem: Elementa ſubſunt operationi Angelorū tam bonorū, quam malorum, vt S. Auguſt. in d. Pſal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Iob. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum meteorologicorum, nihil aliud faciunt, niſi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali ſibi virtute cōmunicata, cauſas à Deo ordinatas per motum localem, quòd fieri poſſe conſtat ex nunc dictis, de poteſtate Dæmonis, & ex alijs ſuprà in 2. præmiſſo, de generatione Meteorologicorum. Vtuntur ergo Dæmones cauſis naturalibus ad pluendum, & generandum grandinem, pruinam, fulgura, aut ventū à Deo ordinatis aliquando quaſi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam ventum & ſimilia producendū. His præmiſſis nùnc quæſtioni ſatisfaciendum.

Concluſio reſponſiua. *Certiſſimū & nullatenus dubitandum eſt, maleficas & ſagas, cooperāte Dæmone, poſſe mouere tempeſtates, intempeſtiuis imbrib⁹, & grandinis lapidatione nocere hominib⁹, vt Chriſtianiſſimus Imperator in L. hac indicat.*

PROBATVR Concluſio.1. Elementa ſubiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, vnde ea poſſunt conturbare. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi ſunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur: hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt: quæ verba Iſidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infra. in L. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Conſtantini L. mentem accedit Innocentius octauus, in bulla præmiſſa Malleo maleficarum, quæ poſita eſt à Petro Matthæo Iuriſconſulto, in 7. Decretalium, in tit. de maleficis & incãtatoribus. In hac bulla multi tribuuntur effectus maleficis. Sanè nuper ad noſtrum non ſine ingenti moleſtia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ ſuperioris, nec non in Moguntinenſ. Colon. Treueren. Saltzburg & Bremen: prouincijs, ciuitatibus, terris, locis & Diœceſibus, complures vtriuſque ſexus perſonæ, propriæ ſalutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cũ Dæmonibus incubis & ſuccubis abuti, ac ſuis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijſque nefandis ſuperſtitionibus, & ſortilegijs, exceſsibus, criminibus, & delictis, mulierum partus, animaliũ fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia

alia diuerſorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia terræ legumina perire, ſuffocari, & extingui facere & procurare, ipſoſque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinſecis, quã extrinſecis doloribus, & tormentis, afficere, & excruciare, ac eoſdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, viroſque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: Fidem præterea ipſam, quam in ſacri ſuſceptione Baptiſmi ſuſciperunt, ore ſacrilego abnegare: Aliaque quàm plurima nefanda, exceſſus & crimina, inſtigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarũ ſuarum periculum, diuinæ Maieſtatis offenſam, ac pernicioſum exemplum ac ſcandalum plurimorum. Sequuntur Theologi. S. Auguſtin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Iſidor. loco cit. S, Thom. in 2. d. 7. &, 8. Doctores mallei maleficarum 2. part. q. 1. cap. 15. Syluеſt. in ſumma. verb. Maleficiũ. Ioannes Nider in fornicario. Alphõſus Caſtrenſis lib. 2 de iuſta hæret. punitione c. 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Conſentiunt Iuriſperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de. Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania, in cap. 1. de ſorti-

Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania cap. 8. & in confutatione Ioannis. VVieri. Petrus Gregorius Tholoſanus in Syntagm. iuris vniuerſi, cap. 11. num. 12. & c. 13. li. 34. par. 3. Vlricus Molitor Conſtantienſis, in Dialogo ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit ſententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & ſatis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum L. 53. extat. Qui fruges excantaſſet, pœnas dato: neúe alienam ſegetem pellexeris excantando, ne incantanto, ne agrum defruganto, VVierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L. ſic reſpondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantaſſet, &c. Nullo ſiquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt; ſed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multo minus ex traduci aliò poſſunt. At huius perſuaſionis coloſtrum ex Poëtarum vberibus ſuxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hęc VVierus. Gudelmanus loco citato num. 17. Reſpondet. Si legiſlatores duodecim tabularum cognitionem religionis Chriſtianæ habuiſſent, hanc certè legem non tuliſſent, quá ex libris veterum Poëtarum conſcripſerunt. Hęc ille. Sed hanc legem 12. tabularum approbant

bant alij magni nominis viri, tam Chriſtiani quam Ethnic. S. Auguſtinus lib. 8. de Ciuitat. cap. 19. Lodouicus Viues in commentario eiuſdem capitis. Franciſcus Balduinus Iuriſconſultus, & alij in d. L. 12. tabularum. Iacobus Menochius de arbitrarijs iudicum quæſtionib. lib. 2. caſu 388. Ioannes Bodin. loco cit. Petrus Gregorius Tholoſanus in d. cap. 11. Petrus Mathæus in 7. decretal. in tit. de malefic. & incantatör. cap. vltimo in notabili. Lambertus Danæus in Dialogo de ſortiarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d. legis, Cicero in li. de Repub. quem ad hunc effectum citat Auguſt. Plinius lib. 28. naturalis hiſtoriæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiuſdem ſententiæ eſt Vergilius egloga 8. *Atq; ſatas alio vidi traducere meſſes.* & Ouid. lib. 3. de amore.

Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam,
Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Neque enim quia Poëtæ veritatem dicunt, ideo veritas reijcienda eſt, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non rarò ſancti Patres eorum auctoritate etiam vtuntur vt eſt videre apud Auguſt. in lib. de Ciuit. qui illud Vergilij poſitum loc. cit. adducit. Et apud Euſebium de prępar. Euangel. Hieronimum in diuerſis locis, & alios.

Con-

Confirmo legem d. 12. tabularum latiùs. Sacræ literæ, & ſancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt: ergo aliquam vim habet incantatio: aliàs ſi titulus ſit ſine re, fruſtra S. literę & canones ſub pœna prohibent. Antecedens confirmatur. Deutero. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Pſal. 57. Venefici incantantis ſapienter. Eccleſiaſt. 12. Quis miſerebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et ſancti Patres Auguſtin. lib. 2. de doctrina Chriſt. cap. 20. Chryſoſt. ſerm. 7. de fato. S. Thom. 2.2. q. 96. art. 2. S. Antonin 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12. Summiſtæ in verbo Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, vt nemo ſapiens negare poteſt, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cõſeruationem hominis: Si ſolum in hominem: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, ſcilicet creaturas irrationabiles, quam erga hominem, ratione cuius creatæ ſunt reliquæ creaturæ. Si autem in hominem & creaturas: habetur intentum ll. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, poſsint incantare fruges, & ſata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plinius lib. 28. cap. 2. prope finem, poſtquam multis incantamentorum & carminum vim confirmaſſet, atteſtatur. Pagana lege

lege in pleriſque Italiæ prædijs cautum eſt, ne mulieres per itinera ambulantes nëant ſiue fuſos torqueant : aut omnino detectos ferant : quoniam aduerſatur id omnium ſpei præcipuè frugum. Sic ſtatim ſubiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbuſta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias eſſe hominum, voce atque lingua faſcinantium, qui ſi impenſiùs fortè laudauerint pulchras arbores, ſegetes lętiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu atque cultu opimas, moriuntur hæc omnia repentè, nulli alteri cauſæ obnoxia. Petrus Gregorius vbi ſuprà cap. 13. refert ex Dione Caſsio lib. 56. hiſtoriæ, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua eſſet ad extinguendam ſitim, quendam indigenarum confæderatorum incantationibus plurimam aquam cœlo elicuiſſe. Olâus magnus lib. 3. hiſtoria de gentium Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, vt abſque carina altum mare pererrans, hoſtilia ſæpe nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaque ne cum piratis in maritimarum virium certamen deſcenderet, exaſperatos maleficio

fluctus

fluctus & ventos ad naufragia eiſdem infligenda perducere ſolebat. Qui tandem dignâ ſuis ſceleribus recepit pœnam, à peritiore hoſte circunuentus gurgite ſubmerſus eſt, qui marinos vortices prçſtigioſis carminib⁹ olim calcare conſueuit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnorum, qui negociatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempeſtate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeque oblata tres nodos magicos, non caſsioticos, loro conſtrictos reddere ſolebant; eo ſeruato moderamine, vt vbi primum diſſoluiſſent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertium laxauiſſent, ita ſæuas tempeſtates ſe paſſuros, vt nec oculo extra proram in euitandis ſcopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hique infœlicius rem experti ſunt, qui vim eiuſcemodi nodis per contemptum ineſſe negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, teſtatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis; quod ij triduana tempeſtate 400. naues amiſêre, donec quarto die magi inciſiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum Theti & Nereidibus ſacrificando, tempeſtatem compeſcuerunt, ſiue eadem tempeſtas aliter ceſſauit. Ex dictis conſtat legem prædictam nihil à ratione

ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO QVINTA.

An licitum ſit vti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempeſtates?

PRo parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incãtationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iuriſperiti in hac L. Sentiunt. Bartolus, Salicetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel9 tamen in hac L. ſentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, niſi fiant virtute diuina. Apoſtilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt, pro inueniendo theſauro. L. vnica, de Theſaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholoſan. lib. 34. cap. 18. in fine Syntagm. iuris vniuerſi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæſare, qui hac de re edidit conſtitutionem. 65.

Prima concl. *In dicta L. Eorum tolerantur, & non puniuntur incantationes, quando fiunt ad bonum finem: vt, ad ſanandum infirmum, aut ad repellendum tempeſtates.*

HAEc eſt communiſſima Iuriſperitorum ſententia. Bartol. Salycet. Godefridus Azo. in d. L. Grillandus lib. 2. de Sortileg. quæſt. 6. numero 20. Hoſtienſ. in ſumma de magiſtris. §. Quam ſcientiam. Troilus Maluetius in tractat. de ſortibus, à numero 13. & alij alibi. Nec mirum, cum enim L. ciuilis pacem & bonum tantum externum quærat; non ita attendit ad ea, quæ conſcientiam concernunt: quia tamen tollerat, & non punit, non ideo approbat, tanquam rectè facta: exempla in alijs habemus: de lege ciuili licitum eſt marito vxorem in adulterio deprehenſam occidere, nec punitur L. Grachus. C. ad legem Iuliam de adult. & L. Marito. ff. eodem tit. Sic etiam iure ciuili non punitur in emptione & venditione infra medietatem iuſti pretij decipiens. L. 2. C. de reſcind. vendit.

Secunda concl. *Non eſt licitum in foro conſcientiæ, ſecundum legem diuinam & canonicam, vti magicis artibus & incantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN hac concluſione Theologi, Canoniſtæ & Iuriſperiti conſentiunt. Probatur concluſio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini. Et cap. 20. Animâ, quæ declinauerit ad magos & Ariolos, &

los, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. in iure canonico, 26. q. 5. can. Nec mirum. Vbi poſt multas enumeratas ſuperſtitiones, ſic dicitur: Adhæc omnia ſupradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, ſeu in præcantationibus, ſeu in characteribus ſuſpendendis, atque ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam peſtifera ſocietate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda ſunt Chriſtiano, & omni penitus execratione repudianda atque damnanda. Et in cap. Admoneant, ead. cauſa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sortileg. Et ratio ſatis clara etiam eſt. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, eſt res per ſe mala: cùm inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui ſunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiuſmodi factum poteſt cohoneſtari. Quia finis non neceſſariò attrahit ad naturam ſui ordinata in finem, vt rectè etiam annotarunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. Expreſſa enim eſt Apoſtoli Pauli ſententia, non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. Expedit ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quam in anima: Quia minor eſt corporis & temporalium Rom. 3.
 rerum

rerum iactura, quam animæ, ex d. c. Admoneant. Præſtat igitur, vt benè ait Grilland. mille pati mortes, quam opera Diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Pariſienſis, in articulis de ſuperſtitionibus definiuit, in art. 5. Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel alijs quibuſcunq; ſuperſtitionibus, à Deo & Eccleſia prohibitis, pro quocunque bono fine: error. Quia ſecundum Apoſtolum, non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Et in art. 6. Quod licitum ſit, aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: error. Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo poſsit diſpenſare in quocunque caſu, vt talibus licitè vtatur: error. Hinc patet quã impium ſit illud dogma Paracelſi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolendum eſt apud multos Chriſtianos hanc etiam ſententiam inualuiſſe: quod ſi aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis, vel illicitis. Quare non eſt admirandum, apud noſtrates tam magnam portam Dæmonibus apertam eſſe, vt penè Gentiles ſuperſtitionibus ſuperent.

Tertia concl. *Etiamſi maleficus paratus ſit ſemper maleficia exercere, non licet tamen eius vti opera ad tollendum maleficium,*

leficium, ſi probabiliter cognoſcatur & præſumatur, quod alio maleficio vtetur ad ſoluendum adhibitum.

Hæc eſt cõmunis Theologorum ſententia, contra Angelum in verb. Superſtitio. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro ſua parte. Conſtat Concl. Maleficus grauiter peccat, quando arte magica, & diabolica maleficium à ſe, vel alio illatum tollit, vt ex dictis in ſecunda cõcluſione patet. Ergo non licet eum inducere, etiamſi paratus ſit, vt id faciat, quod ſine peccato exequi non põteſt. Quia ſic inducens conſentit in peccatum alterius, quod ſine ſcelere fieri non poteſt, iuxta Pauli ſententiam: Digni ſunt morte non ſolum, qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, & ſic in caſu, petens eſt cauſa proxima & efficax peccati. Licet enim talis paratus eſſet, non tamen feciſſet illud particulare maleficium, ad finem petitionis directum, niſi petens induxiſſet. Pro dictæ ſententiæ perſuaſione facit: licitum eſt vnicuique vti malo alterius ad ſuum commodum. Sic ſecundum S. Auguſtinum licitum eſt mihi vti, ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamuis ſciam illum iuraturum per Deos falſos, quos colit. Ad idem pertinet, quod communi Doctorum conſenſu poteſt quis mutuum petere ab eo, quem ſcit non niſi ad vſuram daturum.

Rom. 1

In epiſt. 154. ad publicolã. & habetur 22. q. 1. can. Mouet te.

Reſpondetur, quod non eſt ſimilitudo in exemplis. Quia in his caſibus qui petit, cupit id, quod ſine peccato fieri poteſt, etiam cum merito. Malitia enim in duobus exemplis poſitis non ſequitur ex natura rei, ſed ex ipſius operantis mala voluntate, quæ eſt extrinſeca operi. Qui enim petit iuramentum ab infideli, non cupit vt per falſos Deos iuret, (alioquin ſic petens peccaret, quia peteret id, quod eſt apertè peccatum) ſed ſolùm petit, vt iuret: Et ſi eſſet optio in offerente iuramentum, mallet eum per verum Deum iurare. Eadem ratione, qui cupit mutuum ab vſurario, non petit ad vſuram pecuniam, quia ſic peccaret: cùm id ſine peccato fieri nequeat: ſed petit ſibi dari mutuum, quod laudabile & meritorium eſt. Ad maiorem & clariorem harum obiectionum lucem vide S. Thomam 2. 2. q. 78. artic. 4. Ioannem à Turrecremata in d. cap. Mouet te: & Dominicum à Soto lib. 6. de iuſtit. & iure q. 1. artic. 5. & Alphonſum Caſtrenſem lib. 1. cap. 15. de iuſta hæreticorum punitione. Alia autem ratio eſt in caſu propoſitæ concluſionis: quia qui petit à malefico, vt arte magica maleficium ſoluat, pro ſuo commodo & vtilitate, is petit quod ex rei natura ſine peccato nequit fieri. Quare optimè declarauit facultas Pariſienſis in d. artic. 7. quod ſit error dicere: quod poſsit diſpenſari, vt quis licitè tali-

bus

bus poſsit vti. Quia communis & veriſsima Theologorũ ſententia eſt, quod diſpenſatio non cadat in ea, quæ ex natura ſua ſunt mala.

Quarta concluſio. *Si maleficium adhibitum eius eſſet generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, ſine vlla Dæmonis inuocatione & auxilio poſſet diſſolui, non eſſet illicitum petere diſſolutionem à malefico aut incantatore.*

VT, exempli gratia, ſi malefica poſuiſſet ſub limine alicuius ianuæ aliquod maleficium, quo remanente vaccæ morerentur, aut lac eis ſubtraheretur: non eſſet peccatum remouere tale ſignum, aut maleficium. Haud diſsimile eſt, quod refert Gregorius Turonenſis lib. 8. Hiſtoriæ Francor, cap. 33. Aiebant, inquit, Pariſianam vrbem quaſi conſecratam fuiſſe antiquitus, vt non ibi incendium præualeret, non ſerpens, non glis appareret: nuper autem cum cuniculi pontis emundarentur, vt cœnum, quo repletus fuerat, auferretur, ſerpentem gliremque æreum repererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & ſerpentes apparuerunt. Dictam concluſionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæſt. vnica. Gabriel in 2. d. 8, q. 2. artic. 4. dub. 2. Sylueſter in ſumma,

verb. maleficium. Aurea armilla. & Caietan. ibidem. Alphonſ. Caſtrenſ. loc. cit. & alij alibi. Ratio eſt, quia in tali caſu nihil commercij, aut fœderis habetur cum Dæmone, ſed tantum fit, quod homo naturaliter facere poteſt, dum ſignum, aut inſtrumentum, quo maleficium deſtruendum eſt, remouetur & deſtruitur. Tum enim Dæmon, reſpectu talis maleficij, ampliùs non moleſtat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu aſsiſtit & cooperatur, quam diu ſignum poſitum remanet: &, ſicut ceſſante cauſa ceſſat effectus; ſic etiam ea durante durat effectus.

Quinta concl. *Quando maleficia illata ſunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confeſſione, profuſis lachrymis, largioribus eleemoſinis, ieiunijs & orationibus, ac exorciſmos aliaq́ Eccleſiaſtica remedia adhibere.*

CAN. Si per Sortiarias 33. quæſt. 1. & cap. fin. de frigid. & malefic.

QVAESTIO SEXTA.

An malefici, incantatores & magi ſemper valeant curare maleficia, à ſe, vel alijs illata?

NOTAN-

Notandvm, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipſi malefici per ſe rebus naturalibus & venenoſis morbum inferũt. Aut ipſi ſolum adhibent ſigna rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, ſed tantum adhibito ſigno Dæmon operatur inuiſibiliter, circa corpus hominis, aut beſtiæ, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua paſsiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum, Sylueſtro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocent, ſed non curant: quædam vero è conuerſo curant, ſed non nocent; quædam verò vtrumq; præſtant.

Prima concl. *Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare poteſt, niſi eiuſdem artis ſit peritus.*

Probatvr. Malefici frequenter in inferendis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis miniſterio, qui cum ſit callidiſsimus & perſpicaciſsimus phyſicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Neceſſe ergo eſt, vt eadem arte mala huiuſmodi tollantur, qua illata ſunt. Quia nihil eſt tam naturale, quam

eodem genere vnumquodque diſſolui, quo colligatum eſſe reperitur. ff. de regul. iuris. L. Nihil tam naturale. & eiuſdem eſt ſoluere, cuius ligare.

Secunda concl. *Quando ægritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, cauſis merè naturalibus, veneno, aut venenoſis potionibus, vt plurimùm poſſunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus cauſis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiuſdem ordinis tolli poſſunt. Dixi, vt plurimùm: quum ex accidenti & circunſtantijs adiunctis contingere poſsit, quod ars medicorum non ſufficiat, vtpote ſi venenum fuerit fortiſsimum, ita vt ſtatim totius corporis diſpoſitionem inuaſerit: aut ſi nimis diu expectatum ſit, antequam medicorum cura adhibita; aut ſi ſubiectum veneficijs infectum, ita ſit debilis complexionis, quod medicinas vſque ad debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non eſt in medico ſemper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quod noſtri malefici & ſagæ frequentiſsimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis, & porrectis,

porrectis, quæ ſine dubio efficacioris ſunt operationis, quam ea, quæ præparantur arte & induſtria humana, & huiuſmodi ſolet non rarò in congregatione finita chorea diſtribuere, vt multorum confeſsione didicimus.

Tertia concl. *Quandoque maleficus non poteſt diſſoluere maleficium ab alio malefico inductum.*

RATIO: quia maleficus in diſſolutione vtitur auxilio Dæmonis, ſi ergo Dæmon, qui cooperatur in diſſolutione, ſit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior diſſoluere, niſi potentior aliquo reſpectu in maiorem hominum perniciem ſuo iuri cedat. Atque ſic regulariter non poteſt inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à ſuperiori immiſſis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica teſtimonium perhibuit. Cum enim interrogata fuiſſet, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuiſſet: Reſpondit. Ah ego & mei ſimiles hoc non poſſumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier miſera, ex communi conſortio & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici ſunt præſtantiores

eodem genere vnumquodque diſſolui, quo colligatum eſſe reperitur. ff. de regul. iuris. L. Nihil tam naturale. & eiuſdem eſt ſoluere, cuius ligare.

Secunda concl. *Quando ægritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, cauſis merè naturalibus, veneno, aut venenoſis potionibus, vt plurimùm poſſunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus cauſis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiuſdem ordinis tolli poſſunt. Dixi, vt plurimùm: quum ex accidenti & circunſtantijs adiunctis contingere poſsit, quod ars medicorum non ſufficiat, vtpote ſi venenum fuerit fortiſsimum, ita vt ſtatim totius corporis diſpoſitionem inuaſerit: aut ſi nimis diu expectatum ſit, antequam medicorum cura adhibita: aut ſi ſubiectum veneficijs infectum, ita ſit debilis complexionis, quod medicinas vſque ad debitam operationem retinere nequeat. Quia vt Poëta cecinit.

Non eſt in medico ſemper, releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quod noſtri malefici & ſagæ frequentiſsimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis, & porrectis,

porrectis, quæ ſine dubio efficacioris ſunt operationis, quam ea, quæ præparantur arte & induſtria humana, & huiuſmodi ſolet non rarò in congregatione finita chorea diſtribuere, vt multorum confeſsione didicimus.

Tertia concl. *Quandoque maleficus non poteſt diſſoluere maleficium ab alio malefico inductum.*

RATIO: quia maleficus in diſſolutione vtitur auxilio Dæmonis, ſi ergo Dæmon, qui cooperatur in diſſolutione, ſit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior diſſoluere, niſi potentior aliquo reſpectu in maiorem hominum perniciem ſuo iuri cedat. Atque ſic regulariter non poteſt inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à ſuperiori immiſſis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica teſtimonium perhibuit. Cum enim interrogata fuiſſet, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuiſſet: Reſpondit. Ah ego & mei ſimiles hoc non poſſumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier miſera, ex communi conſortio & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medici ſunt præſtantiores

in ſci-

in ſcientia & praxi, qui optimè & facili negotio curare poſſunt, quæ indocti Medici ne quidem cognoſcere valent.

Quarta concl. *Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, ſuperior poteſt curare.*

PROBATVR. Superior maleficus operatur virtute ſuperioris Dæmonis, qui inferiorem poteſt cogere, vt ipſemet diſſoluat, vel ſuperior valet diſſoluere, cùm in ſua poteſtate ſit. Rex enim in ſuo regno, omnia, quæ excellentiæ & poteſtatis ſunt, poteſt quæ Prætor, vel officiatus ſibi ſubditus. Intelligo autem hic ſuperiorem maleficum eum, qui pactum habet cum Dæmone ſuperioris ordinis.

Quinta concl. *Quandoque infirmitates & calamitates illatæ tales ſunt, vt amplius nullo etiam maleficio diſſolui queant.*

PROBATVR. Sicut mala aliquando ita periculoſa & inueterata ſunt, vt nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam deſtruere poſſunt, vt impoſsibile ſit curare. Quia cùm maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta ſanitatis remouere debet naturalibus: ſi ob diuturnitatem omnino

nino natura deſtructa ſit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte ſuperioris tractatus intulimus, non poſſe diabolum omnem morbum, maximè ſenectutis, curare. Hinc ſæpiſsimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & conſuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoque reſpondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta concl. *Maleficus aliquando curare poteſt morbos, quos ars medicorum, aut ignorat, aut curare non valet.*

QVIA Dęmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris eſt ſcientiæ & potentiæ naturalis, quam præſtantiſsimus & expertiſsimus quicunque Medicus.

Septima concl. *Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis vtitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ ſecundum phyſicam, & naturalem philoſophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis eſt ſuſpecta, & ſapit ſuperſtitionem & maleficium.*

QVIA naturali cauſæ ineſſe debet aliqua vis inſita naturalis, in ordine ad productionem effectus: & ſi hæc in curationibus non inueniatur, neceſſe eſt effectus expectetur

pectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimùm remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis deteſtandum) quandoque ſacerdotum, eſſe valde ſuſpecta, Cum enim ſint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò ſanare morbos grauiſsimos & inueteratos, de quibus medici, qui ſuam ætatem in ſtudijs conſumpſerunt, deſperant, & non raro media adhibent huiuſmodi homines ſuperſtitioſi, in quibus nulla eſt ſimilitudo cauſæ & effectus.

QVAESTIO SEPTIMA.

Quomodo claui, ſcopuli, panni, ſetæ, ferramenta & ſimilia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & qua ratione ingerantur aut eÿciantur: An huiuſmodi tribuenda maleficÿs, & diabolicæ arti?

CIRCA hanc quæſtionem difficilem diuerſi diuerſa ſentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3 numero 27. duas refert opinines. Aliàs vidi, dicit, ſæpenumero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vſurparunt frequenter ex ore euomerent, vel per ſeceſſum exonerarēt acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læſum vorare potuiſſe; erat impoſsibile: non ſolum

ſolum integras, ſed nec fractas, nec minutè in fruſtra cōciſas. Vnde quid mirandū videtur? Sed dic, vt quidam cenſuerunt, Sathanam ad maiorem hominū deceptionem facere dictas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidē inſpiciuntur & cōſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impoſsibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi, per aliquam partem naturaliter: ſed in rei veritate non ſunt ſpecies naturales. Et quod hoc verum ſit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel ſeceſſum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At ſi ſeruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinq; quemadmodū ego aliàs ſtudiosè ſeruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipſarū formas perijſſe totas. Quod ſi naturalia eſſent, profectò in ſua priori forma remanerent, nec corrūperentur, maximè ferrū & lapides, propter eorū naturalem duritiem, vt manifeſtū eſt omnibus. Quidā alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitū, vel ventris opus, velociſsimè & inuiſibiliter afferre ibi ſpecies illas, ſiue materias veras & naturales aliunde acceptas, & oſtendere quaſi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia ſua

naturali

naturali hoc quidem poſſet, & tam dextro modo illas inſerere in vomitu & ſtercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum ſpecies, & non naturales eſſe: eò quod nō diu durent, ſed reſoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib. 4. de præſtigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui aſſcribitur Domino IacoboBaroni in Lichtenbergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiuſmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inſeruntur ſtramina, ſetæ, corium & acutæ ſimileſque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occluſæ. Oſtendit ſimilitudine: Quemadmodum ſi quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenerit lapis neſcitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ tranſit, ferrumq; liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illuſione, quæ magis noxia ſtigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus inuentor videtur fuiſſe Paracelſus in lib. de occulta philoſophia, qui vult veneficas & ſagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piſcium ſpinas & ſimiles res noxias, ſine

as, ſine cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec poſſe eximi huiuſmodi materias maleficas per vulnus, aut inciſionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena ſuperſtitione docet, quare omittenda ſunt. Quidam alij medici iudicant in rei veritate nihil eſſe huiuſmodi effectus, ſed tantum præſtigias & techinas Dæmonis. Coſmas Philiarchus Piſtorienſis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiuſmodi res eſſe tantum illuſiones, vt videantur, quæ verè non ſunt, vel quod Dæmon aëris condenſatione & coloratione faciat apparere illa: aliquando verò eſſe realia. Nam diabolus inuiſibiliter illa ſtomachô infert, & inde viſibiliter educit, non obſtante quod ſint ita magna: quia poteſt ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuiſionem & compoſitionem diſcernere non poſsit, ſed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non poſsit ratione velocitatis motus percipere rem, vt eſt. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri Archiepiſcopi Tarantaſij. In caſtro S. Symphoriani Lugdunenſis Eccleſiæ, erat vir fidelis, & religioſorum officioſus,

ficioſus, ſedulusq́; ſuſceptor, & ad ſuũ hoſpitium vim faciendo, pertraxit Abbatẽ magnæ cõuerſationis, & opinionis. Illi erat filia, quæ opera mulieris maleficę, per nequitiam inuidæ ſocrus, languore tabeſcebat deſperatò, nec viri ſui pręſentiam, nec aſpectus vllatenus tolerabat: mater, vt Sathanas Sathanã eijceret famoſum quendã maleficũ accerſiuit, qui arborum cortices cõtriuit, & pocula verbis & herbis confecta dedit, & proprijs dentibus illius brachium momordit, quæ ab illo languore cõualuit, ſed interdũ velut ex corde procedere acus ſentiens, cruciabatur atrociter, donec per morſurã brachij, quã nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta, plures in hũc modũ, quam triginta, per temporũ interualla prodierant; Pater lachrymis filiæ infirmitatẽ Abbati expoſuit, & ab eo auxiliũ petijt. Ducta ad pręſentiã Abbatis, eadẽ hora ſentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramẽ: ſolitus iam præceſſerat cruor, iam cęperat apparere, & accedens vnus ex fratrib' laicis eidem Abbati deſeruiens cruentã extraxit. Orat Abbas, & locũ vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltra, nec chalybem exinde proceſſurũ: Factum eſt, ſed mutata materia eſt, malitia nec dum prorſus extincta: cæperunt lignei ſudes paruuli pro ferreis acub' egredi, & nõ omnes eiuſdẽ magnitudinis, & craſsitudinis, ſexdecim intra annum, & paucos menſes, ex mulieris lingua

prodierunt. Adfuit demũ S.Petrus Archiepiſc. Tarantaſij, cui diuinitus ſeruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier miſſarum ſolemnia celebranti, ſicut pręceperat veſpera pręcedenti: Eadẽ hora ſeptimũ decimũ lignũ ex muliebri carne egreditur, quod ſub oculis omniũ ſacriſta extraxit: confitentẽ mulierem abſoluit, ſacrã ei dedit Euchariſtiã, & ab omnĩ deinceps cuiuſcũq; materiei progreſſu iubet eſſe ſecurã: Hęc ibi. Materia huius puncti ſemper mihi viſa eſt difficilis: tum quia multi dicunt cõſtanti teſtimonio ſe huiuſmodi educta ſępius vidiſſe, per inciſionẽ, aut etiã aliam eductionẽ: cõmunis autẽ ſenſuum experientia nõ ſemper falſa eſt, tum quia via ingerendĩ huiuſmodi in corpus ſine dolore, & tactu, & ſigno res mirabilis quædã apparet, & cognitũ nobis naturæ curſum effugere. Quid tamen mihi ſentiendum videatur, paucis reſoluam.

Pręmitto in primis ex Theologia & philoſophia, naturaliter nõ eſſe poſsibilẽ corporũ penetrationẽ. Quare miraculũ maximũ fuit, quod Chriſtus clauſis ianuis ad diſcipulos venit, vt ex Euangel. lectione Ioan. 20. conſtat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. Auguſt. tract. 121. in Ioannẽ. S. Thom. 3. part. q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cum Diaboli poteſtatẽ excedat miracula facere, concedendũ non eſt, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His prẽmiſsis ſit.

Prima concl. *Non eſt à ratione alienum, quod quandoque huiuſmodi res non ſint naturales, ſed generentur ex mala humorum diſpoſitione; ad modum rerum naturalium, & conſeruata reſoluantur in materiam liquidam, vt Grillandus cum prima opinione ſentit.*

Secunda concl. *Aliquando etiam ex cauſis naturalibus in homine naſcuntur dura, quæ torſiones, dolores, & acutas infirmitates generant;*

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propoſitum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero li. d. cap. 16. Quare non eſt boni Chriſtiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia concl. *Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera eſſe poſſet.*

QVIA Diabolus tantæ eſt ſubtilitatis & potentiæ, quod poſsit illudere ſenſibus aſtantium, & veras res velociſsimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torſionibus in corpore, & membro infecto, quaſi lateant intus res naturales.

Quarta concl. *Quod huiuſmodi dura immittantur per extenſionem pororum, & pori*

& pori iterum immiſſis huiuſmodi rebus duris occludantur, imaginarium eſt, & à naturali ratione alienum.

QVIA pori ita ſunt à natura conſtituti, vt præter tenuiſsimum liquorem & ſudorem nulla ſolida ſubſtantia egredi valeat, nec patiantur ſine cutis & carnis ſciſsione tantam extenſionem, vt tam craſſæ, duræ & ſolidæ materiæ immittantur, vt omnibus ratione vtentibus ad ſenſum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro ſimilibus, diſsimilia potiùs ſunt. Aqua enim eſt liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immiſsionem alterius ſolidi corporis ſtatim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio eſt corporis humani ſolidi: diuiſum ſine ſenſu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio eſt: Quia, vt Phyſici tradunt, eius eſt naturæ, quod durum lædat nullo apparente ſigno in molli. Sic quandoque experientia cognoſcimus in hominibus fieri, vt carne integra manente exterius, oſsibus & neruis interius confractis & contritis, fulminis ictus hominem lædat. Ad hoc facit quod Iſidor. lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. naturalium quæſtionum, & Plinius lib. 2. hiſt. nat. & alij tradunt, quod fulmen talis ſit naturæ, quod loculis & burſis in nullo læſis, ſed integris manentibus, ſuo

tactu

mere ſenſum doloris, vt ſciſsione carnem diuidat, & huiuſmodi materias duras imponat, & iterum breuiſsimo tempore curet alijs naturalibus fortiſsimiſque remedijs nobis incognitis.

Siquidem & medici vel chyrurgi naturalibus & ſoporiferis herbis nonnunquã immittunt ſoporem, ad remouendum dolorẽ, quando aliquod membrum abſcindere volunt. Dæmonis autem peritia inſignis eſt, & potentia eius maior, quam ab homine intelligatur. Nemo exiſtimet, quod ſine cauſa mille artifex dicatur. Nec quis admiratione capiatur, quod nullum ſignum talis inciſionis appareat. Cum cicatrix relinquatur, aut ob imperitiam medici, aut ob medicinæ debilem & tardam operationem, quæ omnia Dæmon ſupplere poteſt. Quare videmus, quod cæteris paribus præſtantior Chyrurgus perfectiùs curet, & minorem cicatricem relinquat.

Septima concl. *Puto diſsimilem imponendi rationem eſſe eorum, quæ immittuntur in carnoſam corporis ſubſtantiam, & aliorum, quæ ad inteſtina & ſtomachum tranſeunt.*

Ratio diuerſitatis eſt. Quia orificiũ, arteriæ, guttur & alia organa ad naturæ conſeruationẽ ordinata, ita ſunt cõſtituta, quod nõ dilatentur, aut cõprimantur, niſi ad naturales

ſuos effectus. Senſum autem fugit, quod tam dura, ſolida & craſſa tranſeant tam anguſta foramina, ſine dolore perceptibili. Etſi enim Dæmon ſua ſubtilitate corpus penetret, eique illabatur; non tamen poteſt mediantibus corporalibus rebus ita interiùs operari, ſicut exteriùs in carne, vbi faciliùs actiua paſſiuis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præſtig Dæmonum. cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illuſtriſsimorum Principum Palatinorum Rheni medico li. 1. Epiſt. 38. Quod contigit anno Domini à Chriſti natiuitate milleſimo, quingẽteſimo, triceſimo nono, in quodam Eiſtetenſis Epiſcopatus pago Fugelſtal. In hoc pago Vlricus Neuſeſſer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, ſubito clauum ferreum ſub illæſa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat; nec tamen ceſſarunt dolores, ſed indies magis incrudeſcebant. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miſer, quam mortem ſuſpicaretur, arrepto cultello, ſibi guttur abſcidit. Itaque dum tertio die ad ſepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Roſenbader ex VVuieſenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenſtet balneator, qui aſtante magna hominum frequentia, demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in

quo

quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim inſtar ſerræ dentatos, ac duo ferramenta aſpera repererunt, quorum ſingula ſpitami longitudinem excedebant; aderat & capillorum inſtar globi inuolucrum. Sed quid potiſsimũ hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cauitate contineri potuerint; an qua arte ſint ingeſta? certè non alia, quam Dæmonis aſtu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO OCTAVA.

Quomodo malefici aut ſagæ nocte ædes maleficiandi ingredi poſſunt, ſine ſtrepitu & rumore, ita vt non deprehendãtur?

Confessionibvs maleficorum & ſagarum didicimus, quod non raró de nocte ædes intrant, infantes rapiũt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quęritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clauſa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæſtione Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hic in memoriam reuocandum eſt quod in ſuperiori tractatu inſinuatum, de cuſtodia & ducatu angelorum. Sicut enim bonus Angel⁹ homini dux eſt in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magiſterulus, qui ſuum cliéntem incitat ad nocendum homini, nocte

dum homines dormiunt præcedit ad locum deſtinatum, feneſtras, vel ianuas clauſas etiam fortiſsimis ſeris aperit, & maleficos vel ſagas intromittit, inſtruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs ſoporiferis altiorem ſomnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit vt videant, cautè pannos diſcooperit, nec nõ etiam quandoq; ſuam operam impendit, vt potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione peſtifera inungant. Re expedita Dæmon feneſtras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egreſsi ſunt, vt antea repererat. Niſi enim opera Diaboli vterentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortaſſe nunquam fuerunt nocturno tempore clauſis oſtijs & feneſtris, ita tacitè ingrederentur & egrederentur, nec aliquando deprahenderentur. Sic dicit Grillandus ſe audiuiſſe à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam ſeriem retulimus in prima parte ſuperioris tractatus. Cum enim Anna mater ſua & duæ aliæ ſagæ cõueniſſent, vt de nocte virum quendam Zeloſum perſecutorẽ maleficorũ maleficio conficerent, Magiſterulus præcedens feneſtras & ianuas aperuit,

ruit. Ipſe autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, ſed arte diabolica confecta erat, (ipſo Ioanne Cunone proprijs ſcriptis ſic diſtinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuerenſem, cum maleficiandus pro more bonorum Chriſtianorum ſe ſigno crucis & pijs exercitijs, antequam ſe quieti tradidiſſet muniuiſſet, nihil efficere potuerunt, ſed re infecta reclauſis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit dei gratia, & tam diu viuet, quam diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cum & ipſa examinaretur ſuper articulis propoſitis, eodem modo confeſſa eſt, ſicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri poſsint quod homines non excitentur. Reſpondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiuſmodi tentant facere, imo nonnunquã aliqui percipiunt, quando potionem infundere cõtendunt, & euigilant nõ ſumpta ſufficienti parte ad tollendam vitam, ſed tantum ad aliquorũ membrorũ debilitatẽ, vt exemplis doceri poſſet, ſi expediret. Qui autẽ talia magiſteruli aut Martineti, ſiue mali ducis opera fieri miratur ita clanculũ, vt homines ſemper nõ eo excitentur: recogitet quomodo Apoſtolus Petrus dormiens inter *Actor. 12.*

duos

duos milites, vinctus duabus catenis, & adhibita cuſtodia ante oſtium carceris, ipſa nocte, cùm eum iam producturus eſſet Herodes, à bono Angelo nemine reſciſcente eductus ſit. Et ecce, ait ſcriptura, Angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo: percuſſóque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Præcingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dicit illi. Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat, quia verum eſt, quod fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum vnum, & continuò diſceſsit Angelus ab eo. Et Petrus reuerſus ad ſe dixit; Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis. Hic conſiderandum, quam ſecretò Angelus bonus Apoſtolum eduxerit, & aduertendum, ſecundum naturalem potentiam non eſſe etiam difficile facere Martineto, quæ ei aſſcripſimus, in nocturno ducatu ſui clientis.

LEX. V.

Nemo Aruſpicem conſulat, aut mathemati-

thematicum: Nemo Ariolum: Augurum & vatũ praua confeſſio conticeſcat, Chaldæi & magi, & cæteri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curioſitas: Etenim ſupplicio capitis ferietur gladio vltore proſtratus, quicunq; noſtris iuſſis obſequium denegauerit. Lex eſt Conſtantini ad populum.

HAEc L. partim ſpectat ad magiam diuinatricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex ſuperioribus, vbi de varijs diuinationis ſpeciebus dictum eſt. D. Hierony. lib. 1. cõmentariorum in Danielem cap. 2 in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldæi: diſtinctionem ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli ſunt, quos alij ἐπαοιδοὺς, id eſt, incantatores interpretati ſunt, & ſecundum eundem doctorẽ rem verbis peragunt, Magi, qui de ſingulis philoſophantur. Malefici, qui ſanguine vtuntur & victimis, & ſæpe contingunt corpora mortuorũ. Porro in Chaldæis genetliaci ſignificantur, quos vulgus mathematicos vocat. Sed latiùs quędã nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etſi enim ſacris literis Chaldæi intelligantur, qui per conſideratio-

derationem aſtrorum & aſtronomiam diuinabant, eò quod aſtronomia in Chaldæa
Eſaiæ 47. viguerit, vt apparet ex illo Eſaiæ, Vbi ſcriptum de Babylone ciuitate Chaldææ: Stent & ſaluent te augures tui, qui contemplabantur, & ſupputabant menſes, vt ex eis annunciarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem eſſe, quod magi. Magos enim Chaldęos Aſsirij, à Chaldęa Aſiæ regione nominabant. Et cum magi apud Perſas potiſsimum Deorum cultui vacare ſolerent, in tantum poſtea aucta eſt eorum vanitas, vt non ſolum obſeruatione ſyderum futura prædicere, ſed artibus quibuſdam & maleficijs & ſcire ſe omnia, & facere poſſe profiterentur: quæ duo comprçhendunt tam magiam diuinatricem, quam operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, vt patet ex Rub. hac L. & L. Etſi excepta. infra & in can. Nec mirum. §. Magi ſunt, qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantũ carminis interimunt. Hos effectus etiam hæ ll. magis & maleficis tribuunt. Atque ſic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo ſemper appellatos, teſtes ſunt antiquiſsimi Patres Caſsianus in collat. 8. cap.

cap. 19. Auguſtinus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 6. Lactantius lib. 2. de origine erroris cap. 17. Iſidorus lib. 8. Ethymolog. cap. 9. & S. Thomas lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hic in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, vt etiam nos experentia diſcimus, vix vnquam, vt in præſenti negotio de eo loquimur, continere vnum ſimplex crimen, ſed ſemper multa includere: & proinde iudicium ſumendum ex multis comitantibus. Noſtri autem malefici hæc ſcelera committunt: abnegationem Dei, quæ eſt porta ad omnia ſcelera, fidei in baptiſmo ſuſceptæ ac cõmunioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in deſtructionem cœleſtis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiſcuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; conſpirant cum eiſdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus, & ſeminibus, nec non hominibus nocere poſsint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non rarò exhumant, quæ vel in cineres, aut liquores igne reſoluunt, nonnunquam etiam corda infantum commedunt, Sacratiſsimo Euchariſtiæ Sacramento turpiſsimè ſæpius

abutun-

abutuntur, iumenta & pecora morbis vſque ad mortem inficiunt, perſonas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere poſsint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blaſphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec poſſunt, nec decet, perpetrare nō verentur, vt plurimis fideliſsimis confeſsionibus teſtimonijsq; didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non ſolum ob facinorum magnitudinem, ſed etiam multitudinē. Neque tamen omnes malefici & ſagæ omnia hæc coniunctim ſemper cōmittunt, ſed alij alijs ſunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus ſunt cōmunia: Abnegatio Dei, abrenunciatio fidei in Baptiſmo ſuſceptæ, pactum cum Dæmone, Apoſtaſia, idololatria in congregatione, abuſus ſceleratiſsimus, Dęmonis in forma incubi aut ſuccubi conſpiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipub. ac patriæ ſalutem, homicidium, aut aliquorū animalium perditio, ſacrilegium in abuſu Euchariſtiæ, & blaſphemia.

Poſtremò circa illa verba. (Etenim ſupplicio capitis ferietur, gladio vltore poſtratus) aduertendum, quod quamuis ſecundum Iuriſperitos generaliter loquendo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, ſed etiam exilij: Cyn. L. 1. C. de falſis. Marſil. in

practi-

practica crim. §. Oportunè. num. 40. Boer. in decis. 254. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 67, & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, ſupplicio capitis ferietur, gladio vltore proſtratus.

QVAESTIO PRIMA,

An malefici ſic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinē, morte ſint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore ſolemnis eſt, cùm ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in caſibus occurentibus incidat, maximè cum nō omnes malefici ſint pares in malitia. Ante reſolutionem quædam ſunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna eſt commenſuranda delicto & culpæ. Deuter. 25. Iuxta menſuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & L. Reſpiciendum. ff. de pœnis. & L. 1. §. Sed & qui. ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius eſt, quanto dignior perſona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. q. 73. art. 9. S. Antonin. 1. par. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de ſentent. excommunic. Inſtit. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo funda-

 mento,

mento, cæteris paribus, grauiora ſunt peccata, quæ in Deum cómittuntur illis, quę in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Auth. Gazaros. in C. eodem tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaricatio, Apoſtaſia, hęreſis, ſortilegium, diuinatio, incantatio & ſimilia ſunt grauiſsima peccata, & referuntur ad crimen lęſę maieſtatis diuinæ.

Tertium. Eſt differentia inter hæreſin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hęreſis ſimplex peccatum eſt, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluuies peccatotorum comitatur, vt ex dictis clarum eſt. Sic communiter malefici incidunt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hęreticis in aliquo: longè tamen eos malitia ſuperant in alijs. Ex hac cauſa non eſt eadem cauſa cognitionis & pœnę. Si nihil aliud maleficiũ haberet, quam hęreſis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem ſecularem ſpectaret: cum autem diuerſa habeat adiuncta, miſti eſt fori, & eſt locus præuentioni, niſi conſuetudo alibi aliud obtineat.

Prima concl. *Malefici ſic dicti a vulgo, ob facinorum magnitudinem, ſecundum legem diuinam & humanã, morte ſunt mulctandi.*

PROBA-

PRobatvr primò ex lege diuina, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Gloſſa ibidem, (maleficos) qui præſtygijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Gloſſa alia interlinearis. Maleficos, id eſt, Cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præſtygijs magicæ artis, ac diabolicis figmentis cauſas agunt, & ab vno Deo, qui eſt auctor omnium bonorũ auertere ſatagunt, quos vltrà valere ad hominum perniciem, lex non patitur, ſed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hæbręo dicitur: Sortilegam non patieris viuere, & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine ſortilego, ſicut exprimit tranſlatio noſtra: ſed ſcriptura exprimit id, quod communius eſt, ſcilicet quod mulieres ſint ſortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiſcentiam carnis: Quia ſortilegia frequenter fiunt in his, quæ ſpectant ad actum carnis. Dionyſius Carthuſianus accedit ad has expoſitiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat nõ quoſlibet intẽtos criminib⁹, ſed pręſtigiatores, hariolos, magos, inſpectores peluis, vel gladij, inuerſores pſalterij, carminatores, qui ſcilicet carminib⁹ diabolicis vtũtur. Omnia enim iſta fiunt contradicente Domino, & ſacra Romana Ec-

cleſia,& ſacris canonibus. Hos ſequuntur Nicolaus Iaquerius cap.22. in flagello faſcinariorum, Ioannes Trittemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de ſtrigib. ca.3. Malleus maleficarum, Bernard. Baſinus de artibus magicis, 10. concl. Martinus Arles in tractat. de ſuperſtitionibus, nu. 102. Latè & doctè Thomas Eraſt. in dialogo de Lamijs. Amplectuntur eandem expoſitionem Iuriſperiti. Troilus Maluetius in tract. de ſortibus, numer. 17. Martin. Nauar. in manuali confeſſariorũ. cap. 11. num. 28. Damhauder. in practica crimin. cap. 61. num. 137. Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. caſu 388. numer. 16. copioſè. Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri, & alij alibi.

Contra cõmunem Patrum & Doctorum ſententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult ita intelligi textum in exod. 22. ſed veneficos: quia textus græcus habet φαρμακούς, quod ſignat veneficos, qui veneno naturali occidunt, & non arte magica vtuntur. Sed valde malè VVierus aduertit, cum non ſolùm apud græcos, ſed etiam apud latinos, vt ſuprà etiam ſignificatum eſt, nomen veneni & veneficij etiam magicis artibus conueniant. Sic ſancti Patres nomen (veneficos) maleficis attribuunt. S. Hieronymus, qui teſte Auguſtino 18. de Ciuitate cap. 43. & ipſa experientia, trium linguarum peritiſsimus fuit, vbiq;

nomen

nomen græcum *φαρμακὸς*, vertit maleficus, vel maleficos, ſecundum inflexionem nominis, vt patet ex locis paulo pòſt citandis, Sic etiam ad magos & maleficos transfert Philo Iudæus, in lib. de ſpecialibus legibus, cuius verba ad longum adduximus in explicatione primæ L. huius tit. S. Auguſtinus de Ciuit. lib. 21. cap.6. Si magorum opera, quos noſtra ſcriptura veneficos & incantatores vocat, in tantum Dæmones extollere potuerunt,&c. Quæro hic vbi noſtra ſcriptura magos vocat veneficos & incantatores, niſi in d. loco Exodi, & ſimilibus: ſecundum interpretationem 70. interpretum? Eodem modo Iſychius in Leuit. cap. 19. in illa verba. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Septuaginta autem ædunt, ait: Non ſequimini ventriloquos, & veneficis non adiungamini, &c. Et paulò poſt, vt eius mens intelligatur, quid per veneficos intelligat, ſubdit: peſsimum eſt etiam, & veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis, & peſtilentium nomina dicunt. Qui etſi ad breue tempus, vt in errorem mittant, videntur operari aliquid, quod ad corporalem ſanitatem vile & paruum, quale etiam imperiti medici operari poſſunt: veruntamen nec hoc vt boni, neque vt benè volentes hominibus, operantur, ſed in ſer-

uitutem illos redigere, & a Deo ſeparare cupientes. Ad eundem ſenſum interpretatur in cap. 20. Leuit. lib. 6. His addo, ſi quod obſcurum eſſet exponendum in ſacris literis, quod tamen minimè in hoc loco eſt, id foret exponendum ſecundum ſimilia loca ſcripturæ. Sed in ſimilibus locis accipitur in ſenſu à Patribus declarato: Ergo. Probatur aſſumptum, Exod. 7. vtitur ſcriptura eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipitur pro magis cooperatoribus Dæmonis, vt clarè patet ex textu, qui ſic habet. Vocauit autem Pharao ſapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam ſimiliter. In quo loco quis non videt per maleficos, quos text. græcus φαρμακοὺς appellat, id eſt, veneficos, non intelligi eos qui naturali veneno, & modo inficiunt, ſed ſolùm per incantationes & arte diabolica, ad mentem ſanctorum Patrum? Et iterum circa finem capitis. Feceruntque ſimiliter malefici Aegyptiorum incantationibus ſuis, & cap. 8. Fecerunt autem malefici per incantationes ſimiliter, eduxeruntq; ranas, ſuper terram Aegypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; ſimiliter malefici incantationibus ſuis, vt educerent ciniphes, & non potuerunt: & dixerunt malefici ad Pharaonem. Digitus Dei eſt hic. In quibus locis omnibus patet, quod nomen græcum, ſicut

etiam

etiam latinum, non Phyſicè accipitur, ſed pro veneficis, qui arte Dæmonis & magica ranas educebant. Idem patet ex alijs locis. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias tranſire fecit filios ſuos per ignem, &c. Obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum magos & incantatores. Hiere. 27. Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi ſomnia. Eſaiæ 47. Venient tibi duo hæc ſubitò in die vna, ſterilitas & viduitas. Vniuerſa venerunt ſuper te, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. In his locis ſcripturæ alijſque, quæ adferri poſſent, vt clarum eſt ex antecedentibus & comitantibus, circunſtantijſque adiunctis, per nomen φαρμακὸς, non intelligitur is, qui veneno Phyſicè vtitur, ſed arte diabolica, cùm tamen idem nomen vbique ponatur, mutatis tantum mutandis, ſecundum declinationem. Quare vim infert literæ, qui contra totius Eccleſiæ & Patrum conſenſum vnanimem, dictum locum, Exod. 22. aliter explicat. Accedit quod hebræi ſermonis periti exponunt: Sortilegam, vel præſtygiatricem non ſines viuere. Eadem

Cōcluſio probatur alijs ſcripturæ locis. Deuter. 18. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, &c. nec ſit malefic⁹ nec incantator, &c. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit iudici, vt falſum prophætam & ſomniatorem, seducentem populum poſt Deos alienos, ſine mora interficiat, & filios Belial cum aſſeclis igni & gladio perſequatur. Hieremiæ 50. Gladius ad Chaldæos, ait dominus, Gladius ad diuinos. 4. Reg. 1. cap. Ochozias, quia conſuluit Beelzebub Deum Accaron, ſuper infirmitate ſua, mortuus eſt, iuxta ſermonem Domini. 1. Paralip. cap. 10. Saul mortuus eſt, quia Phytoniſſam conſuluerat, nec ſperauerat in Domino. 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Domini, abſtulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, & ibidem Phytoniſſa mutato habitu; Tu ſcis quanta fecerit Saul, & quomodo eraſerit magos & ariolos de terra. Quare ergo inſidiaris animæ meæ vt occidar?

Secunda pars Concluſionis, quantum ad L. humanam & ciuilem, conſtat ex hac L. & ex L. Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Etſi excepta. eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in ſumma eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in tit. de ſortilegis & mat-

& mathemat. Panormit. in cap.1. de Sortileg. Hoſtienſ. in ſumma eod. tit. §. Quæ ſit pœna. Ioan. ab Anania ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de ſortileg. q. 11. num. ſ1. Damhauder. loco citato, Menoch. de arbitr. Iudic. qq. caſ. 388. num. 5. & c. Approbat has leges, quantum ad pœnas, S. Auguſtin. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur aliquam vim ineſſe arti magicæ. Cur enim, inquit, tam grauiter iſta plectuntur ſeueritate legum, ſi opera ſunt numinum colendorum? An forte iſtas leges Chriſtiani inſtituerunt, quibus artes magicæ puniuntur? ſecundum quem alium ſenſum, niſi quod hæc maleficia generi humano pernicioſa eſſe non dubium eſt?

Dubium hic incidere poteſt, *An malefici & ſagæ, de quibus nunc loquimur, ſint morte afficiendi, etiamſi hominem, equum, vaccam non interfecerint, ſed tantum in congregatione, aut curſu fuerint?* pro reſolutione ſit,

Secunda concl. *Malefici & ſagæ, de quibus nunc agimus, etiamſi damna nemini in exterioribus intulerint, ſi in conuentu fuerunt, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, quæ communiter ibi fieri ſolent, ſecundum legem diuinam & humanam iuſtè morte afficiuntur.*

Prima pars probatur. PROBATVR Concl. primò, quantum ad legem diuinam, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autẽ, vt ex dictis conſtat, appellantur, qui præſtigijs magicæ artis & diabolicis figmentis cauſas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli caſtra declinant. Sed qui ad nocturnos cõuentus veniũt omnes tales ſunt. Quia nullus ad talẽ locũ venit, qui in primis Deo nõ abrenunciauerit, & cum Dæmone pactũ inierit, vt omnium, qui tam infauſtã artem exercent, cõfeſsionib⁹ diſcimus.

Secundò: Idololatræ, ſecundũ legem diuinam, mortẽ merentur. Exod. 30. &. 32. Deut. 13. & 27. & alibi. Quæ autẽ natio vnquam tam grauem idololatriam cõmiſit, ac noſtri malefici cõmittunt, qui Deõ vero relicto Dæmoni obedientiam, honorẽ, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles ſi quã idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquã ineſſe credebant. At noſtri malefici & ſagę ſcienter ac prudenter ei honorẽ, obedientiam & cultũ Deo debitũ impendunt, quẽ Dæmonem cognoſcunt. Quid enim aliud in ſuis nocturnis cõuentib⁹ faciunt, quã Dæmoni famulatũ præſtãt, & honorẽ impendũt? Qui eos idololatriã cõmittere dubitant, recogitent an nõ popul⁹ hæbreorũ Idololatriam cõmiſerit, quãdo coram vitulo luſit, choros duxit, edit & bibit?
Exod. 32. quid aliud malefici in nocturnis cõuenticulis

coram

coram dęmone faciunt? ipſum certis diabolicis ritib' honorāt, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Etſi Moyſes hoc factū populi capitale nō duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominū occidit, vt ſcriptura teſtatur?

Tertiò: ſecundū legem diuinā, qui conſulit diuinos, magos & incantatores, mortē meretur. Leui. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cū eis, ponā faciē meam cōtra eam, & interficiā illam de medio populi mei: ergo multò magis ipſe magus, aut maleficus mortē meretur, quia ipſe vtitur diaboli opera. Sed nō apparent in conuentib' noſtri malefici, niſi iam declinauerint ad dęmones & fornicati fuerint cū eis: ergo ſecundū legē diuinā, hoc titulo mortē merētur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22, quæ lex ſtatim ſubiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius eſt cum Dæmone rem veneream exercere.

Quintò: lege diuina blaſphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur Leuit. 24. Educ blaſphemū extra caſtra, & ponant omnes, qui audierunt, manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eum populus vniuerſus. Et ad filios Iſrael loqueris. Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatū ſuum, & qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo

populi. Quanta autem ſit blaſphemia maleficorum in Deum, Beatiſsimamq; virginem, &c. Nemo eſt qui ignoret, niſi tam fœlix ſit, quod de hoc infœliciſsimo hominum genere, nihil vnquam audiuerit.

Probatio cōcluſionis quantū ad leges ciuiles.

Probatur nunc, quantum ad ſecundám partem, quod ſecundum legem ciuilem & rectam rationē etiam concluſio locū habeat.

Primò: Malefici noſtri ſunt apoſtatę. Apoſtatæ autē puniuntur vltimo ſupplicio, ſicut etiam hæretici. Hoſtienſis & Panormitanus in cap. 1. de Apoſtat. Damhauder. loco citat. num. 43. Quod autem apoſtatę ſint patet. Diſcedunt enim à vero Deo, & Diabolum ſequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritùs & ſacrificia exercent, vltimo ſupplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum ſacrificijs. L. 1. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merebuntur, qui non ſolùm paganorum, ſed diabolorum ritui & ſacrificijs inſiſtunt?

Tertiò: Vita noſtra eſt militia ſuper terram. Huius autem militiæ duo ſunt duces. Chriſtus Electorū, & Sathan peruerſorum: & inter hos duces eorumq́; milites bellum eſt perpetuum, & odium vehementiſsimū. Duci autem ſupremo, Domino Deo & Chriſto, nomina noſtra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promiſimus ante baptiſmi ſuſceptionem, quando quiſq; noſtrum interro-

gatus:

gatus: Abrenuncias Sathanę? & reſponſum. Abrenuncio. Et iterum. Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum ſubſequitur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorē cœli & terræ, &c. Et reſponſum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquiſsimæ, meminere ſancti Patres, Dionyſ. Areopagita c.2. Eccleſiaſt. Hierarchię, Baſil. in lib. de Spiritu ſancto cap.27. Ambroſ. in li. de iis, qui myſterijs initiantur, c.2. Orig. hom.12. in numeros. Cyrill. Hieroſolym. Catecheſi 1. myſtagogica. Tertullian. in li. de corona militis. Raban. li.1. de inſtitu. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione conſtat nos abrenunciaſſe Sathanæ, & eius operibus, & addixiſſe ſupremo Regi & duci fidem obedientiamq;, cuius militię iura; fœdera ac ſigna ſuſcepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propoſitum. Qui in bello ad hoſtes aut fugit, aut vult trãsfugere, vltimo ſupplicio afficitur, ſecundũ leges. L. Deſertoré. §. Is qui ad hoſtes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfugæ. ff. de pœnis. Transfugæ ad hoſtes, aut ſecretorũ noſtrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca ſuſpendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui a Duce Chriſto, cui fidem dedit, & obedientiam promiſit, fit transfuga ad crudeliſsimum omnium hoſtem Dęmonem?

His

His accedit, quod ſecundum rigorem iuris militaris, miles ſi arma amiſit, vel alienauit, capitis damnari poteſt. in d. L. Deſertorem. §. Miles. Miles ergo Chriſti, qui abijcit, contẽnit, & conculcat armaturam Chriſti, & ſcutum fidei, in quo poſſet, ſi vellet, ſecundum apoſtolicam doctrinã, extinguere tela nequiſſimi aduerſarij, quam merebitur pœnam ?

Quartò: Secundum legem non ſolum diuinam, ſed etiam ciuilem, blaſphemus mortem meretur, vt eſt textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturã, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificit: & ita affirmãt & concludũt Doct. vt atteſtantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 5 ſent. §. Blaſphemia nu. 3. Quę tamẽ pœna hodiernis temporibus non ſeruatur, ob defectum religionis & iuſtitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem eſſet huiuſmodi pœna, ſi eſſet magna & enormis blaſphemia, quæ ex deliberato, & doloſo propoſito procederet, vt Zaſius lib. 1. conſil. 19. annotat, & ſic Boerius in deciſ. 301. aliquando practicatum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Chriſtianus qua pœna digni ſint malefici, qui non ſolùm verbis, ſed etiam facto maximas blaſphemias in Deum. B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis

proba-

probatur, qui maiora ſcelera perpetrat. Committitur etiam blaſphemia facto, vt docet Lodouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua doctrina faciunt quæ dicunt Franciſc. Squillacenſis, de fide Catholica cap. 15. & 16. & Ioan. Immolenſ. in Clem. 1. de vſur.

Quintò: Peccatum contra naturam, ſiue Sodomia, ſecundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quam patiente. L. Cum vir nubit in fœminam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica, vt non luxurientur contra naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. quæſt. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quamuis text. in d. L. Cum vir nubit, innuat pœnam gladij: conſuetudine tamen receptũ eſt, vt peccantes contra naturam, igne concrementur, vt docent Angelus in d. L. Damhaud in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam conſuetudinem ſequitur Conſtitutio criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendũ eum, qui hoc enormiſsimum peccatum non dubitat exercere cũ ſpirituali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate ſuperat? Et confirmo. Si Iudeus Chriſtianam carnaliter cognoſcat, maximè accedẽte aliqua circũſtantia augente malitiã, morte plectitur, ſecundũ aliquorũ Doctorũ ſententiam, quam etiam

etiam amplectuntur conſtitutiones nouæ Mediolanenſium, ſub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, referente Menochio lib. 2. de arbitr. Iudic. quæſt. caſu. 290. idq; ob diſparitatem cultus & infidelitatem. Quanto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coït, vbi non ſolum naturarum diuerſitas, ſed etiam in nullo cõmunicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Chriſtiana, tractant ad longum Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boerius in deciſ. 316. Menoch. doctè loco citato. Anthon. Gabrielius Romanus lib. 7. communium concluſionum, concl. 21. Marſilius in conſil. 101. incipiente. Illumina quæſo. Alexand. in conſilio. 99. volum. 6. incip. Viſa inquiſitione formata contra Abraam. Oldrad. de ponte in conſil. 333. incip. Qualiter puniatur Iudæus, cognoſcens. Philipp. Corneus lib. 1. conſil. 114. incip. Licet primo aſpectu. Canoniſtæ in cap. In nonnullis, cum Gloſſ. de Iudæis.

Sextò: Secundum leges humanas, qui crimen læſæ maieſtatis humanæ committit, extremo ſupplicio afficitur. L. Quiſquis. C. ad legem Iuliam Maieſt. & hæc communiſsima eſt ſententia. Ergo multo magis, qui reus eſt læſæ maieſtatis diuinæ. Quia grauius eſt diuinam, quam humanam lædere maieſtatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authent. Gazaros. C. eod. tit. Sed noſtri malefici ſunt rei

læſæ maieſtatis diuinæ. L. Etſi excepta. infra. eod. tit. id quod ratio euidens demonſtrat: declinant enim à partibus proprij ſui domini & Regis, ad hoſtem regni & cum eo pactum ineunt, contra proprium & ſummum ſuum principem, quod eſt de natura criminis læſæ maieſtatis. Sed non ſunt rei læſæ maieſtatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia ſic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduerſus Deum & regnum eius. Niſi quis ita impudens ſit, qui iudicet maius eſſe peccatũ, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis cõuenticula frequentant, iam ſunt rei læſæ maieſtatis diuinæ: Aliàs non intereſſent tam fœdæ ſocietati.

Septimò. Secundum ll. haſce ciuiles, diuinatores, aruſpices, & ſimiles morte mulctantur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi. L. Etſi excepta. ſed hi nulla damna inferunt in éxteriorib⁹. Ergo maiori ſupplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deũ ſuum derelinquunt & caſtra diaboli ſequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex ſuperioribus conſtat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius me-

meminerunt Caſsiodor.lib.9. Olaus magnus lib. 3. cap. 19. de Gentium ſeptentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuerſi c.14. Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendũm, legum ſeueritas inſequatur: quia impiũ eſt, vos illis eſſe remiſſos, quos cœleſtis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas eſt creatorẽ vitę relinquere, & ſequi potiùs mortis auctorem.

Octauò: Probat dictam concluſionẽ Lex fin. in C. Theodoſiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut ſacrificia funeſta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduerſione mactari perenni auctoritate cenſemus. Quid aliud noſtri malefici agunt, quà quod nocturnis temporib⁹ ad opera diabolica proficiſcuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad ſacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Poſtremò: Efficaciter hanc cõcluſionẽ probat conſtitutio quędam Electoris Saxoniæ, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Conſtitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum tranſlata ſic habent. Si quis oblitus Chriſtianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur,

ratur, aut rem habuerit: talis perſona etiamſi veneficio ſiue maleficio nemini nocumentũ intulerit, igne è vita ad mortẽ tolletur, & punietur. Qui vero abſq; dæmonis huiuſmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio ſiue maleficio damnũ intulerit, ſiue id paruũ ſiue magnũ fuerit, magus aut maleficus ſiue vir aut mulier fuerit, pœnã gladij ſuſtinebit. Hæc certè conſtitutio iuri diuino & ciuili congrua eſt, quantũ ad primũ eius membrũ, quod ad propoſitũ dictæ concluſionis allegamus. Pacta cũ dæmone habere, & rem, cum ſpectent ad atrociſsima crimina, vt ſuprà oſtenſum eſt, maximam merentur pœnam. *Prædictæ concluſioni videtur obſtare conſtitutio criminalis Caroli V. in articulo 109.* Si quis maleficio ſiue veneficio hominibus damnũ aut nocumentũm intulerit, morte ignis plectatur. Si vero nulli damnum intulerit, pœnas patiatur pro delicti qualitatẽ & quantitate, ſuper qua re Iudex conſiliũ requiret, prout infrà ſcriptũ eſt: Ex hac cõſtitutione ſequi videtur, quod ſi maleficus Deum abnegauerit, idololatriã & apoſtaſiam cõmiſerit, cõuentus diabolicos freq̃uẽtauerit, cum dæmone rem veneream exercuerit, ſacramenta cõtempſerit, eiſq; abuſus ad horrenda ſcelera fuerit, ſi hominem, equum aut vaccam nõ maleficio necauerit, nõ ſit morte afficiendus. Quiſquis ratione vtitur, ſi quem in ſcientia gradũ aſſecutus eſt, ſcire debet non ſolũ leges,

ſed etiam conſtitutiones ita interpretandas, vt omnis contrarietas vitetur, & abſurdus intellectus locum non habeat. L. Nam abſurdum. ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib. L. Scire oportet. §. aliud. ff. de excuſ. tut. Alexand. in conſil. 83. incip. Viſa facti narratione. 2. vol. Lodouic. Roman. in conſil. 485. incip. In caſu propoſitæ conſultationis. Bart. in L. omnes populi, in q. 6. principali, in verſic. Iuxta præmiſſa quæro. ff. de iuſtit. & iure. Marſil. in conſil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum num. 45. & in conſ. 85. num. 8. incip. poſt redditum conſilium: & in practica criminali. §. vltima. num. 36. pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legib. Et illud Hieronymi in epiſt. ad Galat. cap. 1. & poſitum in 1. q. 1. can. Marcion & Baſilides, relatum à Petro Ancharano in conſil. 283. incip. In auxilium veritatis, in penult. columna. Veritas non conſiſtit in verbis ſcripturarum, ſed in eorũ ſententia, non in ſuperficie, ſed in medulla, non in folijs, ſed in radice rationis. Nunc reſpondetur dictæ conſtitutioni. Secundum legem diuinam & humanam, vt in prȩſuppoſitis huius quæſtionis annotauimus, pœna eſt commenſuranda peccatis. Quare valdè abſurdum eſt, & à ratione alienum, quod qui homicidium cõmiſerit, equum, aut vaccam interfecerit, ſit comburendus & morte afficiendus: Et is qui profeſ-
ſionem

ſionem Chriſtianæ fidei in Baptiſmo ſuſceperit, eamque abnegauerit, cum Dæmone pactum inierit, idololatriam commiſerit, cum Dæmone venerem expleuerit, & ſimilia horrenda crimina perpetrauerit, veniat abſoluẽdus à morte: hoc enim eſſet maioris facere equos & vaccas, quàm Deum & profeſsionẽ noſtræ fidei, grauius conſtituere, equos & vaccas interficere, quàm diuinam maieſtatem grauiſsimè lædere, vt omnium ſententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauiùs in ſacris literis idololatria & magia punitum eſt, aut etiam Sodomia? vt paſsim omnibus clarum eſt ex veteris teſtamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Chriſtianæ abiuratorem, idololatram, diuinæ maieſtatis reum, & peſsimum Sodomitam conſeruare, eſt iniquam ſtateram adferre, ſine ratione contra legem Dei & hominum ſtatuere, & abſurdiſsimum inuehere in leges & conſtitutiones. Nam & Imperator infrà in conſtitutione ſua artic. 116. peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: ſed propiùs ad conſtitutionem. Nomen maleficij aut ſortilegij generale nomen eſt, conueniens omni ſuperſtitioni, & operationi, quæ diabolicam ſapit cooperationem, vt conſtat ex Paulo Grillando de Sortilegijs, Damhauder. in pra-

ctica crimin. cap. 6. numero. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cum autem multæ ſint ſuperſtitionis ſpecies, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offenſa. Principales autem ſpecies ſortilegiorum ſunt tres, Diuinatoria, Amatoria & venefica, quæ etiam ſpecies non ſunt pares in gradu malitiæ. loquitur ergo Imperator in ſua conſtitutione illa non ſecundum totam latitudinem maleficij, ſed ſecundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis; iuxta L. 1. huius tit. Grauius eſt veneno quam gladio occidere, & eam ſententiam apprehendit, quā in d. L. diximus cōmuniorem, & in praxi receptiorem, iuxta mentē Iulij Clari lib. 5. ſentent. in §. Homicidium, & Didac. Couarr. in Clem. Si furioſus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non ſubſecuto effectu, ſcilicet morte, non puniatur pœna ordinaria, ſed extraordinaria, formato arbitrio ſecundum circunſtantias rerum occurrentiū. Et quoniā liquida res eſt, ſubſecuto effectu pœnam decernit: Quando autē effectus nō ſubſequitur, pēdet ex arbitrio prudentis Iudicis aut diſcreti, qui ſi ſibi nō ſit ſufficiēs, requiret conſiliū, prout in conſtitutionib. decernitur. Et ſic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiā, ſed tantum prout nocent veneno hominibus & iumētis. His addere poſſumus, quod

cùm

cum non omnia ſortilegia ſint eiuſdem malitiæ, etiam non ſemper pari pœna puniuntur, ſed arbitrium & conſilium habet locum, vt Plato in vndecimo de legib. Menoch. de arbi. iudicum quæſt. caſu 388. & Petrus Gregor. in 3. part. Syntagmatis iuris vniuerſi lib. 34. cap. tradunt: ſic d. Conſtitutio non facit mentionem maleficorum per excellentiam, ſed tantum quantum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atque vt penitius hęc materia intelligatur, annoto breuiùs, quod latiùs exendit Alphon. Caſtrenſ. lib. 2. de iuſta hæret. punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opuſculo inſcripto, Quod animi mores corporis temperaturam ſequuntur. Tres ſunt cauſæ, quare facinoroſi è medio tollantur. Prima, ne ſcelerati & peſsimi viuentes alijs contumeliā, & damnū inferant Reipu. & eius membris. Sic Pręſes ſiue Iudex ex officio tenetur prouidere ſuæ prouinciæ, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs ſi ex ſua negligentia & conniuentia Reſpub. aut eius membra damna patiantur, fit reus culpæ & reſtitutionis damnorū. c. 1. de offic. iudic. delegat. & DD. ibidem. L. Congruit. ff. de offic. præſid. Hæc cauſa facit, quod fures, ſicarij, homicidæ & alij eiuſdem notæ facineroſi è medio tollantur. Secunda cauſa; vt alij ſimilis pœnę timore, deterreātur à ſimilib⁹ criminibus perpetrādis, iuxta illud poëticū. Oderunt peccare mali

formidine pœnæ. Prima cauſa ciuium inter ſe pacificum coniuictũ, & totius Reipub. cõſeruationẽ per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda proſpicit bonis ciuium moribus, vt nemo atrocia crimina committat. Intereſt enim Reipub: vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua conſuetudine ſunt procliues ad ſcelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitioſorum perſpicientes, etiam exemplo fiunt cautiores, iuxta illud Salomonis: Peſtilenti flagellato ſtultus ſapientior erit: & iterum, ſtulto pereunte ſapiens aſtutior fit. Ex hac radice multæ ſunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, niſi ipſi peccanti: vt de diuinis, magis, eos conſulentibus, blaſphemis, idololatris, Sodomitis, Baptiſmum reiterantibus, & ſimilis farinæ ſceleſtis hominibus. Tertia cauſa, propter quam ſcelerati de medio tolluntur, eſt bonũ ipſius hominis mali, ne de die in diem in peius prolabatur, & maiora inferni ſupplicia pati cogatur: omnes tres cauſæ vt plurimùm militant in maleficis & ſagis. Quare Damhauder. in practica crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciosiſsimum genus hominum nuſquam non regionum faciat, cuiuis hominum eſt notiſsimum. Ampliùs enim hi pernicioſiſsimi homines mendacijs, ſuperſtitionibus pleniſsimi

Prouerb. 10.

niſsimi ſua malignitate obſunt, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate proſunt. Plus incommodi Reipublicæ Chriſtianæ illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, niſi Deus obſtiterit. Ideoq; non ſunt vſpiam tolerandi, ſed vbiuis locorũ potiùs tollẽdi funditus, omnium creatore ſic præcipiẽte, Exodi 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia concl. *Iuſtè malefici pœna ignis interficiuntur.*

Primò, quatenus Deo abrenunciant & ad diaboli ſocietatem declinant. Apoſtatæ enim perfidiæ pœna hæreſis puniuntur. Hoſtienſ. & Panormit. in cap. 1. de Apoſtat. pœna autem hæreſis eſt meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hoſtienſi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quaſi ſpinę euellentur vniuerſi, quæ non tolluntur manibus, igneq; ſuccenſæ comburentur vſque ad nihilum 2. Reg. 23. Secundò, quia cõmittunt peccatum contra naturam, cui ſecundum legem diuinam, & iuſtam iudiciorum receptam cõſuetudinem, debetur pœna ignis. Tertiò, lex ciuilis in L. Nullus aruſpex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit,

quam nunc paſsim praxis criminalis obſeruat. Imo tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vſu. Nam lib. primo Dialogorum cap. 4. atteſtatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana deprehenſi ſunt, Baſilius quidam in magicis operibus primus, exardeſcente zelo Chriſtiani populi, Romæ igne crematus ſit. Et quamuis ad mentem ll. malefici viui eſſent comburendi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur ſtrangulati prius in multis locis comburuntur, ne lenta & atrox mors deſperationē inducat: & id obſeruandũ, niſi ſpeciales circunſtantiæ aliud ſuadeant, vt alibi traditum eſt

Aliquæ ſunt ponendæ obiectiones contra prædictas concluſiones, & ſoluendæ, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non ſunt occidendi propter abnegationem fidei, aliàs omnes Chriſtiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Chriſti non ſeruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines ſeipſos amantes, &c. voluptatum amatores magis quã Dei, habentes ſpeciem quidē pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo
Mat. 26. *Marci 14.* *Lucæ 22.* *Ioan. 15.* B. Petri, qui, vt Euangeliſtæ atteſtantur, ter dominũ abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quiſque eſt noſtrum, qui id ipſum non facit, id eſt, Deum

non

non abneget, & Dæmonio non adhæreat? ſiquidem omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati:& qui cõmittit peccatum, ex diabolo eſt, quoniam ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat ſæpius VVierus. *Ioan. 8.* *1. Ioan. 3*

Reſpondetur ad hanc obiectionem quod maxima eſt differentia inter Chriſtanos mortaliter peccantes alijs peccatis, & inter maleficos Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans eſt hæreticus, vt docet Franciſcus Squillacenſis, de fide cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Chriſtum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum eſt ex S. Thoma 2.2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apoſtaſia importat retroceſsionem quandam à Deo, quæ quidem diuerſimodè fit, ſecundum diuerſos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitã & ſubiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua ſpecialia ad ſupererogationẽ pertinentia, ſicut per religionẽ, clericatũ, aut ſacrũ ordinẽ. Nunc ad argumentũ. Impropriè eſt apoſtaſia, quãdo aliquis retrocedit à Deo per inobedientiã & tranſgreſsionẽ mandatorũ Dei, & nõ ſubdit ſuã voluntatẽ diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & peſsima eſt apoſtaſia, omnino à Deo recedere, per expreſſam abnegationẽ Chriſtiani nomi-

nominis, & renunciationem profeſsionis in Baptiſmo ſuſceptæ, quod eſt ſtatum Chriſtianæ religionis derelinquere, & ſeruitutem Dæmonis aſſumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc poteſt dici apoſtaſia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidē negare, qui non ambulat ſecundū legē mandatorū Dei, quatenus non operatur conformiter ad præſcriptum fidei. Simile exemplum habere poſſumus in odio Dei. Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo Deum odio proſequitur. Nam ſcriptum eſt: qui malè agit, ōdit lucem; non tamen omnis peccator peccat peccato odij Dei ſpecialiter ſumpti, contra charitatem Dei, vt apud Theologos in confeſſo eſt. Ad quod penitius intelligendum, obſeruandum eſt cum Scoto in 2. d. 37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub. 1. quod auerſio à fine vltimo, ſcilicet Deo, duplici modo intelligi poteſt: Formaliter, & Virtualiter. Formaliter, quando in auertendo habet vltimum finem pro obiecto poſitiuè vel priuatiuè. Poſitiuè, vt ſcilicet voluntas nolit illum finem actu poſitiuo: & hoc eſt propriè odio proſequi Deum, & formaliter proprio peccato ſe auertere à Deo, nec aliud hoc peccatum habet obiectū à Deo. Virtualiter auertitur a Deo, quando auertitur ab aliquo neceſſario ad conſequendum vltimum finem; Sicut infirmus dicitur ſe auer-

Duobus modis, quis ſe poteſt à Deo auertere.

ſe auertere à ſanitate, quando auertit ſe à poculo amaro, ſine quo non poteſt haberi ſanitas. Auerſio formalis conſtituit diſtinctam peccati rationem, nec formaliter includitur in quolibet peccato mortali, ſed efficit ſpeciale peccatum, ſcilicet odium Dei. Virtualis autem auerſio communis eſt omni peccato mortali. Quia in omni mortali volũtas inordinatè ſe habet, reſpectu alicuius neceſſarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata Dei. Conformi ratione in noſtra materia dicere poſſumus, nõ omnis peccans formaliter Deũ abnegat, vel explicitè, vt aliqui dicũt, quemadmodum malefici & ſagæ, qui expreſsè Deo, profeſsioni in Baptiſmo ſuſceptæ, & cõmunioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, eique ſuam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio ſenſu ductus aliquem fidei articulum ex errore neget, quem putat non eſſe articulum fidei, nec ex pertinacia vult ſuum iudicium Eccleſiæ ſubmittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S.Petri; nihil facit ad propoſitum. Quæ enim eſt ſimilitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & ſagarum? Petrus metu mortis Chriſtum quidem ore negauit, non tamen corde receſsit, nec in

partes

partes Iudæorum declinauit, nec conſilium aut pactum inijt contra Dominum ſuum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ conſentiunt, vt abiurent ſuam profeſsionem, Dæmonē ſequantur, venerentur, ac cum eo conſpirent contra regnū Dei. S. Petrus ſtatim ad cor redijt, peccatū defleuit, & reuerſus eſt ad Dominū: Sed ſagæ & malefici etſi à Dæmone ſe deceptos recognoſcant, perditū tamen ſtatum ſequuntur, & indies in peius relabuntur, nec reſipiſcunt. Fatendum enim eſt id, quod omnibus notiſsimum, humanū eſſe cadere, quod & Petro accidit, ſed diabolicū eſſe perſeuerare: quod ferè omnib9 maleficis cōuenit. Sanè miſericorditer ſubueniendū eſſet tam miſerè à callidiſsimo hoſte deceptis, & mitiùs cum eis agendū, ſi excuſſo iugo ſeruitutis, ad Deum per pœnitentiā, & veram peccatorū confeſsionē redirent, & nō in tam miſerabili ſtatu perſiſterent cum periculo animæ & corporis. At ex maximo numero paucíſsimi excutiunt duram illā ſeruitutē, ante finē vitę, ſi nō ad manus iuſtitiæ deueniant. Tunc cùm iam quaſi de vita deſperant, ob peccata cōmiſſa, metu mortis & inſtructione ſana cōcutiuntur, miſerū ſtatum recognoſcunt, in quo ſi diſcederent impœnitentes, (quod cōmuniter fieri ſolet, quando morte naturali præueniuntur) ſine dubio igne perpetuo cremarentur, quem pœnitentes

Deóq;

Deoq; reconciliati, temporali & quidē breuiſsima ignis pœna redimūt, ſi iuſtitia publica puniantur. Ex qua cauſa profectò crudeles nō ſolum in Remp. ſed etiā in corpus & animā maleficorum hominū ſunt illi, qui ipſos nó conuerſos per pœnitentiā oportunā, & liberā & firmā, liberare cōtendunt, aut cōſultatione fugę, aut patrocinio, aut potenti defenſione, vt ſic in ſtatu diabolico moriātur: Quaſi miſericordia ſit parcere corpori, ob aliquē humanū reſpectum, contra ordinē charitatis, qui requirit vt magis anima proximi diligatur, quam etiam corpus proprium. S. Auguſt. li. 1. de doctrina Chriſtiana c. 27. & S. Tho. 2. 2. q. 26. art. 5. & deinde in ęternū anima & corpus ardeant, quod dæmon maximè in hoc opere deſiderat, vt habeat eos ſocios in pœna, quos imitatores & participes ſceleris fouit in hac vita. Conſiderandū illud: Momentaneum eſt quod delectat, ſed æternū quod cruciat: quod nos ad noſtrū propoſitū tranſponere poſſumus Momentanea in hac vita pœna, p magnis ſceleribus eſt, quæ cruciat: ſed æternū gaudium in cœleſti patria, quod delectat. Perpendendum etiam aliud Auguſt. ad Vincentiū Donatiſtā, inſertum 23. q. 4. can. Nimium. Non omnis, qui parcit amicus eſt, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quā blanda oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quā cum lenitate decipere.

Atque

Atque hic paucis recolendum eſt & reſpondendum, quod quidam aduocati horum clientulorũ obijciunt contra quoſdam Magiſtratus, magos & maleficos pro officio ſuo & poteſtate tradita perſequentes, quod audito nomine Malefici, aut ſagæ, clament: Ad ignem, non ſecus atque olim Tyranni contra Chriſtianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Talem clamorem nec dum audiui: ſi tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut ſanguinolentia, ſed Zelo iuſtitiæ & amore diuinæ maieſtatis pronuncient dicta verba de maleficis & ſagis, non video quam Tyrannidem oſtendant. Niſi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorũ, par. 3. tract. 9. c. 7. dicentem. Non eſt crudelitas pro Deo crimine punire, ſed pietas: aut multo magis
Iere. 50. clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere. Gladius ad Chaldæos, gladius ad diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldæos & diuinos nunquid ignis ad Magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauiſsima diuinam maieſtatem lædunt, & Dei. Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iuſtè nobis iraſcatur. Creſcente enim malitia creſcit & pœna, quæ commenſaratur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, ſecundum Dei ſententiã, gladio puniuntur, ſicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. ſtatuerunt punien-

puniendos : neſcio quid iniuſtitiæ committatur, ſi malefici & magi ſic dicti, ob criminũ magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Secunda Obiectio. Malefici & ſagæ non ſunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cùm hoc pactum imaginarium ſit, & nemo dicat huiuſmodi eſſe, niſi deluſæ mulieres: cùm etiam impoſsibile ſit tale pactum. Hoc argumentum latiùs deduximus & confutauimus in 1. parte ſuperioris tractatus de confeſſ. malefic. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non ſunt etiam malefici comburendi, ob peccatum Venereum contra naturam cum Dæmone cõmiſſum. Quia hoc etiam imaginarium, & impoſsibile eſt. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & diſſoluimus in d. tract. part. 1. concluſ. 5. à pag. 191. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam ſunt igne abſumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempeſtatum: quia huiuſmodi etiam efficere non poſſunt, cùm excedat eorũ potentiam. Etſi pro reſponſione huius argumenti multa dicta ſint in L. 4. q. 4. tamen hic breuiùs reſpondendum eſt. Ad memoriam reducendum eſt quod alibi tractatum eſt in ſuperioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiuſmodi

maleficia cum maleficis & ſagis, & niſi ipſi concurrerent, Dæmonemq; in auxilium ex pacto vocarent, effectus non ſequeretur. Quare rectè Gloſſa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo phyſicè & naturaliter tales effect⁹ proximè attingere nequeat, cùm eius poteſtatem excedant: concurrit tamen tanquam cauſa partialis moralis, voluntate & conſenſu, accedente etiam aliqua non raro actione exteriori phyſica, & conatu præuio. Quæ omnia ſufficiunt, vt culpa imputetur, & pœna infligatur. Quia quando voluntas & conſenſus præbent efficacem cauſam effectui malo conſecuto, facientem & conſentientem par pœna conſtringit, ſecundum ſacram Scripturam, & vtrumque ius. Rom. 1. 86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum. cap. 1. de offic. & poteſt. iudic. delegati. Agentes & conſentientes pari pœna Scripturæ teſtimonio puniuntur. & L. Si quenquam. C. de. Epiſcop. & cler. & L. Quisquis. C. ad Legem Iul. Maieſt. Quod maximè verum eſt, quando auxilium dans & cooperans, ſe ad maleficium cōmittendum coadunauerit, vt multis allegationibus comprobat Marſil. in practica §. Conſtante. num. 46. & in conſ. 34. num. 7. & conſil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem ſemper coadunatur Dæmoni in talibus operatio-

operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latiùs communi Canoniſtarum & Legiſtarum doctrina, quod quando auxilium dans eſt cauſa proxima maleficij, eadem pœna, qua principalis, punitur: & hanc eſſe communem atteſtantur ex alijs Didacus Couarr. in Clem. Si furioſus, de homicid. Iulius Clarus. lib. 5. §. fin. pract. criminalis. q. 90. & Damhaud. in practic. criminali cap. 133. Quod maximè obtinet ſecundum Iuliũ Clarum & Marſilium in conſil. 25. num. 8. quando delictum committitur præuio tractatu, vel deliberatione, & accedente conſenſu eius, qui cooperatur: quæ noſtris magis conueniunt. Nam ſemper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, præuio conſilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut ſecretè communicant, & medijs à Diabolo præpoſitis ſe accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecoſtes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1 5 9 1. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus eſt, vt auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia ſuauiter diſponente, & Iudicum corda mouente quamuis nec duo menſes à tempore tam ſceleratæ congregationis tranſierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ ſunt, &

flammis abſumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imo etiam admonuerunt, vt diuinam precibus interpellarent homines maieſtatem; vt eorum conatus impediret, & poteſtatem dirigeret ad proſecutionem iuſtitiæ. His addo, quod non ſolum conſenſu & præuio tractatu maleficus concurrit ad maleficia incantationis & perditionis frumentorũ, per aëris perturbationẽ, ſed procedit ad actum proximiorem, quem poteſt exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex definitione tractatus, aut propoſito malæ voluntatis expediendus eſt, ſignum & ſymbolum externum ex pacto admouet; quo excitus Dæmon proſilit, & concurrit ad productionẽ effectus ſuæ potentię congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga ſcopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis poſt tergum in aërem proijcit: vel ſi velit grandines fieri, fortè ex præſcripto Dęmonis, ſilicem percutit aliquo inſtrumento ligneo aut ferreo, quemadmodum quidam fecit ſuperiori Anno 1591. circa feſtum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibuſdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum eſt, & auena in agris grandinibus triturata in multis locis. Talibus ſignis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem poteſt proximũ
conatum

conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat ſignum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus. ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui doloſè ac malignè dando ſignum, & occaſionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur, L. Item ſi obſtetrix, ibi: Quéadmodum. ff. ad L. Aquil. L. cuiuſq; ff. ad L. Iuliam Máieſt. L. Nihil intereſt. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Damhauder. in pract. crim. cap. 72. Quomodo non punitur incantationis ſignũ dans diabolo, ad nocendum hominibus, & rebus ad eorum conſeruationem neceſſarijs?

Quinta obiectio. *Nunc quidam craſſorum ingeniorum, vt intelligo, ſic argumentantur. Deus permittit maleficia fieri, & maleficos viuere, ergo non ſunt puniendi, & è vita tollendi.*

Tempore S. Auguſt. quidam hoc argumento contendere volebant diuinationes non eſſe malas, nec Deo diſplicere, vt eſt videre apud S. Auguſt. in lib. de diuinatione, cap. 1. Reſpondetur breuiter ad argumentũ, ſi quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blaſphemias, crimina læſæ maieſtatis tam diuinæ, quam humanæ, & omnia ſcelera non eſſe punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non ſemper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo ſequitur, Deus ea fieri per-

mittit, & non punit; ergo ſcelerati homines non ſunt è vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea eſſe mala, quia Deus prohibuit fieri, magiſtratuique mandauit, vt ſcelera puniant, & ipſe etiam quædam flagitia ſeuerißimè puniuit, vt paßim patet in veteri teſtamento, & ſic iudicibus etiam imperauit, vt maleficos non ſinant viuere. Magiſtratus enim non ſine cauſa gladium portat, eſt enim Dei miniſter, vindex in iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Petrus in epiſt. inquit, Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ, propter Deum, ſiue Regi, quaſi præcellenti: ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſsis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Sic igitur licet Deus ſcelera per ſe nunc non puniat, dedit tamen magiſtratui puniendi non ſolum poteſtatem, ſed etiam mandatum, vt puniant. Quæ cauſa eſt, vt magiſtratui imputetur ad culpam, ſi gladio non vtantur pro officio iniuncto, & ſinant ſceleratos cùm ſcandalo multorum & Reipub. detrimento viuere. Ad hoc propoſitum faciunt ea, quæ Origen. hom. 20. ſuper lib. Numerorum adducit, occaſione illorum verborum Numer. 25. vbi cum Populus Iſrael fornicatus eſſet cum filiabus Moab, Dominus iratus ad Moyſen dixit. Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Iſraël. Origen. Hic ait.

Exodi 22 · *Rom. 13* · *1. Petri 2.*

Populus peccat, & principes oſtentantur contra ſolem. Iidem ad examinandum producuntur, vt arguantur à luce. Vides quæ ſit conditio principum populi, non ſolum pro ſuis proprijs arguuntur delictis, ſed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem, ne ipſorum ſit culpa, quod populus deliquit, ne forte non docuerint, ne forte non monuerint, neque ſolliciti fuerint arguere eos, qui initium culpæ dederint vti ne contagio diſpergeretur in plures. Hæc enim omnia facere principibus imminent & Doctoribus. Si enim illis hæc non agentibus, nec ſolicitudinem gerentibus circa plebem, peccauerit populus, ipſi oſtentantur, & ipſi ad iudicium producuntur Arguit enim eos Moyſes, id eſt, lex Dei, velut negligentes & deſides, & in ipſos conuertetur iracundia Dei, & ceſſabit à populo. Hæc origen.

Dubium hic reſoluendum eſt, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam ſceleris.

Quid dicendum ſit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum.

IN his locis pueri vtriuſq; ſexus, hiſce annis reperti ſunt, hoc deteſtabili crimine infecti.

Certum eſt ex cõmuni Doctorũ ſententia, quod impubes etſi ſit doli capax nõ punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, niſi ſit proximus pubertati: de qua materia tractãt Iulius Clarus li.5.§.fin.pract.crim. q. 60. Marſil. in pract. §. Quoniam num. 96. & alij alibi. Impuberes autem cenſentur, ſecundũ DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorũ: fœminæ vſq; ad 12. annũ, maſculi vſq; ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excuſatur a pœna ordinaria Sodomiæ, Socinus Iunior lib.3.conſil.7. Menochius lib. 2.de arbitr. Iudic. qq. caſ.329. Semper autem illa regula iuris habẽda eſt ante oculos, quòd fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ ſuccurrendum eſt, L. fere.ff.de regul. iuris. Si autem infans minimè ſit doli capax, in totum excuſatur à pœna. L. Infans, ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis ſit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, ſed mitiori pœna, L. Auxilium.§. In delictis.ff. de minoribus. Quando autem puer ſit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citiùs, quidam tardiùs fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam cõtingit, quod malitia ætatem ſuppleat. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Panorm. Ioan. ab Anania in cap.1. de

delict.

delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuiſſe puerũ quendã quinq; annorũ, iurantẽ & blaſphemantẽ Deum: quod Deus non permiſiſſet, ſi ille infans non fuiſſet doli capax. Ex circunſtantijs ergo iudicandũ eſt, an puer ſit doli capax, & quando malitia ætatem ſuppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ hiſtor. cap. 16. de puero ob ſacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, ſuſtuliſſet, in iudicium adductus eſt. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam propoſuerunt puero: qui cum iterum ad aurum inclinaret, plexus eſt tanquam ſacrilegus, nec ætati veniam dederunt, ſed flagitiũ & ſcelus vindicauerunt. Quantum ad caſum præſentem, in materia magiæ & maleficorum, ſi puer 8. 9, 10. 11. annorum aut plurium deprehendatur, diligenter incumbendum inprimis, vt ad meliorem frugem & viam ſalutis reducatur: quia in tam parua ætate, aſtutia Diaboli & malorum hominum, etiam nõnunquam propriorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum ſeducuntur, ſeducti ob ignorantiam teneræ ætatis neſciunt quid remedij adhiberi poſsit, imo etiam ex inſtructione Diabolica tenent in ſecreto, & nemini mortalium extra conſortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit

tamen quandoq;, vt puto ex ſingulari diuina diſpoſitione, quod ex ſimplicitate vel alia cauſa, pueri, qui ſecretum tenere non poſſunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, vt experientia compertum eſt in noſtris partibus. Deinde, etſi pueri ante decimum quartum annum ſint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præſertim quando ſunt proximi pubertati, id eſt, ingreſsi decimum quartum annum, & conſequenter poſſint puniri etiã in corpore; non puto tamẽ eſſe hoc etiam ex Iudicis arbitrio faciendum acerbiùs in hoc crimine, ſed forte virgis caſtigandum, iuxta illud Dyni relatum ab Alberico in L. 1. §. Impubes, in verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Caſtiga iuuenem ferula, furca ſenem, peccantem iuuenem corrige, pende ſenem. Huc facit quod communiter minores 14. annis non debent torqueri, niſi ferula, aut virgis terreri, non tam ad condemnandum, quam ad inquirendum. Poſt decimum quartum annum completum iudicis arbitrium poteſt habere locum, an in tam graui crimine in minorem ætatem ſit mortis ſupplicium ſtatuendum, ex circunſtantijs occurrentibus in caſu, vt, ſi talis diu fuerit in tali crimine, an perpetrauerit plurima alia crimina, quæ ſolent hoc crimen comitari: vt ſunt Sodomia, rerum ſacrarũ abuſus, & ſimilia, an magno dolo & aſtutia prædictus, an ſpes cõſtantis cõuerſionis & emen-

dationis: his & ſimilibus conſiderandū, ne ſi fortè corpori parcatur, & ætati, anima cū corpore intereat. Pro hoc dicto facit L. Excipiuntur. ff. ad Syllan. vbi puer non multū à puberis ætate diſtans, qui ad pedes Domini cubuerat, cum occideretur, nec poſteà cædem eius prodiderat, capitalē patitur ſententiam. Vbi Bald. inquit, ex pluribus cōcurrentibus, augetur delictū, & ex multis delictis reſultat plena probatio, etiam ad cōdemnationē capitalē, contra impuberē. Et putat ibidem Bartolus eandem eſſe rationē, vbicūq; dolus impuberis euidentiſsimè arguitur: Quod eius dictū nimis eſſe ſeuerū exiſtimo cum Angelo, in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano oſtendunt, in enormibus non parci ætati, quando malitia ætatem ſupplet. Cōprobat idem Conſtitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ętatis faciendū ſit, & ſtatuit, quod ſi nec tales fuerint 14. annorū, non afficiantur morte: Si autē propemodum 14. annum cōpleuerint, & furtum graue ſit ex circunſtantijs, ita vt malitia videatur ſupplere ætatem: Iudicum officium erit conſilium inquirere, quomodo tales fures ſint puniēdi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis ſupplicio. Vbi patet, quod cōſideratis circunſtantijs Iudex poteſt moderare pœnam, etiam vſq; ad vltimum ſupplicium incluſiuè. Hinc argumentum

mentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quanto magis obtinebit in atrociſsimis & enormibus, in quorum genere ſummum ſibi vendicat locum crimen maleficorum & ſagarum, ob magnitudinem ſcelerum. Etſi puer neç dum pubes iuxta d. L. Excipiuntur, in capitalem pœnam cõdemnatur, quod dolo præſumpto cædem ſui Domini non reuelauerat: quid patietur puer caſtra Diaboli ſequens, tractatus & nefanda ſcelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoſcens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad abſoluendum liberandumq́; eſſe debeat, in grauioribus atrocioribusq́; tamen contrarium ſentiendum, maximè quando tendunt in diuinæ humanæq́; maieſtatis offenſam, & cõmunis boni detrimentum, iuxta ea quæ Marſilius in pract. §. Occurrunt, numero vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant; quod multis iuribus probari poſsit. Quia maior eſt fauor diuinæ humanæq́; maieſtatis & Reipub. quam priuatarum perſonarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facilè eſt banniendus, aut relegandus extra fines Prouinciæ, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facilè nocte redeunt ad ſuos, vt conuentui

uentui adſint, quando agitur contra ſalutem Patriæ, vt iudices noſtri non rarò percipiunt ex confeſsione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conſcientia patrati ſceleris, & timore pœnæ, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quæ Coloniæ habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Heckenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etſi, quando banniuntur aut releganṭur, putentur conuerſi ad mentem, tamen in tanto timore eſt quaſi coacta conuerſio: Et ita quando ſunt in banno & exilio, in puſillanimitate & deſolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quaſi deſperent. Qua ratione ſuperiori anno quædam Saga in proximo loco, fuit bannita ex cauſa mouenti: cùm paululum abfuiſſet, voluntariè ſe iterũ obtulit magiſtratui, & maluit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutiùs intollerabili vexationi immaniſsimi inimici ſubeſſe extra prouinciam & patriam. Vt tamen hoc addam, non auderem vnquam conſulere iudici in conſcientia, vt in hac enormiſsimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum ſupplicium, ante decimum ſextum annum completum, niſi maximæ circunſtantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri poſſet: Ante talem

ætatem

ætatem minor eſſet cuſtodiendus in tolerabili cuſtodia, & inſtruendus: quo tempore elapſo, ſi non ſit ex circunſtantijs adiunctis ſpes firmæ conſtantisq́; conuerſionis, adhuc eſt locus iuſtitiæ, in quam ſententiam, in genere loquendo, conſului ſuperiori tempore.

LEX. VI.

Multi magicis artibus uſi elementa turbare, vitam inſontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audent ventilare, vt quiſq; ſuos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam naturæ peregrini ſunt, feralis peſtis abſumat.

HAEc Lex eſt etiam Imperatoris Conſtantini ad populum: Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ noſtri confitentur ſe commiſiſſe, non eſſe noua, ſed etiam antiquitus magos fuiſſe & maleficos in magno numero, qui ſimilia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominũ ſalutẽ conſpirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere: atq; (vt hoc etiam annotem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quam magos) quod omni tempore, vt ſuprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim

ait ma-

ait magum interficiendum, haud negare poteſt maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum eſſe. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametſi magus occultiùs & obſcuriùs id faciat, vt rectiſsimè Thomas Eraſtus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut oſtentationem: Maleficus ſua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat ſe Dæmonem cogere, & in hoc ſe potentiorem illo putat, & quod ſic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoſcit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expreſsè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum inſtructione ſuam artem diſcit: Maleficus ab ipſo Dæmone ſeducitur, licet etiam aliquando aliqui perſuaſione aliorum inducantur. Magus non expreſsè Deo & communioni Sanctorum abrenunciat, niſi in ſummo malitiæ ſit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clarum eſt, magum ſtrictè ſumptum in malitia ſuperari à malefico. *Elementa turbare.* Quomodo magi ſiue malefici Elementa perturbent, latè declaratũ eſt in L. præcedenti, q.4. *Vitam inſontium labefactant*, inducendo infirmi-

tatem

tatem, aut morte. *Manibus accinctis audent ventilare, vt quiſque ſuos malis artibus conficiat inimicos.* Quidam rectiùs videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet, videlicet, manibus accitis, id eſt, Dijs infernalibus inuocatis (ad mentē Gloſſæ) qui ex pacto cooperantur, vt quiſq; ſuos inimicos ſecretò & occultè inficere & interficere valeat. Huic doctrinę cōuenit Theologorū vnanimis ſentētia, quod in maleficijs & quibuſdā alijs ſuperſtitionibus ſemper fiat inuocatio Dæmonum tacita vel expreſſa. S. Thom. 2.2. q. 95. art. 4. & ſæpius in ead. q. Cardin. Caiet. in d. art. 4. Alphonſus Caſtrenſis lib. 1. de iuſta hæreticor. punit. cap. 13. Syluest. in verb. Maleficium. & in verb. Superſtitio. Turrecr. 26. q. 2. can. Illud. Nauar. in manuali Confeſſar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Pariſienſis primus de ſuperſtitionib. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, quærere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonū, non ſit idololatria. Error. Aſtipulantur Iuriſperiti, Gloſſa, Angelus, Salycetus, Alber. in præſenti L. Boniſac. de vitalinis in tract. de maleficijs, in cap de Sortileg. & mathem. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg. Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad huius L. explicationem pertinentia adfert. Neque etiam putandum eſt, inquit, tam prodigioſos

digioſos effectus maleficarum ab huiuſmodi rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri, ſed ab inſtituente hæc ſigna Diabolo, qui cùm ſit ſuperbiſsimus, Deo cupit in omnibus quam ſimillimus eſſe. Quemadmodum enim omnipotens Deus quædam in Eccleſia ſua Sacraméta inſtituit, quę dignè vtentibus (ipſo aſpirante) ſalutarem deſignant & producunt effectum: Ita & Diabolus, qui nihil impenſiùs appetit, quam in pretio haberi, & Deo æqualis videri, ſigna quædam tanquam ſacramenta inſtituit, quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus eſt pactis, operator malignus aſsiſtit; & quoties Deus permiſerit, quod rogatur, malum perficit. Et poſt pauca: Mulieres autem maleficæ, quæ iam voluntate deprauata, & conſenſu in conſortium Dæmonum per pacta tranſierunt, notas quaſdam & ſigna ſymbolica ab ipſis recipiunt, quibus exciti Dęmones mox proſiliunt. Quocirca in his pernicioſis operationibus Dæmonum, nihil efficacius ſtulta maleficarum credulitate, quæ pactis augetur & votis. Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum ſignis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem aſſequuntur, cooperantibus ipſis, effectum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tract. de reprobis & maleficis mulieribus, ad quæſtiones propoſitas à Maximilia. Cæſare. Si quis dicat. An ſemper inuocati ac-

currere cogantur; Reſpondetur quod non. Aliquãdo enim vltro non coacti adueniũt, & ſuum auxilium præſtãt, vt ſuos clientulos in ſua perfidia cõtineant, & ſic magi putãt, quod inuocationib⁹ & coniurationibus eos cogãt, ſed decipiuntur. Illa enim verba non ſunt tam efficacia, vt Dæmonem cogant, ſed tantum ex pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem Magi ſiue malefici non fert auxiliũ, nec cooperatur: quia Deus nõ permittit. Aliquando autẽ Magus verbis & coniurationib⁹ cogit dæmonẽ in hunc modũ, quando habet ſcilicet pactũ cum ſuperiori dęmone, cui inferior morẽ gerere tenetur: tunc tamẽ verba & coniurationes reſpectu ſuperioris non habẽt vim coactionis, ſed tantũ rationem ſignorũ & inuocationis. *Hos quoniã naturæ ſunt peregrini, fe-talis peſtis abſumat.* Merito vocãtur malefici naturæ peregrini: quoniã vitæ humanæ inſidiãtur, & nõ ſolum alienę, ſed etiã quaſi propriæ, dum proprios nonnunquã infantes, qui ſunt portio ſuæ ſubſtantiæ, occidũt, Dæmonibus cõſecrant, aliquando corda eorũ cõmedunt: aliquando autẽ igne in pulueres, quib⁹ ad nefandos actus abutuntur, redigũnt. His accedit, quod deſtruunt ea, quæ ad conſeruationẽ humanæ vitæ neceſſaria ſunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decernitur, ſunt digni, vt ſcilicet beſtijs tradãtur ad dilacerandũ. Damnatio ad beſtias pœna etiam erat in lege diui-

na.4. Regum cap. 2. Pueri illudentes Heliſeo & dicentes; aſcende calue, aſcende calue, à duobus vrſis lacerati ſunt, qui ex eis quadraginta duos lacerauerunt, ex diuina iuſsione. Deuter.32. Dentes beſtiarum immittã. Ezechiel. 5. Congregabo ſuper vos, & conteram baculum panis, & immittam in vos famem, & beſtias peſsimas. Sic Daniel. 6. & 14 Darius rex Medorum & Perſarum in adorãtes Deos alienos ſtatuit beſtiarum & leonum obiectionẽ. Quæ pœna olim familiaris fuit Gentilibus, contra Chriſtianos martyres, vt conſtat maximè ex Hieron. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis vbi vitam S. Ignatij deſcribit, qui ait. De Syria vſq; ad Romam, pugno ad beſtias, in mari, in terra, nocte dieq; ligatus cum decem Leopardis, hoc eſt, militibus, qui me cuſtodiũt: quibus & cũ benefeceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorũ mea doctrina eſt: ſed non idcirco iuſtificatus ſum. Vtinã fruar beſtijs, quæ mihi ſunt præparatæ: quas & oro mihi veloces eſſe ad interitum, & ad ſupplicia, & allici ad cõmedendũ me: ne ſicut & aliorum martyrũ, nõ audeant corpus attingere. In alijs quoque ll. imponitur damnatio ad beſtias, vt in L. pœna, ad L. Pompeiã de parricid. & L. Ad beſtias. ff. de pœnis & alibi. Sed hęc pœna nũc amplius nõ eſt in vſu, vt docet ex Angel. & Marſi. Iuli. Clar. li. 5. Sent. §. fin. pract. crim. q. 67 nu. 4. & in eius locum ſucceſsit decapitatio naturalis.

PRIMA QVAESTIO.

An propter multitudinem maleficorum, hoc tempore ſeueritati legum detrahendum ſit, & crimen debeat manere inultum, vt quidã maleficorũ aduocati volũt?

VIDETVR, quod ſic: quia detrahendum eſt ſeueritati, vbi multorum ſtrages iacet. Gloſſa in cap. Latores. de cleric. excóm. & in L. Aut facta. de pœnis. §. fin. ff. facit ad idem, can. Vt conſtitueretur. 50. diſt. can. Commeſſationes. 44. diſt. hinc celebre illud dictum Gloſſ. in d. cap. Latores. Ob populum multum, crimen pertranſit inultum.

In contrarium eſt L. præſens, quæ multos maleficos ſiue magos fuiſſe eo tempore atteſtatur, & tamen ſtatuit eos ſeueriſsimè puniendos laceratione beſtiarum. S. Thomas. 2.2. q. 108. art. 1. ad 5. quem citat & ſequitur Albericus de Roſato in dictionario iuris, in verb. Correctio. verſic. Qualiter attendendum, reſpondet, quòd quãdo tota multitudo peccat, de ea vindicta ſumenda eſt, vel quantum ad totam multitudinem, ſicut AEgiptij ſubmerſi ſunt in mari rubro, proſequentes filios Iſraël, vt habetur Exodi 14. & ſicut ob ſodomiam Sodoma & Gomorrha vniuerſaliter perierunt: Vel quantum ad magnam multitudinis partem, ſicut patet Exodi 32. in pœna eorum, qui vitulum adorauerunt. Quandoque

que verò ſi ſperetur multorũ correctio, debet ſeueritas vindictæ exerceri in aliquos paucos principaliores, quib⁹ punitis cæteri terreantur. Sicut Dominus Num. 25. mandauit ſuſpendi principes populi, pro peccato multitudinis. Si autem non tota multitudo peccauit, ſed pro parte; tunc ſi poſſunt mali ſecerni à bonis, debet in eos vindicta exerceri, ſi tamen hoc fieri poſsit ſine ſcandalo aliorũ. Alioquin parcendum eſt multitudini, & detrahendum ſeueritati. Quando autem peccatum multitudinis eſt tale, quòd magis noceret multitudini vel ſpiritualiter, vel temporaliter, quam ſcandalum, quod èxinde orietur, vindicandum eſt: hæc ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Bartolus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pœnis. Nicolaus Boerius in tract. de ſeditioſis, in ſeptimo & vltimo præſuppoſito. Ioan. de Anania, & Felinus in cap. Dilectus. 2. de Simonia. Alphonſus à Caſtro lib. 2. de iuſta hæret. punitione cap. 14. prope finem.

Reſpondetur nunc ad propoſitum. In hoc enormiſsimo crimine nihil detrahendũ eſt ſeueritati. ꝑpter multitudinẽ eorũ, qui immerſi ſunt. Probatur in primis; propter Sodomiã in Sodoma & Gomorrha nocentes cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne ſuccendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eo quòd populus vitulum conflatilem adorauerat, &

coram eo luſit, & choros duxit, occiſa ſunt triginta tria milia hominũ, nec pepercit Domin⁹ in tam enormib⁹ criminibus multitudini. Similia exempla nõ deſunt alibi in veteri teſtamento. In tam enormib⁹, vt ait Ioan. de Anan. in d. c. Dilectus: ceſſant omnes rationes. Ad idem facit expreſſus text. in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquã, ait, euenit, vt aliquorũ maleficorũ ſupplicia exacerbantur, quoties nimis multis perſonis graſſantib⁹ exemplo opus ſit. Hinc, quãdo ſunt delicta graſſantia, & ad malum tendentia, iuxta Gloſſam ibidẽ, propter multitudinẽ peccantiũ pœna exacerbatur. Sic Gloſſa, Bartol. in eadem L. Ioan. de Anania loco citato. Nicolaus Boerius. Felin⁹ vbi ſuprà: & Archidiac. in can. Deinq; d. 4. quando delictum eſt commiſſum aut committitur à multis, & eſt dubium ne cõmittatur propter multas perſonas aptas ad hoc, & in futurũ pendet, non parcitur multitudini. Quod multo magis eſt verũ, quãdo crimen eſt maximũ, ſicut crimẽ maleficorũ, & tẽdit in corruptionẽ ſpiritualẽ & tẽporalẽ multitudinis, & multo maius eſt nocumentũ inſtans, quã ſit ſcandalũ quod nullum oritur ex vindicta. Quia, vt Gloſſa & Anth. à Butr. in d. cap. latores, tradũt, quãdo non timetur ſcandalũ, ſed præſumitur quod populus æquinamiter tolerabit rigorẽ, propter multitudinẽ non eſt tollẽdus rigor; quod profectò obtinet in peſsimo crimine

mine maleficorũ. Populus enim cũ animaduertat grauitatem huius criminis, & damna, quę in Rempub. redundant ex eo, & quomodo malũ latiùs indies ſerpat, niſi proſpiciatur, ęgerrimè fert ſi magiſtratus executionẽ iuſtitiæ ꝓtrahat, & multũ etiam ædificatur ex tanti criminis punitione, velletq́; Rempub. optimè repurgatã à tam exitiali peſte, imo multa ſcandala oriuntur in populo, quando negligentiùs agitur in extirpatione, vt experientia diſcimus. Tum enim popul⁹ murmurat contra magiſtratũ, multę ſiniſtræ ſuſpiciones oriuntur, & plurima peccata murmurãdo, detrahendo, ſiniſtrè iudicando, & mẽdacia ſpargendo cõmittuntur. Quorũ alienorũ peccatorũ magiſtratus fit particeps, ſi cõniueat, & ſomnolentiùs procedat: laudẽ autẽ conſequitur apud Zelatores iuſtitię, ſi ſine acceptione perſonarũ, habita iuſtitia & gloria Dei ante oculos, ad puniendum procedat, & ad purgandũ Remp. à malefactorib⁹, iuxta L. Cõgruit. ff. de offic. præſidis, accingatur. In hoc crimine profectò veritatẽ habet illud Stratoclis, relatum à Damhau. in pract. crim. in c. 150. nu. 6. Ignoſcendo nocentibus, innocentium ſalutem cuſtodiri nõ poſſe. Item illud vulgare prouerbiũ: Qui parcit malis, nocet bonis. Ad ea, quæ in contrarium allata ſunt, reſpondeo; Seueritati detrahendum eſt propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non

pendent, & quando plus ſcandali ex punitione oritur, quam boni ſequitur, vtpote contingere poſſet, quando de ſceleratis non poſſet haberi vindicta ſine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non poſſumus, tollerare neceſſe eſt: Ne ſi quis velit eradicare zizania, euellat & triticum. Alphonſ. à Caſtro loc. citat. reſpondet, parcendum eſſe multitudini, & mitiùs cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum ſuum agnoſcit, & parata eſt de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur ſpes: quod in hoc crimine etiam locum habere poteſt: de membris ſingulis multitudinis iudico in ſuo gradu. Alioquin ſi multitudo ipſa peccans peccatum ſuum non agnoſcit, ſed in eo perſeueret, aut tanquam rem bene geſtam velit defendere: tùnc ſeuera punitione eſt coërcenda, vt à ſuo errore diſcedat, ne nimia indulgentia obſtinationis anſam illi præbeat, præſertim ſi ipſa multitudo in potentia ſua confidens, inde ad peccatū audacior fiat.

SECVNDA QVAESTIO.

An magi & malefici inſontium, maximè infantium, vitæ inſidientur, vt præſens L. ſignificat?

PRo huius legis maiori elucidatione pro certo habendum eſt, quod Dæmones feruntur

runtur delectari ſanguine humano. 26. q.5.c. Nec mirum. Sic omni tempore ſuos cultores ſolicitauerunt ad effundendum ſanguinem, & ad immolandũ homines. Pſal.105. Immolauerunt filios ſuos & filias ſuas Dæmonijs, & effuderunt ſanguinem innocentem filiorum ſuorum & filiarũ, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius, Primò enim dixit. Effuderunt ſanguinẽ innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum ſuorum & filiarum ſuarũ, quorum ſalus in humana conuerſatione dulciſsima eſt, vt illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recuſant. Et vt colligitur ex 4. Reg. cap.23. & Hieremiæ 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & ſuppoſito igne cõburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator poſtquam Chriſtum abnegauit, & vacauit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magiæ operam dedit, quod poſt mortem eius corpora & capita hominum iugulatorum multa in ciſtis, in puteis, & locis ſecretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauerat clam futura inquirens, vt tradunt Nicephor. lib. 10. Eccleſiaſticæ hiſtor. cap.36. Socrates lib.6. hiſtor. tripartitæ cap. vlt. Similia ſunt & magis horrenda, quæ referuntur contigiſſe in Huketan ſiue noua Hiſpania, vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs ſuis

annuatim vltra viginti milia puerorũ puellarumque corda ſacrificare ſolebant, quæ nunc non Dæmonibus, ſed altiſsimo Deo per doctrinam Euangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Epiſcopus illius ciuitatis, in Epiſtola data Anno Domini 1531. in menſe Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obſeruantiæ, celebratũ Tholoſæ Anno Domini. 1532. de profectu & animarum lucro ſignificauit. Laurentius Surius in cõmentario breui rerum in orbe geſtarũ pag. 515. in impreſsione de Anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæſaris inter reliqua, quod horrendũ dictu eſt, mille plerumq; homines vno die in ciuitate Mexicana fuiſſe immolatos idolis, quæ nunc per gratiã Dei exturbata ſunt, & Dæmonibus ſilentiũ indictũ. Doctores mallei maleficarũ in 2. par. q. 1. cap. 13. narrant, in diocœſi Baſileenſi & oppido Dan maleficã obſtetricẽ incineratã, quæ confeſſa eſt ſe vltra quadraginta pueros necaſſe. Nicol. Iaquer. in flagello hæreticorũ faſcinariorũ cap. 15. atteſtatur, in Gallijs repertũ fuiſſe ſuis temporibꝰ Magum Baronẽ, qui clam iugulaſſet circiter viginti pueros, vt de eorũ ſanguine quendã librum cõſcriberet, in obſequium dęmonũ, qui dęprehenſus fuit & publicę pœnã tantis ſceleribus debitã perſoluit. Quomodo olim homines dęmonibus ſacrificabantur apud varias nationes & gentes

multis

multis oſtendit Euſeb. lib. 4. de præparat. Euangelica. cap. 7. Noſtri malefici & ſagæ plurimos infantes interfecerũt, vt paſsim ex proceſsib⁹ apud Iudices conſtat; imò, quod plurimũ à natura alienũ eſt: corda infantiũ exſcindunt, & cõmedunt hac perſuaſione à diabolo inducti, quod tunc ſi ad manus iuſtitiæ deueniant, non poſsint veritatem fateri, vt apertũ eſt ex proceſſu Annæ de Rouer, cuius ſuprà mentionem fecimus, & aliorum. Imò multũ inſidiãtur puerulis nec dum baptizatis. Corpora autem infantium comburunt, & in cineres redigunt, quibus abutuntur in ſuis maleficijs. Imo quod multo horribilius eſt quandoq; parentes cõſenſum & auxiliũ præbent, vt propria eorum caro ſic tractetur ipſis præſentibus, vt exemplis docere poſſem, ſi expediret: quæ cauſa rectè quendã Iudicem ſuperiori anno mouit, vt patrẽ maleficũ, aliàs in primis ſtrangulandũ, viuum flañis tradendũ iuſſerit, eo quòd præſens & fautor fuiſſet, cùm ſua proles à maleficis cõbureretur. Sæpè enim, vt experientia cognoſcimus, malefici & ſagæ ſunt etiam parricidę. Quod profecto ſi quis penitiùs introſpicere velit, prędicta L. 6. ſignificat, quando eos appellat peregrinos naturę: quũ ipſa natura auditis tam horrendis factis horrorẽ intra ſe cõcipiat, & quaſi cõtremiſcat. Nemo tamẽ miretur, quod homines aliàs bonę naturę & conuerſationis in tam deteſtabilia

bilia ſcelera cõſentiant, vt (proh dolor) indies præter opinionem conſpicimus. Sicut enim qui Chriſtum imitatur, Deóq; adhæret, diuinæ fit conſors naturæ clementiæq; ac alia fit creatura: Ita qui Dæmonem ſequitur, & in eius caſtra tranſit, propriam quaſi naturam exuit, & participat quandam proprietatẽ ferocitatis & truculentiæ Diabolicæ. Quod autem Dæmon maximè inſidietur infantibus necdum baptizatis, id accidit ex inuidia maxima. Inuidet enim illis æternam fœlicitatẽ, quam ipſe amiſit: & infantes, ſi baptiſmo ablueręntur, conſequerentur. Baptizatis autem ſtruit inſidias propter inſigne odium nominis Chriſti, quod præcipuè relucet in effectu baptiſmi, quo mediante Chriſtum induunt, & eius nomen participant, vt dicantur Chriſtiani, nec non innocentiam per Adamum & Euam primos parentes perditã, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quam moleſtiſsimè fert. Quare eorum vitæ (cum animæ ſaluti adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre poſsit) nocere ſtudet. Optimum autem remedium eſt, contra Diabolicas artes in hoc ſtudio nocendi, vt parentes pij ſint, bonam curam puerorum habeant, eos conſeruent, ne perſonæ iuſtis ex cauſis ſuſpectæ eos propiùs accedant, veſpere & manè ſalutem infantium Domino Deo cõmendent, ac eos ſigno Crucis muniant. Nam ſæpius ſagarum iu-

dicia-

dicialibus confeſsionibus cognitũ eſt, quod infantibus ſigno Crucis munitis nihil nocumenti inferre potuerũt. Quod autem Deus concedat poteſtatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiã Dei, quæ omnia in iuſtiſsimum finem dirigit, referendum eſt: quamuis ſæpè contingat, vt doctiſsimi viri tradiderunt, infantes, iuſto Dei iudicio, ſed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

TERTIA QVAESTIO.

Quid de imaginibus, quibus magi ſiue malefici vtuntur, ſentiendum?

IN primis aduertendũ ex Doctoribus tam Theologis quam Iuriſperitis, duplices reperiri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica poteſtate vtuntur. Quædam enim dicuntur Aſtronomicæ ſiue Aſtrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inueſtigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ ſunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut beſtijs. De poſtremis loquitur Gloſſa, Salycetus, Angelus & alij in præſenti L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obſeruandum eſt: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non ſolùm imagines ſic dictæ ſecundum cómunem vſum, ſed multò

multo magis figuræ, characteres, ſigna aut inſtrumenta, quibus ſuperſtitioſum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expreſſam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De poſterioribus imaginibus Gloſſa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus ſic ait. Nota benè contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas iſta. Earundem etiam mẽtionem faciunt Paulus Grillandus de ſortileg. cap. 5. Oldradus de ponte cõſil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus conſentiunt Theologi, Ioan. Gerſon in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 5. Alphonſ. Gaſtrẽſis lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 15. Syluest. in verbo. Maleficiũ. Martinus Arles in tract. de ſuperſtionibus. Vniuerſitas Pariſienſis in articulis determinatis contra ſuperſtitiones, in art. 21. his verbis. Quod imagines de ære, plumbo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia materia baptizatæ, exorcizatæ, & conſecratæ, ſeu potiùs execratæ, ſecundũ prædictas artes, & ſub certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide, & philoſophia naturali, & Aſtronomia vera. Cuius articuli ſenſus eſt, quod tales res & imagines ex ſua natura non habent naturalem vim ad effectum, ſed

effectus

effectus ſequitur ex miniſterio Dæmonum, prout definitum eſt, in art. 18. Vſum huiuſmodi imaginum apud maleficos ſic deſcribunt probati Doctores. Malefici imagines quaſdam, certis temporibus obſeruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibuſdam & ſignis, conficiunt, quas in nomine Beelzebub, principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expreſsis quibuſdam alijs verbis, quæ ob horrorem non ſunt referenda. His ſic peractis prædictas imagines ad ignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in perſona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Qandoque etiam acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut pungunt illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut fœmora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in perſona, cui nocere intendunt. Quibus ſic peractis ſæpè contingit, quod perſona, cuius nocumentum maleficus deſiderat, grauiter torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, ſed ex operatione latenti diabolica proficiſcitur. Maleficus enim habet pactũ cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quãdo imaginẽ maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; dęmon naturalia venena, & alia, quę ſunt apta ex ſua natura inferre dolorẽ & infirmitatẽ. Ipſe

enim ſubtiliſsimè & inuiſibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbū, aut malum productum in corpore maleficiati, perſuadet ſibi talem vim ineſſe imaginibus & figuris, cùm tamen Dæmon alijs cauſis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile eſt exemplum, quod referunt, Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Coſmus Philiarchus Theologus Florent. lib. 3. 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & allj alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. hiſtoriæ Scoticæ, qui atteſtatur in tota Scotia notiſsimū eſſe. Duffus rex Scotiæ noctu ſub perpetua vigilia decumbens, in ſudorem ſine modo ſoluebatur, corpus lenta conficiebatur tabe, effœto ſimillimū, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & qua forma, & ſitu oſſa eſſent humana oſtendens, & tamen medici in ea omnia ſigna ſanitatis inueniebant. Obortus eſt rumor incerto auctore, Regem à quibuſdam mulieribus maleficiatum eſſe, quæ apud Forres oppidum Morauiæ manebant. Rex ſtatim ſub ſpecie ineundæ pacis inter eum & coniuratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, miſsi Forres adiere & arcem ingreſsi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in arcis præſidio, ſignificauit Denoualdo quandam meretricem (cuius

mater

mater erat ſortilega) dum blandiuſculè eam tractaret, locutā ei fuiſſe de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis expoſita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipſa nocte milites ad ſortilegarum ædes mittit, qui vnam veneficarum, ſimulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera cōfectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem ſenſim ſupra ſtatuam, inuenerunt: & ductæ cum ſimulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum ſimulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in ſudorem ſolui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liqueſcentem ceram macie confici, conſumpta cera mortē regis continuò ſecuturam: ita ſe Dæmones docuiſſe, & ad facinus exequendum mercede à Morauorum primoribus conductas. Simulacrū effractū fuit, & in eadem nocte rex abſq; ſudore quieuit, & poſtridie redeuntibus viribus, ita ſanitati reſtitutus eſt, ac ſi nulla aduerſa valetudine antea fuiſſet detentus. Sagæ viuæ crematæ ſunt. Gerſon loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam dicebant baptizatam, aut exe-cratam taliter nomine ſuo, quod ea deſtructa rex moreretur: Rex fide plenus, videbimus, inquit, ſi potentior erit Dæmon ad perden-

dum me, quam Deus ad ſanandum, & hęc dicens ceram proiecit in ignē. Petrus Gregorius Tholoſanus in Syntagm. iuris vniuerſi li. 34. cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. hiſtor. in vita Philippi Huttini, vxorem cuiuſdam Enguerrani quæſtoris Gallici, qui expilauerat ærarium Galliæ, cum de mariti carcere concluſi liberatione deſperaret, ad magiā & diuinationē ſe cōuertiſſe, Pauioto quodam malefico & Clauda muliere ad id facinus opem ferentibus: atq; cerea quędā ſimulacra, ad regis Caroli Valeſienſis formā, Dęmoniaca arte cōfeciſſe, quæ languentium ſpeciem pręſeferrent, ad quorum ſimilitudinē, niſi mala ſors prodita fuiſſet, Rex & ipſe Carolus cōficiendi macie ſenſim erant, & definita ad tempus morte cōſumendi. Quo cognito, ſuſpenſus fuit Enguerranus; Pauiotus & Clauda vxor Enguerrani flamis conſumpti. Pro d. L. ampliori elucidatione, attendendū eſt, quod malefici opera diaboli nō ſolùm mediantib⁹ imaginibus vitæ hominū inſidiantur, ſed etiā poſſunt aērem morbidū reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut peſtē ſeminare. Sic Philoſtratus li. 4. de vita Appollonij Tyanęi narrat, Epheſi Dęmoniacum quoddam ſpectrum peſtem diſſeminaſſe, idque in forma & ſpecie ſenis mendici peram geſtantis, panniceis fruſtis refertam, laceram & ſordidam veſtem gerentis, quē Appollonius ad expiandam ciuitatem,

tatem, cùm detexiſſet, iuſsit lapidibus obrui; quod factum eſt, & ſublatis deinde aceruis lapidum, ait in eius locũ inuentum eſſe canẽ tanquã moloſſum magnitudine tanta, quanta maximi leonum eſſe ſolent, quaſi rabidi canis ſpumam emittentem, & ita liberatam à peſte ciuitatem. Familiare eſt etiam magis, teneros ad huc infantes faſcinare.

LEX. VII.

Etſi excepta tormẽtis ſunt corpora honoribus prædictorũ, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonſtrantur: Etſi homines magi in quacũq; ſint parte terrarũ, humani generis inimici credẽdi ſunt: tamẽ quoniã qui in comitatu noſtro ſunt ipſam pulſant propemodum maieſtatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus aſſuetus, qui maleficus vulgi conſuetudine nũcupatur, aut aruſpex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiã mathematicus, aut narrandis ſomnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid ſimile horum exercens: in comitatu meo vel Cæſaris deprehenſus fuerit, præſidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Si vero cõuictus fuerit, & ad propriũ facinus

 detegen-

detegentibus repugnauerit denegando ſit eculeo deditus: vngulisque ſulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio. Hæc L. etiam eſt Conſtantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accuſati, poſſunt ſine præiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniuntur. De lege communi excuſantur à tormentis perſonæ in dignitate conſtitutæ, vt ſunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, & Capitanei militum, Officiarij principum, Rectores ciuitatum, & ſimiles dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciſcus Brunus de indicijs & tortura 2. par. q. 3. Gandinus in tract. de maleficijs in tit. de quæſtionnib. Marſil. in practica crimin. in §. Expedita, à nu. 27. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. Iul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crim. q. 64. & alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina, in quibus dignitas non excuſat à tormentis: crimen læſæ maieſtatis. L. Nullus, C. ad legẽ Iul. Maieſt. Eadem eſt ratio proditionis patriæ, Ciuitatum aut principũ & ſimilium. L. Deſertorem. §. His qui ad hoſtes. & L. Proditores. ff. de re militari. crimen maleficorum & mathematicorum in præſenti L. Secundum communem Doctorum ſententiam. falſi L. Si quis decurio C. de falſis. Priuati carceris. L. 1. C. de priuatis

carcerib.

carcerib. & Gloſſ. hic. Conſiderandũ etiam in hac L. quam ſeuerè animaduertendũ Imperator ſtatuat in maleficos aulicos, vt bene Bodinus lib.4 de magorum Dæmonom.cap. 5. notauit. Vnus enim, (inquit) in comitatu magus omnibus viris fœminiſq; principibus corrumpendis ſufficit, qui ſequuntur aulam. Peſsimi enim ſunt tales, qui & principes non rarò in ſuam ſententiam pertrahunt, vt horum fauore & patrocinio conſeruentur, imo etiam ſimiles ſibi aliquando principes efficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæſar, ſucceſſor Galli in Imperio, primis temporibus pius in Chriſtianos fuit, ſed magorum AEgyptiorũ princeps eum præſtigias & impoſturam docens magicam perſuaſit ei, vt ſanctos viros domo eijceret, longè à ſe repelleret, ferro etiã tolleret, ſi malis artibus obſtarent. Sic quoq; Iulianus Imperator pietatem Chriſtianã primum ariolorum conſuetudine adductus abiecit, tandem apertè Chriſtum abnegauit, ac Dæmonum incantationibus vacauit, vt ex Nicephoro alijſque conſtat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagm.Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis ſe liberare voluit Cõſtantinus, dum ſeuerè præcipit animaduertendum in eos, ſi qui in ſuo comitatu reperiantur etiam nulla obſtante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore conſtituti, antequam tormentis ſubijciantur, de-

bent exui inſignijs dignitatis. Tandem ſi quis de hoc crimine teſtibus conuictus fuerit, & nihilominus obſtinato animo ſteterit in negando, etiam præſentibus teſtibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus beſtijs vorandus in eculeo, id eſt, ſacco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

Quæſtio : *An in dignitate, aut honore conſtitutus poſsit puniri pœna mortis, absq; exauctoratione ſiue degradatione?*

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præſidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Gloſſa ſingularis in L. Omnes, in verb. amiſsionem C. de Epiſc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic: quem citat & ſequitur Ioan. de Anania in cap. 1. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturã ponere, antequam inſignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor. §. Ignominiæ. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Iul. Clar. lib 5. Sentent. §. fin. pract. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & ſi. L. vocat exauctorare, id eſt, inſignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non ſimplici, ſed fulgente dignitate ſiue honore militari, argumentum etiam, trahi-

tur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiæ. Locum exauctorationis in ſecularibus conſtitutis in dignitate ſubit degradatio in clericis, Sed vt ad propoſitum redeamus, ſolemnitas exauctorandi in deſuetudinem abijt, vt benè atteſtatur illuſtris Iuriſconſultus Andræas Gaill lib. 1. de pace publica cap. 1. num. 30. Quod præſertim in atrocioribus delictis & enormiſsimis locum habet, in quibus licitum eſt iura tranſgredi. Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de ſeruis fuit. Marſil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæſt. & in ſingulari 601. Barbatius in c. 1. de conſtitut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc Latius: in atrociſsimis criminibus clericus etiam quandoque ſine degradatione reali punitur extremo ſupplicio, vt in clerico aſſaſino eſt text. in c. 1. de homicidio in 6. Dominicus Geminiá. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cum non ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in conſil. 158. num. 5. incip. Ex narratis in facto. Marſil. in d. §. Cogniturum, & in practic. crimin. §. Diligenter. numero 160 & alibi. Barbat. in cap. At ſi clerici. de iudic. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæſtionibus caſu 415. num. 28. Andreas Gaill, loco citato. Et hanc ſententiam ex alijs eſſe communem oſtendunt, Iulius Clar. in d. § q. 36. num. 30 & 33. Couarr. lib. 2. variar. reſolut.

cap.20.num.11. & practic.quæſt.cap. 32. Alios ad idem allegat. Felicianus Epiſco. Scalenſ.in Enchridio de cenſuris, in tractat. de depoſit. & degrad. cap.14.

LEX. VIII.

Culpa ſimilis eſt, tam prohibita diſcere, quàm docere.

QVantum ad libros magicos attinet, omnes eiuſmodi libri ſunt comburendi, & à nullo Chriſtiano conſeruandi. Actor. 19. Epheſi multi ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorũ inuenerunt pecuniam denariorũ quinquaginta miliũ. Ita fortiter creſcebat verbũ Dei, & cõfirmabatur. Et Index librorũ prohibitorũ editus auctoritate Concilij Trident.in Regula nona his verbis: Libri omnes, & ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantię, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantię, Necromantię, ſiue in quibus cõtinentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicę, prorſus reijciuntur. Conſonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Epiſcopali audient: mandatur, Mathematicorũ & improbatæ lectionis codices eſſe concremandos in cõſpectu Epiſcopi: & in L. Cæterę. ff. familię Herciſcendæ, ſtatuitur magicos libros

broſ eſſe corrumpendos. His adiungitur illa lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic. Libros, ait, magicæ artis apud ſe neminem habere licet: At penes quoſcunque reperti ſint, bonis ademptis, ambuſtisq; his publicè, in Inſulam deportantur: Humiliores capite puniuntur. Non tantum huius artis profeſſio, ſed etiam ſcientia prohibita eſt. Sic Nicephorus lib 20. hiſtor. narrat, quendam iuuenem Lollianum miſſum in exilium, & bona eius publicata, eò quod librum magicum deſcripſiſſet. Titus Liuius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de vtilitate Reipub. ſit quod mali libri corrumpantur & comburantur. Dum enim diutiùs bellũ punicũ, inquit, ſecundum traheretur, & paſsim à ritu ſacrificandi more patrio diſcederetur, & ſacrificuli & vates cœpiſſent hominum mentes, re ad patres, & ad publicam quærimoniam delata, incuſati ſunt primum grauiter à ſenatu ędiles, triumuiriq́; capitales, quod non prohiberent: datumq́; negotium M. Aemilio vrbis prætori, qui ſenatuſconſultũ renunciauit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios, præcationesq́; haberet, aut artem ſacrificandi conſcriptam, ad ſe deferret, quæ ipſe combuſsit.

Ex dicta L. comprobatur non ſolùm magorum, ſed etiam hæreticorũ libros eſſe comburendos, & nõ conſeruandos. Leo Papa primus in

Libri hæreticorum ſunt comburendi.

mus in Epiſtola quadam ad Toribium Aſto-
rigenſem Epiſcopum, cap. 15. ſic ait. Curan-
dum eſt & ſacerdotali diligentia maximè pro-
uidendũ, vt falſati codices & à ſyncera veri-
tate diſcordes, in nullo vſu lectionis habean-
tur. Apocriphæ autem ſcripturæ, quæ ſub no-
minibus Apoſtolorũ, multorum habent ſe-
minarium falſitatum, non ſolum interdicen-
dæ, ſed etiam penitus auferendæ ſunt, atq; ig-
nibus concremandæ. Quamuis enim ſunt in
illis quædam, quæ videantur habere ſpeciem
pietatis, nunquam tamen vacua ſunt venenis,
ſed per fabularũ illecebras hoc latenter ope-
rantur, vt mirabilium narratione ſeductos,
laqueis cuiuſcunq; erroris inuoluant, Huius
Epiſt. meminit Alphonſ. Caſtr. li. 2. de iuſta
hæret. punit. c. 5. qui hanc materiã omnibꝰ la-
tiùs diſcutit. Super hoc articulo digna lectio-
ne eſt Epiſt. Victoris Conſtantini ad Epiſc. &
populum ex Socrate, de Ario & eius ſcriptis,
lib. 2. cap. 15. hiſtor. tripartitæ, in hæc verba.
Malignos & impios Arius imitatus, dignum
eſt vt illorum quoque ſuſcipiat vltionem. Si-
cut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimi-
cus, iniqua volumina contra religionem pro-
ferens, dignam promeruit inuenire mercedẽ,
& talem, per quam in poſterum eſſet oppro-
brium, & plurima compleretur infamia, &
nũc placuit Arium & conſectatores eius voca-
ri Porphyrianos, vt quorum mores imitati
ſunt,

ſunt, eorũ vocabulo perfruantur. Super hæc autẽ ſi qua cõſcriptio ab Ario facta reperitur, igni tradatur, vt nõ ſolùm praua eius doctrina depereat, ſed neq; vlla ei9 poſsint remanere cõmenta. Hoc etiã pręcipio, ſi quis cõſcriptiones Arij cęlaſſe cõperitur, & nõ repente proferens igne cõſumpſerit, mortis ſupplicio ſubiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus, capitalẽ ſuſcipiet vltionẽ. Deus vos cuſtodiat. Hęc eſt Cõſtantini Epiſtola. His accedunt alię Chriſtianorũ Imperatorum leges in C. de hæret. L. Omnes vetitę legib9 diuinis & imperialib9 conſtitutionibus hæreſes perpetuo quieſcant, & nemo vlterius conetur, quæ reperit prophana pręcepta, vel docere, vel diſcere, nec antiſtites eorundẽ audeant fidem inſinuare, quam non habeant, &c. Et L. Damnato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi & ſacrilegi Neſtorij aduerſus venerabilem Orthodoxorum ſectã, decretaq; ſanctiſsimi cœtus Antiſtitum Epheſi habiti ſcriptos habere, vel legere, aut deſcribere quiſquã audeat; quos diligenti ſtudio requiri, ac publicè cõburi decernimus, &c. Et in fin. L. Scientib9 vniuerſis violatorẽ huius legis publicatione bonorum eſſe coërcendũ. Vbi optimè notat Salyc. quod nõ eſt licitũ libros improbatę fidei legere, aut deſcribere, ſed debẽt cõburi in pręſentia Epiſcopi, iuxta d. L. Mathem. & in L. Quicunq;. §. Nulli ętiam cõtra venerabilẽ Calcedonenſem Synodum

Synodum liceat, vel aliquid dictare, vel ſcribere, vel edere, atque emittere: aut aliorum dicta vel ſcripta ſuper eadem re proferre. Nemo huiuſmodi habere libros, & ſacrilega ſcriptorũ audeat monumenta ſeruare, Quod ſi qui in his criminibus fuerint deprehenſi, perpetua deportatione damnentur. & in §. Omnes verò huiuſmodi chartæ ac libri, qui funeſtam Euthicetis, hoc eſt, & Apollinarij complexi fuerint dogmata, incendio concrementur, vt facinoroſæ peruerſitatis veſtigia flammis combuſta pereant: æquum namque eſt, vt immaniſsima ſacrilegia par pœnę magnitudo percellat, ſcientibus moderatoribus etiam prouinciarum, earumq; apparitoribus, defenſoribus etiam ciuitatum, quod ſi ea, quæ legis huius religioſiſsima ſanctione cuſtodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiſerint temeritate violari: denarum librarũ auri mulctã fiſco noſtro inferre cogantur: Inſuper etiam æſtimationis ſuæ periculũ ſuſtinebunt. Ad idem facit illud, quod Iuriſperiti tradunt, quod quis præſumatur hæreticus, & de hæreſi poſsit condemnari eo ipſo, quod libri hæreſis penes aliquem repeririuntur. Lodouicus Romanus in ſingulari 323. incip. Eo ipſo, quod libri hæreſis, &c. Alberic. in L. Quicunq;. C. de hæret. Hyppol. Marſil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnæ

Domini, excõmunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, ſine auctoritate & licentia ſedis Apoſtolicæ, ſub pœna excõmunicationis ipſo facto incurrendæ, cuius abſolutio reſeruata eſt ſummo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. conſiliorum in tit: de Hæreticis conſil. 3. num. 1. & conſ. 8. Si quis autem ignoranter incideret in librum hæreticum, exiſtimans bona fide Catholicũ & legeret, non incideret: Quia bulla excommunicat ſcienter legentes & retinentes. Nec etiã Epiſcopi & ordinarij poſſunt ſuis ſubditis dare licentiã legendi aut retinendi libros hæreticos, niſi ex ſpeciali delegatione pontificis, vt idem Nauarrus docet lib. 1. Conſil. de Conſtitut. conſil. 1. num. 75. Quia inferior non poteſt legẽ ſuperioris tollere, c. Cum inferior. de maior. & Clem. Ne Romani. de elect. Neq; abſoluere à reſeruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de ſent. excom. & id etiam litera d. Bullæ Cœnæ oſtendit, cum dicit. (Sine auctoritate noſtra, & ſedis Apoſtolicæ.) Omni enim tempore, quando Religio viguit, vt ex dictis cõſtat, curæ fuit non ſolùm Epiſcopis, ſed etiam Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni comburerentur, & non impunè retinerentur, nec venderentur. Cuius nunc (proh dolor) in multis locis contrariũ videmus, cum

maxima

maxima Chriſtianæ religionis pernicie, & animarum interitu. Si enim Apoſtolus Paulus, Prophana & vaniloquia hæreticorum deuitanda pronunciat, eo quod multum proficiant ad impietatē, & eorum ſermo, vt cancer ſerpat: multo magis profectò librorum lectio cauenda, ſcriptura enim manet, & vox perit; & ea quæ permanent fortius imprimunt in animū, magiſq; mouēt. Hinc vt ex illo Acto. 19. citato conſtat, ſicut teſtimonium & ſignificatio apertiſsima veræ fidei & conuerſionis eſt, libros curioſos, & à fide Catholica alienos incendio tradere, vt patet ex illis verbis ſubiectis: Ita fortiter creſcebat verbum Dei & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum eſt, legere, retinere & nō velle Vulcano conſecrare huiuſmodi libros. Quare rectiſsimè, ſecundum Iuriſperitorum ſententiam, contra tales eſt vehementiſsima præſumptio hæreſis. *Contra dicta, obyciunt quidam Catholici etiam ſcioli, hæreticorum lectionem eſſe licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Theſſalonicenſes 5. Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Ergo poteſt aliquis hæreticorum libros legere, cùm etiam aliqua bona in eis continantur, & ad effectum bonū maximè vt eorum errores melius cognoſcat, ac rectius eis reſpondere queat. Reſpondetur, hoc argumentum probat, quod ſi nullum præceptum Eccleſiæ eſſet, licitum fore legere huiuſmodi libros

eis,

eis, qui dignoſcere & ſecernere bonum à malo poſſunt, ita vt eis nullum immineat periculum ſubuerſionis; quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illuſtrationem pulchrum adfert exemplum Euſebius lib. 7. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 6. de Dionyſio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiuſdem li. 3. de baptiſmate ad Philomenem Præsbyterum vrbis Romæ. Sic enim ſcribit Dionyſius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorũ perſcrutor, etiamſi videar ad horã verbis illorũ pollui. Sed multum mihi cõfert hoc ipſum quod ex ipſorũ verbis, arguere eos poſſum. Deniq; cum aliquis ex fratribus & cõpræsbyteris prohiberet me, ne hæretica lectione tanquã cœni alicuius fœtore pollucrer, viſio mihi quædã à Deo oſtenditur, quæ me cõfirmaret, & ſermo ad me factus eſt, hæc mihi euidenter proloquẽs. Lege omnia quæcũq; in manus tuas venerint: quia ꝓbare ſingula quęcunq; & diſcernere potes. Quãdoq; ex initio hęc tibi cauſa fuit credẽdi. Amplexus ſum viſionẽ: quia & Apoſtolicę ſententię cõcordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Hęc Euſeb. Ex qua hiſto. patet eo tempore etiã habitã eſſe tanquam rem periculoſiſsimã, lectionem hæreticorũ, nec debere ſibi vnumquẽq; tribuere, quod poſsit diſcernere, ſed tale iudiciũ à ſuperiori poteſtate cõferendũ, prȩſertim cum ſcriptura nos in cõtrarium

moneat

moneat in Euangelio. Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimétis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Phariſęorũ: & iterũ Ioannes. Nolite omni ſpiritui credere. Qui ergo ſimplices & ignari ſunt, deberent abſtinere, etiamſi nulla prohibitio eſſet, propter imminens & euidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum ſcriptis inueniatur. Quia vt S. Gregorius lib. 5. moral. cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permiſceant, quatenus facilè ſenſui audientis illudant: Si enim ſemper praua dicerent, citiùs in ſua prauitate cogniti, quod vellent minimè perſuaderent. Rurſum ſi ſemper recta ſentirent, profectò hæretici non fuiſſent: ſed dum fallenti arte ad vtraque deſeruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abſcondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tangit, dumque hoc quod dulce eſt, primo attractu delibatur, etiam illud quod eſt mortiferum, indubitanter abſorbetur. Itaque hæretici permiſcent recta peruerſis, vt oſtendendo bona, auditores ad ſe trahant, & exhibendo mala latenti eos peſte corrumpant. Et ſi quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi poteſt. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum ſit. Nec etiam Deus aliquid ſingulare boni per peruerſos diffundit,

1. Ioan. 4.

dit, quod non multo vberius per organa Spiritus ſancti communicet, iuxta Illud Ioannis: Paracletus Spiritus ſanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunq; dixero vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica ſemper ſit damnata, vt res perniciosa, nemini dubium eſſe poteſt, quod ſummus in Eccleſia monarcha eam non potuerit ſub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex ſuo genere erat periculoſum, & licitum eis, qui ſine periculo poterant legere & approbare, poſtea omnibus vi præcepti fiat illicitum, niſi licentia ſedis Apoſtolicæ accedat, cuius etiam eſt ante licentiam cognoſcere & iudicare, an ſine periculo & cum fructu licentiam petens legere poſsit. Nemo enim iudex in propria cauſa eſſe poteſt. Si quis autem legerit, aut habuerit ſine licentia, libros catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inſeruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnę Domini, ſed in cenſuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij ſuper approbatione Indicis librorum prohibitorũ, quę bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confeſſariorum, cap. 27. num. 56. & Ipſa bulla decernit.

Q q Si quis

Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere poſsit lectionem & conſeruationem librorum hæreticorum ſub pœnis & cenſuris, is etiam vertat in controuerſiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, ſub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerit, & reuocet in litem, an poteſtati iuſta præcipienti, ſub reatu mortalis peccati ſit obediendum, iuxta il-
Luc.10. lud Lucæ. Qui vos ſpernit, me ſpernit: & a-
Rom.13. liud Apoſtoli. Omnis anima poteſtatib⁹ ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati, dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

LEX. IX. & finalis.

Quicunque maleficiorum labe pollutum audierit, deprahenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hoſtem ſalutis oſtendat. Si quisquam ex agitatoribus, ideſt, aurigis, ſeu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit; aut clandeſtinis ſupplicijs etiam manifeſtum reum maleficæ artis oppreſſerit: vltimum ſupplicium non euadat, geminæ ſu-

ſpicionis

ſpicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeueritati legum & debitæ ſubtraxerit quæſtioni: Aut proprium fortaſſis inimicum ſub huiuſmodi vindictæ nomine conſilio atrociore confecerit,

CIRCA hanc L. notandum eſt ex Doctoribus, qui in hanc, ſicut in alias leges huius tituli, breuiſsimè commentati ſunt, quod maleficum licet cuilibet propria auctoritate capere, & Iudici præſentare. Quod ſingulare eſt, ſed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifeſto crimine deprehenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc eſt. Commune autem eſt in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifeſtū propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Nefacinoris ſocios publicare, &c*) Colligunt doctores, crimen maleficij eſſe de genere exceptorum. Alberic. hic & Godefrid. Gloſſa & Salycetus in L. fin. C. de Accuſat. Bartolus in L. Repeti. de quæſt. Marſil. ibidem. Bald. lib. 1. conſil. 95. incip. Regula iuris. Panormit. Ioan. Immolenſ. & Anthonius à Butrio in cap. 1. de Confeſſ. & alijs, quos citaui ad longum

in 2. memb. tract. de confeſſ. malefic. concluſ. 1. ratione 3. Quare conſequenter tradunt, confeſſum de ſe in hoc crimine ſuper aliorum ſcilicet ſociorum criminis conſcientia, poſſe & debere interrogari, & interrogatus in conſcientia, ſub pœna peccati mortalis tenetur facinoris ſocios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tractat. oſtenſum latiùs eſt. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Gloſſa cum text. in cap. 1. de confeſſis. Panormit. Anthon. Ioan. Immolenſis. Cardinalis Zabarella, Hoſtienſis & omnes Doctores ibidem, cum Iuriſperitis. in L. fin. C. de accuſationib. quod in criminibus exceptis de ſe confeſſo credendum eſt contra ſocios criminis non quidem quantum ad condemnandum, ſed ad præſumendum. Aliàs profectò non eſt inuenire diſcrimen inter crimina excepta & non excepta, ſecundum mentẽ canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de ſocijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent ſocios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui ſolus ſine ſocijs hoc ſcelus commiſerit. Præterea cùm malefici ſint hoſtes communis ſalutis, iuxta præſentem L. contra ſocios inquirere etiam tendit ad communem ſalutem omnium. Quia niſi maleficorum crimen radicitus extirpetur, ſalus cõmunis non habebitur. Præterea cum DD. aduerten-

uertendum eſt, quod ſi quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem ſuſpicionẽ ex hac L. incurrit, tum quod conſcius ſit maleficij, timueritq; ne ſocios detegeret, ſi tortura adhibeatur; tum quod ratione vindictæ fortaſſis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. ſingulariter, quod nõ licet ſubtrahere aliquem reum quæſtioni, vel torturæ, nec facere, quod veritas non poſſit apparere. Ex dictis mala præſumptio ſumitur contra eos, qui aliquando maleficis conſulunt, aut eos admonendo inſtruunt, vt fugiant, quando grauibus indicijs laborant: Hi incurrunt ſuſpicionem, aut quod ſocij criminis ſint, aut quod veritatem velint latere & iuſtitiam impedire; aut quod magis ament corporis & famæ æſtimationem rei contra ordinẽ charitatis, quam eius animæ ſalutẽ, quæ pręſtat omnibus rebus in hoc mundo habitis.

Circa hanc L. cum Doctores ex ea colligant, nominationem malefici facere præſumptionem contra ſocium facinoris, breuiter tractandum eſt de indicijs, ex quibus crimen maleficorum deprehendi poteſt.

DE INDICIIS CRIMINIS maleficij.

NOTANDVM in primis, quod diuerſus eſt gradus iudicorum. Quædam enim

ſunt remota: quædam propinqua: alia propinquiſsima.

Deinde in materia indiciorum multum valet omnium iudicio arbitrium iudicis: falluntur tamē aliqui in intelligentia huius nominis aut ſaltem in iudicio, qui putant, quod arbitrium iudicis ſonet, quod ipſi ex ſuo capite & voluntate poſsint definire, & quod eorum propria prudentia debeat formare iudicium. Iudicis arbitrium formandum eſt ita, vt ſit iuri & æquitati conſonum, & in hoc non debet ſequi propriam conſcientiam, ſed publicam ſcientiam, vt multis allegationibus oſtendunt Andræas Barbatius in cap. de conſtitut. à numero. 167. Marſilius in practica crimin. §. Diligenter. à numero.24. & Menochius lib.1. de arbitr. Iudic. quæſtionib. q.13. numero.15. Quando ergo iudex formare rectum vult arbitrium, debet ſequi canones, leges, conſilium peritorum, & praxim doctiſsimorum & proborum virorum. In materia indicorum ſemper hæc doctrina ante oculus habenda eſt vt quoniam vatiæ in caſibus occurrentibus circunſtantiæ occurrere poſſunt, iudex ſi ſibi non ſit ſufficiens, peritorum conſilium adhibeat. Præterea reducendum eſt in memoriam pro varietate criminum, varia etiam eſſe indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accomodantur; quædam propria particu-

particularibus ſceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cum autem latus ſit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus ſcripſerunt, & ex dicendis manifeſtum erit, hic tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Indicia perpendenda in hoc maleficorū crimine.

Primum indicium ſumptum ex hac L. ſi nali: Denunciatio ſiue denominatio maleſici contra facinoris ſocios, ſecundum communem Doctorum ſententiam, quos ſuprà ad longum adduximus. Quomodo & in quem ſenſum hoc verum ſit, remitto lectorem ad ea, quæ multis declarata ſunt in 2. membro ſuperioris tractatus.

Secundum indicium maximè proprium huic materiæ, eſt ſuperſtitio cum ſuis varijs ſpeciebus ad longū in primo membro ſuperioris tractatus. Cum enim ſuperſtitio procedat, vt plurimum ex pacto implicito, vel expreſſo cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Chriſtianam labefactat, ac viam ſternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Conſtitutio criminalis Caroli Quinti in articulo 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res ſuſpectas, verba, & opera, quæ incantationem ſapiunt, vſurpauerit.

Tertium : Si quis alios artem magicam ſiue maleficium docere voluerit : ex eadem conſtitutione.

Quartum : Si quis minatus ſit alicui maleficia inferre, & effectus ſequutus fuerit; Ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præſertim factæ ab eo, qui conſueuit eas exequi. Gandinus in tractatu de malefic. in tit, de indicijs dubitatis. Hyppolitus Marſilius in practic. crimin. §. Diligenter, à numero 85. Bald. in L. Metum. C. quod metus cauſæ. Franciſcus Brunus de indicijs & tor. par, 1. quæſt. 3. Decius in conſil. 189. numero 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib, 5. Sentent. §. fin. practic. crimin. q. 21. numer. 37. & Iacobus Menochius lib. 1. de præſumpt. q. 89. à. num. 60.

Quintum : Singularis familiaritas, & frequens conuerſatio cum maleficis & incantatoribus : ex eadem conſtit, in d. articul. 44. Omnium enim Iuriſperitorum ſententia, ex mala conuerſatione oritur indicium ad torturam, ſi modo aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quiſque eſt, tali ſocio delectatur. Similis gaudet ſimili. Prouerb. 13. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit : amicus ſtultorum ſimilis efficitur. Et in Pſalm, Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente

Prouer. 13. Pſal. 17.

cente innocens eris, & cum peruerſo peruerteris. Sic ſentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. verſ. Quæro an indicium. Guido de Suzaria de indicijs & tort. numero. 32. Marſil. in practica §. Expedita numero. 91. Bald. in tract. de quæſt. numero. 10. Albert. Gandin. in tract. de malefic. in Rubr. de quæſtion. Ioſephus Maſcardus vol. 1. de probationibus concl. 451. Menoch. in d. q. numero. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salyc. in L. Nullus, ſupra eod. tit. eſt repellenda. Ex hac cauſa prouenit, quod aliquando in vno pago, aut loco tam multæ ſint ſagæ & malefici, vt (proh dolor) experientia diſcimus, imò etiam ſi aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præſertim ad voluntatem & imperium Dæmonis, qui nihil magis appetit, quam vt numerus ſuorum augeatur, & regnum Chriſti diminuatur. Quamuis etiam exiſtimem ob magnitudinem ſcelerum, quæ malefici, vbi in vno loco ita morantur, committunt, cum nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior poteſtas in commorantes in tali loco, vbi notabilis eſt numerus maleficorum.

Sextum : Eſt fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum ſententiam, quos Menochius in d. q. num.

32. adducit, qui volunt famam vehementem per ſe ſufficere. Sed communior & tutior doctrina eſt, quod non ſine alijs adminiculis, vt oſtendit Iulius Clarus loco citato, numero. 1. Quia fama eſt indicium valde remotum à delicto & fallax facilè, & ſic ex nuda fama durum eſſet hominem tormentis ſubijcere, niſi eſſet delictum difficilis probationis, & perſona vilis alijs criminibus conſperſa. Vnum tamen in hoc crimine eſt ſingulare, quod (vt experientia quotidie docet) multi homines, quorum conuerſatio in exterioribus omni reprehenſione caret, deprehenduntur hoc nefandiſsimo ſcelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium eſt occultiſſimum cùm dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occaſione aut impoſsibilis, aut ſaltem difficilis poteſt eſſe probatio canonica in hoc crimine: Cùm hæc fundetur in conſcientia bonorum virorum, qui nocte dormiunt, quando malefici ſua negocia expediunt, & ſic non poſſunt de ſecretis & ignotis in ſua conſcientia maleficij aliquē innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non ſatis eſt dicere & probare famam, ſed oportet etiam eius originem oſtendere. Quia fama debet originem habere ab honeſtis perſonis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, vt pro-

probatur ex cap. Qualiter & Quando. 2. de Accuſationibus Bart. in L. de minore. § Plurium. de quæſt. Marſilus ibidem. Abb. in cap. Veniens. 1. numero. 8. de teſtibus, & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum eſt, dictum hoc commune iuxta diuerſitatem rerum & circunſtantiarum aliter atque aliter eſſe intelligendum, in hunc ſenſum, quòd fama debet habere originem à viris bonis & honeſtis, quando qualitas perſonæ natura rei, ac circunſtantię hoc admittunt, & ſic ſubintelligendum, niſi agatur de re turpi. Nam tunc non eſt contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus perſonis, exempli gratia, ſi agatur de peccato commiſſo in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs perſonis honeſtis, quæ non ſolent ibidem conuerſari, & ſimiliter ſi agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum trahit à luſoribus, & ſic in hoc crimine maleficorum & ſagarum, boni honeſtique viri non interſunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus,

nibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agreſtibus, ſecretisque locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere, non poteſt, ſed à conſortibus, qui tam turpibus ſceleribus præſentes ſunt. Hanc expoſitionem docent Salycetus in L. Ea quidem. C. de accuſat. non longe à finé, vlt. q. principali & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. num. 17. Et hoc eſt quod Bartolus in d. L. de minore. Iuſtinus Amedeus in tractatu de Syndicatu num. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, ſecutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & cauſis, vel iuſta cauſa, ſicut etiam ex delicto aliquando docent ſumere originem.

Septimum: fuga eſt etiam indicium ad torturam, quando aliquis præſertim fugit ante accuſationem, vel inquiſitionem contra eũ formatam, vel antequam ad aliquem actum ſit proceſſum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam ſibi morté cõſciuerunt. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica. verſ. An fuga ſit ſufficiens. Marſil. in d. §. Diligenter. num. 41. & alij multi; quos allegant Menochius, & Clarus locis cit. 21. & Andreas Gaill practic. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 109. Addit Marſil. etiam habere locum, quando fugit, dum habet ſuſpicionem, quod contra eum formabitur inquiſitio. Malefici

ſæpe

ſæpe fuga ſolent ſibi conſulere. Alia tamen eſt ratio, quando quis fugit poſt inquiſitionem, & citatus redit, vel cauſas probabiles abſentiæ & fugæ allegat.

Octauum, Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod ſapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia inſtrumenta in ædibus diffamatę & ſuſpectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres ſeptimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum poſt mortem cuiuſdam, qui eo vſus fuerat, repererat. Qui tam charus ſuo Domino fuerat, quod eum emerat quindecim daleris, ſecundum ſcriptionem in libro annotatam, & tam peſtilens erat, (vt primo aſpectu animaduerti) vt legere non vellem, ſed ſtatim in præſentia amici tradentis Vulcano cui cum auctore debebatur, conſecrarem. Neſcio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cũ diris nominibus. Hoc indicium ſumitur etiã ex d conſtit. Carolina in art. 44. Ad idem facit ſi liber hæreticus penes aliquem reperiatur, ſuſpectus vehementiſsmè habetur, vt cõdemnari poſsit, ſi alię coniecturæ accedant, modò nõ habeat cum auctoritate ſuperioris, poteſtatem habentis & concedentis ad bonũ finem. Ludouicus Romanus in ſingulari 323. incipienti, Eo ipſo, quod libri hæreſis reperiuntur.

untur. Marſilius in d. §. Diligenter. numero 92. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. quæſtionibus caſu 374. numero 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de falſ. qui habet penes ſe inſtrumentum falſum, præſumitur falſarius, niſi oſtendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto eſſe tam vehemens, vt ſi quæ alia leuiſsima adſint, reus poſſit torqueri. Huic adiungere poſſumus, ſi de maleficio ſuſpectus inueniatur in domo, aut ſtabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & ſequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem eſt ratio, ſi duob⁹ teſtibus legitimis probetur reum exercuiſſe aliquem actū ſuperſtitioſum qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficiū dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierē in aqua ſtantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æſtates, dum tempeſtas inſtare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierē flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium: hæc ſunt indicia, vrgentiſsima, quorum vnumquodque per ſe ſufficit ad torturam. Eadem eſt ratio, ſi vnus teſtis omni exceptione maior deponat de ipſo crimine, vtpote quod viderit ſagam equo infundentem potionem, qui mortuus reper-

reperitur. Ad dictum enim vnius teſtis omni exceptione maioris, deponentis de ipſo maleficio; poteſt quis rapi ad torturam, ſecundum communem Iuriſperitorum ſententiam, cui aſtipulatur Carolina Conſtitutio in art. 30.

Nonum, Confeſsio extraiudicialis rei ſiue accuſati, ſi duobus teſtibus probetur, facit ſufficiens indicium ad torturam, ſecundum communem DD. ſententiam, quam communem atteſtantur Felinus in cap. Olim, de reſcriptis. Decius in cap. At ſi clerici. de iudicijs. Menochius lib. 1. de præſumpt. q. 89. numero 14. Ioſephus Maſcardus vol. 1. de probat. concl. 349. Iul. Clarus in d. q. 21. numero 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipſe Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant quod huiuſmodi cõfeſsio poſsit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo eſt tenendum. Nam ſi ſola reuocatio hoc operaretur, nunquam eſſet locus communi concl. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confeſsio, quia ſi reus in ea perſiſteret, non eſſet opus tortura: Semper ergo confeſsio extraiudicialis facit indicium ad torturam, niſi error probetur. Bodinus lib. 4. c. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere cõfeſsioni extraiudiciali, ſed à cõmuni ſine euidenti ratione, aut lege nõ eſt recedẽdũ. Ad

hoc

hoc indicium reduco verba maleficorum & ſagarum, quæ aliquando proférunt, quando capiuntur, quibus quaſi implicitè confitentur; vt ſi dicant, actum eſt de me, aut : ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domeſticis, & propinquis, petendo veniam, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium. de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè ſibi vendicat locum, eſt taciturnitas rei, quando ſcit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectone ſiue opprobrio, ſe haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, ſed ſedata mente tranſit, quaſi non curaret. Marſil. in pract. criminali §. Diligenter. nũ. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. indicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quiſquis enĩm innocens eſt, ęgerrimè fert infamiá ſibi imponi de tanto ſcelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab iſto crimine eſt, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimeſcet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuuari.

Vndecimum; Si quis ſcelerata iuramenta, execrabiles blaſphemias, & verba impudiciſſima frequentet, aut Dæmonis nomen ſemper effutiat ore, aut pueros proprios, ſiue alienos,

nos, aut etiam beſtias in nomine Diaboli execrari ſolitus ſit: vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: exeas in nomine ipſius: vellem te haberet Dæmon; & de ſimilibus ſimilis eſt cenſura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blaſphemias aſsiduè exercent, de hæreſi ſuſpecti ſunt, vt docet Iacobus Simancas in commentar. Catholicarum inſtitut. tit. 8. de blaſphemis. Carrerius in tract de hæret. quos allegat & ſequitur Menoch. lib. 5. de præſumpt. præſumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à num. 8. Alphonſus Caſtrenſ. lib. 1 de iuſta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergo meritò nõ poſſunt eſſe tales blaſphemi, & immundi execratores vehementer ſuſpecti de maleficij crimine, in quo Deus in ſummo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus aſſumitur. Quare in præludijs ſuperioris tractatus inter cauſas diſpoſitiuas ad hoc infœliciſsimum exercitium poſuimus execrationem & maledicẽdi ſiue imprecandi rabiem. Huic annumerare poſſumus, ſi quis commiſerit etiam alia grauiſsima ſcelera diſtantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1 ex Simanca etiam de hæreſi allegat. Nam vix fieri poteſt, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda ſcelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iã omnibus ſceleribus etiã fœdiſsimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod ſagæ lachrymas emittere non poſsint. Quod ſi intelligant lachrymas ex dolore peccatorũ, aut oleo diuinæ ſuauitatis prodeuntes, facilè aſſentior: aliàs quod nó poſsint excutere guttas aquarũ & lachrymarũ, parum fidei attribuo. Quia verũ eſt de mulieribus, ꝙ quidá cecinit.

Vt flerent, oculos erudiêre ſuos.

Imo ſæpe ex puſillanimitate, triſtitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimum tertium, Quidam indiciũ ſumunt ex facie de maleficis, vt ſi oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare communiter dici ſolet. Deformis, vt ſaga. Huic concordat Bodin. lib. 3. cap. 3. ex Hieronimo Cardano lib. 20. de ſubtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de ſuperſtitionib. à num. 100. Sicut enim qui in fodina auri ſequitur ipſũ minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venam argenti viui: Ita qui ſequitur, & inſpicit horribilem & turpẽ viſionẽ Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro hac ſententia facit, quod Iuriſperiti tradũt, indiciũ ad torturã ſumi ex mala phyſiognomia. Marſil. in practica. § Expedita num. 53. ex Baldo L. 2. C. Quorũ appellatio non recip. Carrer. in pract. pag. 55. in 29. indicio. Menoch. lib. 1. de prob. q. d. num. 13. & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominũ ex phyſiognomia iudicari

poſsit, ſuprà oſtenſũ eſt. Etſi nõ ſit improbabile, quod aſſeclę Dæmonũ deformitaté in facie contrahãt, tamẽ cũ deformitas ex multis alijs cauſis originem ſumere poſsit, valde infirmũ & leue indicium hinc deſumitur.

Decimum quartum ponitur à Lamberto Danæo, in Dialogo de ſortiarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4 cap. 4. & eſt ſtigma ſiue nota, quã Dæmon imprimit eis maleficis & ſagis in aliqua parte corporis, quos timet ſibi nó fore fideles: vnde principes quiq; magi tale ſignũ nõ habent. Memini me etiã audiuiſſe, quibuſdã noſtris maleficis & ſagis ſigna impreſſa fuiſſe. Triſcalanus Magus, Bodino referente, dicebat ſignatis magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa indatur quaſi acus, locum tamen ſenſus expertẽ eſſe. Sed quicquid ſit, non puto tale ſignũ magni faciendum eſſe. Facile enim ſi quis quærat huiuſmodi ſigna, finget aut putabit eſſe, quod non eſt. Quod enim patrũ documẽto ſancitũ non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. 2. q. 5. cap. Conſuluiſti. Imo ſi Dæmon cognoſceret ſuos ex tali ſigno cognoſci, nõ imprimeret: Sicut etiã Bodi. exẽpla refert, in quibus poſtera die, poſt deprehenſionẽ ſigni fuit nota deleta. Similiter admodũ ſuperſtitioſum eſt, quod prædicto affine eſt, quod quidã in fronte ex eradicatione Chriſmatis ſagas cognoſcere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus ſagæ cognoſcuntur, probationem aquæ frigidæ, ſed hæc in canonibus expreſsè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latiùs actum eſt in 2. memb. ſuperioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum Sextum. Firmum putat eſſe Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, ſi nata ſit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc ampliſsimam eſſe regulam, & paucißimas exceptiones admittere. Si ſaga eſt mater, eſt etiam filia. Sed hæc conſequentia quomodo tam neceſſariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnũquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni naſcuntur, ſicut è ſpinis roſæ producuntur. Sic ex Achaz peſsimo rege & idololatra natus eſt
4. Re. 16. ſanctus rex Ezechias vt in libro Reg. eſt videre. Sic etiam Ioſias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria ſecun-
Eccl. 49. dum Eccleſiaſticum quaſi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. nõ tamen neceſſariò ita contingit. Mores enim multũ iuuantur gratia Dei, inſtructione, bona conuerſatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præſumptionem, ſi parens

rens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuerſationis & cohabitationis: Qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus ſpiritus à ſagis, vt filios, aut filias ſibi in obſequium deuoueant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdũ natam Dæmoni in abominabile offerant obſequium.

Decimum ſeptimum. Eſt ſingularitas quædã notabilis in actibus religionis. Cum ſint ſuperſtitioſi, gaudent ſingularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in veſtimentis ouium, more magiſtri ſui, qui ſe etiã transfigurat in angelum lucis, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Eſt mutatio loci, currũt huc atque illuc, præſertim quando ſibi timẽt, vt potequum iam ſunt diffamati, vel in proximo ſunt, vt deprehendantur: aut iam ſciunt ſocios ſui facinoris deprehenſos, à quibus metuunt ſe denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo diſcrutiantur propter pœnam, quam ratione conſcientiæ ſceleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. Frequenter enim, ait, præoccupant peſsima, redarguente conſcientia. Cũ ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condem- *Sapientiæ 17.*

condemnationis:ſemper enim præſumit ſęua perturbata conſcientia,id eſt,conſcius ſui ſceleris remorſu conſcientiæ mouetur, vt ſeipſũ condemnet,&ſuſpicetur pœnã promeritã,inſtare antequã etiam præſens ſit, & ſic nequitia efficit timidũ, cum ſemper propinqua eſſe & ante oculos verſari timeat tormẽta Id quod Cicero breuibus verbis in orat. pro Milone ſignificat, cũ dicit. Magna eſt vis conſcientiæ in vtramq; partem, vt nec timeant, qui nihil commiſerunt, & pœnamſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt. Alia eſt etiam huius inconſtantiæ & mutationis de loco in locum cauſa. Cum enim tam magna ſit inter ſpiritum bonũ & malũ pugna, quando cõſcientia iam incipit remordere mota ex tribulatione & timore extrinſeco aduenienti, ob pericula & tormenta imminentia, magna naſcitur etiã in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locũ, quęrit requiem, & nõ inuenit, idq; in multis obſeruatum eſt.

Decimum nonum eſt inconſtantia & contrarietas in verbis. Facit enim conſcientia ſceleris timorq;, quo concutiuntur, vt parũ ſibi conſtẽt. Hæc autem indiciũ facere ad torturã tradunt Doctores. Marſil. in d. § Diligenter.nũ. 74. Franciſ. Brunus de indicijs & tortura par. 1.q.3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæſt. & alij multi, quos refert Menoch. in d.q. 89. li. 1. de

de præſumpt. hoc tamen indiciũ non eſt tantum, vt ex eo quis debeat ſubijci tormẽtis, niſi alia, magis mouentia accedãt. Habent tamẽ hoc proprij ſagæ & malefici, vt vix reſpondeãt ex propoſito ad interrogata, ſed nutant in reſponſionibus, vt obſeruandum ſtatuit Bodinus in d.c.4. lib.4.

Vigeſimum indicium, efficere poſſunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marſil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimũ, Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi ſupra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herenniũ. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio incõſtans, tremor & id genus alia: nẽpe ſi conſtiterit reum, cũ ad eum ventũ eſt, erubuiſſe, titubaſſe, expalluiſſe, inconſtanter locutum eſſe, concidiſſe, pollicitum eſſe aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Poſtremò, quoniam Iudices aliquãdo ad inquirendam veritatẽ maleficos captiuos duos in conſpectu opponunt, vel vt aliqui vocant cõfrontant, ſumma tum adhibenda eſt iudici prudentia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero reſpõdeatur, an alter taceat an neget, qua animi conſtãtia, qua verborũ arte, quia quoſdã honoratiores & prudentiores inſtruit Diabol. vt valde callidè loquãtur. Hic etiã valde

bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum eſt quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum in vinculis conſtituto crimen in frontem dicere, in quo ſibi ſocius fuit, vt hoc non fiat temerè, niſi alia indicia talia præcedant, vt, ſi teſtis in frontem deponens conſtanter in confeſsione & obiectione perſeueret, cum probabili circunſtantiarum declaratione, in cuſtodia detineri poſsit, ſi rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, ſed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna eſt infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti ſceleris, quaſi ſocius criminis ſit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, niſi alia ſufficientia indicia præcedāt, quæ loco diffamationis ſint. Etenim indicia propinqua ſiue ſemiplena ſupplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat Marſil. in practica crimin. §. Conſtante. à num. 19. Si autem confrontatus ſufficientibus indicijs grauatus, poſt cōfrontationē iterum dimittatur, magis confrontatione ſuſpectus redditus, quam purgatus, & ipſe hoc animaduertat, facile fugiet. Hæc ſunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max lucis auctorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc

nuncin multós Chriſtianos ſæuít, reprimat: lapſis manus miſericordiæ ad ſurgendum per ſalutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipſius honorem, patriæque ſalutem ſuſceptum, fœlici fine remuneret, Amen.

FINIS.

1.003.697

nibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agreſtibus, ſecretisque locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere, non poteſt. ſed à conſortibus, qui tam turpibus ſceleribus præſentes ſunt. Hanc expoſitionem docent Salycetus in L. Ea quidem. C. de accuſat. non longe à fine, vlt. q. principali & Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. num. 17. Et hoc eſt quod Bartolus in d. L. de minore. Iuſtinus Amedeus in tractatu de Syndicatu num. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, ſecutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & cauſis, vel iuſta cauſa, ſicut etiam ex delicto aliquando docent ſumere originem.

Septimum fuga eſt etiam indicium ad torturam, quando aliquis præſertim fugit ante accuſationem, vel inquiſitionem contra eũ formatam, vel antequam ad aliquem actum ſit proceſſum. Bart. in L. 1. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam ſibi mortẽ cõſciuerunt. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica. verſ. An fuga ſit ſufficiens. Marſil. in d §. Diligenter. num. 41. & alij multi; quos allegant Menochius, & Clarus locis cit. 21. & Andreas Gaill practic. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 109. Addit Marſil. etiam habere locum, quando fugit, dum habet ſuſpicionem, quod contra eum formabitur inquiſitio. Malefici

ſæpe

ſæpe fuga ſolent ſibi conſulere. Alia tamen eſt ratio, quando quis fugit poſt inquiſitionem, & citatus redit, vel cauſas probabiles abſentiæ & fugæ allegat.

Octauum; Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod ſapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia inſtrumenta in ædibus diffamatę & ſuſpectæ inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres ſeptimanas mihi oblatus à quodam amico, qui eum poſt mortem cuiuſdam, qui eo vſus fuerat, repererat. Qui tam charus ſuo Domino fuerat, quod eum emerat quindecim daleris, ſecundum ſcriptionem in libro annotatam, & tam peſtilens erat, (vt primo aſpectu animaduerti) vt legere non vellem, ſed ſtatim in præſentia amici tradentis Vulcano cui cum auctore debebatur, conſecrarem. Neſcio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cũ diris nominibus. Hoc indicium ſumitur etiã ex d conſtit. Carolina in art. 44. Ad idem facit ſi liber hæreticus penes aliquem reperiatur, ſuſpectus vehementiſsmè habetur, vt cõdemnari poſsit, ſi alię coniecturæ accedant, modò nõ habeat cum auctoritate ſuperioris, poteſtatem habentis & concedentis ad bonũ finem. Ludouicus Romanus in ſingulari 323. incipienti, Eo ipſo, quod libri hæreſis reperiuntur.

untur. Marſilius in d. §. Diligenter. numero 92. Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. quæſtionibus caſu 374. numero 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de falſ. qui habet penes ſe inſtrumentum falſum, præſumitur falſarius, niſi oſtendat vnde habuerit. Dictum indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto eſſe tam vehemens, vt ſi quæ alia leuiſsima adſint, reus poſſit torqueri: Huic adiungere poſſumus, ſi de maleficio ſuſpectus inueniatur in domo, aut ſtabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & ſequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem eſt ratio, ſi duob⁹ teſtibus legitimis probetur reum exercuiſſe aliquem actũ ſuperſtitioſum qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficiũ dirigitur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierẽ in aqua ſtantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æſtates, dum tempeſtas inſtare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierẽ flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium: hæc ſunt indicia, vrgentiſsima, quorum vnumquodque per ſe ſufficit ad torturam. Eadem eſt ratio, ſi vnus teſtis omni exceptione maior deponat de ipſo crimine, vtpote quod viderit ſagam equo infundentem potionem, qui mortuus reperi-

reperitur. Ad dictum enim vnius teſtis omni exceptione maioris, deponentis de ipſo maleficio; poteſt quis rapi ad torturam, ſecundum communem Iuriſperitorum ſententiam, cui aſtipulatur Carolina Conſtitutio in art. 30.

Nonum, Confeſsio extraiudicialis rei ſiue accuſati, ſi duobus teſtibus probetur, facit ſufficiens indicium ad torturam, ſecundum communem DD. ſententiam, quam communem atteſtantur Felinus in cap. Olim, de reſcriptis. Decius in cap. At ſi clerici. de iudicijs. Menochius lib. 1. de præſumpt. q. 89. numero 14. Ioſephus Maſcardus vol. 1. de probat. concl. 349. Iul. Clarus in d. q. 21. numero 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipſe Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant quod huiuſmodi cõfeſsio poſsit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo eſt tenendum. Nam ſi ſola reuocatio hoc operaretur, nunquam eſſet locus communi concl. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confeſsio, quia ſi reus in ea perſiſteret, non eſſet opus tortura: Semper ergo confeſsio extraiudicialis facit indicium ad torturam, niſi error probetur. Bodinus lib. 4. c. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere cõfeſsioni extraiudiciali, ſed à cõmuni ſine euidenti ratione, aut lege nõ eſt recedẽdũ. Ad

hoc indicium reduco verba maleficorum &. ſagarum, quæ aliquando proférunt, quando capiuntur, quibus quaſi implicitè confitentur; vt ſi dicant, actum eſt de me, aut : ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domeſticis, & propinquis, petendo veniam, & de ſimilibus ſimile eſt iudicium. de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum indicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maximè ſibi vendicat locum, eſt taciturnitas rei, quando ſcit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectone ſiue opprobrio, ſe haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, ſed ſedata mente tranſit, quaſi non curaret. Marſil. in pract. criminali §. Diligenter. nú. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. indicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quiſquis enim innocens eſt, ęgerrimè fert infamiá ſibi imponi de tanto ſcelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab iſto crimine eſt, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimeſcet. Dictum tamen indicium alijs adminiculis debet iuuari.

Vndecimum; Si quis ſcelerata iuramenta, execrabiles blaſphemias, & verba impudiciſſima frequentet, aut Dæmonis nomen ſemper effutiat ore, aut pueros proprios, ſiue alienos,

nos,

nos, aut etiam beſtias in nomine Diaboli execrari ſolitus ſit: vt, exempli gratia, rapiat te Diabolus: exeas in nomine ipſius: vellem te haberet Dæmon; & de ſimilibus ſimilis eſt cenſura. Qui enim talia iuramenta & execrabiles blaſphemias aſsiduè exercent, de hæreſi ſuſpecti ſunt, vt docet Iacobus Simancas in commentar. Catholicarum inſtitut. tit. 8. de blaſphemis. Carrerius in tract de hæret. quos allegat & ſequitur Menoch. lib. 5. de præſumpt. præſumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à num. 8. Alphonſus Caſtrenſ. lib. 1 de iuſta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergo meritò nō poſſunt eſſe tales blaſphemi, & immundi execratores vehementer ſuſpecti de maleficij crimine, in quo Deus in ſummo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus aſſumitur. Quare in præludijs ſuperioris tractatus inter cauſas diſpoſitiuas ad hoc infœliciſsimum exercitium poſuimus execrationem & maledicēdi ſiue imprecandi rabiem. Huic annumerare poſſumus, ſi quis commiſerit etiam alia grauiſsima ſcelera diſtantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1 ex Simanca etiam de hæreſi allegat. Nam vix fieri poteſt, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinauit, horrenda ſcelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iā omnibus ſceleribus etiā fœdiſsimis aperuit.

poſsit, ſuprà oſtenſũ eſt. Etſi nõ ſit improbabile, quod affeclę Dæmonũ deformitatẽ in facie contrahãt, tamẽ cũ deformitas ex multis alijs cauſis originem ſumere poſsit, valde infirmũ & leue indicium hinc deſumitur.

Decimum quartum ponitur à Lamberto Danæo, in Dialogo de ſortiarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4 cap. 4. & eſt ſtigma ſiue nota, quã Dæmon imprimit eis maleficis & ſagis in aliqua parte corporis, quos timet ſibi nõ fore fideles: vnde principes quiq; magi tale ſignũ nõ habent. Memini me etiã audiuiſſe, quibuſdã noſtris maleficis & ſagis ſigna impreſſa fuiſſe. Triſcalanus Magus, Bodino referente, dicebat ſignatis magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa indatur quaſi acus, locum tamen ſenſus expertẽ eſſe. Sed quicquid ſit, non puto tale ſignũ magni faciendum eſſe. Facile enim ſi quis quærat huiuſmodi ſigna, finget aut putabit eſſe, quod non eſt. Quod enim patrũ documẽto ſancitũ non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum. 2. q. 5. cap. Conſuluiſti. Imo ſi Dæmon cognoſceret ſuos ex tali ſigno cognoſci, nõ imprimeret: Sicut etiã Bodi. exẽpla refert, in quibus poſtera die, poſt deprehenſiõnẽ ſigni; fuit nota deleta. Similiter admodũ ſuperſtitioſum eſt, quod prædicto affine eſt, quod quidã in fronte ex eradicatione Chriſmatis ſagas cognoſcere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus ſagæ cognoſcuntur, probationem aquæ frigidæ, ſed hæc in canonibus expreſsè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latiùs actum eſt in 2. memb. ſuperioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum Sextum. Firmum putat eſſe Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, ſi nata ſit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc ampliſsimam eſſe regulam, & paucißimas exceptiones admittere. Si ſaga eſt mater, eſt etiam filia. Sed hæc conſequentia quomodo tam neceſſariò cohæreat, vt Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnũquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni naſcuntur, ſicut è ſpinis roſæ producuntur. Sic ex Achaz peſsimo rege & idololatra natus eſt

4. Re. 16. ſanctus rex Ezechias vt in libro Reg. eſt videre. Sic etiam Ioſias, rex pius, qui tulit abominationes impietatis, cuius memoria ſecun-

Eccl. 49. dum Eccleſiaſticum quaſi mel indulcabitur, filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamuis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. nõ tamen neceſſariò ita contingit. Mores enim multũ iuuantur gratia Dei, inſtructione, bona couerſatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauatur, auget præſumptionem, ſi parens

rẽs alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad indicium malæ conuerſationis & cohabitationis: Qui enim tangit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus ſpiritus à ſagis, vt filios, aut filias ſibi in obſequium deuoueant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdũ natam Dæmoni in abominabile offerant obſequium.

Decimum ſeptimum. Eſt ſingularitas quædã notabilis in actibus religionis. Cum ſint ſuperſtitioſi, gaudent ſingularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in veſtimentis ouium, more magiſtri ſui, qui ſe etiã transfigurat in angelum lucis, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Eſt mutatio loci, currũt huc atque illuc, præſertim quando ſibi timẽt, vt pote quum iam ſunt diffamati, vel in proximo ſunt, vt deprehendantur: aut iam ſciunt ſocios ſui facinoris deprehenſos, à quibus metuunt ſe denunciandos. Tunc enim timent, & mirabiliter in animo diſcrutiantur propter pœnam, quam ratione conſcientiæ ſceleris animus quaſi præſagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapientiæ. Frequenter enim, ait, præoccupant peſſima, redarguente conſcientia. Cũ ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condem- *Sapientiæ 17.*

condemnationis:ſemper enim præſumit ſeua perturbata conſcientia,id eſt,conſcius ſui ſceleris remorſu conſcientiæ mouetur, vt ſeipſũ condemnet,&ſuſpicetur pœnã promeritã,inſtare antequã etiam præſens ſit, & ſic nequitia efficit timidũ, cum ſemper propinqua eſſe & ante oculos verſari timeat torméta Id quod Cicero breuibus verbis in orat. pro Milone ſignificat, cũ dicit. Magna eſt vis conſcientiæ in vtramq; partem, vt nec timeant, qui nihil commiſerunt, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent qui peccauerunt. Alia eſt etiam huius inconſtantiæ & mutationis de loco in locum cauſa. Cum enim tam magna ſit inter ſpiritum bonũ & malũ pugna, quando cõſcientia iam incipit remordere mota ex tribulatione & timore extrinſeco aduenienti, ob pericula & tormenta imminentia, magna naſcitur etiã in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locũ, quęrit requiem, & nõ inuenit, idq; in multis obſeruatum eſt.

Decimum nonum eſt inconſtantia & contrarietas in verbis. Facit enim conſcientia ſceleris timorq;, quo concutiuntur, vt parũ ſibĩ conſtẽt. Hæc autem indiciũ facere ad torturã tradunt Doctores. Marſil. in d. § Diligenter. nũ. 74. Franciſ. Brunus de indicijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæſt. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. li. 1.

de

de præſumpt. hoc tamen indiciũ non eſt tantum, vt ex eo quis debeat ſubijci tormẽtis, niſi alia, magis mouentia accedãt. Habent tamẽ hoc proprij ſagæ & malefici, vt vix reſpondeãt ex propoſito ad interrogata, ſed nutant in reſponſionibus, vt obſeruandum ſtatuit Bodinus in d.c. 4. lib. 4.

Vigeſimum indicium, efficere poſſunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marſil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimũ. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi ſupra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herenniũ. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconſtans, tremor & id genus alia: nẽpe ſi conſtiterit reum, cũ ad eum ventũ eſt, erubuiſſe, titubaſſe, expalluiſſe, inconſtanter locutum eſſe, concidiſſe, pollicitum eſſe aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Poſtremò, quoniam Iudices aliquãdo ad inquirendam veritatẽ maleficos captiuos duos in conſpectu opponunt, vel vt aliqui vocant cõfrontant, ſumma tum adhibenda eſt iudici prudentia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero reſpõdeatur, an alter taceat an neget, qua animi conſtãtia, qua verborũ arte, quia quoſdã honoratiores & prudentiores inſtruit Diabol. vt valde callidè loquãtur. Hic etiã valde

bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum eſt quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum in vinculis conſtituto crimen in frontem dicere, in quo ſibi ſocius fuit, vt hoc non fiat temerè, niſi alia indicia talia præcedant, vt, ſi teſtis in frontem deponens conſtanter in confeſsione & obiectione perſeueret, cum probabili circunſtantiarum declaratione, in cuſtodia detineri poſsit, ſi rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, ſed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna eſt infamia ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti ſceleris, quaſi ſocius criminis ſit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, niſi alia ſufficientia indicia præcedāt, quæ loco diffamationis ſint. Etenim indicia propinqua ſiue ſemiplena ſupplent locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat Marſil. in practica crimin. §. Conſtante. à num. 19. Si autem confrontatus ſufficientibus indicijs grauatus, poſt cōfrontationē iterum dimittatur, magis confrontatione ſuſpectus redditus, quam purgatus, & ipſe hoc animaduertat, facile fugiet. Hæc ſunt, quæ pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max lucis auctorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc

nunc in multós Chriſtianos ſæuít, reprimat: lapſis manus miſericordiæ ad ſurgendum per ſalutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipſius honorem, patriæque ſalutem ſuſceptum, fœlici fine remuneret,

Amen.

FINIS.

1003.697

INDEX RERVM PRAECIPVARVM, quæ in libro continentur, Alphabeticus.

A.

Abnegatio Dei eſt porta ad omnia ſcelera. pag. 527.
Admonitio ad iudices. à pag. 291.
Amatoria veneficia & pocula, an ſapiant hæreſin. pag. 472
Angelus Sathanæ transfiguratus in ſpeciem Chriſti abſq; peccato non poteſt adorari. pag. 64
Animæ beatorum, aut etiam purgatorij non ſe immiſcent operibus maleficorum pag. 79. 80. *neq; etiam damnatorum. pag.* 81. *Quid de apparitione Samuelis. pag.* 81
Apparitiones & mirabiles operationes aliquando contingunt circa corpora mortuorum, & quibus attribuendæ à pag. 113
Argumenta, quibus probatur non poſſe pactum eſſe inter homines & Dæmones ponuntur. pag. 35. *ſoluuntur & confutantur. pag.* 37. 38. 39, 40. 41.
Artes pernitioſæ magorum ſunt affines & caudas habent colligatas, quamuis facies diuerſas. pag. 370.
Earum ſectatores diuerſis nominibus appellantur ibidem.
Aſſerere nunc angelos & Dæmones eſſe corporeos, temerarium eſt. pag. 60. *& ſeq.*
Aruſpex vnde dicatur. pag. 433
Artes magicæ & Diabolicæ diuiduntur in diuinatrices & Operatrices. pag. 397

Aſtrologia

Aſtrologiæ duæ ſunt partes. pag. 408

Aſtrologus quomodo ex aſtris & cœlorum motione de futuris poſsit prognoſticare. à pag. 409

B.

Bona Phyſiognomia prodeſt, & mala nocet reo pag. 426

C

Cauſa ſomniorum duplex. pag. 443

Cauſæ tres ſunt, ob quas facineroſi è medio tolluntur. à pag. 551

Cauſæ cometæ quæ ſint, & in quibus figuris cometa appareat ibidem & pag. ſequenti.

Cauſa efficiens meteorologicorum effectuum quæ ſit. pag. 479

Caput. Epiſcopi. 26. q. 5. *non condemnat ſagas, ſed ſectam mulierum diuerſam, vt latè oſtenditur. à pag.* 347

Cauſæ diſpoſitiuæ ad maleficium ignorantia in miniſtris Eccleſiæ. pag. 132. Somnus in magiſtratu. pag. 136. Infidelitas pag. 139. ad hanc reducitur ſuperſtitio ibidem. Curioſitas 150. Huic adiungitur ſuperbia 152. inſatiabilis amor congregandi diuitias ibid. Luxuria 153. Execratio. 155. Deſolatio ſeu nimia triſtitia ibid. deſperatio conuerſionis cauſa perſeuerantiæ. pag. 156

Campanæ non baptizantur, ſed benedicuntur. pa. 341

Campanarum vſus contra maleficos & tempeſtates. pag. 339

Campanarum ſonitus impedit translationem realem vt exemplis oſtenditur. à pag, 343

Chriſma

Chriſma è frontibus ſagarum à Dæmone eradicari nequit. pag. 42
Chaldæi qui dicantur in L. Nemo. pag. 525. & *ſeq.*
Claui, ſcopuli, ſetæ, ferramenta & ſimilia dura quomodo à maleficis corporibus ingerantur à pag. 510
Condemnati ad ignem ſecundum conſuetudinem receptam priùs ſtrangulantur, niſi ſingulares circunſtantiæ accedant. pag. 334
Confeſsio duorum, aut trium contra aliquem, participem in crimine regulariter indicium facit ad torturam in crimine maleficorum. pag. 280. & *ſeq.*
Cometa an ſint ſigna bellorum, & inſtantium calamitatum. pag. 418
Cogitationes cordis pendentes à volũtatis noſtræ libertate, Dæmones non cognoſcunt. pag. 390. *Secreta furta, deperdita & theſauri abſconditi eorum cognitionem non effugiunt. pag.* 391
Confeſsio malefici contra ſocium facit indicium ad torturam à pag. 260. *non tamen per ſe ſufficiens niſi alia adſint. pag.* 263
Corpora cœleſtia agunt in hæc inferiora, non autem in creaturas purè ſpirituales. pag. 405
Cometa aut procedit ex cauſa naturali, aut ſupernaturali. pag. 421
Cognitio criminis maleficorum maximè ad Theologiã ſpectat. pag. 392
Conſtitutus in dignitate vt doctoratu an poſsit morte affici abſq; exauctoratione. à pag. 598
Cognitio Dæmonum quomodo indies augeatur, latè declaratur. à pag. 381

Conuen-

Conuentus ſiue congregatio maleficorum & ſagarum in tres ordines diſtinguitur. pag. 58
Criminis enormitas facit, vt liceat ſtatuta & leges tranſgredi. à pag. 289
Crimina excepta in quibus, ſocius de ſocio criminis poteſt interrogari. pag. 240
Crimina maleficij, ſortilegiorum & magiæ ſunt communis fori. pag. 127
Curioſitate docti à Dæmone ſeducuntur. pag. 151

D.

Damnatio ad beſtias erat etiã in lege diuina. pa. 579
Dardanarij qui ſint, & vnde dicti. pag. 123. & 124
Dæmones eſſe eſt articulus fidei. pag. 8
Dæmones, quomodo conuerſantur & loquantur cum hominibus. pag. 73. *& quare in corpore aſſumpto non videntur à circunſtantibus, ſed tantum à malefico. pag.* 75. & *ſeq. frequenter ſimulant ſe eſſe animas defunctorum. pag.* 77
Dæmones corpora aſſumunt, & in ipſis apparent hominibus. pag. 61. *non legitur eos in forma ouium apparuiſſe. pag.* 63. *ſed nec in ſpecie columbæ, ibidem. aërea corpora aſſumunt.* pag. 67. *Quando in forma humana apparent, ex pedibus & inferiori parte diſcernere licet. pag.* 68
Dæmones inſtituunt etiam ordinem, & diſciplinam inter ſuos ſubditos & maléficos. pag. 45
De apparitionibus nocturnis, tumultibus, & ſpectris moleſtantibus quid iudicandum. à pag. 83
Dæmonibus maior poteſtas conceditur in malos quam in bonos pag. 9

Denun-

Denunciationes in crimine maleficorum, quando ſuis veſtiuntur circunſtantijs alijs indicijs praeualent. pag. 302
Dæmoni non eſt difficile lumen ad videndum producere, quod etiam à vento non extinguatur. pag 563
Dæmones triplici acumine ſcientiæ vigent. pag. 379
Dæmones delectantur ſanguine humano. pag. 585
Dæmones quare pacta ſeruent. pag. 32
Dæmonis vexationes ſacrificio miſſæ pelluntur. pa.101 reliquijs ſanctis. pag. 102. exorciſmis 104 Herbæ, melodia & res ſenſibiles indirectè poſſunt mitigare Dæmonis vexationes pag. 111
Dæmones cum nec manus, nec inſtrumenta habeant, quomodo ianuas aperiant, lapides proijciant, & corpora moueant à pag. 94
Deus cur permittat, vt Dæmon poteſtatem in homines habeat. pag. 9
Denunciantes in crimine maleficorum, quando ſunt varij, cui confeſsioni ſtandum ſit. pag. 278
Dæmon dominatur non timentibus Deum in veritate. pag. 15
Dæmonis potentia in quę ſenſum ſit ligata. pa 11. et 14
Dictum mandatarij ſolum ſine alijs adminiculis non facit indicium ad torturam contra mandantem. à pag. 268
Diabolus in ſuis operibus diuina opera imitari contendit & Dei ſimilitudinem affectat. pag. 21. & 163
Diabolus non poteſt maleficos à poteſtate magiſtratus eripere. pag. 357
Diabolus lege ordinaria non poteſt repræſentare innocentem

centem in congregatione nocturna maleficorum latè oſtenditur & declaratur. à pag. 352. Nec etiam Dæmon cupit innocentes repræſentare. pag. 359
Differentia ſexus non eſt in Dæmonibus. pag. 194.
Differentia inter crimina excepta & non excepta. pag. 241
Diuinatio per ſortes, an ſit reprobata. à pag. 448
Diuinatio per ſomnia, an ſit licita. à pag. 442
Diuinator non meretur fidem, ſi quem denunciet per incantationem, de arte malefica. pag. 323
Diuinatio per auguria quomodo ſit licita. à pag. 437
Diuinatio non accipitur in bonam partem. pag. 375. eius variæ ſunt ſpecies. pag. 376
Diuerſi Dæmones diuerſis vitijs præſunt. pag. 49

E.

Emanatio ſanguinis occiſi ad præſentiam occiſoris diuino miraculo attribuenda. pag. 116
Epiſcopi non poſſunt ſuis ſubditis dare licentiam legendi & retinendi libros hæreticorum. pag. 605
Error eſt dicere maleficos non poſſe redire ad mentem ſaniorem. pag. 21
Euchariſtia maleficis & alijs ad mortem damnatis pœnitentibus & petentibus poteſt dari. pag. 335
Exempla maleficorum & ſagarum atteſtantium ſe actum libidinis cum Dæmone exercuiſſe. à pag. 209
Exemplis oſtenditur Dæmones ægerrimè ferre, ſi diſciplina negligatur in congregatione. à pag. 55

Exempla

Exempla plura translationis realis. à pag. 224

Exemplis confirmatur magos & maleficos poſſe deſtruere fructus & ſata, & perturbare elementa. à pag. 494

Experientia inſignis eſt in Dæmonibus. pag. 380

Expoſitio verborum Exodi 22. Maleficos non patieris viuere. pag. 531

F.

Fama vnde originem habere debeat. à pag. 619

Fœmina etiam actiuè concurrit ad generationem. pa. 205

Furtum non eſt crimen exceptum. à pag. 240

Futura in ſe conſiderata ſolùm à Deo cognoſcuntur pag. 386. Quando autem cauſam habent neceſſariò determinatam & infallibilem à Dæmonibus cognoſcuntur. pag. 387

Futura merè contingentia Dæmones naturaliter non cognoſcunt. pag. 388

G.

Gentiles quare diebus Septimanæ nomina Planetarum aſsignarunt. pag. 412

Genethliaci Aſtrologi quare appellentur. pag. 411

Grandinis lapidatione ſæpiſsimè homines puniuit Deus. pag. 483

H.

Hæredes obligantur ex delicto defuncti in conſcientia ad recompenſationem damni illati. à pag. 119

Hæreticorum proprium eſt, vt malis bona permiſceant. pag. 608.

Hiſtoria

Hiſtoria de S. Germano refertur. pag. 351. & ad eam reſpondetur. pag. 360

Homini ab ortu natiuitatis ſuæ in cuſtodiā deputatus eſt angelus bonus, & ad exercitium ſpiritus malus. pag. 165

I.

Imaginibus quibus & quomodo malefici & ſagæ vtantur à pag. 589

Indebitus Dei cultus quid, & quotuplex. pag. 141

Indicia in magia & maleficio aduertenda à pag. 613 tractantur. Indicia quot requirantur ad torturam pag. 270

Indicium quid ſit, & vnde dicatur. pag. 303

Iudicis arbitrium in arbitrarijs quale eſſe debeat. pag. 271

Iudici non licet dolo, aut falſa promiſsione impunitatis confeſsionem elicere à pag. 326

K.

L.

Labores hominum quomodo proſternantur à maleficis. pag. 461

Lamiæ quare dicantur. pag. 370

Libido & carnale peccatum an in Dæmonibus ſit. pag. 201

Libri hæreticorum etiam ſunt igni tradendi pag. 602 & ſeq. penes aliquem reperti faciunt præſumptionem hæreſis pag. 604

Libri magici ſunt comburendi. pag. 600

M.

Magia diuiditur in damnatam & naturalem. pa 174

& quid ſit magia pag. 175. Magiæ naturalis multa ponuntur exempla. à pag. 176
Magi & malefici non poſſunt ſemper curare maleficia à ſe, vel aliis illata. à pag. 505
Maleficia quare potiùs in nocte & locis ſecretis fiant. pag. 289.
Magicarum artium, qui fuerint inuentores. pag. 367
Magicæ vanitates quomodo artes dicantur. pag. 458
Magi ſiue malefici inſontium & infantum vitæ inſidiantur. à pag. 585
Malefici & magi poſſunt poteſtate Dæmonum facere ranas, ſerpentes, limaces & animalia imperfecta pag. 109. habent etiam rem veneream cum Dæmone. pag. 191
Malus ſpiritus delectatur forma nigra. pag. 63
Malefici non poſſunt tranſmutare materiam ex vna forma in aliam, nec virtute Dæmonis ſe, aut alios homines verè tranſmutare in lupos, veles vel aliam quamcunq; beſtiam. pag. 178. 179
Maleficus, ſi ſcit quem in ſua ſocietate pœnituiſſe non tenetur eum denunciare, imò ſi denunciet, peccat. pag. 252
Malefici & ſagæ ſunt quaſi aſini Diaboli. pag. 19
Malefici vim generatiuã impedire poſſunt. p. 214. & morbos inferre, & mortem. pag. 215. & etiam valent morbos curare licet non omnes. pag. 217
Valent etiam tempeſtates mouere, pluuias, tonitrua & grandines producere. pag. 220. & ad longum. à pag. 478
Malefici ſic dicti ob facinorum magnitudinem an ſint

mortc

morte afficiendi. à pag. 529. & quid ſi hominem aut animal non occiderint. à pag. 537
Malefici & ſagæ ſæpe transferuntur realiter de loco ad locum. à pag. 221
Malefici & ſagæ nocte ſine ſtrepitu aliquando ædes maleficiandi intrant, & nocent. à pag. 521
Maleficis de ſe confeſsis credendum eſt contra ſocios criminis. à pag. 248
Malefici animos hominum ad amorem deflectere poſſunt. pag. 463
Maleficorum ſiue ſortilegorum duplex profeſsio Tacita & expreſſa. pag. 33
Maleficium non eſt ſimplex crimen, ſed plura includit pag. 527
Maleficium vt fiat, tria concurrere debent. pag. 8.
Maleficia etiam non licet exercere ad bonum finem & effectum. à pag. 497. & ſeq.
Maſculinum in materia indifferenti inter maſculum & fœminam prolatum concipit fœmininum. p. 372
Materia horum inferiorum ſubiecta eſt etiam Dæmonibus, quantum ad motum localem. pa. 43. & 479
Mathematica dupliciter accipitur. pag. 403
Medicorum olim fuit ſententia non eſſe Dæmones. pag. 5
Mendacium omne prohibitum iure diuino & humano. pag. 327
Miracula vera non poſſunt facere magi & malefici. pag. 173
Multitudini an parcendum ſit in maleficijs. à pa. 580

N.

Nabuchdonoſor non verè mutatus eſt in bouem. pa. 187
Naturalia in Dæmonibus non mutata, ſed integra manſerunt. pag. 43
Negatio S. Petri non eſt ſimilis illi, quam malefici faciunt. pag. 557

O.

Occulta quæ ſint. pag. 288
Opera maleficorum effectum habent ex pacto expreſſo vel tacito cum Dæmone. pag. 22. & ſeq.
Ordo & prælatio eſt inter Dæmones. pag. 45

P.

Pactum quid ſit. pag. 37
Pactum duplex. Tacitum & expreſſum. pag. 33
Pactum poteſt eſſe inter hominem & purè ſpiritualem creaturam. pag. 39
Pater aut mater ſi ſciat filium aut filiam hæreſi aut maleficorum crimine infectum, ſi non ſit ſpes, quod admonitione priuata corrigentur, tenetur denunciare. pag. 245
Peccata præcedentia aliquando ſunt cauſa aliorum. pag. 17
Pecunia oblata à Dæmonibus vt plurimum in putredinem vel aliam materiam reſoluitur. pag. 57
Pœna præbentis poculum amatorium quæ ſit. à p. 475
Plures fœminæ ſunt ſuperſtitioſæ & maleficæ quam viri. pag. 373. rationes redduntur. ibidem.
Pueri incidentes in crimen maleficorum, an ſint puniendi. à pag. 568
Purgatio aquæ frigidæ reprobatur. à pag. 315

Probatio

Probatio ſufficiens in ciuilibus, in criminalibus facit indicium ad torturam. pag. 265

R.

Ratio, quare in criminibus exceptis Iudex teneatur reum interrogare de ſocijs & non in alijs. pag. 243

Regulæ generales Phyſiognomo obſeruandæ. à pa. 427

Regulæ, quibus dignoſcitur, an aliquid ſit ſuperſtitioſum. pag. 148. 149

Reſtitutionis obligatio ſæpe naſcitur ex maleficorum crimine. pag. 118

S.

Sagæ vnde dictæ ſint. pag. 371

Socij denunciantes participes criminis, quod eos in ludis Diabolicis viderint, etiamſi non fiat mentio de homine aut equo occiſo faciunt indicium. à pa. 296

Sors quid ſit & quotuplex. pag. 449

Sorte regulariter non eſt vtendum in electionibus Eccleſiaſticis. pag. 452

Stryges vnde dicantur. pag. 286 & 371

Superſtitiones plurimæ enumerantur. à pag. 142

T.

Teſtimonium inimici etiam non recipitur in criminibus exceptis. pag. 307

Teſtimonium minoris ſufficiens eſt ad inquirendum, non torquendum. pag. 309

Teſtimonium ſociorum criminis non ſufficit ad condemnandum ſed tantum ad torquendum. à pa. 311

Teſtes de re nocte patrata teſtimonium ferre poſſunt, ſi dicant lunam, aut aliquod lumen illuxiſſe, aut delinquentem fuiſſe propinquũ ſubiungant. pa. 363

Teſtium inhabilitates quædam à lege ſunt, quædam à natura. pag. 308

V.

Vana obſeruantia quid, & quæ eius ſpecies. pag. 141

Venenum ſumitur in bonam & malam partem. p. 394

Veneni nomine etiam intelligitur maleficium & incantatio. à pag. 399

Venenum præbens ad occidendum, ſi non ſit ſecutus effectus non punitur pœna ordinaria. pag. 417

Veris Chriſti cultoribus artes magicæ non nocent. pag. 356

Vxor Loth verſa eſt in ſtatuam ſalis, & quæ cauſa illius conuerſionis. pag. 188

Z.

Zoroaſtres ſtatim à natiuitate riſit, cum potiùs more aliorum hominum flere debuiſſet, & fuit inuentor artium magicarum. pag. 368. *& in quem ſenſum earum poſsit dici inuentor. pag.* 369

FINIS.

E-R R A T A, Q V AE
obrepſerunt.

Pag.14.linea 1. pro creaturis lege creatoris. pag. 15. lin.27.pro facile falſum.pag.19.lin. 25. beneplacito pro beneficiato. pag. 42. lin. 5. inungantur. pag. 48.lin.13. natura lin 15. alijs pag. 58. lin. 28. deſtructione pag.59.lin.10.vocat pag.69.li.23 pro valent vadunt,pag.76.li.18. angulum pag.77.li.1. aſtante pag.89.li.13. miſcere pag.102.li.12.ille pag. 111.li.11.remedia pag.123.li. 25. criminibus pag. 150. li.23. pro tenditur traditur pag.197.li.1.Dæmone pag.198.li.7.excidatur pag.206.li.vltima. appoſuerit pag. 234.li.19.pro cæcitate, entitate pag 374.li. 2. quas pag.380. li.12.cognitionem pag.884.li.12.reuelare lin.vlti.eliciat pag. 455.li.20.innititur pag. 470.li. 24.furoris pag. 474.li 16.repugnet pag.477 li.18.tentat pag.482.li.4. longioris pag.551.li.27. facineroſi pag.560.li.27.commenſuratur pag.610.li. 7.potuerint pag.611.li.vlti. alij pag.613.li.vlt. indiciorum pag.614.li 23. oculos pag.615.l. 20. lege ſpeciebus de quibus pag.618. li.20 pro probatio,purgatio pag.622.li. 21.lege æſtatis, reliqua ſtudioſus lector corriget.